

Medborgarna, regionen och flernivå- demokratin

Lennart Nilsson och
Rudolf Antoni (red)

INNEHÅLL

Förord.....	5
-------------	---

DET POLITISKA LANDSKAPET

Lennart Nilsson

Medborgarna, regionen och flernivådemokratien	9
---	---

Folke Johansson

Röstning och röstdelning i Skåne 2006	29
---	----

Anders Sannerstedt

De okända väljarna – en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006	49
--	----

Sören Holmberg

Okända regionpolitiker	71
------------------------------	----

Susanne Johansson

Tror alla på möjligheten att påverka?	77
---	----

Rudolf Antoni

Tillväxt i storstadsregionerna	91
--------------------------------------	----

Lennart Nilsson

Välfärd, service och demokrati – Skåne 2006	107
---	-----

KULTUR OCH SAMHÄLLE

Rudolf Antoni

Skåne och den kreativa klassen	131
--------------------------------------	-----

Rudolf Antoni

De många kulturer.....	151
------------------------	-----

Anders Widfeldt och Lennart Nilsson

Fotbollssupportrar i Skåne.....	165
---------------------------------	-----

MEDIELANDSKAPET

Oscar Westlund

Empiriska perspektiv på nyheter: vanor, innehåll och förtroende 175

Ingela Wadbring

Vad gör man när den dagliga kamraten vid frukostbordet försvinner? 187

Bengt Johansson

Ger mediebilderna rättvisa? 197

GÄSTSKRIBENT

Yo Tsuchida

Conversion toward an Open System with Plural Cores..... 211

DOKUMENTATION

Rudolf Antoni

Samhälle opinion och massmedia. Skåne 2006..... 231

Författarna 245

E-postadresser 247

Bilagor: informationsbroschyr, frågeformulär och publikationer 249

Medborgarna, regionen och flernivådemokratien

Skåne 2006

Lennart Nilsson och Rudolf Antoni
(red)

Redaktörer: *Lennart Nilsson och Rudolf Antoni*

Omslag: *Roger Palmqvist och Henny Östlund*

Redigering: *Henny Östlund*

Tryck: Livréna AB, Göteborg 2008

ISBN: 978-91-89673-13-7

ISSN: 0284-4788

ISRN: GU-STJM--43--SE

INNEHÅLL

Förord.....	5
-------------	---

DET POLITISKA LANDSKAPET

Lennart Nilsson

Medborgarna, regionen och flernivådemokratien	9
---	---

Folke Johansson

Röstning och röstdelning i Skåne 2006	29
---	----

Anders Sannerstedt

De okända väljarna – en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006	49
--	----

Sören Holmberg

Okända regionpolitiker	71
------------------------------	----

Susanne Johansson

Tror alla på möjligheten att påverka?	77
---	----

Rudolf Antoni

Tillväxt i storstadsregionerna	91
--------------------------------------	----

Lennart Nilsson

Välfärd, service och demokrati – Skåne 2006	107
---	-----

KULTUR OCH SAMHÄLLE

Rudolf Antoni

Skåne och den kreativa klassen	131
--------------------------------------	-----

Rudolf Antoni

De många kulturer.....	151
------------------------	-----

Anders Widfeldt och Lennart Nilsson

Fotbollssupportrar i Skåne.....	165
---------------------------------	-----

MEDIELANDSKAPET

Oscar Westlund

Empiriska perspektiv på nyheter: vanor, innehåll och förtroende 175

Ingela Wadbring

Vad gör man när den dagliga kamraten vid frukostbordet försvinner? 187

Bengt Johansson

Ger mediebilderna rättvisa? 197

GÄSTSKRIBENT

Yo Tsuchida

Conversion toward an Open System with Plural Cores..... 211

DOKUMENTATION

Rudolf Antoni

Samhälle opinion och massmedia. Skåne 2006..... 231

Författarna 245

E-postadresser 247

Bilagor: informationsbroschyr, frågeformulär och publikationer 249

FÖRORD

I *Medborgarna, regionen och flernivådemokratien* redovisas studier som bygger på medborgarundersökningar som SOM-institutet genomfört i Skåne 2001, 2004 och 2006. I ett inledande kapitel analyseras medborgarnas syn på utvecklingen i Skåne och bedömningar av den nya regionen. Forskare från Göteborgs och Lunds universitet presenterar studier inom tre huvudområden: Det politiska landskapet, kultur och samhälle samt medielandskapet. Dessutom medverkar professor Yo Tsuchida från Nihon Fukushi University med artikeln ”Conversion toward Open System with Plural Cores.”

SOM-institutet, Samhälle Opinion Massmedia är en forsknings- och utbildningsorganisation, som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen och Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 genomför institutet nationella medborgarundersökningar och det har från 1992 också genomfört regionala och lokala undersökningar i Västsverige samt sedan 2001 i Skåne.

Undersökningen 2006 omfattade 6 000 personer i åldern 15-85 år bosatta i Skåne. Undersökningsledare var Rudolf Antoni. I ett avslutande kapitel lämnas en redovisning för undersökningens genomförande och utfall. Fältarbetet utfördes av Kinnmark Information AB med Magnus Kinnmark som fältansvarig.

Dataunderlaget från de tidigare SOM-undersökningarna finns tillgängligt för forskare via Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD) vid Göteborgs universitet. Tidigare publikationer i skriftserien finns förtecknade i slutet av boken och kan beställas direkt från SOM-institutet. Den som vill ha mera information om SOM-undersökningarna kan vända sig till Kerstin Gidsäter, ansvarig för SOM-institutets kansli vid Institutionen för journalistik och masskommunikation.

Göteborg i maj 2008

Lennart Nilsson

Rudolf Antoni

SOM-institutet och Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS
Göteborgs universitet

Det politiska landskapet

MEDBORGARNA, REGIONEN OCH FLERNIVÅDEMOKRATIN

LENNART NILSSON

I Sverige har den offentliga sektorn under de senaste årtiondena genomgått omfattande förändringar som inneburit fler politiska nivåer och förskjutningar mellan de offentliga och privata sfärerna i samhället med en mångfald aktörer i ett komplext samspel. Den förändrade strukturen är emellertid inte resultatet av samlade beslut av riksdag och regering utan är summan av beslut som fattats av organ på europeisk, nationell, regional och lokal nivå. Ansvarkommittén har med fokus på den regionala nivån i betänkandet *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft* (SOU 2007:10) lagt fram förslag till förändringar och Grundlagsutredningen skall göra en samlad översyn av regeringsformen och redovisa sitt slutbetänkande före utgången av 2008. (Direktiv 2004:96)

Idag finns fyra direktvalda nivåer i Sverige och Danmark (EU, stat, region/landsting och kommun) samt tre i Finland (EU, stat och kommun) liksom i Norge (stat, fylke och kommun). Därtill kommer i storstäder i Sverige och Norge ytterligare en nivå med indirekta av kommunfullmäktige valda nämnder för stadsdelar. (Lidström 2003)

Malmöborna styrs efter valet 2006 av fyra direktvalda församlingar med olika majoriteter; Europeiska Unionen med en höger - center majoritet i Europaparlamentet, Sverige med majoritet för en borgerlig allians i Riksdagen, Region Skåne med en majoritet i Regionfullmäktige bestående av allianspartierna och mp samt en vänstermajoritet i Stadsfullmäktige i Malmö. I stadsdelsfullmäktige är majoritetssläget oavsett röstetalet i stadsdelarna detsamma som i stadsfullmäktige. Göteborgarna styrs också av fyra olika majoriteter men i Västra Götalandsregionen är det sedan år 2000 en blocköverskridande majoritet (c, fp och s). I Stockholm är det alliansmajoriteter som styr såväl i landstinget som i Stockholms stad.

Flernivådemokrati med beslutsfattande på flera olika nivåer förutsätter på en gång självständighet och samordning (Jerneck och Gidlund 2001). I de frågor som respektive nivå har ansvar för skall självstyrelseorganet kunna väga verksamhetens inriktning och omfattning mot resurserna. (Nilsson och Westerståhl 1997) I ett mer begränsat självstyrelse kommer beslut om verksamheten och resurserna i realiteten att fattas av organ på olika nivåer som i de danska regionerna efter strukturreformen. Flera olika nivåer förutsätter också samordning som kan ske genom olika mekanismer, där partierna spelar en mycket viktig roll. Om de olika nivåerna har olika majoritetsförhållanden begränsas dock partiernas möjligheter att utöva den sam-

ordnande funktionen mellan nivåerna och istället sker mer av förhandlingar mellan aktörer på olika nivåer.

På nivån under staten har självstyrelseorganen två huvuduppgifter, välfärd och utveckling. Ju lägre nivå desto större relativ betydelse har välfärdsfrågorna och ju högre nivå desto större vikt får utvecklingsfrågorna. På den regionala nivån där det geografiska området är tillräckligt stort får utvecklingsfrågorna en större betydelse vilket också gäller storstadsregioner. Även om storstadskommunen är befolkningsmässigt stor gör pendlingsförhållanden och andra interaktioner inom storstadsregionen och mellan kommunerna att samordning på utvecklingsområdet krävs i ett vidare territorium. Genomförda och planerade reformer på regional nivå har i hög grad utgått från de krav som utvecklingsfrågorna ställer även om behoven av samordning inom välfärdsområdet också tillmätts betydelse.

Skåne län bildades 1997 och Västra Götalands län ett år senare. Vid valet 1998 valdes ledamöterna till fullmäktige i Region Skåne och Västra Götalandsregionen och de nya regionerna övertog ansvaret för den verksamhet som tidigare bedrivits av landstingen – i Skåne två och i Västra Götaland tre – samt av de tidigare landstingsfria städerna Malmö och Göteborg från och med 1999-01-01. Enligt en försöksverksamhet som sedan i olika steg förlängts övertog dessutom regionerna ansvaret för de regionala utvecklingsfrågorna från staten. Även om partierna i alliansregeringen idag är oeniga i regionfrågan finns det enighet om att Region Skåne och Västra Götalandsregionen skall permanentas.

Huvudfrågor

I detta kapitel skall medborgarnas syn på utvecklingen i Skåne och Västra Götaland och bedömningar av regionerna under perioden 1999 – 2006 redovisas inom två huvudområden: regional identitet och indelning samt självstyrelseorganets sätt att fungera.¹ När det gäller det senare huvudområdet skall medborgarnas bedömning av utvecklingen inom följande delområden belysas:

- intresse för politik och möjligheter att påverka politiken,
- förtroende för olika yrkesgrupper, tjänstemän, politiker och journalister,
- styrelsens sätt att fullgöra sitt uppdrag och den service som tillhandahålls samt
- demokratins sätt att fungera.

Redovisningen är inriktad på utvecklingen över tid och jämförelser mellan den regionala nivån och andra nivåer inom den svenska samhällsorganisationen i första hand den lokala men även den nationella och i några fall också den europeiska nivån. Behandlingen av förändringar över tid inom ett flertal områden gör att det i detta sammanhang inte finns möjlighet att redovisa de mer ingående analyser som ligger till grund för resultaten på de enskilda områdena utan hänvisningar kommer att ske till andra arbeten. (Nilsson, red., 2004)

Underlaget för analyserna i detta kapitel bygger på SOM-undersökningarna i Skåne vid tre tidpunkter 2001, 2004 och 2006. I den första undersökningen omfattade urvalet 3000 och i de två senare 6000 boende i Skåne i åldern 15-85. Den första undersökningen avsåg kommunerna i Malmöregionen samt Eslöv, med närmare 50 procent av Skånes befolkning medan undersökningarna 2004 och 2006 omfattade hela Skåne. Det innebär att resultaten från den första undersökningen i första hand kan jämföras med förhållandena i sydvästra Skåne i de senare undersökningarna. Jämförelser kommer också att göras med de årliga medborgarundersökningar som SOM-institutet genomfört i Västsverige sedan 1998. För metodredovisningar se Antoni 2007 och 2008 samt *Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006* och *Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006*. På vissa punkter kommer resultaten från de skånska och västsvenska undersökningarna också att relateras till de nationella SOM-undersökningarna (Holmberg och Weibull 2007).

Regional identitet och indelning

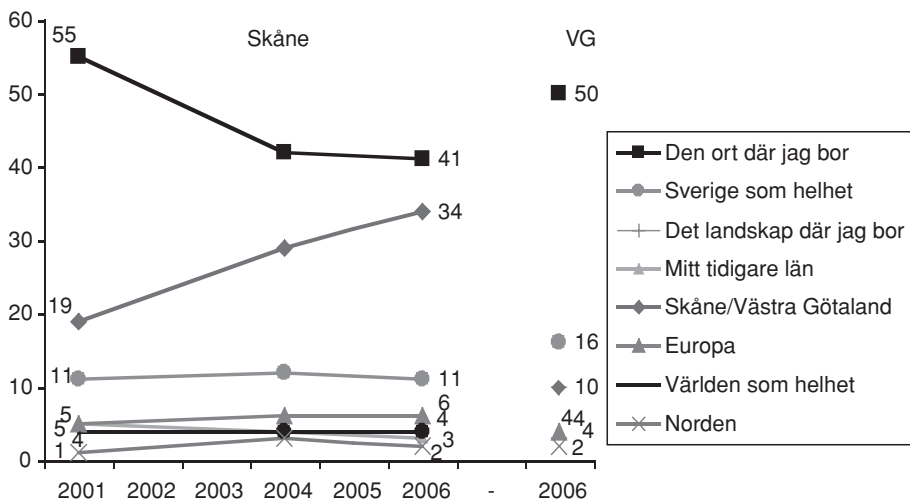
Ansvarskommittén redovisar inte ett färdigt förslag till indelning av Sverige i regionkommuner men föreslår att Sverige bör indelas i sex till nio län, som skall ligga till grund för den statliga och kommunala organisationen på regional nivå. Kriterierna som ligger till grund för detta förslag är av tre slag: storlekskriterier, strukturkriterier samt behovet av en gemensam indelning för staten och regionkommunerna. Ett riktvärde för invånarantalet bör vara mellan en och två miljoner och inte utan starka skäl under en halv miljon invånare. Varje regionkommun bör ha ett regionsjukhus eller ett etablerat samarbete på detta område samt minst ett universitet med betydande fasta forskningsresurser. Arbetsmarknadsregionerna som de beräknas se ut 2030 skall utgöra byggstenar i läns och regionkommunindelningen. Som ytterligare kriterium tas upp ”att län och regionkommuner så långt som möjligt avgränsas så att medborgarna kan känna anknytning dit” (SOU 2007:10, sid 283). Identitetskriteriet nämns sist och det konstateras att den regionala identiteten är förhållandevis svag i Sverige. Den skiftar mellan olika landsändar och är oftare knuten till landskapet än till länet. Andra typer av identitet kan vara av väl så stor betydelse. Kommittén gör bedömningen att: ”Att bygga starkt identitetsbaserade regioner i Sverige är inte möjligt, knappast heller önskvärt.” (SOU 2007:10, sid. 287) Mot denna bakgrund finns det anledning att analysera medborgarnas geografiska identitet och syn på indelningen i regioner och län i Skåne och Västsverige.

Regional identitet

I Skåne, där det nya länet sammanfaller med landskapet, finns en mycket stark regional identitet knuten till detta geografiska territorium och den regionala identiteten har stärkts markant sedan Region Skåne etablerats.² Liksom i andra delar av landet känner de boende i Skåne störst geografisk hemhörighet med den ort där

man bor men år 2006 är det en tredjedel som i första hand känner sig hemma i Skåne. Drygt tio procent har störst anknytning till hela Sverige och identiteten med det tidigare länet är liten. Återstående tio procent, med överrepresentation för ungdomar känner tillhörighet till ett vidare geografiskt område än nationen - Norden, Europa eller världen som helhet. (Möller, U 2002) Denna andel har varit oförändrad. Den stora ökningen av den regionala identiteten har emellertid inte skett på bekostnad av anknytningen till Sverige som är oförändrad utan det är den lokala hemmahörigheten som minskat. Jämfört med Västsverige är det mer än tio procent fler som i första hand känner sig hemma i Skåne jämfört med någon av de tre regionala identitetsbärarna i Västsverige.

Figur 1 Upplevd geografisk hemhörighet i Skåne 2001, 2004 och 2006 samt i Västra Götaland 2006 (procent)

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006.

Fråga: I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma?

I Västra Götaland känner medborgarna störst geografisk hemhörighet med den ort där man bor, 50 procent och den lokala identiteten har varit i huvudsak oförändrad 1998 – 2006. Däremot har andelen som känner sig i första hand hemma i Sverige sjunkit från 20 procent vid periodens början till 16 procent år 2006. I Västsverige har den förändrade geografiska indelningen lett till en splittrad geografisk identitet på mellannivå. Under hela perioden känner sig var tionde västsvensk mest hemma i det landskap, där man bor. Däremot minskar andelen som har anknytning till det tidigare länet medan den ökar för Västra Götaland från fyra procent 1998 till tio

procent 2006. Om vi summerar antalet personer som känner anknytning till tidigare län, landskap eller Västra Götaland är det klart fler som anser att de har anknytning till Västsverige än till Sverige som helhet. Den splittrade regionala identiteten gör emellertid att delarna eller delregionerna kommit att spela en större roll i Västsverige än i Skåne och det gäller inte minst i utvecklingsfrågorna.

Regional indelning

Ansvarskommittén framhåller att den regionala identiteten betydelse inte skall överdrivas och i kommitténs betänkande nämns regional identitet som det sista av sex kriterier att beakta vid en översyn av länsindelningen och det geografiska området för regionkommunerna. (SOU 2007:10) I SOM-undersökningarna på nationell och regional nivå aktualiserades med utgångspunkt från den nuvarande indelningen i län och landsting/regioner en förändring av den geografiska indelningen. Frågans hade följande lydelse: *Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser Du om indelningen för Västsveriges/östra Sverige/den region/det län där Du bor?* Svartalternativen var *större än nu, samma som nu, mindre än nu* och *ingen uppfattning*.

Cirka två tredjedelar hade en uppfattning om den regionala indelningen och i såväl Skåne, Västra Götaland som Sverige var det existerande geografiska området det vanligaste svaret. I Sverige var det 2006 cirka 45 procent. I Skåne gör medborgarna samma bedömning som svenskarna i allmänhet medan värdet är något lägre i Västsverige. Det är i alla delar av Sverige få som vill se ett större län. Däremot varierar andelen som vill se ett mindre län från ca 15 procent i Sverige som helhet knappt 20 procent i Skåne till drygt 25 procent i Västra Götaland åtta år efter bildandet av de nya storlänerna.

Tabell 1 *Inställning till regionen/länet där jag bor (procent)*

Ansvar om indelningen: Den region/län där jag bor bör vara:	NV	NO	SV	SO	Skåne	Västra Götaland	Sverige
Större än nu	6	6	7	6	7	4	8
Samma som nu	42	43	43	46	43	38	46
Mindre än nu	18	19	17	25	18	26	14
Ingen uppfattning	34	32	33	23	32	32	32
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
Antal	715	521	1516	237	3142	3114	1554

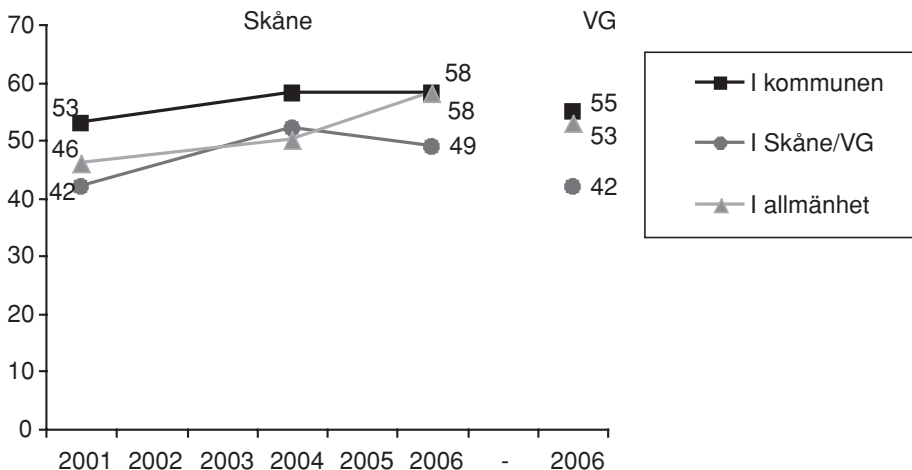
Kommentar: Frågans hade följande lydelse: *Idag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser Du om indelningen för Västsverige/östra Sverige/den region/det län där Du bor?* Svartalternativen framgår av tabellen. Mellan tre och fem procent besvarade ej frågan.

Inom Skåne är det två tredjedelar som har en uppfattning och ca 45 procent vill ha samma indelning som nu, 7 procent förespråkar ett större län medan knappt 20 procent vill se ett mindre län. De boende i sydost avviker genom att i större utsträckning ha tagit ställning och dessutom vill en fjärdedel i denna del av Skåne se ett mindre län än idag. I denna del av Skåne är också identiteten med det tidigare länet störst. I övrigt är uppslutningen bakom de nuvarande gränser stor bland dem som har tagit ställning.

Intresse för politik och möjlighet att påverka

En förutsättning för att den representativa demokratin skall fungera är att medborgarna intresserar sig för de politiska frågorna, röstar i valen och själva deltar i det politiska arbetet och är villiga att ta på sig förtroendeuppdrag. Genomgående är i Skåne intresset för politiska frågor som rör den kommun där man bor stort och över 50 procent är ganska eller mycket intresserade. Därnäst har kommit intresset för politik i allmänhet vilket i första hand avser rikspolitik och det ökade markant valåret 2006 till samma nivå som för kommunalpolitiken enligt den elektorala cykel som Holmberg och Weibull kartlagt i de nationella undersökningarna (Holmberg och Weibull 2007). Motsvarande gäller emellertid inte på kommunal och regional nivå. Intresset för kommunala frågor var oförändrat mellan 2004 och 2006 och minskade något för regionala frågor valåret 2006.

Figur 2A Intresse för politik i Skåne 2001, 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (procent ganska och mycket intresserad)

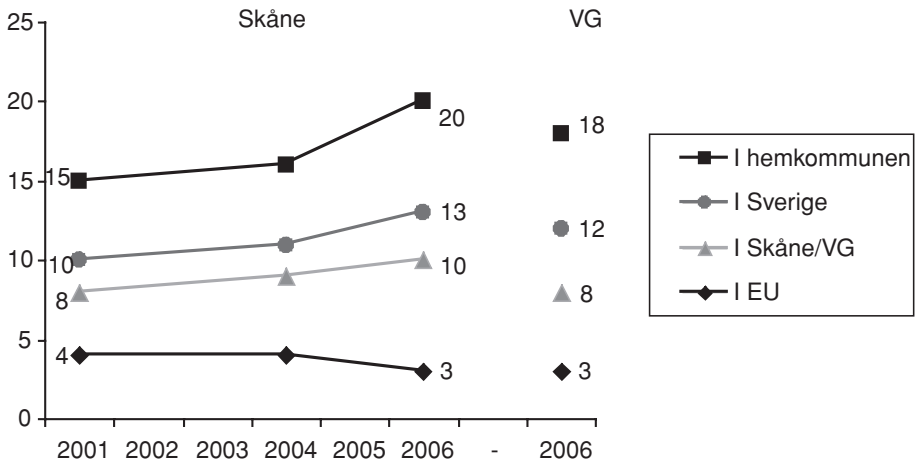
Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006.

Intresset för politik i allmänhet ökar generellt med medborgarnas resursstyrka dvs. högutbildade och personer med högre inkomster är mer intresserade av politik i allmänhet. Detsamma gäller inte intresset för kommunalpolitiska frågor och frågor som gäller stadsdelen eller den egna delen av kommunen, där det rådet mindre skillnader i det politiska intresset med avseende på resursstyrka och kön. (Johansson 2001)

I Västsverige var det politiska intresset valåret 2006 något lägre på alla tre nivåerna än i Skåne och störst var skillnaden på den regionala nivån. I Skåne fanns också i regionpolitiken tydliga alternativ med Allians för Skåne som ett regeringsalternativ till de då samverkande partierna. I Skåne har också intresset på den lokala nivån varit större med många lokala partier. (Sannerstedt 2008)

Även när det gäller möjligheterna att påverka politiska beslut är det den kommunala nivån som uppvisar de klart högsta värdena och andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut ökade till 20 procent år 2006. I figuren redovisas inte människors möjlighet att påverka förhållandena i den egna stadsdelen/delen av kommunen men den ligger på samma nivå som för kommunen som helhet. Även när det gäller politiska beslut på riksnivå ökade andelen till 13 procent. För regionen är ökningen något mindre. Minst möjlighet att påverka anser skåningarna att man har när det gäller EU, där endast tre procent anser att det är möjligt att påverka politiken.

Figur 2B Möjlighet att påverka politiska beslut i Skåne 2001, 2004 och 2006 samt i Västra Götaland 2006 (procent)

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006. Kommentrar: Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut utgörs av dem som svarat att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka.

I Västsverige gör medborgarna samma bedömning av möjligheten att påverka politiken i EU som i Skåne men med något lägre värden för de tre svenska nivåerna. I detta avseende råder det ett centrum periferiförhållande där boende i Göteborgsregionen anser sig ha bäst möjligheter att utöva inflytande i den svenska flernivådemokratin. Minst är skillnaderna på den kommunala nivån. (Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006)

Förtroende för personal, tjänstemän, politiker och journalister

I de nationella SOM-undersökningarna har förtroendet för olika samhällsinstitutioner undersökts sedan 1986 (Holmberg och Weibull 2007). I de västsvenska undersökningarna har istället fokus riktats mot förtroendet för grupper som är knutna till institutionerna. Det gäller beslutsfattare som politiker och tjänstemän samt olika personalgrupper på kommunal och regional nivå där medborgarna möter den offentliga sektorn. Dessutom har förtroendet för granskarna – journalister i dagspress, radio och TV uppmärksammats. Tidigare analyser framhåller tre faktorer som särskilt viktiga för människors förtroende för olika grupper: utvärdering av institutionernas existerande verksamhet (trovärdighet, kvalitet), medborgarnas intresse för institutionernas verksamhet (institutionens upplevda betydelse) samt rådande socio-kulturella värderingar i samhället (opinionsklimatet) (Elliot 1997 och 1998).

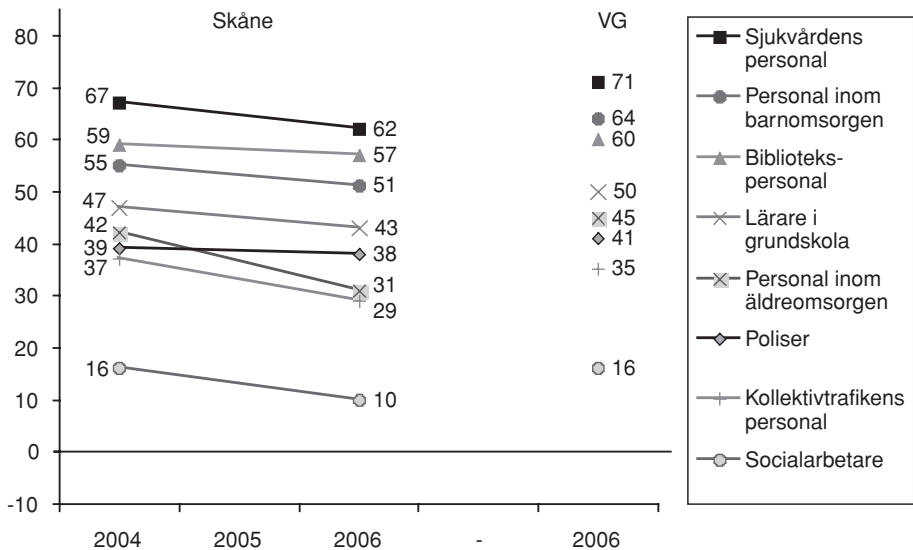
Vid bedömningen av förtroendet för olika yrkesgrupper får svarspersonerna ange i vilken utsträckning de har stort eller litet förtroende för de olika grupperna. Förtroendet redovisas på två olika sätt: andelen som hyser tilltro (mycket eller ganska stort förtroende) och andelen som visar misstro (mycket eller ganska litet förtroende). Balansmättet är ett sammanfattande mått som väger in både tilltro till och misstro mot de olika grupperna genom att ange andelen stort minus andelen litet förtroende (Elliot 1994).

I riksundersökningarna, där förtroendet för olika samhällsinstitutioner analyserats, har sedan mätningarna påbörjades 1986, sjukvården legat högt. I Skåneundersökningarna 2004 och 2006, där olika grupper undersöks har förtroendet genomgående varit högst för sjukvårdens personal. Sjukvården berör alla och det är få som inte har en uppfattning; över 70 procent har stort förtroende och åtta procent har litet förtroende. Därefter kommer personalen inom olika kommunala verksamhetsområden som bibliotek, barnomsorg, skola och äldreomsorg också med höga värden. Även kollektivtrafikens personal som har både regionalt och kommunalt huvudmannaskap får en övervägande positiv bedömning, men ca tio procent har lågt förtroende för denna yrkesgrupp. För grupper som svarar för kommunal eller regional tjänsteproduktion är förtroendet genomgående stort. För socialarbetarna som är ansvariga för behovsprövade insatser är bedömningen mer splittrad och andelen som inte kommit i kontakt med verksamheten är större och närmare en tredjedel har ingen uppfattning. Samma huvudmönster gäller för Försäkringskassans perso-

nal men med en mer negativ bedömning. Mellan 2004 och 2006 minskar i Skåne förtroendet för samtliga personalgrupper även om förändringarna är begränsade.

I Västra Götaland är förtroendet för de olika yrkesgrupperna genomgående högre än i Skåne och för personal inom barnomsorgen och äldreomsorgen överstiger skillnaderna 10 enheter. Det finns alltså ett lägre förtroende för personalen inom kommunerna och regionen i Skåne än i Västsverige.

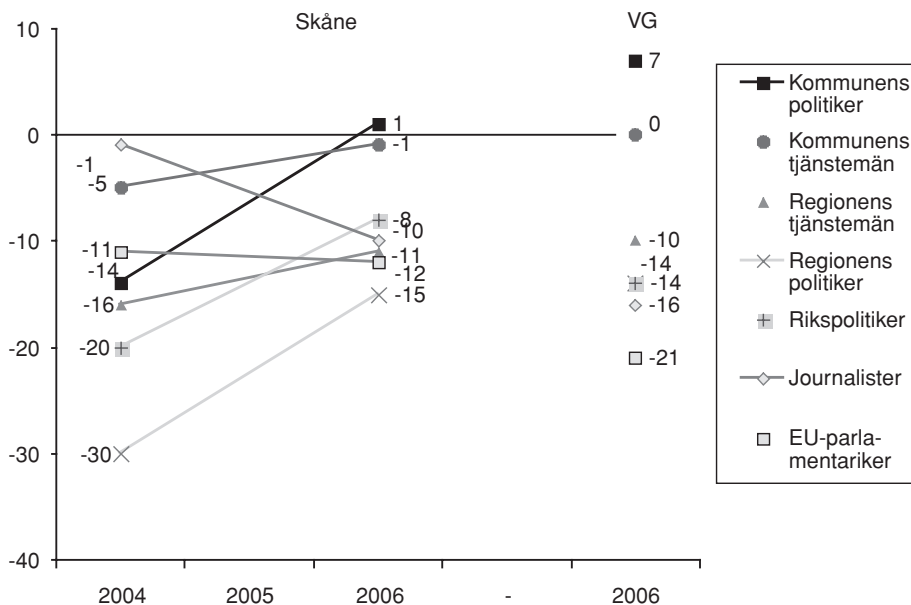
Figur 3A Förtroende för yrkesgrupper i Skåne 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (balansmätt)

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006.

Mest negativ är bedömningen av tjänstemän, politiker och journalister. Tjänstemännen förknippas både i kommunerna och i regionen med politiken. Störst förtroende har medborgarna för de kommunala politikerna med en liten positiv övervikt 2006. Rikspolitiker och EU-parlamentariker har lägre förtroende än de lokala politikerna och minst positiva är man i Skåne till regionpolitikerna. Regionen är emellertid fortfarande förhållandevis okänd och det är bara ca 40 procent av medborgarna som har en bestämd uppfattning om företrädarna för den regionala nivån, dvs. har stort eller litet förtroende för tjänstemän eller politiker. Generellt gäller att förtroendet för politiker ökar under valåren och den elektorala cykeln gör sig gällande på alla nivåer med högre värden 2006 än 2004.

Figur 3B Förtroende för politiker, tjänstemän och journalister i Skåne 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (balansmätt)

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006.

I riksundersökningen är bedömningen av radio och TV som institutioner klart mera positiv än av dagspressen. I tidigare västsvenska undersökningar gäller detsamma för yrkesgrupper verksamma inom de olika typerna av medier med större förtroende för journalister i etermedierna än för journalister i dagspressen. (Elliot 1994) Sedan 2004 avser frågan i de regionala undersökningarna journalister i allmänhet utan närmare precisering och det är fler som har litet förtroende än stort förtroende för journalister. År 2006 är balansmättet för journalister -10 och förtroendet minskade valåret 2006 både i Skåne och Västsverige.

Vid en jämförelse mellan Skåne och Västra Götaland kan vi konstatera att medborgarna i de två länen i huvudsak har samma förtroende för tjänstemän och politiker på olika nivåer. I Skåne är dock förtroendet något högre för EU-parlamentariker och rikspolitiker och omvänt något lägre för kommunala politiker och tjänstemän. Vid bedömningen av de regionala företrädarna föreligger inga skillnader.

Styrelsens sätt att sköta sin uppgift och kommunal och regional service

Opinionsklimatet under senare tid har gjort att själva ordet politiker fått en negativ klang (Möller, T 2000). Det finns därför anledning att också granska förtroendet

för den institution som regionstyrelsen och kommunstyrelsen utgör i egenskap av regionens respektive kommunens ”regering”. Jämfört med landets regering finns den viktiga skillnaden att i region- och kommunstyrelsen sitter företrädare för samtliga större partier, dvs. både majoriteten och minoriteten är representerad. Vid medborgarnas bedömning finns det dock anledning att tro att det i första hand är majoriteten och dess politik som allmänheten tar ställning till, om majoritetsförhållandena överhuvudtaget är kända.

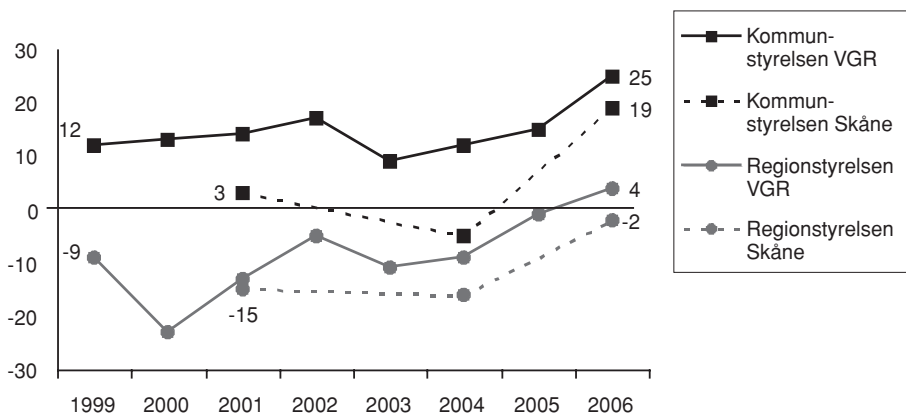
Medborgarna är klart mera positiva till hur ”regeringarna” sköter sina uppgifter än förtroendet för politikerna på den lokala och den regionala nivån. Likaså är man mera positiv till hur styrelsen i den egna kommunen sköter sig än till kommunstyrelserna i allmänhet. När svenska folket i Riks - SOM undersökningen ombetts bedöma förtroendet för *kommunstyrelserna*, dvs. alla landets kommunstyrelser skall inte bara situationen i den egna kommunen utan också den i andra kommuner vägas in. För de flesta är förhållandena i hemkommunen mer kända och påtagliga medan man i övrigt är helt hänvisad till mediernas bilder. Eftersom bevakningen är inriktad på vad som inte fungerat är de bilder som förmedlas via medierna främst negativa som av affärerna i Gävle, Motala och Stenungsund. I den nationella undersökningen har balansmättet genomgående varit negativt sedan frågan ställdes första gången 1996 till 2006 då värdet för första gången var positivt, +1.

Medborgarna är klart mera positiva vid bedömningen av hur kommunstyrelsen i den kommun där de bor sköter sin uppgift jämfört med när de skall uttala sig om förtroendet för det sätt på vilket kommunstyrelserna i allmänhet sköter sina uppgifter. Detta svarsmönster gäller också vid bedömningen av kommunens eller regionens service, där brukarna genomgående är väsentligt mera positiva än de som inte kommit i kontakt med servicen.

I Skåne är bedömningen av hur styrelsen sköter sin uppgift mer positiv för kommunen där man bor än för styrelsen i Region Skåne, +19 respektive -2 år 2006. Det skall emellertid framhållas att en tredjedel inte hade någon uppfattning om hur regionstyrelsen skött sin uppgift, medan motsvarande andel för kommunstyrelsen var drygt 20 procent. Vid jämförelser över tid framgår att bedömningen av den egna kommunens styrelse bland kommunerna ökade markant 2006. När det gäller bedömningen av regionstyrelsen har det varit en negativ övervikt men år 2006 minskade denna.

I Västra Götaland är bedömningen av kommunstyrelsen respektive regionstyrelsens sätt att sköta sin uppgift genomgående något mer positiv men skillnaderna är små. Liksom i Skåne är man mer nöjd med kommunstyrelsens arbete än med regionstyrelsens. Bedömningen av regionstyrelsen i Västra Götaland har varierat starkt över tid och år 2000, då den politiska situationen var som mest turbulent, registreras ett bottenrekord, balansmätt -23. År 2006 var det för första gången en positiv övervikt.

Figur 4A Nöjd med hur kommunen och regionstyrelsen sköter sitt arbete Skåne 2001, 2004 och 2006 och Västra Götaland 1999–2006 (balansmått)

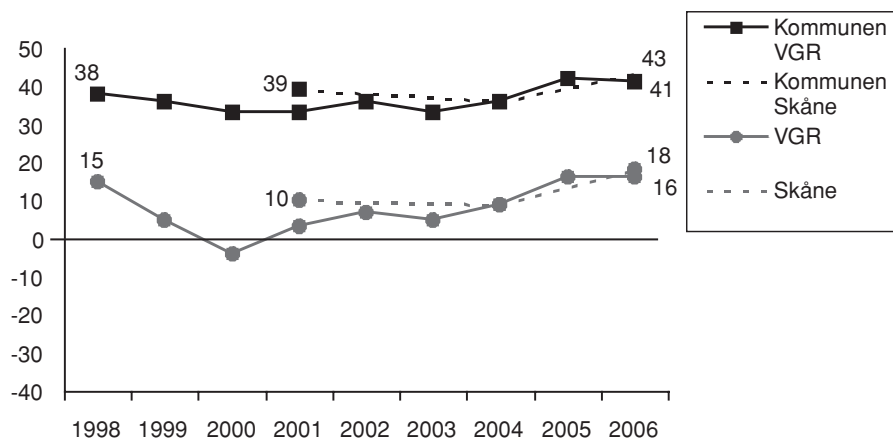
Källa: Väst-SOM-undersökningen 1999–2006; Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006.

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker Du att kommunstyrelsen i den kommun där Du bor/regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Balansmålet visar andelen med stort förtroende minus andelen med litet förtroende. I procentbasen ingår även de utan uppfattning i frågan.

Uppgifterna i figur 4A redovisar den genomsnittliga bedömningen av hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift i alla kommuner i Skåne och Västra Götaland. Skillnaden är emellertid stor mellan olika kommuner och konkreta förhållanden i de enskilda kommunerna slår igenom vid medborgarnas bedömning. Det innebär att det också varierar över tid beroende på förhållandena vid olika tidpunkter i en och samma kommun. (Norén Bretzer 2000; Granqvist 2004).

I SOM-undersökningarna får medborgarna göra bedömningar av kommunens och regionens service på en rad olika områden samt av servicen som helhet. I detta sammanhang skall endast helhetsbedömningarna redovisas. I Skåne är bedömningen kommunens och regionens service i stort sett oförändrad under undersökningsperioden men bedömningen av kommunens service är mera positiv. Skillnaden mellan bedömningen av den egna kommunens och regionens service går igen också i Västra Götaland och det är små skillnader mellan de två länen i detta avseende. Däremot är svängningarna i bedömningen av regionens service som helhet i Västsverige mycket stora. Från en klart positiv övervikt 1998 sjunker balansmålet markant. Återigen är lågvattenmärket år 2000 då det är fler som är missnöjda än nöjda för att därefter åter stiga till en klart mer positiv bedömning år 2005/2006.

Figur 4B *Bedömning av servicen som helhet i kommunen respektive regionen i Skåne 2002, 2004 och 2006 samt Västra Götaland 1998–2006 och (balansmått)*

Källa: Väst-SOM-undersökningen 1998–2006; Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006.

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker Du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste tolv månaderna i: Den kommun där Du bor/Västra Götalandsregionen?* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* samt *Vet ej*. Balansmålet anger andelen nöjd minus andelen missnöjd. Vet ej-svaren ingår i procentbasen.

Det finns ett samband mellan hur medborgarna tycker att regionstyrelsen sköter sin uppgift och hur nöjd man är med servicen dvs. de som är nöjda med regionens service som helhet tycker också att regionstyrelsen sköter sin uppgift. Detsamma gäller för bedömningen av hemkommunens styrelse. Det finns alltså ett samband mellan bedömningen av output, service, och av hur kommunen fungerar som politiskt system. Detta förhållande tycks emellertid inte bara innebära att om man är nöjd med kommunens service så är man positiv till kommunledningen, utan bristande förtroende för de kommunala politikerna kan också ”smitta av sig” på vad de utträttar och därmed leda till en mera kritisk hållning till kommunens service (Persson 1999).

Flernivådemokratien

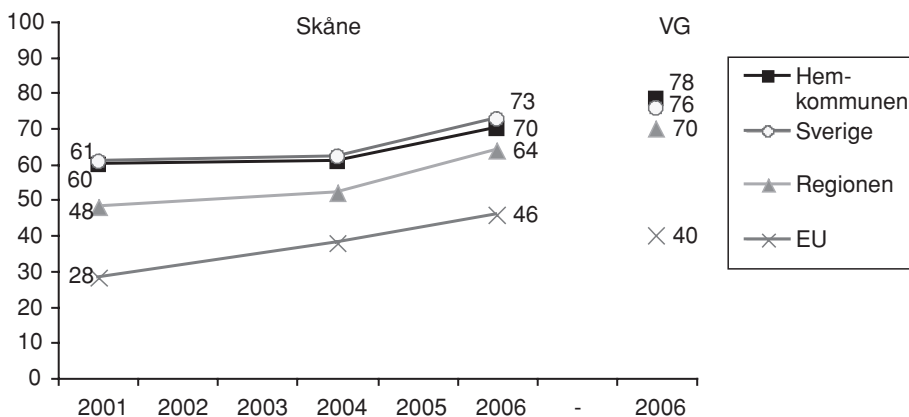
Ett sätt att belysa flernivådemokratins funktionssätt är att undersöka hur nöjda medborgarna är med demokratin på de nivåer, som har folkvalda församlingar. I EU-länderna råder ett omvänt förhållande mellan bedömningen av demokratin i det egna landet och demokratin i EU. Italienare som är minst nöjda med demokra-

tin i det egna landet är mest positiva till demokratin i EU medan svenskarna som är förhållandevis nöjda med demokratin i Sverige tillhör de mest kritiska. (Gilljam och Holmberg 1998; Holmberg och Oscarsson 2004; Holmberg och Oscarsson 2006).

När det gäller synen på demokratin på olika nivåer framgår att boende i Skåne liksom svenska folket som helhet har varit övervägande negativa till demokratin inom EU. År 2002 var drygt en av fyra skåningar nöjda med demokratin i EU men därefter har andelen nöjda markant ökat till 46 procent 2006. Närmare tre fjärdedelar var i Skåne nöjda med demokratin i Sverige 2006 och på kommunal nivå 70 procent; 64 procent är också nöjda med demokratin i Region Skåne år 2006 även om osäkerheten är större vid bedömningen av den nybildade regionen, vilket framgår av att något fler avstått från att besvara frågan. Det innebär att även om värdet är något lägre än för Sverige och hemkommunen uppfattas regionen som en av de svenska demokratiska institutionerna. Medan drygt 10 procent inte alls är nöjda med demokratin i EU är motsvarande värde ca 5 procent för de tre svenska nivåerna.

I Skåne är medborgarna mer positiva till EU och mer nöjda med demokratin på denna nivå. Däremot är medborgarna i Skåne något mindre nöjda med demokratin i Sverige, hemkommunen och i regionen än i Västsverige. Bedömningen av demokratin i Västra Götalandsregionen har dock varierat starkt över tid med mindre än hälften nöjda år 2000 till 70 procent valåret 2006.

Figur 5 Nöjd med demokratin i Skåne 2001, 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (procent)

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2001, 2004 och 2006; Väst-SOM-undersökningen 2006.

Kommentar: Andelen nöjda utgörs av dem som svarat att de är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Vid bedömningen av hur demokratin fungerar på olika nivåer är skillnaderna mellan olika socio-ekonomiska grupper genomgående begränsade. (Johansson 2006) När det gäller den kommunala demokratin i Skåne är skillnaderna mellan olika åldersgrupper liten medan de yngre är mest nöjda med demokratin på de andra nivåerna. Personer med lägre utbildning är något mer kritiska främst till demokratin i Sverige och i EU. Icke svenska medborgare är mer nöjda med demokratin i EU än svenska medborgare. Vid bedömningen av demokratin på de övriga nivåerna är skillnaderna små. Minst nöjda med demokratin i EU är v-sympatisörer medan m-sympatisörerna är mest nöjda. Om vi ser till partidimensionen och den svenska flernivådemokratien är c-sympatisörer i Skåne genomgående mest nöjda men också inom övriga etablerade partier är en klar majoritet nöjd med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå. De som sympatiserar med annat parti är minst nöjda.

Som ett resultat av kommunalvalen 2006 har annat parti än de sju som finns representerade i riksdagen mandat i 219 av landets kommuner med totalt 5.5 av rösterna. I Skåne fick övriga partier mandat i samtliga 33 kommuner, varav sd i 31 och i fullmäktige i Region Skåne har Sverigedemokraterna 10 mandat. I Västra Götaland har övriga partier mandat i 40 av 49 kommuner och i åtta av kommunerna fick annat parti över tio procent av rösterna. Sverigedemokraterna fick mandat i 25 kommuner i länet. (www.scb.se)

I Regionfullmäktige i Västra Götaland har Sjukvårdspartiet som enda övriga parti sedan valet 1998 haft sex av 149 mandat och sjukvårdspartier finns representerade i åtta landsting. I hela Sverige fick övriga partier 7 procent av rösterna i landstingsvalet. Dessutom har lokala sjukvårdspartier ställt upp i kommunvalen i sju län bl.a. i Skåne och Västra Götaland. Vidare är Sveriges pensionärs intresseparti, SPI, som prioriterar äldreomsorg och hälso- och sjukvård, representerat i många kommuner och ett landsting. (www.scb.se)

Lokala och regionala partier har blivit en politisk faktor att räkna med. (Sannerstedt 2008) Efter valet 2002 fanns det övriga partier i drygt hälften av landets kommuner och idag har de mandat i tre fjärdedelar av kommunerna. I landstingen är de representerade i över hälften av fullmäktigeförsamlingarna. Inte inom något politikområde torde direkt ansvar ha utkrävts i så stor utsträckning som inom hälso- och sjukvården dels genom bildandet av speciella partier dels genom den stora betydelse som sjukvårdsfrågorna tillmätts bland medborgarna generellt. Sjukvårdsfrågorna får också stor uppmärksamhet i medierna, speciellt när strukturfrågor och det egna sjukhuset aktualiseras. (Andersson 2006 och Johansson 2004) Region- och landstingspolitiker är förhållandevis anonyma men hälso- sjukvårdsfrågorna är det inte. Många människor kommer i kontakt med och har åsikter om sjukvården. Dessutom är sjukvården den utan jämförelse viktigaste regionala frågan/problemet och tillhör år efter år också de viktigaste frågorna i riks- och kommunpolitiken. (Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006; Holmberg och Weibull

2007) I svensk politik är sakfrågor viktigare än personer och det gäller i hög grad på regional nivå.

Medborgare som är nöjda med servicen är också mer nöjda med det sätt på vilket demokratin fungerar i den egna kommunen än de som är kritiska mot servicen. Inställningen till resultatet av politiken är med andra ord av betydelse inte bara för synen på hur de styrande sköter sig utan också för synen på hur den kommunala demokratin fungerar. Detsamma gäller för regionen. De lokala och regionala nivåerna har ansvaret för huvuddelen av välfärdsstatens service och hur de fullgör denna uppgift påverkar synen på demokratin på respektive nivå. Det kommer följaktligen att vara av stor betydelse för medborgarnas långsiktiga politiska förtroende på regional och lokal nivå hur medborgarna uppfattar att regionen klarar välfärdsuppgifterna. Det förutsätter en ekonomi i balans vilket i sin tur är kopplat till hur framgångsrik regionen är när det gäller den andra huvuduppgiften nämligen utvecklingsfrågorna.

Medborgarna och regionerna

I huvudstadsområdet genomfördes en förändring av länsindelningen i början av 1970-talet med Överståthållarämbetets samgående med Länsstyrelsen i Stockholms län och bildandet av storlanstinget med vissa specialuppgifter. Formerna för det vidare samarbetet i Mälardalsområdet är emellertid oklara och föremål för utredning och debatt. För Skåne och Västsverige kom andra hälften av 1990-talet att bli avgörande med bildandet av Skåne län och Västra Götalands län och etablerandet av Region Skåne och Västra Götalandsregionen. För de nybildade regionerna innebar det dels övertagandet av landstingsuppgifterna dels överförandet av de regionala utvecklingsfrågorna enligt en försöksverksamhet som nu utvidgats till att gälla t.o.m. 2010.

Regionaliseringsprocessen drevs av starka regionala och lokala aktörer men i olika konstellationer i de två regionerna. I Skåne var moderata samlingspartiet positivt till projektet och medverkade tillsammans med övriga större partier aktivt i arbetet. I Västsverige var moderaterna motståndare till bildandet av regionen men deltog i arbetet i Väststyrelsen, en ideell förening som bildats av partierna i Västsverige. Däremot saknades ett medborgarengagemang i processen.

Tidigare studier av regionbildningar och andra större förändringar av samhällsorganisationer visar att det tar mycket lång tid innan de kunnat genomföras både därför att stora fusioner i sig tar tid att implementera och att det krävs att andra aktörer anpassar sig till den nya offentliga organisationen för att den skall kunna fungera. Dessutom tar det tid för att förändringarna skall registreras av medborgarna och andra berörda grupper (Jönsson m.fl. 1997; Putnam 1993). Samtidigt sker nya förändringar som gör att det i många fall är befogat att tala om en ständigt pågående förändringsprocess.

Mot denna bakgrund har det varit angeläget att ur ett medborgarperspektiv följa och utvärdera utvecklingen i de nybildade regionerna i Skåne och Västsverige. Människors identitet är djupt förankrad och förändras normalt inte på kort sikt. Vid bildandet ställdes de nya regionala självstyrelseorganen i Skåne och Västra Götaland inför stora organisatoriska och ekonomiska problem. I en rad avseenden har dock situationen därefter förändrats. Intresset för regionala frågor och möjligheterna att kunna påverka har ökat något. Förtroendet för personalen inom de regionala verksamhetsområdena är stort och har ökat för tjänstemän och politiker i regionen. Medborgarna är i större utsträckning nöjda med hur regionstyrelsen sköter sin uppgift och med regionens service. Vid en sammanfattande bedömning av demokratin i Skåne var närmare två tredjedelar nöjda med demokratin på den regionala nivån i den svenska flernivåorganisationen valåret 2006.

Vid en jämförelse mellan de två regionerna framträder emellertid också skillnader med rötter i historien. Det gäller den regionala identiteten där återskapandet av Skåne som en politisk enhet påverkat känslan av hemhörighet. På motsvarande sätt gör det historiska arvet sig gällanden i det centrum periferiförhållande som råder i Västra Götaland.

Noter

- ¹ Föreliggande artikel bygger på en tidigare artikel om Västsverige *Medborgarna och flernivådemokratien* (Nilsson 2008a).
- ² Svarsmönstret i olika delar i Skåne gör att det i detta fall inte föreligger några hinder att jämföra 2001 års undersökning med undersökningarna 2004 och 2006.

Referenser

- Andersson, U (2005) *Rör inte vårt akutsjukhus. Den lokala pressens bevakning av strukturförändringen av akutsjukhusen i Lidköping och Uddevalla 2004*. Utvärderingsprogrammet: Västra Götaland, Rapport 23.
- Antoni, R (2006) "Samhälle Opinion Massmedia. Skåne 2004". I Nilsson, L red. (2006) *Nya gränser, Skåne*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Antoni, R (2008) "Samhälle Opinion Massmedia. Skåne 2006". Kapitel i denna volym.
- Elliot, M (1994) "Västsvensk tillit och misstro. Förtroende för yrkesgrupper och medier." I Nilsson, L (red) *Västsverige i fokus*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elliot, M (1997) *Förtroendet för medierna*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

- Elliot, M (1998) "Förtroendet och vårt dagliga möte med samhället". I Nilsson, Lennart (red) *Mångfald. Bilder av en storstadsregion*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Granqvist, N (2004) *Kommunundersökningen, Stenungsund 2004*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Gilljam, M och Holmberg, S (1998) *Det första valet till Europaparlamentet*. Norstedts Juridik.
- Holmberg, S och Oscarsson, H (2004) *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Norstedts juridik.
- Holmberg, S och Oscarsson, H (2007) *Europaval*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Holmberg, S och Weibull, L (2007) "Ökat förtroende- bara en valårseffekt?" I Holmberg, S och Weibull, L (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, S och Weibull, L. Red. (2007) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Jerneck, M och Gidlund, J (2001) *Komplex flernivådemokrati*. Liber.
- Johansson, B (2004) "Godkväll nyheter över Västsverige". I Nilsson, L red. (2004) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Johansson, F (2001) "Intresse och kunskap". I Johansson, F, Nilsson, L och Strömberg, L *Kommunal demokrat under fyra decennier*. Liber.
- Johansson, F (2006) "Uppfattningen om regionen stabiliseras". I Nilsson, L red. (2006a) *Nya gränser, Västsverige*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Justitiedepartementet, *Grundlagsutredningen, Direktiv 2004:96*.
- Jönsson, S m.fl.(1997), *Decentraliserad välfärdsstad. Demokrati, effektivitet, service*. Stockholm: SNS Förlag.
- Lidström, A (2003), *Kommunsystem i Europa*. 2:a uppl. Publica.
- Möller, T (2000) *Politikens meningslöshet. Om misstro, cynism och utanförskap*. Liber.
- Möller, U (2002) "Internationaliserad eller regionaliserad ungdom?" I Oscarsson, Henrik red. *Spår i framtiden*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L red. (2004) *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Nilsson, L red. (2006b) *Nya gränser, Skåne*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Nilsson, L (2008a) "Medborgarna och flernivådemokratin". I Nilsson, L och Johansson, S red. *Regionen och flernivådemokratin*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Nilsson, L och Westerståhl, J (1997) "Lokal självstyrelse i Sverige". I Jönsson, S m.fl.(1997), *Decentraliserad välfärdsstad. Demokrati, effektivitet, service*. Stockholm: SNS Förlag.

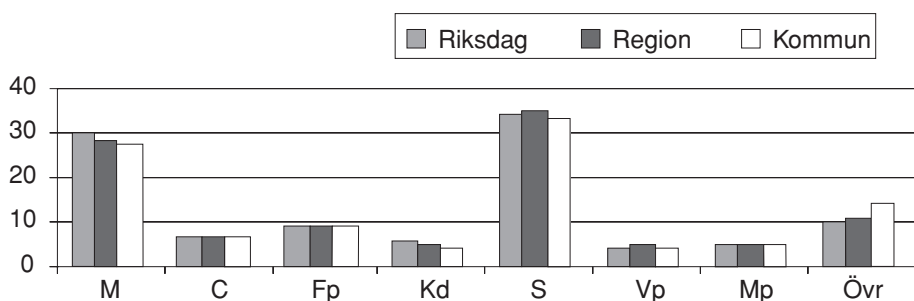
- Norén Bretzer, Y (2000) ”Vinden har vänt – kommunalt förtroende på ny kurs”. I Lennart Nilsson red. (2000) *Den nya regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Persson, J (1999) *Storstadsregionens kontraster. Kommunundersökningarna i Göteborgsregionen 1996 – 1998*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Putnam, R D (1996), *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag.
- Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Sannerstedt, A (2008) ”De okända väljarna – en analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006”. Kapitel i denna volym.
- SOU 2007:10, *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraften*.
www.scb.se

RÖSTNING OCH RÖSTDELNING I SKÅNE 2006

FOLKE JOHANSSON

Vi har sedan 1970 i Sverige vid ett och samma tillfälle val till tre olika typer av politiska organ. Trots att valen är helt fristående till riksdagen, region/landsting och kommun så tenderar utfallen att vara ganska likartade vad gäller partiernas styrka både när man ser till hela landet och till delar av landet. Det skulle mot denna bakgrund inte vara självklart att hävda t ex att ställningstaganden i kommunvalen sker på andra grunder än i riksdagsvalen. Inte desto mindre är så fallet och vi har ett utrymme för och en väljarreaktion inför en delvis självständig partipolitik både på region/landstingsnivå och på kommunal nivå. Förekomsten av ett sådant utrymme har kunnat påvisas i ett antal studier. Det finns samtidigt självklara skäl till lokala och regionala skillnader eftersom det är en lokal och regional politik som är avgörande. Intresset här är riktat mot hur politiken i Skåne fungerar i dessa avseenden.

Figur 1 Partifördelning Skåne 2006

Källa: Allmänna valen 2006

Till en början kan vi konstatera att det trots likheterna ändå finns vissa skillnader mellan partierna i utfall. Moderaterna och kristdemokraterna är starkare på nationell nivå. Ett mönster som har stått sig över ganska lång tid. Det brukar gälla också socialdemokraterna även om deras tillbakagång i 2006 års val gör att skillnaderna inte är lika tydliga.¹ Likaså brukar centerpartiet vara starkare i kommunvalet. Något som bara gäller mycket marginellt här. Denna typ av skillnader beror delvis på i vilken typ av områden som respektive partier har sina kärngrupper och hur stora

dessa grupper är. Det finns emellertid också andra skäl till skillnader i styrka som direkt har att göra med att valen fungerar olika.

Man kan, när man ser på valresultat över några decennier, klart notera att rörelserna mellan partierna är större i riksdagsvalen än i kommunvalen. Något som får till följd att partier som går framåt totalt sett tenderar att blir större i riksdagsval än i kommunval. Bakom detta utfall kan vi tänka oss olika bidragande faktorer. Först skall vi vara medvetna om att det kan finnas ganska stora lokala skillnader som jämnar ut sig mellan kommuner. Vissa kan gå med och överträffa rikstrenden medan andra går svagare eller rentav emot en sådan trend. Ställningstagandena i riksdagsvalen är normalt tydligt kopplade till allmän partisympati och därmed till ideologi (Jfr Johansson 1996). De frågor som slår igenom i riksdagsvalet uppfattas ibland inte lika relevanta i kommunvalet eller också så ser man dessutom till andra frågor i kommunvalet. Frågor som kan gälla lokala person- eller sakförhållanden och som antingen verkligen ändrar sig mer långsamt och därmed inte föranleder lika snabba svängningar eller också, på grund av att riksdagsvalkampanjen överskuggar lokala kampanjer, förändringarna inte slår igenom i medvetandet lika snabbt.

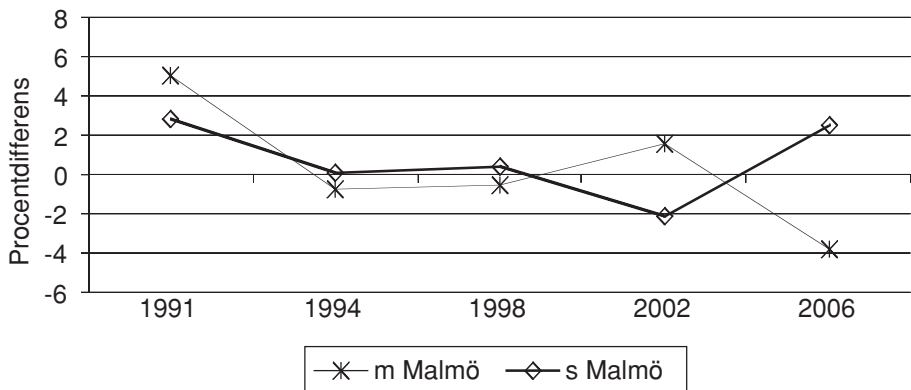
Samtidigt har vi dock en helt annan trend i röstningsbeteendet som bidrar till skillnader i utfall i de olika valen. Vid de första valen med gemensam valdag röstade ungefär en väljare av tjugo olika i riksdags- och kommunvalen. Det var därmed ganska naturligt att valutfallen blev ganska så likartade. Idag röstar mer än var fjärde väljare olika i dessa två val och det är ganska väl belagt att när väljarna röstar på olika sätt så är det som nämnts allmänt ideologiskt kopplad partisympati som avgör riksdagsvalet medan i kommunala val (region/landstings- och kommunval) partivalet oftast bestäms av lokala förhållanden. (Johansson 1987 och 1996) Det råder ingen tvekan om att riksdagsvalet fortfarande är avgörande för valdeltagandet. I stort sett alla som överhuvudtaget röstar gör det i alla val där de har rösträtt och det är den nationella kampanjen som håller uppe intresset och förmår väljarna att gå och rösta. Vilka partier de sedan röstar på är alltså en nästa fråga som i de kommunala valen delvis bestäms av lokala och regionala förhållanden. Det finns emellertid inga tecken på att det är något parti som systematiskt gynnas mer än andra av sådana lokalt baserade ställningstaganden. När man jämför över ett större antal kommuner så jämnas lokala skillnader i utfall ut åtminstone vad gäller riksdagspartierna.

Partikonkurrens i tre storstäder

Vi skall först jämföra konkurrensen mellan partierna i de tre största städerna i landet på ett enkelt sätt. Det gör vi genom att se på utfallet för de två största partierna, som i samtliga fall är moderaterna och socialdemokraterna. Vi jämför valutfallet för dem i riksdagsvalet och i kommunvalet under de fem senaste valen. I figurerna framgår andel röster i kommunvalet minus andel röster i riksdagsvalet. I Malmö har partiernas relativa styrka varierat under de fem valen. De tydligaste exemplen

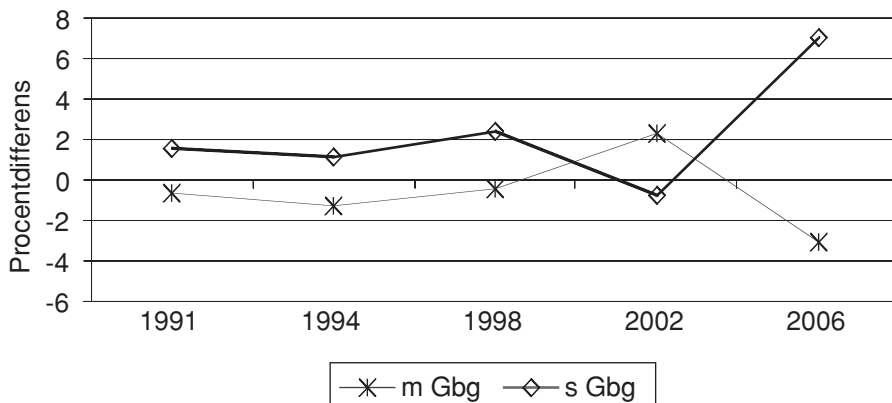
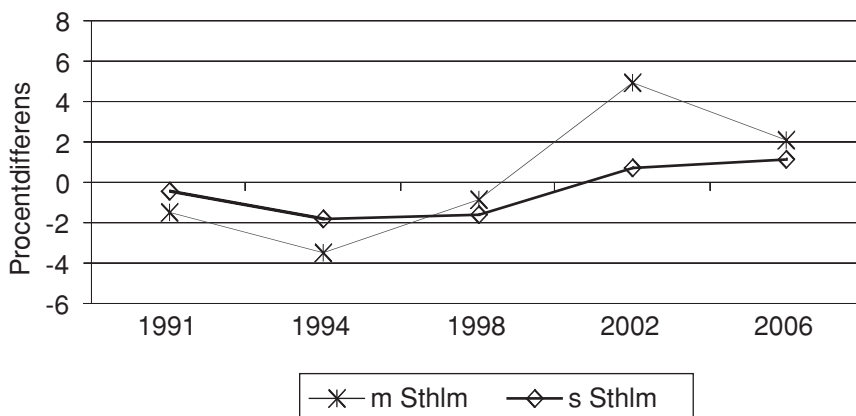
på den ovannämnda tanken att när ett parti snabbt blir starkare eller svagare så går det fortare i riksdagsvalet än i kommunvalet har vi 2002 och 2006. Vid det första tillfället tappade moderaterna mer i riksdagsvalet än i kommunvalet medan socialdemokraterna vann mer i riksdagsvalet än i kommunvalet. Vid det andra tillfället 2006 var rörelserna de motsatta. Ett annat förhållande som under början av perioden skiljer ut Malmö är att man befinner sig avsevärt närmare ett tvåpartisystem än Stockholm och Göteborg. Under de tre första av de undersökta valen får de två största partierna omkring eller över sjuttio procent av de avgivna rösterna. I De två andra städerna ligger andelen omkring sextio procent, en nivå på vilken också Malmö landar vid de två senaste valen.

Figur 2 Kommunval-Riksdagsval Malmö

I Göteborg har vi en lite annorlunda politisk situation. Där har socialdemokraterna vid flertalet tillfällen ett bättre utfall i kommunvalet än i riksdagsvalet medan förhållandet för moderaterna är det motsatta. Det har gått att belägga att detta sannolikt till viss del rör sig om en personeffekt. Den socialdemokratiske partiledaren i Göteborg har en personlig popularitet som lyft partiet lokalt. (Johansson 2008)

I Stockholm har vi också de tydligaste differenserna 2002 och 2006. Utfallet här strider dock delvis mot det tidigare resonemanget. År 2002 när moderaterna förlorade röster så förlorade de mer i riksdagsvalet än i kommunvalet och blev starkare i kommunvalet. Vid valet 2006 när socialdemokraterna förlorade röster så förblev de som förväntat starkare i kommunvalet än i riksdagsvalet. När socialdemokraterna 2002 gick framåt så gick de mer framåt i kommunvalet och blev starkare där än i riksdagsvalet. När moderaterna 2006 gick framåt i riksdagsvalet så kunde de, troligen på grund av ett starkt utfall i detta val 2002, behålla en starkare ställning i kommunvalet än i riksdagsvalet.

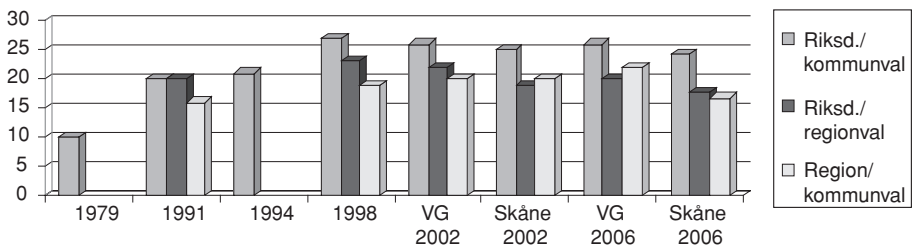
Figur 3 Kommunval-Riksdagsval Göteborg**Figur 4 Kommunval-Riksdagsval Stockholm**

I Göteborg finns alltså visst stöd för tanken att det finns en lokal personeffekt bakom de utfall vi kan se. Valresultatet i Malmö stämmer bättre med förväntat resultat när det gäller de undersökta relationerna medan det verkar sannolikt att det finns lokala faktorer av något slag bakom de utfall i Stockholm som avviker mot det förväntade mönstret. Vi har dock för närvarande ingen möjlighet att studera vilka lokala faktorer det kan vara frågan om.

Röstdelning

Eftersom i stort sett alla som röstar också röstar i alla de val till vilka de har rösträtt så är det mer eller mindre nödvändigt att det finns väljare som röstar olika i de olika valen för att vi skall få de utfall vi diskuterat ovan. Vi använder begreppet ”röstdelning” för de situationer där väljarna röstar olika i två olika samtidiga val. Det kan gälla riksdagsval/kommunval, riksdagsval/regionval eller regionval/kommunval. Vi särskiljer med andra ord tre olika typer av röstdelning varav den förstnämnda är mer ofta förekommande än de två senare. Efter att röstdelningen riksdagsval/kommunval vid starten för den gemensamma valdagen låg på sex procent ökade den 1979 till 10 procent (se figur 5). Därefter fortsatte ökningen så att omkring sekelskiftet nivån stabiliserades på omkring 25 procentenheter. Nivåerna för de två andra typerna av röstdelning har i allmänhet varit något lägre. De exakta nivåerna på röstdelning av olika slag kan variera något mellan olika undersökningar men trenden och mönstret över tid är ungefär likartat. (jfr Holmberg/Oskarsson 2004, sid 92f)

Figur 5 Röstdelning

Källor: Data från kommunundersökningarna 1979, 1991 och 1998 samt SOM-undersökningar 1994, 2002 och 2006.

Röstdelning har på senare år varit föremål för ett ökande intresse som tagit sig uttryck i studier av detta fenomen i olika länder. Det engelska begreppet ”split vote” används dock för ett par helt skilda typer av röstningsbeteende. Dels har man med detta begrepp studerat röstningsbeteende i valsistem där man får lägga mer än en röst i valet till det nationella parlamentet (eller annan beslutande församling). Innebörden är då normalt att man dels får rösta på person och därmed (indirekt) på parti, dels på parti direkt. Det har också gällt andra situationer där man röstat på olika församlingar eller uppdrag på en och samma (nationella) nivå. Det kan vara val till kongressens båda kamrar i USA eller val till presidentpost respektive till senaten. (Jfr diskussion i Elklit och Kjær 2005). Här är intresset i stället inriktat på samtidiga val till nationell nivå och lokal och eller regional nivå. Något

som vi regelbundet har i Sverige medan det förekommer mer av en tillfällighet i en del andra länder med rörliga valdagar. Elklit och Kjær har jämfört nivån på röstdelning i Sverige, Danmark och England. I de båda senast nämnda länderna har man alltså haft att utgå ifrån ett enstaka valtillfälle. Deras grundläggande hypotes var att nivån på röstdelningen skulle bero på partisystemets utformning, väsentligen antalet deltagande partier. Något som dock bara gick att belägga till en mindre del. (Ibid.)

När vi nu alltså är intresserade av röstdelning mellan olika nivåer i olika samtidiga val så är det naturligt att söka förklaringarna i förhållanden som varierar mellan dessa nivåer. Vilka ställningstaganden ligger då bakom partivalet på olika nivåer? Vi har tidigare utan referens till något val frågat de svarande "Vilket parti tycker du bäst om idag?" I riksdagsvalet i Skåne röstade 87 procent på det parti som de tycker bäst om. I regionvalet 81 procent och i kommunvalet 76 procent. De återstående röstandelarna för region- och kommunvalen stämmer väl överens med tanken att de som röstdelat också röstat på något annat än sitt bästa parti i dessa val. Man kan också finna att av dem som inte röstdelat utan alltså röstat på samma parti i båda valen har 93 procent röstat på det parti de tycker bäst om. Av dem som röstdelat har endast 22 procent röstat på sitt bästa parti i kommunvalet. Om vi tolkar valet av "bästa parti" som i huvudsak ideologibestämt, något som förefaller rimligt, så är riksdagsröstningen väsentligen ideologibestämd medan röstningen i kommunvalet är bestämd på annan grund. Detta stämmer väl överens med resultat från tidigare studier av skäl till röstdelning. (Johansson 1999, jfr Johansson 1996). I en webbaserad studie av väljare vid 2006 års val kommer Fridner och Persson (2006) fram till likartade resultat vad gäller andelen väljare som hänvisar till kommunala faktorer i samband med röstdelning.

Att det till stor del är synen på politiken i kommunen som bestämmer röstdelningen har i tidigare undersökningar framgått av att missnöje med kommunpolitiken fördubblar andelen som röstdelar medan missnöje med rikspolitiken endast innebär en mer marginell ökning. Det har också vid flera tillfällen när vi frågat om anledningen till röstdelningen, framgått att sju av tio refererar till den kommunala nivån medan endast en mindre andel av de återstående entydigt refererar till den statliga nivån. För övriga svar går inte att klart bestämma till vilken nivå man hänvisar. (Johansson/Nilsson/Strömberg 2001, sid. 82 ff, jfr Haglund 1994) Röstdelningen är därmed i huvudsak ett resultat av attityder till och ställningstaganden till kommunpolitiken.

Bilden av röstdelningen i Sverige överensstämmer i stora delar med resultat från studier av motsvarande företeelse i andra länder. Vad som framkommer är att ställningstagandena beror på vilka resultat i form av konkreta åtgärder som man förväntar sig levereras respektive som man vill se. Normalt ligger avvikelserna från en röstning mer bestämd av en allmän partisympati på den lägre, t ex delstatlig, av två nivåer politiska nivåer. (Lacy och Paolino 1998, Burden och Kimball 1998, Mattei och Howes 2000)

Röstdelning i Skåne

När vi i figur 1 jämför Västra Götaland och Skåne finner vi att röstdelningen i Skåne är något lägre vid båda tillfällena. Dessutom minskar röstdelningen i Skåne i alla tre möjliga alternativen mellan 2002 och 2006. I Västra Götaland är röstdelningen mellan riksdagsval och kommunval oförändrad medan den minskar något mellan riksdagsval och regionval. Däremot ökar den där mellan regionval och kommunval.

Att nivån på röstdelning är lägre stämmer dock inte för alla partier (tabell 1). Om vi ser till röstdelningen mellan riksdagsval och kommunval kan vi konstatera att den är lägre för v, s och m medan den är högre för c, kd och sd. Fp har identiskt lika nivå med Västra Götaland. Skillnaderna i relation till Västra Götaland är också ungefär likstora beträffande alla tre formerna av röstdelning vilket gör det mindre troligt att skillnader i majoritetskonstellation på regionnivå har betydelse.

Tabell 1 Röstdelning Skåne

Parti i riksd.valet	Röstdelat riksdagsval/regionval	Röstdelat riksdagsval/kommunval	Röstdelat regionval/kommunval	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	24	31	23	100	103
Soc dem	7	14	11	100	777
Centerpartiet	34	40	26	100	147
Folkpartiet	26	31	22	100	211
Moderaterna	16	24	15	100	736
Kristdemokr.	33	38	31	100	120
Miljöpartiet	29	35	22	100	125
Sverigedem.	48	47	17	100	50
Övriga	15	25	19	100	102
Samtliga	18	24	17	100	2371

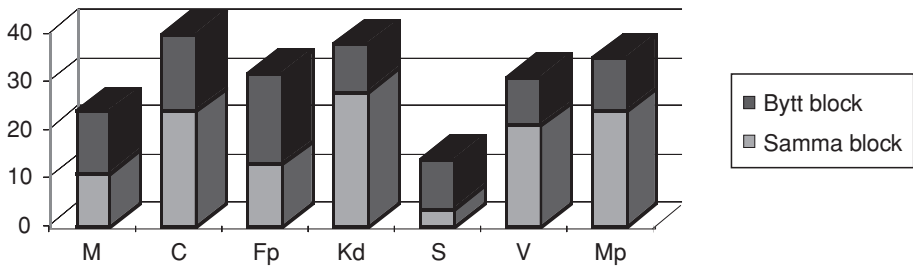
Bland riksdagspartierna är det bara m som har en högre andel riksdagsväljare i Skåne än i Västra Götaland som inte ens övervägt att rösta på något annat parti i kommunvalet (tabell 2). Samtliga andra riksdagspartier har fler väljare i Skåne som är öppna för eller till och med har röstat på annat parti i kommunvalet. Skillnaderna är störst för centern och kristdemokraterna. Överhuvudtaget bör det understrykas att även om "bara" var fjärde väljare röstar på olika partier i dessa två val så har ytterligare en fjärdedel övervägt att göra det. Det finns därmed en avsevärd potential för ökad röstdelning. Det kan tilläggas att medan partiernas andel helt lojala väljare är lika stor i båda regionerna så är andelen som genomfört röstdelning ett par procentenheter större i Västra Götaland medan andelen som nöjt sig med att överväga är motsvarande större i Skåne.

Tabell 2 Röstdelning riksdagsval – kommunval Skåne

Parti i riksd.valet	Röstat som i riksd.valet Ej övervägt alternativ	Röstat som i riksd.valet Övervägt alternativ	Röstat på annat parti än i riksd.valet	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	35	34	32	100	101
Soc dem	61	24	15	100	742
Centerpartiet	35	24	41	100	144
Folkpartiet	29	39	32	100	210
Moderaterna	54	21	24	100	728
Kristdemokr.	35	26	39	100	119
Miljöpartiet	34	32	35	100	130
Sverigedem.	58	18	25	100	97
Övriga	35	17	48	100	48
Samtliga	50	25	25	100	2322

När man nu röstar på olika partier i olika samtidiga val, står valet mellan partier som uppfattas ligga nära varandra i partisystemet sett ur ett nationellt perspektiv eller spelar närheten mindre roll? Vi börjar med att se på i vilken utsträckning man går över blockgränsen. I figur 6 kan vi se dels den totala omfattningen av röstdelningen per parti mellan riksdagsval och kommunval, dels hur stor del av denna som går över blockgränsen. Till vänsterblocket räknas här s, v och mp medan de fyra allianspartierna utgör det borgerliga blocket. De som röstar socialdemokratiskt i riksdagsvalet röstdelar, som vi redan konstaterat i liten utsträckning. De som röstdelar gör det dock ofta i form av blockbyte. Härvid skiljer sig socialdemokraterna markant från de två andra vänsterpartierna där röstdelningen är påtagligt större men endast i mindre utsträckning innebär att man röstar borgerligt. Bland allianspartierna är kd-väljarna minst benägna att rösta på något vänsterparti i kommunvalet även om många röstdelar. Störst andel som röstdelar har centern och här är andelen som väljer ett gå över blockgränsen något större. Ännu större blir den inom den totalt något mindre andel som röstdelar bland m- och fp-väljarna. Här byter mer än hälften block när de röstar i kommunvalet. Det kan tilläggas att det mönster vi ser här återfinns ganska likartat i röstningsbeteendet i Västra Götaland.

Totalt sett är det 52 procent av dem som röstdelar mellan riksdagsval och kommunval som byter block i samband med röstdelningen. Av dem som röstdelar mellan riksdags- och regionval är motsvarande andel mindre, 43 procent. Vid röstdelning mellan regionval och kommunval byter 53 procent inte bara parti utan också block.

Figur 6 Röstdelning inom och mellan block riksdags – kommunval 2006 Skåne

I nästa steg ser vi först på mellan vilka enskilda partier man röstdelar. Både vänsterparti- och miljöpartiväljare i riksdagsvalet går i första hand till s i kommunvalet. Centerväljare i riksdagsvalet som röstar på annat parti inom alliansen i kommunvalet väljer m eller kd. De som byter block väljer s och mp. Folkpartiväljare som röstdelar väljer i första hand m och de som byter block väljer s. Moderatväljare som röstdelar är en spegelbild av folkpartiväljarna. Inom alliansen går de alltså i första hand till folkpartiet och när de byter block till s. Center- och folkpartiväljare i riksdagsvalet går över blockgränsen oftare än vad s-väljarna gör medan motsatsen gäller för dem som röstar på m eller kd i riksdagsvalet.

Tabell 3 Röstning riksdagsvalet – kommunvalet Skåne

Parti i riksd.valet	V	S	Mp	C	Fp	M	Kd	Sd	Annat	S:a %	Antal svarande
V	69	15	6	1	3	0	1	1	4	100	104
S	2	86	1	2	2	2	0	3	2	100	782
Mp	6	18	65	2	0	2	2	2	5	100	130
C	0	6	5	60	8	14	3	1	4	100	147
Fp	1	5	2	2	69	10	0	4	7	100	214
M	0	4	0	3	6	76	2	4	4	100	748
Kd	0	4	1	7	2	18	62	2	3	100	121
Sd	0	4	1	1	1	5	1	76	11	100	99
Annat	6	17	8	0	0	8	0	4	58	100	52

I relationen riksdagsval/regionval är det alltså dels en något mindre andel röstdelning och dessutom en något mindre andel som går över blockgränsen. Det är framför allt centerpartiväljare som bidrar till att nivån blockbytare är lägre här. Mönstret när det gäller val av parti påminner i övrigt mycket om partibytena mellan riksdags- och kommunval.

Tabell 4 Röstning riksdagsvalet – regionvalet Skåne

Parti i riksd.valet	V	S	Mp	C	Fp	M	Kd	Sd	Annat	S:a %	Antal svarande
V	76	17	3	1	1	0	2	0	1	100	103
S	1	93	1	1	1	1	0	1	0	100	777
Mp	9	12	71	0	1	2	3	1	2	100	125
C	0	3	3	66	10	10	3	1	3	100	147
Fp	2	3	2	2	74	7	3	2	3	100	211
M	0	3	1	2	3	84	3	3	1	100	736
Kd	0	4	0	9	4	12	67	2	3	100	120
Sd	0	3	1	0	0	2	2	86	6	100	98
Annat	6	13	11	0	4	11	0	2	54	100	54

Röstdelning i Malmö

Först finns det skäl att se på om Malmö skiljer sig från de två andra storstäderna i Sverige. Vi jämför de tre olika formerna av röstdelning i dessa tre städer (tabell 5) och finner dels att huvudmönstren är relativt likartade men dels också vissa tecken på nivåskillnader. Antalet svarande framför allt i Stockholm är litet och tolkningen av resultaten skall därför göras försiktigt. Det förefaller dock som om Stockholm avviker något genom en lägre röstdelning mellan riksdagsval och kommunval medan Malmö har lägre röstdelning framför allt mellan region- och kommunval.

Tabell 5 Röstdelning i de tre storstäderna

	Malmö	Göteborg	Stockholm
Riksdagsval/ kommunval	25	25	22
Riksdagsval/region- (landstings-)val	19	22	24
Region-(landstings-)val kommunval	11	18	17
Antal svarande	475	700	204

När vi i nästa steg ser på röstdelning med uppdelning efter partival i riksdagsvalet måste vi åter betona att underlaget, när man gör denna indelning i Malmö och Göteborg, blir litet. För vissa partier mycket litet. De som röstade på vänsterpartiet i riksdagsvalet röstade i mindre utsträckning i Malmö än i Göteborg. Vi har

redan tidigare nämnt personeffekten av Göran Johansson i Göteborg och det är inte osannolikt att den spelar in här. När man ser att endast 9 procent av centerpartiets väljare i Göteborg tveklöst röstat på centern också i kommunvalet så kan man knappast undgå att tänka på diskussionen om centern verkligen skulle lyckas ta något kommunalt mandat. De två största partiernas (s och m) väljare fungerar mycket likartat i de två städerna. För m är siffrorna i stort sett identiska medan s-väljarna i Göteborg röstdelar i aningen större utsträckning än i Malmö där man mer stannar vid att överväga röstdelning.

Totalt sett är det mer än hälften av väljarna i både Malmö och Göteborg som antingen genomfört eller åtminstone övervägt röstdelning. Detta är i båda fall en något större andel än i regionerna i övrigt. Något som möjligen kan förklaras av en genomsnittligt något högre utbildningsnivå i dessa städer än i övriga delar av regionerna. Det finns idag i landet totalt ingen systematisk skillnad i omfattningen av röstdelning mellan mindre och större kommuner. Däremot fanns det en sådan tidigare när röstdelningen framför allt under 1990-talet växte snabbare i mindre och medelstora kommuner än i de största kommunerna.

Tabell 6 Röstdelning riksdagsval – kommunval Malmö (Göteborg)

Parti i riksd.valet	Röstat som i riksd.valet Ej övervägt alternativ	Röstat som i riksd.valet Övervägt alternativ	Röstat på annat parti än i riksd.valet	Summa procent	Antal svarande
Vänsterpartiet	38 (34)	44 (31)	19 (35)	100	32 (78)
Soc dem	64 (66)	27 (20)	9 (13)	100	143 (194)
Centerpartiet	19 (9)	25 (32)	56 (59)	100	16 (34)
Folkpartiet	21 (30)	45 (43)	34 (27)	100	53 (67)
Moderaterna	48 (49)	27 (26)	26 (25)	100	128 (187)
Kristdemokr.	35 (37)	30 (31)	35 (31)	100	23 (54)
Miljöpartiet	31 (39)	29 (35)	40 (26)	100	35 (62)
Sverigedem.	-	-	-	100	20 (13)
Övriga	-	-	-	100	14 (18)
Samtliga	45 (46)	30 (28)	25 (26)	100	464 (707)

Sverigedemokraternas väljare

De som i Skåne röstade på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet måste uppfattas som ganska så partiljala. I denna grupp röstade 86 procent också på sd i regionvalet och 76 procent röstade på sd i kommunvalet. Sverigedemokraterna hade större framgång i kommunvalet än i riksdagsvalet. Av dem som röstade på sd i kommunvalet så röstade bara 51 procent på sd i riksdagsvalet. Bland dem som röstade på annat parti än sd i riksdagsvalet men som alltså röstat sd i kommunvalet, så var

riksdagsväljare för m och f överrepresenterade och framför allt v underrepresenterade.

Vi har utan referens till valet frågat vilket parti man tycker bäst om idag. Av dem som angav sverigedemokraterna som bästa parti (n=101) så röstade 70 procent på sd i riksdagsvalet, 77 procent röstade på sd i regionvalet och 80 procent röstade på sd i kommunvalet. Om vi väljer ett annat perspektiv kan vi se att av dem som röstade på sd i riksdagsvalet (n=95) så hade 75 procent sd som bästa parti. Motsvarande andel för regionvalet var 60 procent (n=121) och i kommunvalet 53 procent (n=147). Av dem som röstade på m i riksdagsvalet och sd i kommunvalet (32 svarande) så hade 72 procent m som bästa parti. Sd lyckas alltså i kommunvalet attrahera väljare med olika partier som sin primära hemvist. I riksdagsvalet har man däremot en andel övertygad partiljala väljare i samma storleksordning som andra partier.

Vilka väljare röstdelar?

Den enskilt svårast spärren mot att röstdela är att man anser sig vara övertygad anhängare av ett visst parti. Är man det tenderar man att välja detta parti genomgående. Om vi börjar med att se på andelen partianhängare och då skiljer på graden av övertygelse så finner vi att andelen mycket övertygade partianhängare är något större i Skåne än i Västra Götaland. Det skulle därmed kunna stämma med resultatet att andelen röstdelning är lite lägre i Skåne.

Tabell 7 Andel partianhängare

	Mycket övertygad	Något övertygad	Ej partianhängare	Summa procent	Antal
Skåne	22	43	35	100	2698
VG	19	44	37	100	2871
Malmö	19	42	38	100	577
Göteborg	18	44	38	100	850
Stockholm	18	48	33	100	236

Det stämmer dessutom med skillnaden mellan Malmö och Skåne i övrigt. Andelen partianhängare, både mycket övertygade och oavsett grad av övertygelse är något mindre i Malmö. Något som stämmer med resultatet att andel som röstdelar är något större där. Å andra sidan kan vi se i tabell 8 att röstdelningen bland mycket övertygade partianhängare är mer frekvent i Skåne än i Västra Götaland. Med tanke på att röstdelningen är högre i Västra Götaland kunde den förväntas vara högre än i Skåne också på den första raden i tabell 8 vilket den alltså inte är. Till

skillnaden mellan Skåne och Västra Götaland bidrar också att andelen röstdelare är större både bland något övertygade partianhängare och bland icke partianhängare i Västra Götaland.

Tabell 8 Röstdelning bland partianhängare. Skåne totalt (Västra Götaland totalt)

	Röstdelning riksdagsval/ kommunval	Röstdelning riksdagsval/ regionval	Röstdelning regionval/ kommunval	Antal Skåne	Antal Västra Götaland
Mycket övertygade partianhängare	14 (11)	8 (9)	9 (9)	542	487
Något övertygade partianhängare	22 (27)	16 (20)	16 (22)	986	1055
Ej partianhängare	36 (36)	28 (30)	25 (30)	710	714
Samtliga	25 (27)	18 (21)	17 (22)	2238	2256

Hur ser då röstdelningen ut i olika grupper av väljare. Först ser vi dels på röstdelning i respektive tre möjliga fall, dels på om en väljare röstdelat i något av de tre möjliga fallen. Män och kvinnor skiljer sig inte åt i de första avseendena men när vi kommer till om de också är partianhängare eller ej kan vi börja ana en skillnad. Män röstdelar något mer än vad kvinnor gör om de är partianhängare. Bland icke partianhängare röstdelar däremot kvinnor något mer. Om man är partianhängare eller ej slår igenom också för ålder. Den generella trenden är att yngre röstdelar mer än äldre men när vi kommer till gruppen som inte är anhängare av något parti så försvinner skillnaderna mellan åldersgrupperna. Utbildning däremot stämmer med vad vi kunnat förvänta oss på grundval av många andra liknande mätningar av politisk aktivitet m.m. De som har högre utbildning röstdelar mer och detta är ett helt genomgående mönster.

Tabell 9 Röstdelning i olika grupper Skåne

	Röstdelning totalt				Mycket övertygad parti- anhängare	Något övertygad parti- anhängare	Eu- parti- anhängare
	Riksd./ Komm.	Riksd./ Lt reg.	Lt reg/ Komm.	Någon röstdelning	Någon röstdelning	Någon röstdelning	Någon röstdelning
Kön							
Män	24	18	17	27	16	26	38
Kvinnor	25	18	17	27	14	24	41
Ålder							
18-29	29	20	18	31	21	32	37
30-49	28	18	20	31	22	27	41
50-64	22	19	15	25	7	25	41
65-	20	14	14	21	14	18	39
Utbildning							
Låg	18	12	13	20	8	19	31
Medellåg	25	16	17	27	16	26	39
Medelhög	25	18	15	27	19	25	37
Hög	29	24	21	33	17	29	49

Vi har tidigare också undersökt om man övervägt att röstdelat men inte genomfört det. Också denna egenskap ställs mot olika grupper, nu som tidigare med inriktning på röstdelning mellan riksdagsval och kommunval. Det visar sig entydigt att män och kvinnor inte skiljer sig åt i detta avseende heller. Åldersgrupperna är däremot tydligt olika. Ju äldre man blir desto mindre benägen blir man att ens överväga röstdelning. Skillnaderna blir också större mellan åldersgrupperna än när man enbart ser på genomförd röstdelning. De yngre åldersgrupperna inte bara röstdelar i större utsträckning utan det är också i dessa grupper en större andel som övervägt att röstdelat utan att ha genomfört det. Bilden blir motsvarande när vi ser på sambandet mellan utbildning och övervägande respektive genomförande av röstdelning. Också här blir skillnaderna större mellan grupperna eftersom också övervägande är mer vanligt bland väljare med högre utbildningsnivå.

Tabell 10 Övervägt röstdelning i olika grupper – kommunvalet Skåne

	Röstat som i riksd.valet Ej övervägt alternativ	Röstat som i riksd.valet Övervägt alternativ	Röstat på annat parti än i riksd.valet	Summa procent	Antal svarande
Män	50	26	24	100	1096
Kvinnor	50	24	26	100	1226
Ålder					
-29 år	38	32	30	100	317
30-49 år	43	29	29	100	798
50-64 år	52	25	22	100	663
65-80 år	63	16	21	100	482
Utbildning					
Låg	65	16	19	100	508
Medellåg	52	23	26	100	626
Medelhög	45	30	25	100	518
Hög	40	30	30	100	651
Del av region					
Nordvästra Skåne	54	24	22	100	549
Nordöstra Skåne	50	24	26	100	387
Sydvästra Skåne	47	26	27	100	1190
Sydöstra Skåne	56	20	24	100	193

Vi undersöker dessutom på detta sätt om det finns några skillnader mellan olika geografiska delar av regionen. Framför allt i sydvästra men också i nordöstra Skåne är andelen som röstdelat såväl som andelen som övervägt att röstdelat något högre än i de sydöstra och nordvästra delarna av Skåne. Att andelen är högre i sydväst kan rimligen kopplas till att Malmö ingår i denna del. Orsaken till den högre andelen i nordost är däremot mer oklar.

Politisk kultur

Den politiska kulturen på lokal nivå i Sverige torde i sina huvuddrag vara ganska homogen. Inte desto mindre har vi tidigare kunnat belägga skillnader mellan Göteborg och Malmö. Dessa skillnader var ingen direkt överraskning eftersom vi sökte dem på grundval av en ganska väl etablerad bild av Göteborg som präglad av samförstånd med anknytning till det gamla begreppet Göteborgsandan. Malmö uppfattades å andra sidan vara präglad av större motsättningar mellan de socialistiska och borgerliga blocken. Vid tidpunkten för denna undersökning, 1991, var motsättningen mellan dessa block till stor del var liktydigt med motsättningen mel-

lan moderater och socialdemokraterna vilka tillsammans utgjorde tre fjärdedelar av väljarkåren i Malmö. (Johansson 1994)

De skillnader vi kunde notera var kanske var och en ganska måttliga men de bildade tillsammans ett mönster som stämde väl med hypotesen om skillnader i politiskt klimat. I Malmö var det i större utsträckning anhängare till de två dominerande partierna som diskuterade politik. Medborgarna i Malmö hade lägre förtroende för politiker och tjänstemän och var mindre nöjda med den kommunala servicen. Missnöje med service ledde oftare än i Göteborg till att man diskuterade politik. I Göteborg var sambandet inte lika starkt mellan missnöje med service och diskussion av politik. Man var i stället mer aktiv om man var nöjd. Utbildningsnivå var viktigare än att vara partianhängare och de aktiva tillhörde ofta andra grupper än de två nämnda partierna. Vid denna tidpunkt var inte heller de två partierna lika dominerande i Göteborg som i Malmö. (Ibid.)

Tabell 11 Politisk kultur i tre storstäder

Sthlm	Gbg	Malmö	
Hur fungerar demokratin i kommunen			
s	79	86	79
m	73	80	73
Totalt	72	79	73
Hur sköter kommunstyrelsen sin uppgift			
s	43	76	62
m	38	48	30
Totalt	40	59	46
Nöjd med kommunal service			
s	61	53	66
m	48	47	49
Totalt	51	50	54
Förtroende för kommunens politiker			
s	-	52	43
m	-	36	27
Totalt	-	41	34
Intresse för kommunpolitik			
s	-	66	75
m	-	63	70
Totalt	-	65	73

Kommentar: Värdena avser andel som svarat Mycket/Ganska bra/stort samt för intresse Mycket eller Ganska intresserad.

Kan vi då se någon skillnad mellan städerna på hur kommunpolitiken uppfattas idag? För att få lite ytterligare perspektiv på jämförelsen har vi också där så varit möjligt jämfört med Stockholm. Först kan vi konstatera att man är mest kritisk till hur demokratin fungerar (dock liten skillnad) och till hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift i Stockholm. Den dominerande bilden är att socialdemokratiska svaranden är mer positiva/intresserade än moderata svaranden. Frågorna ställdes efter valet 2006 och det är i fråga om Stockholm lite oklart vilken kommunstyrelse man tänkte på när man svarade.

Synen på demokratin, på hur kommunstyrelsen sköter sig och förtroendet för kommunpolitiker är mer positiv i Göteborg än i Malmö. Det gäller för övrigt också förtroende för kommunala tjänstemän. Däremot är man i Malmö mer nöjd med den kommunala servicen och mer intresserad av kommunpolitik. Man är också något mer villig att aktivera sig politiskt. Både större intresse och större vilighet till aktivitet skall dessutom ses mot bakgrund av att utbildningsnivån är genomsnittligt lite lägre i Malmö och båda dessa förhållanden brukar öka med en högre utbildning. I Malmö, liksom till en del också i Stockholm, finns dock en påtaglig skillnad mellan partierna. Det är de socialdemokratiska sympatisörerna i dessa städer som särskilt bidrar till den positiva synen på servicen. När det gäller synen på hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift så är det i Göteborg och Malmö också socialdemokrater som är påtagligt mer positiva än moderater. Denna skillnad är mindre i Stockholm. Sammantaget kan utläsa en större skepticism till hur kommunpolitiken fungerar i Malmö än i Göteborg. Däremot är man alltså i Malmö mer tillfredställd med resultatet och den eventuella skepticismen minskar inte heller intresset. Det finns fortfarande spår av skillnad i politisk kultur mellan Malmö och Göteborg men sannolikt har skillnaderna minskat. Möjligen är däremot den bild man får av en mer kritisk hållning bland medborgarna i Stockholm tecken på en förändring. Den tidigare bilden var snarast att det i Stockholm fanns en samförståndsanda som liknade den i Göteborg.

Sammanfattning

Benägenheten att röstdelat, att rösta på olika partier i samtidiga val, är något mindre i Skåne än i Västra Götaland. Det är inte desto mindre en fjärdedel av väljarna som röstdelat mellan riksdagsval och kommunval. Ytterligare en fjärdedel har övervägt att göra det. I Malmö liksom i Göteborg är andelen som övervägt ännu något större än i övriga delar av regionerna. Om man är partianhängare så utgör detta en stark broms på benägenheten att röstdelat. Andelen partianhängare är också något större i Skåne än i Västra Götaland. Något som åtminstone till en del kan förklara en lägre röstdelning. De som röstdelat är i allmänhet yngre och har högre utbildning än de väljare som inte röstdelat. Det är också i samma grupper man i första hand finner dem som övervägt men inte genomfört röstdelning.

Om man jämför beteendet i kommunvalen och attityder till kommunen i de treorstäderna i Sverige finner man tecken på att de skiljer sig åt. I tidigare studier har det kunna påvisas att lokala personeffekter är viktiga i Göteborg. När man jämför resultat av riksdagsröstning och kommunröstning finner man tecken på att lokala effekter har haft påtaglig betydelse också i Stockholm. Utfallet i Malmö pekar däremot mer i riktning av att den nationella trenden slår igenom tydligare.

Med anledning av tidigare resultat som visat att Malmö för 15-20 år sedan hade en politisk kultur som avvek åtminstone från Göteborg så försökte vi följa upp detta genom att jämföra Malmö med Göteborg och Stockholm. Det verkar som om den tidigare mer av politisk konfrontation präglade kulturen i Malmö har förändrats mot något som i större utsträckning liknar samförstånd. Möjligen har däremot de politiska motsättningarna i Stockholm blivit mer uttalade.

Sverigedemokraterna lyckades särskilt väl i kommunvalet i Skåne. De har redan i riksdagsvalet en stark kärna av övertygade partianhängare och i kommunvalet har de dessutom dragit till sig väljare framför allt från m och fp. Tre fjärdedelar av dem som röstade på sd i riksdagsvalet stödde partiet också i kommunvalet medan enbart hälften av partiets kommunväljare stödde partiet i riksdagsvalet.

Not

- ¹ Jfr Johansson 2008 för en redovisning av lokala personeffekter som gör att socialdemokraterna i Göteborg blivit starkare i kommunvalet än i riksdagsvalet.

Referenser

- Allmänna valen 2006*. Statistiska centralbyrån.
- Burden, Barry C. och David C. Kimball (1998) "A New Approach to the Study of Ticket Splitting". *American Political Science Review*, vol 92:3, sid 533 ff.
- Elklit, Jørgen och Ulrik Kjær (2005) "Are Danes More Inclined to Ticket Splitting than the Swedes and the English?" *Scandinavian Political Studies*, vol 28:2.
- Fridner, David och Henrik Persson (2006) *Röstdelning. En undersökning av väljarnas skäl till att rösta på olika partier i kommun och riksdagsval*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Opublicerad B-uppsats.
- Haglund, Roger (1994) *En studie av väljarbeteende. Split-vote 1991*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Opublicerad D-uppsats.
- Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (2004) *Väljare. Svensk väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Johansson, F. (1987) "Delad röstning". Ingår i *Folkstyrelsens villkor. Betänkande av folkstyrelsekommittén*. SOU 1987:6.

- Johansson, F. (1999) "Lokala partier." I Lennart Nilsson (red.) *Region i omvandling*. SOM-rapport nr 23. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, F. (1994) "Politisk aktivitet mellan valen. En jämförelse mellan Göteborg och Malmö." I Henry Bäck och Anders Håkansson (red.) *Väljare i kommunalvalet. Om missnöje, misstroende och politisk kultur*. Stockholm: SNS förlag.
- Johansson, F. (1996) "Röstdelning – en kommunal fråga?" I Lennart Nilsson och Susanne Johansson (red.) *Regionen och flernivådemokratin*. SOM-rapport nr 42. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, F. (2008) "Röstning och röstdelning 2006." I Lennart Nilsson (red.) *Västsvenska perspektiv*. SOM-rapport nr 17. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, F. Lennart Nilsson och Lars Strömberg (2001) *Kommunaldemokrati under fyra decennier*. Malmö: Liber.
- Lacy, Dean och Philip Paolino (1998) "Downsian Voting and the Separation of Powers." *American Journal of Political Science* vol. 42, okt 1998 sid 1180ff.
- Mattei, Franco och John S. Howes (2000) "Competing explanations of Split-ticket Voting in American National Elections." *American Politics Research* 2000; 28; 379

DE OKÄNDA VÄLJARNA – EN ANALYS AV DE SKÅNSKA VÄLJARE SOM RÖSTADE PÅ ICKE RIKSDAGSPARTIER 2006

ANDERS SANNERSTEDT

I detta kapitel redovisas en analys av de väljare som i kommunalvalet 2006 röstat på något annat parti än de sju som finns representerade i riksdagen. Materialet utgörs av SOM-undersökningen i Skåne hösten 2006. En undersökning av just skånska väljare är särskilt lämplig för vårt syfte, andelen som röstat på andra partier än riksdagspartierna är klart större här än i övriga landet. Så har det också varit under en lång följd av år. I kommunalvalet 2006 röstade ungefär var sjunde väljare i Skåne på ett icke riksdagsparti. I varenda av Skånes 33 kommunfullmäktige blev också minst ett sådant parti representerat.

Rent allmänt är det en klar trend att det genomsnittliga antalet partier i kommunerna ökar. Det genomsnittliga (medianvärdet) antalet partier i fullmäktige i en svensk kommun var fem i mitten av 1970-talet, sex under senare delen av 1980-talet, sju runt millennieskiftet (Erlingsson 2005 sid. 51) för att nu ha stigit till åtta efter 2006 års val.

Utöver de sju riksdagspartierna har de skånska väljarnas röster fördelats på många andra partier. Störst bland dessa var år 2006 Sverigedemokraterna. Detta parti fick omkring 7,5 procent av skåningarnas röster i kommunalvalet och är därmed fjärde största parti i Skåne. Partiet har Skåne och Blekinge som sina i särklass starkaste fästen. Sveriges Pensionärers Intresseparti, SPI, fick omkring 2,5 procent av de skånska väljarnas röster. SPI har Skåne och Halland som sina starkaste fästen. Också ett stort antal andra partier har fått röster i kommunalvalen. Några av dessa har i första hand ställt upp i riksdagsvalet; det gäller t.ex. Feministiskt initiativ, som dock bara fått ströröster i de skånska kommunalvalen. Flertalet övriga partier är dock lokala partier, som regel med förankring i en enda kommun. I våra analyser behandlar vi denna grupp väljare som en helhet. De är för få – ungefär 3,5 procent av de skånska väljarna – för att tillåta ytterligare uppdelning. Samtidigt ska understrykas att denna grupp av lokala partier är heterogen. Skåne är sedan flera val den del av Sverige där lokala partier är vanligast.

Flera av de lokala partierna i Skåne är starkt kritiska till invandrings- och flyktingpolitiken; det gäller t.ex. Skånepartiet och Sjöbopartiet. Här finns emellertid också partier som närmast kan ses som ett alternativ till de fyra allianspartierna, t.ex. Bjärepartiet i Båstad och Göingepartiet i Osby. Här finns också partier som företräder en viss kommun, t.ex. Åhuspartiet i Kristianstad eller Barapartiet i Sve-

dala. Här finns partier som vänder sig till en viss väljarkategori som Föreningenspartiet i Svedala. Det finns också partier som i första hand är inriktade på ett visst sakfrågekomplex som Skolpartiet i Trelleborg.

I SOM-undersökningen i Skåne har de svarande bland annat fått ange vilket parti de röstat på i vart och ett av de tre valen. Svartsfördelningen överensstämmer ganska väl med det faktiska valresultatet. Dock finns det en underskattning av Sverigedemokraterna. Av dem som uppgett vilket parti de röstat på i kommunalvalet svarade 6,1 procent Sverigedemokraterna, vilket alltså ska jämföras med den faktiska siffran 7,5 procent. Enkätmaterialet får dock bedömas vara fullt tillförlitligt för en analys av dessa partiers väljare i Skåne.

Trots att undersökningar av svenska väljare har en femtioårig tradition av internationellt högt kvalificerad forskning, har som regel antalet svarspersoner som röstat på icke riksdagspartier varit så lågt att det varit svårt att nå säkra resultat om denna grupp av väljare. Det finns därför mycket litet av tidigare forskning att jämföra med. Folke Johansson (1999) redovisar några data om dem som röstat på lokala med. Folke Johansson (1999) redovisar några data om dem som röstat på lokala partier i ett val i Västra Götaland. Från valet 2006 finns i VALU, Sveriges televisions vallokalsundersökning, några resultat om dem som röstat på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet. Tidigare vallokalsundersökningar har inte särredovisat resultat för Sverigedemokraterna. Sören Holmberg (2007) redovisar också några uppgifter om Sverigedemokraternas väljare från den nationella SOM-undersökningen; hans analys bygger på 60 väljare som svarat att de röstat på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet.

I SOM-undersökningen i Skåne finns ca 300 personer som svarat att de röstat på icke-riksdagspartier i kommunalvalet. Det är betydligt fler än i andra undersökningar. Därmed finns nu möjligheter till en närmare studie av vad som kännetecknar denna grupp av väljare.

De resultat som presenteras här skiljer sig i vissa avseenden från de nämnda tidigare studierna. Det kan bero på att vi här fokuserar på kommunalval och inte riksdagsval. Det kan också bero på olikheter i studiernas uppläggning; vallokalsundersökningen hade ett litet annorlunda tillvägagångssätt. Men av betydelse är också att denna undersökning endast avser skånska väljare. Det kan mycket väl vara så att i Skåne, där Sverigedemokraterna är starkast, ser partiets väljare lite annorlunda ut än i övriga delar av landet. Vi ska återkomma till denna fråga mot slutet av detta kapitel.

Vad är det då för egenskaper hos väljarna som vi ska undersöka? Enkätmaterialet gör det möjligt att granska de skånska väljarna ur ett flertal olika avseenden. För det första finns uppgifter om ett antal demografiska bakgrundsdata som ålder, kön, utbildning, bostadsort och inkomst. De svarande har också fått svara på en fråga som mäter social klass. Vad gäller Sverigedemokraternas väljare är det en vanlig uppfattning att partiet skulle ha särskilt starkt stöd bland yngre, lågutbildade män från arbetarklassen:

”En yngre man, utan högre utbildning, sysselsatt inom den privata sektorn på ett industribaserat jobb och bosatt i stadsmiljö – så brukar den typiska väljaren för ett högerpopulistiskt parti karakteriseras.” (Kiiskinen & Saveljeff 2006 sid. 53)

Vi kan nu undersöka om Sverigedemokraternas väljare motsvarar denna generella bild, och som vi kommer att se finns det ett par avvikelser.

För det andra finns uppgifter om inställningen till politik i allmänhet. Det är därmed möjligt att undersöka t.ex. politiskt intresse, misstro mot politiker och synen på hur demokratin fungerar i Sverige, Skåne och den egna kommunen. En vanlig hypotes är att de som röstar på andra partier än de etablerade riksdagspartierna skulle vara mer missnöjda med den svenska demokratin och ha starkare politikermissstro. Ofta framförs också uppfattningen att dessa väljare skulle vara jämförelsevis ointresserade av politik.

För det tredje har de svarande fått uppge sin inställning i ett antal politiska saksfrågor inom riks-, regional- och kommunalpolitiken. De svarande har också uppgett sin ideologiska grundsyn genom att placera sig själva på höger-vänsterskalan. Vad gäller Sverigedemokraternas väljare har undersökningar från andra länder tytt på att de som röstar på denna typ av partier befinner sig på den politiska högerkanten. Sverigedemokraterna har emellertid sökt profilera sig lite annorlunda. Snarare än att vara ett företagarparti – som en gång Ny Demokrati (Gilljam & Holmberg 1993 sid. 200) – har partiet utvecklat en syn på världen, omsorgen och välfärden som kanske till och med kan betecknas som folkhemsnostalgi. Frågan är i vad mån denna inriktning återfinns i partiets väljarskaror.

Däremot har vi – för det fjärde – inga uppgifter om hur de svarande röstade i 2002 års val. Vi vet också att uppgifter om tidigare röstning kan vara behäftade med minnesfel. Vi kan därför inte undersöka t.ex. Sverigedemokraternas nytillkomna väljare och fråga oss från vilket parti de kommer. Denna intressanta fråga får vi därför försöka närma oss på ett mer indirekt sätt.

Undersökningsmaterialet

Av dem som besvarat enkäten har 2488 uppgett vilket parti de röstade på i kommunalvalet 2006. En grupp svarande är för unga för att ha fått rösta i valet. En andra grupp har avstått från att delta i valet. En tredje grupp har röstat blankt eller inte uppgett vilket parti de röstade på. Av de 2488 svarspersonerna har 88 procent röstat på något av de sju riksdagspartierna (46,6 procent på allianspartierna och 41,4 på de rödgröna partierna). Drygt 12 procent (ungefär 300 personer) har uppgett att de röstat på partier som inte återfinns i riksdagen. Sverigedemokraterna har 6,1 procent av de svarande, SPI 2,5 procent och övriga, lokala partier 3,5 procent. Några av representanterna för partiet Burlövs Väl är aktiva Sverigedemokrater, men partiet har här förts till gruppen lokala partier.

Materialet tillåter inte någon mer finfördelad uppdelning av den heterogena gruppen lokala partier. Man kunde t.ex. tänka sig att skilja ut dels några partier på yttersta vänsterkanten, dels den grupp partier som har kritik av invandringspolitiken som ett huvudinslag i sin politik, dels övriga mer ”traditionella” lokala partier. Antalet väljare i varje sådan grupp blir dock så litet att analysresultaten har bedömts bli alldeles för osäkra. De lokala partier som fått röster av dem som besvarat enkäten är Skånepartiet, Folkets väl (Hässleholm), Bjärepartiet (Båstad), Skolpartiet (Trelleborg), Åhuspartiet (Kristianstad), Burlövs väl, Österlenpartiet (Simrishamn), Sjöbopartiet, Kristianstadsbygdens Framtid, Demokratisk vänster (Lund), Kristianstadspartiet, Kommunens väl (Ystad), samt följande partier nämnda av vardera en väljare: Barapartiet (Svedala), Skånes självständighetsparti, Föryngringspartiet (Svedala), Skånes väl, Kommunal samling Göinge (Osby), Helsingborgspartiet, Sveriges kommunistiska parti, KPMLr, Nationaldemokraterna samt Feministiskt initiativ.

De svarande fördelar sig mellan partierna på ungefär samma sätt som de skånska väljarna faktiskt röstade i kommunalvalet; dock finns som nämnts en liten underrepresentation av Sverigedemokraterna i enkätmaterialet.

Vem röstar på partier utanför riksdagen?

Vi börjar med att jämföra kvinnliga och manliga väljare. Traditionellt har i Sverige skillnaderna i röstningsbeteende mellan kvinnor och män varit små, men på senare år har de tenderat att öka. Särskilt har moderaternas väljarkår haft en tydligt manlig profil (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 72ff). Undersökningar av s.k. högerextrema partier i olika europeiska länder visar på övervikt av manliga väljare (Lubbers, Gijsberts & Scheepers 2002). I vårt material är kvinnorna trognare mot de sju riksdagspartierna. Det finns manlig övervikt för såväl Sverigedemokraterna som för SPI och de lokala partierna. För Sverigedemokraterna är proportionerna ungefär 40-60 (4,9 procent av kvinnorna och 7,4 procent av männen röstade på partiet.) Notabelt är att SPI:s väljare har samma könsfördelning, och för de lokala partierna går tendensen åt samma håll, dock något svagare. Sammanlagt röstade 14 procent av männen och 10 procent av kvinnorna på icke riksdagspartier.

Även om det finns en överrepresentation för manliga väljare, är resultatet inte alls extremt. I flera val har t.ex. moderaterna haft motsvarande fördelning, och det samma gällde Ny Demokrati i 1991 års val (Gilljam & Holmberg 1993 sid. 187). Det bör nämnas att vad gäller Sverigedemokraterna finns andra undersökningar som pekar på en betydligt större övervikt av manliga väljare (VALU 2006, Holmberg 2007).

Låt oss så undersöka betydelsen av väljarens ålder. På senare år har i riksdagsvalet miljöpartiet och vänsterpartiet haft sitt starkaste stöd bland yngre väljare, medan motsatsen gäller för socialdemokraterna och centerpartiet. Förstagångsväljare brukar avvika från övriga väljare, och skillnaderna har tenderat att öka på senare år

(Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 75ff). Det finns också sedan gammalt en tendens att förstagångsväljarna är särskilt känsliga för valvinden.

I vårt material syns också tydliga ålderseffekter. SPI har i princip inga väljare under 50 år, och partiet har naturligtvis sitt starkaste stöd bland pensionärerna – nästan 8 procent av de väljare som fyllt 65 år röstar på SPI. Sverigedemokraterna har starkast stöd bland väljare under 50 år, bland äldre väljare sjunker siffrorna påtagligt. Det är möjligt att SPI är en svår konkurrent för Sverigedemokraterna vad gäller de äldre väljarna. Folke Johansson fann 1998 en mer spridd åldersfördelning bland dem som röstat på pensionärspartiet i Västsverige (Johansson 1999).

Däremot syns inte alls den förväntade ungdomsprofilen för Sverigedemokraternas väljare. Det är tvärtom så att partiet har sitt starkaste stöd i åldersgruppen 40-49 år. I Skåne är partiet ett parti för medelåldern minst lika mycket som för ungdomen. Som jämförelse kan nämnas att överrepresentation av yngre väljare är vanlig för högerextrema partier i Europa (Lubbers, Gijsberts & Scheepers 2002). I litteraturen möter man ofta föreställningen om en U-kurva, dvs. att det skulle vara de äldre och de yngre som röstar på s.k. högerextrema partier (Arzheimer & Carter 2006 sid. 421). Någon U-kurva återfinns inte alls bland Sverigedemokraternas skånska väljare. I VALU 2006 fanns små ålderskillnader vad gäller Sverigedemokraternas väljare, medan partiet gick klart bäst bland väljare under 30 i den nationella SOM-undersökningen (Holmberg 2007 sid. 161).

De lokala partierna får ungefär samma stöd i alla åldersgrupper; bäst går de dock bland pensionärerna. Folke Johansson fann 1998 en ganska jämn åldersfördelning med en viss övervikt för medelålders väljare bland dem som röstat på lokala partier i Västsverige (Johansson 1999).

Om vi undersöker skillnader mellan kvinnliga och manliga väljare av olika ålder, så är det notabelt att Sverigedemokraterna inte har någon tydlig manlig övervikt bland sina unga väljare. I gruppen 18-29 år har kvinnorna nästan samma benägenhet som männen att rösta på partiet. Det är bland de äldre väljarna som Sverigedemokraternas manliga dominans finns. Av männen i åldern 40-49 år är det t.ex. hela 14 procent som röstat på Sverigedemokraterna.

Vad gäller utbildningsnivå finns traditionellt en stark effekt på svenska väljares partival. Detta avspeglar det nära sambandet mellan klass och utbildningsnivå. Enkelt uttryckt går socialdemokraterna sämre, och moderaterna och folkpartiet bättre, ju högre utbildningsnivån är (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 77ff). I enkätmaterialen syns samma effekt tydligt om vi jämför de rödgröna partierna med allianspartierna. Vi arbetar här med en uppdelning på fyra utbildningsnivåer, låg (ej studentexamen), medellåg (studentexamen men ingen högre utbildning), medelhög (studentexamen plus viss vidare utbildning men ingen akademisk examen) och hög (akademisk examen).

Hur ser det då ut för icke riksdagspartierna? Huvudtrenden är att dessa partier får färre röster bland väljare med högre utbildningsnivå. I detta avseende har väljarna till icke riksdagspartier mest gemensamt med de socialdemokratiska väljarna.

Tabell 1 Andel röster i kommunalvalet 2006 på Sverigedemokraterna, SPI, lokala partier, rödgröna partier och allianspartier, fördelade efter kön, ålder, utbildningsnivå, nuvarande hem och anställningssektor (procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier
Kön					
Kvinnor	4,9	2,0	3,1	42,7	47,3
Män	7,4	3,0	3,9	39,9	45,7
Ålder					
18-29	8,4	0	3,9	44,5	43,3
30-39	6,1	0,2	2,8	38,1	52,7
40-49	10,6	0,2	3,4	40,9	45,0
50-64	4,7	1,7	2,6	47,7	43,4
65-	3,3	7,7	4,9	35,1	48,9
Utbildning					
Låg	6,7	3,9	5,3	49,3	34,8
Medellåg	9,7	2,4	3,8	42,2	41,9
Medelhög	4,8	2,0	2,2	40,4	50,6
Hög	3,2	1,7	2,8	35,4	57,0
Nuvarande hem					
Arbetarhem	10,0	2,4	4,9	56,6	26,1
Jordbrukarhem	4,0	0	8,0	13,3	74,7
Tjänstemannahem	5,1	3,2	3,5	37,9	50,3
Akademikerhem	2,1	1,9	1,4	32,1	62,5
Företagarhem	4,2	1,9	1,4	19,0	73,6
Anställningssektor					
Privat	7,4	2,1	3,5	36,6	50,4
Offentlig	4,8	2,9	3,4	48,7	40,2
Offentliganställda					
Stat	2,9	2,9	2,5	45,8	45,8
Landsting	4,0	1,7	3,4	48,6	42,3
Kommun	6,1	3,2	3,9	50,1	36,7
N=	151	61	87	1030	1159

En avvikelse är dock värd att notera: Sverigedemokraterna har sitt starkaste stöd bland väljare med medellåg utbildning. Att stödet bland väljare med låg utbildning är lägre har dock en enkel förklaring: det sammanhänger med att Sverigedemokraterna har svagt stöd bland pensionärer (som oftare har låg utbildning). Bland den ganska lilla grupp väljare som är under 50 år och har låg utbildning går däremot Sverigedemokraterna mycket bra: 17 procent av dessa väljare stödde partiet. Motsvarande siffra för väljare under 50 år med medellåg utbildning är 14 procent. Tendens att väljare med högre utbildning i mindre utsträckning röstar på s.k. högerextrema partier gäller generellt i Europa (Lubbers, Gijsberts & Scheepers 2002; Arzheimer & Carter 2006) och samma mönster återkommer i den nationella SOM-undersökningen (Holmberg 2007 sid. 161). Samma tendens fann Folke Johansson i sin undersökning av lokala partier i Västsverige (Johansson 1999).

Utbildning kan ses som en indikator på klasstillhörighet. Klassröstning har alltid varit stark i Sverige, även om sambandet mellan klass och röstning på senare år försvagats en del (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 52ff). Vi kan också ringa in de skånska väljarnas klasstillhörighet på ett annat sätt. De svarande fick karakterisera sitt "nuvarande hem" som arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem, akademikerhem eller företagarhus. Resultaten är tydliga.

Sverigedemokraterna har sitt absolut starkaste stöd bland väljare från arbetarhus. Partiet går inte särskilt bra bland företagare eller jordbrukare och har mycket svagt stöd bland akademiker. Detta understryker bilden av Sverigedemokraterna som ett parti som har sitt starkaste stöd i arbetarklassen. För andra europeiska länder är också tendensen att högerextrema partier har starkare stöd i arbetarklassen (Lubbers, Gijsberts & Scheepers 2002). Ofta rapporteras också ett starkt stöd från småföretagare (Arzheimer & Carter 2006 sid. 422), men det gäller alltså inte för Sverigedemokraterna. Uppgiften att försöka attrahera arbetare och småföretagare samtidigt beskrivs av flera forskare som en svår balansgång (t.ex. Ivarsflaten 2005).

SPI har sitt starkaste stöd bland tjänstemännen. Att partiet får sitt starkaste stöd bland personer med lägre utbildning beror således på åldern hos partiets väljare och inte på de röstandes klasstillhörighet.

Lokala partier har starkast stöd i jordbrukar-, arbetar- och tjänstemannahem. Det är notabelt att i jordbrukarhus tenderar man att ofta rösta på lokala partier, däremot inte på SPI och endast i begränsad utsträckning på Sverigedemokraterna. Denna omständighet antyder att SPI:s väljare skulle finnas i mer urban miljö, medan de lokala partierna skulle kunna ha starkare stöd på landsbygden. Detta förhållande kan vi också undersöka mer direkt.

Vi kan klassificera den ort där väljarna bor som landsbygd, mindre tätort, stad eller storstad. Storstad betyder i detta sammanhang Malmö. Vi kan då se mycket klara mönster. De rödgröna partierna är stadspartier, medan allianspartierna har starkare stöd på landsbygden och i mindre tätorter.

SPI framstår här mycket riktigt som ett urbant parti. Ju större stad desto större andel av väljarna stöder partiet. För de lokala partierna gäller det helt omvända förhållandet. Dessa partier har sitt starkaste stöd på landsbygden och därefter i de mindre tätorterna. Att lokala partier skulle ha denna tydliga landsbygdskaraktär har inte tidigare uppmärksammats. Bilden av SPI som ett urbant tjänstemannaparti är däremot mindre överraskande.

För Sverigedemokraternas del är bilden mer svårtydd. Partiet förefaller gå ungefär lika bra oberoende av bostadsort. Om vi emellertid bortser från Malmö, blir bilden något annorlunda. Partiet förefaller då få starkare stöd på landsbygden och i de små tätorterna. Det mönstret har också kunnat anas i andra undersökningar. Vad gäller Skåne förefaller det dock rimligast att dra slutsatsen att bostadsortens betydelse för partiets väljare är relativt liten. I den nationella SOM-undersökningen framkom däremot att Sverigedemokraternas röstandel var något högre bland dem som bodde utanför städerna (Holmberg 2007 sid. 161).

Det finns en växande skillnad i röstningsbeteende mellan offentlig- och privatanställda. De rödgröna partierna har starkare stöd bland de offentligtanställda, medan allianspartierna står starkare bland dem som arbetar inom den privata sektorn (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 61ff).

SPI hämtar fler röster från de offentligtanställda, och för de lokala partierna finns ingen skillnad mellan offentlig och privat sektor. Vad gäller Sverigedemokraterna har vi kunnat finna flera likheter mellan deras väljare och socialdemokraternas. Vid skiljelinjen offentlig – privat tar dock likheterna slut. Sverigedemokraterna har starkare stöd bland dem som arbetar i privat sektor. Motsvarande gäller för t.ex. Dansk Folkeparti (Ivarsflaten 2005 sid. 482). Mönstret bekräftas i den nationella SOM-undersökningen (Holmberg 2007 sid. 161).

Om vi sedan finfördelar den offentliga sektorn i stat, landsting och kommun, är mönstret entydigt. Sverigedemokraterna, SPI och de lokala partierna står alla klart starkare bland de kommunanställda än inom stat och landsting.

Det är en vanlig föreställning att Sverigedemokraterna skulle ha starkare stöd bland personer som är arbetslösa. Så var emellertid inte fallet i det skånska kommunalvalet år 2006. Andelen som röstar på Sverigedemokraterna bland de arbetslösa (såväl de öppet arbetslösa som de som är föremål för olika arbetsmarknadsåtgärder) är densamma som bland förvärvsarbetande väljare. Däremot har partiet lågt stöd bland studerande.

Väljarnas röstningsbeteende har ett klart samband med inkomst. Vänsterpartiet och miljöpartiet står starkt bland dem som har låga inkomster. Socialdemokraterna står starkast bland medelinkomsttagarna medan allianspartierna får starkast stöd bland höginkomsttagarna (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 64ff). I SOM-undersökningen frågades efter familjeinkomsten. Vi ser det förväntade mönstret att ju högre inkomst desto fler alliansröstande och desto färre rödgrönt röstande.

Sverigedemokraterna får högre andel röster av väljare i det inkomstmässiga mitt-

skiktet och något däröver (300 000 till 600 000 före skatt). SPI:s väljare är till stor del pensionärer, och partiet går också bättre bland dem med låg och medellåg inkomst (under 400 000). För lokala partier syns inget tydligt mönster. Däremot gäller rent generellt att bland de väljare som har den högsta inkomsten (över 600 000) dominerar röstandet på allianspartierna så långt att de icke riksdagsrepresenterade partierna får en mycket låg röstandel.

Tabell 2 Andel röster i kommunalvalet 2006 på Sverigedemokraterna, SPI, lokala partier, rödgröna partier och allianspartier, fördelade efter bostadsort och familjeinkomst (procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier
Bostadsort					
Landsbygd	6,6	1,0	5,6	31,8	54,9
Mindre tätort	6,1	1,6	3,9	39,7	48,7
Stad	5,7	2,5	3,2	41,4	47,1
Storstad	6,5	4,8	2,2	49,9	36,6
Inkomst					
Under 200 000	5,1	3,4	4,4	49,5	37,6
201 000 – 300 000	4,8	3,5	4,1	48,1	39,4
301 000 – 400 000	8,3	4,3	2,3	42,5	42,7
401 000 – 500 000	8,8	2,0	4,0	40,8	44,5
501 000 – 600 000	7,5	0	4,4	34,0	54,1
över 600 000	3,5	1,0	1,2	28,0	66,3
N=	151	61	87	1030	1159

En analys av väljarnas civilstånd visar att Sverigedemokraterna går bäst bland sambopar och bland gifta. SPI är föga överraskande överrepresenterade i den lilla gruppen änkor och änklingar.

Väljarnas syn på politik

Vilken bild har vi då fått av Sverigedemokraternas väljare hittills? Partiet får större stöd bland väljare under 50, bland män, i arbetarklassen, bland privatanställda, bland personer med låg eller medellåg utbildning. Det är knappast fråga om socialt marginaliserade personer. Partiet går bättre bland gifta och sambopar, och SD-väljarna har som regel ganska hyggliga inkomster. Vi övergår nu till att studera väljarna i ett helt annat avseende: hur ser de på politik?

Svenska väljares attityder till politikerna, partierna och demokratin har genomgått stora förändringar under de senaste decennierna. Andelen som uttalade misstro mot politiker ökade länge påtagligt, men den trenden verkar ha brutits under 2000-talet (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 248ff).

Tabell 3A Misstro mot politiker, andel av respektive partis väljare som har "ganska eller mycket litet förtroende" för rikspolitiker, Region Skånes politiker samt kommunens politiker (procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
Rikspolitiker	54,3	29,5	34,4	26,4	25,8	28,2
Region Skånes politiker	54,3	23,0	41,3	22,5	29,3	28,2
Kommunens politiker	53,7	21,3	32,2	20,5	22,4	23,9

Kommentar: Frågans formulering "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?" med svarsalternativen *mycket stort förtroende*, *ganska stort förtroende*, *varken stort eller litet förtroende*, *ganska litet förtroende*, *mycket litet förtroende* samt *ingen uppfattning*.

Tabell 3B Missnöje med hur demokratin fungerar, andel av respektive partis väljare som är "inte särskilt nöjd" eller "inte alls nöjd" med hur demokratin fungerar i Sverige, i Region Skåne samt i den egna kommunen (procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
Sverige	61,1	39,6	43,2	21,2	24,1	26,2
Region Skåne	61,4	50,0	53,8	31,1	34,3	35,6
Kommunen	64,4	33,9	40,8	25,6	23,6	27,8

Kommentar: Frågans formulering: "På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i ... EU, Sverige, Region Skåne, Den kommun där du bor" med svarsalternativen: *mycket nöjd*, *ganska nöjd*, *inte särskilt nöjd* och *inte alls nöjd*".

I SOM-undersökningen fick de svarande ange hur stort förtroende de hade för hur bl.a. rikspolitiker” sköter sitt arbete” (se tabell 3A). Frågan är annorlunda ställd än i valundersökningarna; 28 procent förklarade att de hade ganska litet eller mycket litet förtroende för rikspolitiker. Bakom den siffran döljer sig stora variationer. Av dem som röstade på riksdagspartier hade 26 procent ganska litet eller mycket litet förtroende. För dem som röstade på SPI eller lokala partier är siffran några procentenheter större. Men av Sverigedemokraternas väljare var det hela 54 procent som hade ganska litet eller mycket litet förtroende. Bilden är densamma när frågan i stället gäller ”kommunens politiker”, med ett undantag. För SPI:s väljare sjunker siffran påtagligt, till 21 procent – samma som för dem som röstat på något av de sju riksdagspartierna. Det förefaller alltså som om SPI-väljarna gör en viss åtskillnad mellan rikspolitiker (som är ansvariga för bl.a. pensionerna) och kommunpolitiker (som bl.a. svarar för vård och omsorg). Och för Sverigedemokraternas väljare är bilden tydlig: en stark misstro mot politiker.

I undersökningen fick de svarande också ta ställning till hur nöjda det var ”med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige” (se tabell 3B). Den frågan har ställts också i valundersökningarna. Vid 2002 års val svarade 24 procent att de var ”inte särskilt” eller ”inte alls” nöjda (Holmberg & Oscarsson 2004 sid. 251). Motsvarande andel av de skånska väljarna 2006 är 26 procent, alltså ett helt likartat resultat. Men anhängarna till icke riksdagspartier skiljer ut sig. För SPI är andelen 40 procent, för lokala partier 43 procent, och för Sverigedemokraterna hela 61 procent. Igen ser vi alltså ett mycket starkt politiskt missnöje hos partiets väljare.

Motsvarande fråga om demokratin i kommunen ger ett likartat resultat. Av Sverigedemokraternas väljare är hela 64 procent missnöjda. För SPI sjunker andelen missnöjda till 34 procent. På nytt ser vi att SPI:s väljare är mer missnöjda med rikspolitiken.

I en undersökning av högerextrema partier i Europa har samma fråga om missnöje med hur demokratin fungerar ställts. Samma resultat återkommer: högerextrema partiets väljare tenderar att genomgående vara mer missnöjd med hur demokratin i det egna landet fungerar (Lubbers, Gijsberts & Scheepers 2002 sid. 365). Samma bild – för demokratin i Region Skåne – rapporterar Folke Johansson från 2004 års SOM-undersökning i Skåne (Johansson 2006 sid. 111).

I SOM-undersökningen har flera andra frågor om nöjdhet och missnöje ställts. Bland dem som röstat på icke-riksdagspartier finns ett större missnöje med servicen i såväl den egna kommunen som i Region Skåne. Särskilt starkt är missnöjet bland dem som röstat på Sverigedemokraterna.

I undersökningen ställdes också frågan: ”Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?” De allra flesta svarade ”Mycket nöjd” eller ”Ganska nöjd”. Det finns vissa smärre skillnader mellan partierna. Sverigedemokraterna är lite mindre nöjda, och detsamma gäller de som röstat på socialdemokraterna. Skillnaderna är emellertid inte särskilt stora; det är först när frågorna gäller *politiskt* missnöje som väljarna till icke riksdagspartier tydligt skiljer ut sig.

I undersökningen fick de svarande också ange sitt förtroende för åtskilliga andra samhällsgrupper. Sverigedemokraternas väljare framstår som klart mer misstroende också mot tjänstemän i kommunen, Region Skåne och länsstyrelsen, mot socialarbetare och försäkringskassa, mot polis och journalister och mot personal inom äldreomsorgen – men skillnaderna är små när det blir fråga om personal inom sjukvård, tandvård, barnomsorg, bibliotek, grundskola och kollektivtrafik. Den samlade bilden är likväl tydlig: Sverigedemokraternas väljare känner en misstro mot viktiga delar av den offentliga sektorn i mycket större utsträckning än andra väljare.

”I vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?” Frågan ställdes i undersökningen, och de svarande fick välja ett värde mellan 0 (det går inte) till 10 (det går) (se tabell 4). Frågan mäter förtroende i allmänhet och brukar användas som ett mått på vad Putnam kallade socialt kapital. Det visar sig att de som röstar på Sverigedemokraterna och SPI har betydligt lägre förtroende för människor i allmänhet än vad övriga väljare har. De som röstar på lokala partier har emellertid inte denna lägre tilltro till medmänniskorna.

Tabell 4 *Förtroende för andra människor, andel av respektive partis väljare som anser att det går att lita på människor i allmänhet, 7-10 på en skala 0-10, (procent)*

Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
41,7	39,3	62,1	60,2	60,5	58,8

Kommentar: Frågans formulering ”Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala.” Skala från 0 till 10, där 0 är ”det går inte att lita på människor i allmänhet” och 10 ”det går att lita på människor i allmänhet”

I valundersökningarna brukar drygt hälften svara att de är mycket eller ganska intresserade av politik i allmänhet. Variationerna över tid har varit små (Holmberg & Oscarsson 2004, sid. 268). Det är alltså väljaren som själv bedömer sitt intresse. I SOM-undersökningen svarade 62 procent av väljarna att de var mycket eller ganska intresserade av politik (se tabell 5). Siffran sjunker om man inkluderar dem som inte uppgett röstning på parti. På en motsvarande fråga om intresset för ”politiska frågor som rör den kommun där du bor” var 70 procent mycket eller ganska intresserade. Sverigedemokraternas väljare är något mindre intresserade av politik i allmänhet, men när det gäller frågor i den egna kommunen är partiets väljare lika intresserade som andra. SPI:s väljare anger en ganska hög grad av politiskt intresse (lite över genomsnittet), medan intresset är lägst hos dem som röstat på lokala partier.

Tabell 5 Andel röster för Sverigedemokraterna, SPI, lokala partier, rödgröna partier och allianspartier i kommunalvalet 2006, fördelat efter intressedels för politik i allmänhet, dels för politiska frågor som rör den egna kommunen (procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	N=
politik i allmänhet						
mycket intresserad	3,9	2,0	3,1	43,6	47,5	358
ganska intresserad	5,6	2,7	2,6	38,4	50,8	1160
inte särskilt intresserad	7,2	2,3	3,9	44,7	41,9	821
inte alls intresserad	13,4	3,1	11,3	42,3	29,9	97
politiska frågor som rör egna kommunen						
mycket intresserad	7,3	2,7	3,2	37,7	49,1	411
ganska intresserad	5,6	2,7	3,0	41,2	47,5	1283
inte särskilt intresserad	6,8	1,9	4,1	44,1	43,1	680
inte alls intresserad	5,1	3,4	8,5	37,3	45,8	59

Kommentar: Frågans formulering "Hur intresserad är du i allmänhet av politik?" respektive "Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor?" med svarsalternativen *mycket intresserad, ganska intresserad, inte särskilt intresserad* och *inte alls intresserad*.

När frågan i stället gäller intresset för politiska frågor som rör Region Skåne, sjunker intresset överlag, men över hälften av väljarna är fortfarande mycket eller ganska intresserade. Igen uppvisar SPI:s väljare det starkaste politiska intresset, medan Sverigedemokraterna och de lokala partierna ligger en aning under genomsnittet.

Vi kan alltså dra slutsatsen att Sverigedemokraternas väljare är ungefär lika intresserade av politik som folk är mest, eller möjligen en aning mindre, men de är mer missnöjda och mer misstrogna.

Var står väljarna i sakfrågorna?

Höger-vänsterskalan är sedan allmänna rösträttens införande den dominerande politiska dimensionen i Sveriges politiska liv (Holmberg & Oscarsson 2004, sid. 104ff). I SOM-undersökningen fick väljarna fem alternativ när de skulle placera sig på en vänster-högerskala: klart till vänster, något till vänster, verken till vänster eller till höger, något till höger, klart till höger (se tabell 6). Om vi ger alternativen värden från 1 till 5 och antar att det är meningsfullt att räkna fram medelvärden för en grupp (dvs. att vi har att göra med en intervallskala) så hamnar de rödgröna partiernas väljare en bra bit till vänster (medelvärde 2,2) och alliansens väljare en ännu större bit till höger (medelvärde 4,1). Medelvärdet för samtliga partiröstare är

3,2. SPI och de lokala partierna hamnar en aning till höger om mitten (medelvärde 3,4). Drygt hälften av SPI:s väljare anger det neutrala mittenalternativet. De lokala partierna uppvisar en mer splittrad bild, vilket sammanhänger med att vi här slagit samman partier med ganska olika politisk inriktning.

Tabell 6 *Andel röster i kommunalvalet 2006 för Sverigedemokraterna, SPI, lokala partier, rödgröna partier och allianspartier, fördelat efter väljarens självskattade position på vänster-högerskalan, skala 1-5 där 1 är klart till vänster och 5 klart till höger, medan 3 är varken till höger eller till vänster (procent och medelvärde)*

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	N=
klart till vänster	3,2	0,4	1,6	91,7	3,2	253
något till vänster	3,5	1,0	2,1	85,6	7,8	485
varken eller	10,9	5,0	4,2	46,3	33,6	614
något till höger	3,2	2,9	4,2	8,6	81,1	618
klart till höger	8,7	1,4	3,3	1,4	85,2	427
medelvärde	3,4	3,4	3,5	2,2	4,1	

Kommentar: Frågans formulering "Man talar ibland om att politiska frågor kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?" med svarsalternativen *klart till vänster, något till vänster, varken till vänster eller till höger, något till höge och klart till höger*. Medelvärdet mäter den genomsnittliga placeringen för respektive partis väljare. Ju högre medelvärde, desto längre till höger ligger partiets väljare. Medelvärdet för samtliga som röstat på parti är 3,2.

Sverigedemokraterna brukar av partiforskare anses tillhöra gruppen extrema högerpartier, och en fjärdedel av partiets väljare placerar sig också långt till höger. Men det populäraste svaret bland partiets väljare är det neutrala mittenalternativet, och det sammanlagda medelvärdet är 3,4 – samma som för lokala partier och SPI, och klart till vänster om alliansens väljare.

Nya partier har ofta en tendens att inte riktigt acceptera vänster-högerskalan, placera sig själva i mitten och gärna framhålla att de står för en ny dimension i politiken. Mot den bakgrunden är kanske inte värdena för SPI och Sverigedemokraterna särskilt sensationella. Men det är uppenbart missvisande att karakterisera Sverigedemokraterna som ett extremhögerparti.

SOM-undersökningen erbjuder ytterligare en möjlighet att analysera problematiken. På frågan "Vilket parti tycker du bäst om i dag?" har många angett ett riksdagsparti trots att de i kommunalvalet röstat på Sverigedemokraterna, SPI eller lokala partier. Bland dessa väljare är moderaterna populärast, och det finns ett klart

stöd för alliansen. Bland Sverigedemokraternas väljare har dock ganska många angett socialdemokraterna som bästa parti. Detta resultat ger ett visst ytterligare stöd för att Sverigedemokraternas väljare snarare tillhör den politiska mitten.

Vi övergår nu till att granska väljarnas inställning till ett antal politiska sakfrågor. Det är särskilt tre aspekter som vi ska granska. För det första ska vi undersöka inställningen till invandrare och till flykting- och integrationspolitiken. Här förväntar vi oss naturligtvis att Sverigedemokraternas väljare skiljer sig från genomsnittet, men det är också intressant att se hur SPI:s och de lokala partiernas väljare resonerar. För det andra ska vi studera inställningen till ett antal vänster-högerfrågor. Vi vet att Sverigedemokraternas, SPI:s och de lokala partiernas väljare på det hela taget ligger i mitten eller något till höger om mitten, när de får placera in sig på en skala. Men får vi samma bild när vi ställer väljarna inför olika konkreta sakfrågor? För det tredje ska vi analysera ett antal frågor rörande de äldre, t.ex. vård och omsorg. Här bör SPI:s väljare skilja ut sig, men eftersom Sverigedemokraterna också tenderat att prioritera de frågorna blir det intressant att granska partiets väljare.

Av Sverigedemokraternas väljare tycker 97 procent att det är ett mycket bra eller ganska bra förslag att ta emot färre flyktingar (Se tabell 7). Detsamma tycker 84 procent av SPI-väljarna och 70 procent av dem som röstat på lokala partier. För övriga väljare är siffran 52 procent, fler bland alliansens väljare än bland dem som röstat på rödgröna partier. Detta mönster går igen i ett stort antal frågor som ställts i enkäten rörande invandringspolitiken.

Tabell 7 *Inställning till förslaget att ta emot färre flyktingar i Sverige, andel av respektive partis väljare som svarat "mycket eller ganska bra förslag" (procent)*

Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
96,7	83,6	70,1	43,4	59,8	56,2

Kommentar: Frågans formulering: "Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?" Ett förslag är "ta emot färre flyktingar i Sverige" med svarsalternativen *mycket bra förslag*, *ganska bra förslag*, *varken bra eller dåligt förslag*, *ganska dåligt förslag* och *mycket dåligt förslag*.

De svarande fick bland annat bedöma om utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle varit positiv eller negativ i olika avseenden, nämligen ifråga om mat, musik, idrott, kultur, språk, religion, ekonomi, politik och brottslighet (se tabell 8). Svaren i hela materialet varierar naturligtvis; 85 procent ser mycket positiva eller ganska positiva effekter vad gäller mat, många, över 60 procent, ser också positiva effekter på musik, idrott och kultur. Bara 36 procent ser positiva effekter vad gäller

språk; 20 procent ser positiva effekter vad gäller ekonomi och politik. 16 procent ser positiva effekter vad gäller religion, och 3 procent anser att effekterna på brottsligheten är positiva medan 74 procent av samtliga ser negativa effekter på brottsligheten. Brottslighet är överhuvudtaget framträdande i s.k. högerextrema partiernas propaganda (Coffé, Heyndels & Vermeir 2007 sid. 145). Genomgående gäller att de rödgröna partiernas väljare har lättast att se positiva effekter, SPI:s väljare gör samma bedömningar som allianspartierna väljare, de lokala partierna väljare ser inte lika positiva effekter, och Sverigedemokraternas väljare ser mest negativt på effekterna av utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle – utom vad gäller det kulinariska; över tre fjärdedelar av Sverigedemokraternas väljare ser övervägande positiva effekter vad gäller mat. Mest avviker Sverigedemokraternas väljare vad gäller effekterna på kultur: här ser 61 procent av väljarna positiva effekter, men bara 23 procent av Sverigedemokraternas väljare.

Tabell 8 *Syn på effekterna av utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle, andel av respektive partis väljare som bedömer att utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle varit "mycket eller ganska positiv" med avseende på mat, musik, idrott, kultur, språk, ekonomi, politik, religion respektive brottslighet (procent)*

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
mat	76,9	77,0	72,4	85,5	86,1	84,6
musik	41,1	68,8	62,1	73,9	67,9	68,5
idrott	37,1	57,4	54,0	65,8	61,0	61,2
kultur	23,1	54,1	48,3	67,4	60,9	60,7
språk	10,6	31,1	25,2	42,5	34,5	35,9
ekonomi	3,9	21,3	10,3	25,5	18,3	20,2
politik	1,3	14,8	10,3	25,5	18,6	20,0
religion	2,6	13,1	8,0	20,8	15,2	15,4
brottslighet	0	1,6	4,6	4,1	2,1	2,9

Kommentar: Frågans formulering: "Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling har varit positiv eller negativ på följande områden?" Områden: mat, musik, idrott, kultur, språk, religion, ekonomi, politik, brottslighet med svarsalternativen: *mycket positiv, ganska positiv, varken positiv eller negativ, ganska negativ, mycket negativ och ingen uppfattning.*

De svarande fick också bedöma fyra möjliga hinder för invandras integration i det svenska samhället. Två av dessa hinder ligger hos invandrarna själva: dåliga kunskaper i svenska respektive ointresse hos invandrarna själva. De två andra hindren

handlar om ”svenskarnas” inställning: diskriminering på arbetsmarknaden och svenskarnas negativa attityder. Här fick de svarande ta ställning till om dessa fyra påståenden var riktiga eller felaktiga (se tabell 9).

Tabell 9 Uppfattning om olika hinder för invandrades integration andel av respektive partis väljare som instämt i vart och ett av fyra påståenden (6-10 på en skala där 10 är ”riktigt påstående” och 0 är ”oriktigt påstående”, procent)

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
invandrades dåliga kunskaper i svenska	79,5	86,9	79,2	68,0	78,8	74,6
diskriminering på arbetsmarknaden	33,1	52,4	47,1	65,7	60,8	60,4
svenskarnas negativa attityder mot invandrare	31,8	50,9	44,6	61,5	57,3	56,9
ointresset hos invandrarna själva	89,4	77,1	72,3	52,3	61,7	60,3

Kommentar: Frågans formulering: ”Vilken är din bedömning av vart och ett av följande påståenden om vad som hindrar att invandrare integreras i det svenska samhället? *Invandrades dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integrationen. Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder. Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder. Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen* på en skala från 0 till 10, där 0 är ”helt felaktigt påstående” och 10 ”helt riktigt påstående”.

Majoritetsuppfattningen är att samtliga fyra påståenden är riktiga (svarsalternativen 6-10 på en skala från 0 till 10). De mest invandrarvänliga attityderna återfanns hos de rödgröna partiernas väljare, och de minst invandrarvänliga attityderna gav Sverigedemokraternas väljare uttryck för, därefter de lokala partierna, därefter SPI. Den största enigheten gäller synen på invandrarnas svenskkunskaper. Här svarar 75 procent av samtliga att de bristande svenskkunskaperna är ett hinder; för Sverigedemokraterna är siffran 79,5 procent.

I synen på invandring, mångkulturalism och integration kan vi alltså urskilja en återkommande skala: Sverigedemokraterna – lokala partier – SPI – allianspartierna – de rödgröna partierna. Placeringen för de lokala partierna ska naturligtvis ses mot bakgrund av att ett betydande antal lokala partier har kritik av invandringsspolitiken som en viktig sakfråga.

Samtidigt måste det understrykas att en majoritet av skåningarna är överens om att det är ett bra förslag att minska flyktingmottagandet, att invandrarnas bristande

svenskkunskaper och ointresse utgör hinder för en integration i det svenska samhället, och att effekterna av mångkulturalismen på brottslighet, religion, ekonomi, politik och språk är övervägande negativa. Särskilt vad gäller brottsligheten råder konsensus av en omfattning som knappast återfinns i någon annan samhällsfråga.

Tabell 10 *Inställning till politiska vänster-högerfrågor, andel av respektive partis väljare som svarat "mycket eller ganska bra förslag" om ett förslag (procent)*

	Sverige- demo- kraterna	SPI	Lokala partier	Rödgröna partier	Allians- partier	Alla
förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	56,9	60,6	41,4	68,1	37,2	51,9
koncentrera spe- cialistsjukvård till storsjukhusen	47,0	60,6	34,5	46,6	54,2	50,1
införa sex timmars arbetsdag	49,0	45,9	46,0	60,2	33,7	46,3
höja skatten hellre än att minska servicen	41,8	47,6	34,4	50,8	30,8	39,9
behåll fastighets- skatten	17,9	11,5	16,1	30,1	9,0	18,6
sänka skatterna	63,9	72,1	52,9	36,5	64,9	52,8
minska den offentliga sektorn	33,8	50,8	45,9	13,5	52,8	35,1
bedriva mer av sjuk- vården i privat regi	32,5	31,1	33,3	10,9	55,5	34,3
låta privata företag svara för äldreomsorg	31,2	27,8	28,7	9,0	44,4	28,0
satsa mer på friskolor	21,2	21,3	21,8	10,6	34,8	23,2

Kommentar: Frågans formulering: "Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?" Förslagen framgår av tabellen. Svarsalternativen var: *mycket bra förslag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag* och *mycket dåligt förslag*.

De svarande fick i undersökningen vidare bedöma ett antal politiska förslag som kan sägas följa vänster-högerskalan. Det handlade om förslagen att 1) minska den offentliga sektorn, 2) höja skatten hellre än att minska servicen, 3) sänka skatterna, 4) behålla fastighetsskatten, 5) satsa mer på friskolor, 6) låta privata företag svara för äldreomsorg, 7) bedriva mer av sjukvården i privat regi, 8) förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus, samt 9) införa sex timmars arbetsdag.

Den som står till vänster förväntas gilla förslagen att höja skatten, behålla fastighetsskatten, förhindra privata företag med vinstsyfte att driva sjukhus samt införa sextimmars arbetsdag, men ogilla förslagen att minska den offentliga sektorn, sänka skatterna, satsa mer på friskolor, låta privata företag svara för äldreomsorg samt bedriva mer av sjukvården i privat regi.

För samtliga dessa nio frågor placerar sig mycket riktigt de rödgröna partiernas väljare långt från allianspartiernas väljare (se tabell 10), medan vi mitt emellan dessa två ytterligheter finner Sverigedemokraterna, SPI och de lokala partierna. Detta bekräftar det tidigare resultatet att dessa partiers väljare skulle befinna sig nära en tänkt mittpunkt på vänster-högerskalan. Sverigedemokraternas väljare ligger mycket nära genomsnittsväljaren utom vad gäller frågan om sänkning av skatterna där partiet ligger nära alliansens väljare.

Några ytterligare iakttagelser kan göras. SPI:s väljare ligger nära de rödgröna i frågorna om att höja skatten hellre än att minska servicen, låta privata företag bedriva äldreomsorg och förhindra vinstdrivande privatsjukhus. De lokala partierna ligger på det hela taget något närmare allianspartierna än vad Sverigedemokraterna och SPI gör. Det ska i det sammanhanget noteras att åtskilliga lokala partier en gång tillkommit som utbrytningar från något av allianspartierna.

Flera frågor gäller som synes sjukvård och äldreomsorg. Här tenderar SPI:s väljare att ligga nära de rödgröna när det gäller höjd skatt hellre än minskad service, nej till privat äldreomsorg, nej till vinstdrivande privatsjukhus men inte när det gäller privat sjukvård i övrigt. En tolkning skulle kunna vara att SPI:s väljare överhuvudtaget vill se en ökad satsning på vård och omsorg. En fråga som inte verkar följa vänster-högerskalan gäller koncentration av specialistsjukvård till de stora sjukhusen. Här sticker SPI och de lokala partierna ut. SPI-väljarna är positiva, medan de lokala partiernas väljare är negativa. Detta kan möjligen hänga samman med att SPI-väljarna finns i städerna, medan de lokala partiernas väljare finns på landsbygden och i små tätorter. I denna fråga är skillnaden mellan de rödgröna partiernas väljare och alliansens väljare liten – och Sverigedemokraternas väljare finns i mitten.

Slutsatser

Gemensamt för alla dem som röstat på andra partier än de sju riksdagspartierna är att dessa väljare är mer missnöjda med hur demokratin fungerar i Sverige, i regionen och i den egna kommunen. Dessa väljare har också lägre tilltro till rikspolitiker och

till politiker i den egna kommunen. Detta är ett väntat resultat. Väljer man att inte rösta på riksdagspartier indikerar redan detta förhållande ett missnöje med de etablerade partierna och deras representanter.

Manliga väljare är klart mer benägna än kvinnorna att överge riksdagspartierna och rösta på andra alternativ. Personer med hög utbildning och hög inkomst är de som är mest benägna att hålla fast vid de sju riksdagspartierna.

De som röstar på andra partier än de sju riksdagspartierna placerar sig gärna på vänster-högerskalans mitt. Vänster-högerskalan utgör den viktigaste politiska dimensionen för riksdagspartierna, och den som inte vill rösta på dessa partier är sannolikt obenägen att placera sig långt till vänster eller långt till höger.

De som röstar på icke riksdagspartier uppvisar något lägre politiskt intresse än genomsnittsväljaren. Här finns dock ett undantag: när det gäller frågor som rör den egna kommunen uppvisar Sverigedemokraternas väljare (men inte SPI:s eller de lokala partiernas) ett intresse som t.o.m. ligger aningen över genomsnittet.

Vad gäller de lokala partierna så finns ett slående resultat: dessa partier har sin starkaste förankring på landsbygden och i de små tätorterna. Den yrkeskategori som har den största benägenheten att stödja dessa lokala partier är också lantbrukarna.

Sveriges pensionärs intresseparti får naturligtvis sina röster i allt väsentligt från pensionärer eller i någon mån de väljare som har nära till pensionsåldern. Mindre förutsägbart är partiets urbana karaktär och dess huvudsakliga förankring bland tjänstemän.

Det är fullt tänkbart att SPI:s starka stöd bland de skånska pensionärerna är en orsak till Sverigedemokraternas svaga stöd bland de äldre. Vad gäller synen på invandringen och mångkulturalismen ligger SPI:s väljare nära Sverigedemokraternas. Denna omständighet talar, liksom Sverigedemokraternas folkhemsnostalgi, för att en betydande del av SPI:s väljare skulle ha kunnat stödja Sverigedemokraterna om SPI-alternativet inte funnits.

De som i andra länder röstar på Sverigedemokraternas motsvarighet, t.ex. Dansk Folkeparti eller det norska Fremskrittspartiet, brukar ofta placera sig långt till höger på den politiska skalan. Forskarna talar också om "right wing extreme parties". Detta förhållande gäller inte för de flesta av Sverigedemokraternas väljare. Partiet framstår i stället som ett mittenparti.

Detta gäller inte bara när väljarna själva ska direkt placera sig på en vänster-högerskala. När väljarna ombeds ta ställning till en lång rad politiska förslag rörande t.ex. skatter och privatisering, hamnar också Sverigedemokraternas väljare på en mittenposition mellan den rödgröna polen och allianspolen.

Den s.k. u-kurvan (alltså starkast stöd bland de yngre och de äldre väljarna) har fått empiriskt stöd i flera undersökningar av högerextrema partier i olika länder. Den bilden stämmer inte för Sverigedemokraternas väljare; partiet har svagt stöd bland de äldre, även om detta delvis kan förklaras av SPI:s starka ställning i Skåne. Emellertid har också Sverigedemokraterna ett starkt stöd bland medelålders väljare. Partiet framstår nästan som ett parti för medelåldern.

Ibland möter man också hypotesen att högerextrema partier skulle ha sitt starkaste stöd bland dem som är svagt etablerade i samhället. Den hypotesen verkar inte gälla för de skånska Sverigedemokraterna: partiet har sitt starkaste stöd bland personer med studentexamen, och bland personer med hygglig familjeinkomst. Giftna och sambos är mer benägna att rösta på partiet än ensamstående. Arbetslösa röstar inte mer på Sverigedemokraterna än de som har förvärvsarbete.

Män röstar mer än kvinnor på högerextrema partier. Detta förhållande gäller också för Sverigedemokraterna, men skillnaden är inte uppseendeväckande stor. När partiet får så starkt stöd som i Skåne, så hänger detta samman med att också kvinnorna, inte minst bland de yngre väljarna, visar sig beredda att rösta på partiet.

I många politiska sakfrågor tenderar Sverigedemokraternas väljare att åsiktsmässigt ligga i mitten. Det finns egentligen ett enda stort undantag. När det handlar om invandring och mångkulturalism intar partiets väljare, föga överraskande, en genomgående extremposition. Vi kanske kan urskilja två dimensioner. Sverigedemokraternas väljare skulle då ligga nära mittpunkten på en klassisk höger-vänsterdimension inriktad på fördelningspolitiken och den offentliga sektorns omfattning, men mer åt en värdekonserverativ extremposition när det handlar om invandringspolitiken och kanske också några andra värdefrågor. En sådan analys skulle kanske också kunna gälla för andra likartade partier, t.ex. Dansk Folkeparti.

Vi har inte underlag för att avgöra varifrån Sverigedemokraternas nystillströmmande väljare har kommit. Partiets väljare påminner emellertid i fler avseenden om socialdemokraterna: starkast stöd i arbetarklassen, starkare ställning bland väljare med låg eller medellåg utbildning. Sverigedemokraternas väljare befinner sig heller inte på den åsiktsmässiga högerkanten, utan i mitten. Det förefaller rimligt att våga gissningen att en stor del av Sverigedemokraternas väljare i Skåne 2006 tidigare har stött socialdemokraterna.

Undersökningen gäller skånska väljare i 2006 års val. Kan våra resultat generaliseras till andra delar av landet? Ja, kanske, men i så fall med viss försiktighet. Vad gäller Sverigedemokraterna är det möjligt att sammansättningen av partiets väljarkår ändras när partiet får ökat stöd. Könsfördelning och ålderssammansättning kan tänkas se lite annorlunda ut i de delar av Sverige där partiet är svagt. Enligt det resonemanget skulle Blekinge vara mest likt Skåne. Sverigedemokraterna kan också möjligen ha större andel äldre väljare i de delar av landet där SPI är svaga. Vad gäller de lokala partierna bör man ha i minne att det i Skåne finns åtskilliga lokala partier som är uttalat kritiska till flykting- och integrationspolitiken.

I flera avseenden verkar Sverigedemokraternas skånska väljare vara relativt genomsnittliga – t.ex. i fråga om ålder, bostadsort, inkomst, familjeförhållanden. Överrepresentationen av manliga väljare finns men är inte stor. I andra avseenden är likheterna med socialdemokraternas väljare påtagliga, t.ex. klasstillhörighet och utbildning. Bland de skånska väljarna stämmer alltså inte riktigt bilden att det skulle vara extremgrupper som röstar på Sverigedemokraterna – bortsett från synen på invandringspolitiken. Kanske är det så enkelt att när partiets väljarskara växer, blir den samtidigt mer representativ för svensken i allmänhet.

Referenser

- Arzheimer, Kai & Carter, Elisabeth, 2006. "Political opportunity structures and right-wing extremist party success", *European Journal of Political Research*, Vol. 45, sid. 419-443.
- Coffé, Hilde & Heyndels, Bruno & Vermeir, Jan, 2007. "Fertile grounds for extreme right-wing parties: Explaining the Vlaams Blok's electoral success", *Electoral Studies*, Vol .26, sid. 142-155.
- Erlingsson, Gissur, 2005. *Varför bildas nya partier?* Lund: Statsvetenskapliga institutionen.
- Gilljam, Mikael & Holmberg, Sören, 1993. *Väljarna inför 90-talet*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Holmberg, Sören, 2007. "Sverigedemokrater – vilka är dom och vad vill dom?", sid. 159-168 i Sören Holmberg och Lennart Weibull, red., *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik, 2004. *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Ivarsflaten, Elisabeth, 2005. "The vulnerable populist right parties: No economic realignment fuelling their electoral success", *European Journal of Political Research*, Vol . 44, sid. 465-492.
- Johansson, Folke, 1999. "Lokala partier", i Lennart Nilsson, red., *Region i omvandling. SOM_undersökningen Väst-Sverige 1998*. Göteborg: SOM-institutet.
- Johansson, Folke, 2006. "Medborgarna och Region Skåne", sid. 111-128 i Lennart Nilsson, red., *Nya gränser. Skåne*. Göteborg: SOM-institutet.
- Kiiskinen, Jenny & Saveljeff, Sigrid, 2006. *Populism och främlingsmisstro. Sverige i Europa*. Norrköping: Integrationsverket.
- Lubbers, Marcel & Gijsberts, Mérove & Scheepers, Peer, 2002. "Extreme right-wing voting in Western Europe", *European Journal of Political Research*, Vol. 41, sid. 345-378.
- VALU 2006. SvT:s vallokalsundersökning. <http://svt.se/svt/jsp/rosslink.jsp?d=56836>.

OKÄNDA REGIONPOLITIKER

SÖREN HOLMBERG

SOM-institutet har för tredje gången mätt hur kända och uppskattade olika region- och lokalpolitiker är i Skåne. En gång är ingen gång, men tredje gången gillt. Vi har nu ett så omfattande material att vi kan börja tro på hållbarheten i resultaten. Och de resultaten är ingen uppmuntrande läsning. Skånska regionpolitiker är kända av få och inte särskilt uppskattade bland de få som känner till dem. Sammanlagt har ett tjugotal politiker ingått i studierna åren 2001, 2004 och 2006.

Premiärstudien gjordes 2001 och omfattar tio kommuner i sydvästra Skåne (Nils-son 2002). De två senaste undersökningarna 2004 och 2006 är bredare och bygger på enkätsvar från hela Skåne. De slumpvis utvalda svarspersonerna i åldern 15-85 år får först ange om de känner till de namngivna politikerna. Därefter ombes de personer som anger att de känner till respektive politiker att gradera hur mycket de uppskattar politikern i fråga på en skala mellan -5 (ogillar) till +5 (gillar). I tabellredovisningarna multipliceras sedan alla resultat med tio för att undgå decimaler. Den tillskapade popularitetsskalan kan därför variera mellan -50 (maximalt ogillande) och +50 (maximalt gillande).

Det är endast tre skånepolitiker som är någorlunda välkända med kännedomssiffror kring eller över femtio procent. Alla tre ingår i studien 2001 – Ilmar Reepalu (s), Carl Herslow (Skånes väl) och Carl Sonesson (m). Ingen av dem är aktiv som regionpolitiker 2004 och 2006. Därför ingår de inte i de senare undersökningarna. De ledande regionpolitiker som ingår i studierna 2004-06 är inte på långt när lika kända som Reepalu, Herslow och Sonesson. Ingen av dem kommer i närheten av att vara känd bland femtio procent av allmänheten. Mest kända är Uno Aldegren (s) och Jerker Swanstein (m) med kännedomresultat på 33 respektive 28 procent i studien 2006.

Alla övriga skånepolitiker som ingår i någon av undersökningarna (sammanlagt tretton politiker) uppnår inte ens en kännedomsnivå på 20 procent. De mest okända uppvisar resultat på enbart 12-13 procent (se tabell 1).

Det är klart att det här inte är bra – inte för väljarnas möjligheter att utkräva ansvar eller för politikernas möjligheter att driva frågor och bilda opinion. Man måste synas för att kunna verka; speciellt i dagens mediasamhälle.

Det faktum att skånepolitikernas resultat inte är unika gör inte saken bättre även om det kanske kan vara en viss tröst i Skåne. SOM-institutets mätningar i Västra Götaland visar att västsvenska regionpolitiker är lika okända eller t o m ytterligare något mindre kända än regionpolitikerna i Skåne. De genomsnittliga kännedoms-

siffrorna för skånepolitikerna är 25 procent 2001, 16 procent 2004 och 19 procent 2006.¹ Motsvarande resultat är endast 14 procent ibland västra götäländska politiker 2006. Mest kände VG-politiker är den nygamle oppositionsledaren Johnny Magnusson (m) med en kännedom på 33 procent. Alltså även i hans fall långt ifrån att vara känd av majoriteten av medborgarna i regionen.

Tabell 1 Kännedom om ledande politiker i Skåne 2004

Politiker (parti)	Andel bland samtliga			Andel bland egna partiets sympatisörer		
	2001	2004	2006	2001	2004	2006
Ilmar Reepalu (s)	64			62		
Carl P Herslow (Skånes väl)	56			-		
Carl Sonesson (m)	43			50		
Uno Aldegren (s)		27	33		29	35
Jerker Swanstein (m)		22	28		28	31
Per-Ingvar Magnusson (Skånes väl)	17			-		
Pia Kinhult (m)		16	18		21	19
Bo Thunell (mp)	16			20		
Christine Axelsson (s)		16	19		18	21
Sven-Erik Bergkvist (s)	16			17		
Marita Sander-Schale (fp)	16	13	16	13	15	15
Ingrid Lennerwald (s)		15	19		17	21
Per-Ingvar Johnson (c)	14			29		
Berit Wirödal (kd)	14	14	15	14	24	21
Ann-Mari Campbell (v)	14			19		
Vilmer Andersen (v)		14	16		13	13
Katarina Erlingsson (c)		12	14		17	20
Anders Lindeberg (mp)		12	13		11	14

Kommentar: Resultaten visar andelen svarspersoner som inte kryssar för "personen okänd för mig" och som kryssar för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala. Procentbasen har definierats som samtliga svarspersoner i SOM-enkäten i Skåne. Partisympatierna har fastställts med hjälp av en fråga om bästa parti. Resultaten för 2001 gäller för tio kommuner i sydvästra Skåne. Resultaten för 2004 och 2006 gäller för hela Skåne.

Likheten i resultaten mellan Skåne och Västra Götaland antyder att vi hittat något generaliserbart. Och den upptäckta sanningen är att regionpolitiker oftast är okända för de många människorna. En orsak är troligen att regionpolitik kommer i slagskuggan av riks- respektive lokalpolitik, och det trots att regionerna handhar sjukvårdsfrågorna som ofta ligger mycket högt på väljarnas dagordning över viktiga

frågor (Holmberg och Weibull 2007). Landstings- och regionvalen har varit och är fortfarande de okända valen. Resonemanget förutsätter att rikspolitiker och lokalpolitiker är mer välkända. Något riktigt bra empiriskt stöd för att så är fallet har vi dock inte, utom möjligen i fallet Göteborg. Jämförbara SOM-mätningar i Göteborg har visat att det finns flera göteborgspolitiker med en kännedom kring eller över femtio procent. Den genomsnittliga kännedomssiffran är 40 procent för göteborgspolitikerna 2006 (Holmberg 2007).

Regionpolitikernas okändhet understryks ytterligare när vi ser på hur lite kända de är bland det egna partiets väljare. Om man inte ens är känd på hemmaplan är det bekymmersamt. Man kan i vilket fall inte hävda att man har ett personligt mandat. När det gäller skånepolitikerna är de obetydligt mer välkända bland de egna partiernas sympatisörer än bland folk i allmänhet. De skånska kännedomssiffrorna är i genomsnitt endast +2 till +3 procentenheter högre bland väljare på hemmaplan än bland samtliga svars personer i våra tre undersökningar. Resultaten är marginellt bättre i Göteborg (+4) och i Västra Götaland (+6) för år 2006 (Nilsson 2007).

En tolkning av att regionpolitiker är så relativt okända även på sin partipolitiska hemmaplan är ånyo att regionpolitik är okänd och dessutom svagt och otydligt polariserad mellan partierna. Om regionpolitiken hade varit tydligare partipolitiserad och kanske också mer ideologiskt laddad hade åtminstone de ledande politikerna varit mer kända bland sina egna väljare än vad som är fallet idag. Då hade de stått för något partiskiljande som de egna väljarna hade stött i valen.

Ett ytterligare stöd för denna tolkning är att regionpolitikerna inte heller popularitetsmässigt har särskilt mycket mer stöd bland de egna väljarna än bland allmänheten i stort. Denna brist på extra hemmastöd är särskilt påtaglig bland skånepolitikerna. Om vi jämför genomsnittssiffrorna för politikernas popularitet bland det egna partiets sympatisörer och samtliga svars personer visar sig medeltalen i Region Skåne vara mellan +6 till +8 enheter högre på hemmaplan. Skånepolitikerna är alltså något mer uppskattade bland de egna väljarna än bland andra partiets väljare, men inte mycket. Motsvarande resultat för Göteborg och Västra Götaland är något bättre 2006 – i båda fallen +12 enheter. Partifaktorn betyder något mer i väst än i syd.

Jämfört med mönstren i partiledarnas popularitet har dock partifaktorn en mycket begränsad betydelse för lokal- och regionpolitikens popularitet. Partiledarna nationellt står för en klart mer polariserad och känd partiposition. Resultatet blir att de röner en klart större uppskattning bland väljare som sympatiserar med dem än bland väljare som håller på andra partier och ledare. I valet 2006 var partiledarnas genomsnittspopularitet hela +28 enheter högre bland det egna partiets väljare än bland valmanskåren i stort. Partiledarna är välkända (kännedomssiffror i snitt över 90 procent) och står för partikontroversiella och ibland ideologiska ståndpunkter. Resultatet blir ofta, men inte alltid, relativt hög uppskattning bland de egna på hemmaplan och relativt låg uppskattning bland andra partiets väljare på bortaplan.

Tabell 2 Populära och mindre populära politiker i Skåne 2004

Politiker (parti)	Andel bland samtliga			Andel bland egna partiets sympatisörer		
	2001	2004	2006	2001	2004	2006
Ilmar Reepalu (s)	+0			+11		
Carl P Herslow (Skånes väl)	-28			-		
Carl Sonesson (m)	-10			-1		
Uno Aldegren (s)		-6	-4		+4	+9
Jerker Swanstein (m)		-7	-2		-1	0
Per-Ingvar Magnusson (Skånes väl)	-7			-		
Pia Kinhult (m)		+0	+3		+6	+11
Bo Thunell (mp)	-1			+1		
Christine Axelsson (s)		+0	+1		+3	+6
Sven-Erik Bergkvist (s)	+3			+8		
Marita Sander-Schale (fp)	+0	+0	+1	+3	+8	+6
Ingrid Lennerwald (s)		+0	+1		+5	+8
Per-Ingvar Johnson (c)	-1			+8		
Berit Wirödal (kd)	+0	+0	+2	+5	+12	+9
Ann-Mari Campbell (v)	+0			+8		
Vilmer Andersen (v)		-3	-3		+7	+2
Katarina Erlingsson (c)		+0	+1		+13	+9
Anders Lindeberg (mp)		-1	0		-1	+5

Kommentar: Resultaten är medelvärden (multipliserade med 10) på en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5. Partisympati har definierats på samma sätt som i tabell 1.

Mycket av detta saknas på den lokala och regionala nivån i Sverige. Enkelt uttryckt – regionpolitikerna skulle bli mer välkända och mer populära bland sina egna väljare om regionpolitiken blev mer partipolitiserad och kanske också mer långsiktig ideologisk. Det innebär troligen en något högre konfliktnivå. Men det behövs om olika alternativ skall framträda klart och väljarna skall kunna ge mandat och utkräva ansvar.

Med andra ord – lite mindre av ”göteborgsanda” i den skånska regionpolitiken är vad som skulle behövas. Mindre av samförstånd och överenskommelser mellan politikerna, mer av partipolitisering och öppna debatter kring partiskiljande idéer.

Not

- ¹ Resultaten för 2001 inkluderar inte två representanter för Skånes väl. Om de tas med blir snittresultatet 27 procent.

Referenser

- Holmberg, S 2007. "Politiker blir mer populära valår". I Nilsson, L (red.) *Regionen och flernivådemokratien*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.) 2007. *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (red.) *Flernivådemokrati i förändring*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

TROR ALLA PÅ MÖJLIGHETEN ATT PÅVERKA?

SUSANNE JOHANSSON

Att medborgarna har möjlighet att göra sin röst hörd är en grundläggande rättighet i alla demokratiska system. För att ett demokratiskt system ska anses som välfungerande krävs dessutom att medborgarna känner att de har inflytande över den politiska processen. I förlängningen kan medborgarnas uppfattningar om sina egna möjligheter till inflytande betraktas som en värdemätare på det allmänna tillståndet i demokratin (Craig, Niemi & Silver 1990). Hur den enskilda individen bedömer sina möjligheter att påverka och få sin röst hörd är beroende av en rad förhållanden. Det kan exempelvis vara beroende av hur väl det politiska systemet uppfattas fungera och egna erfarenheter av att påverka. De egna erfarenheterna är bland annat relaterat till ålder, kön och utbildning.

När vi undersöker hur medborgarna ser på sina möjligheter att påverka är det centralt att ta hänsyn till och göra skillnad mellan olika politiska nivåer. Den mesta kontakten har medborgarna med det politiska systemet och välfärdsstaten, oavsett ålder, på lokal nivå. Det är kommunen och landstinget eller regionen som ansvarar för utformningen av de flesta av välfärdstjänsterna som skola, sjukvård, äldreomsorg, som medborgarna nyttjar i sin vardag. Eftersom merparten av de välfärdstjänster som medborgarna tar del av produceras av den lokala nivån följer att medborgarna bör ha en bredare kunskap om vad den lokala politiska nivån ansvarar för och att den därmed uppfattas som mer möjlig att påverka, i motsats till den övernationella EU-nivån. I denna artikel kommer jag att undersöka skillnader i uppfattningar, i första hand i mellan olika åldersgrupper, om hur man ser på sina möjligheter att påverka politiska beslut på olika nivåer.

Ålder är som nämns en faktor (av flera) som vi behöver ta hänsyn till om vi ska förstå skillnader i hur medborgarna bedömer sina möjligheter att påverka. En annan faktor som diskuteras allt mer frekvent är individens uppfattning om var man hör hemma, det som brukar benämnas som territoriell tillhörighet (jfr diskussion i Berg 2007). Betydelsen av den enskilda individens känsla av geografisk tillhörighet har aktualiserats under senare år, inte minst efter EU-inträdet 1995, men också som följd av den ökande fokuseringen på den regionala nivån i Sverige (Möller 2002). Nyligen aktualiserades frågan igen i samband med att Ansvarskommitténs förslag till en ny regionindelning i Sverige presenterades (SOU 2007:10). Ansvarskommittén förordar större regioner. Risker med denna typ av indelning, som även kommittén lyfter fram, är att avstånden ökar och möjligheten till regional förankring försämras. Samtidigt internationaliseras politiken och många grupper, kanske främst unga, får fler intryck och därmed andra erfarenheter vilka också bör påverka hur vi

ser på den plats där vi bor och var vi uppfattar att vi hör hemma. Ett utmärkande drag för ungdomsgruppen är att den är mera rörlig och inte enbart geografiskt. Ungdomar är även mindre stabila i sina vanor, beteenden och attityder. Flera är de som menar att politikens regionalisering och ökade fokus på den regionala nivån därför bör få tydligt utslag i ungdomsgruppen. Ungdomar som grupp är mer benägna att resa utomlands för arbete, studier och så vidare och därmed att få nya influenser etc (Möller 2002). Fråga är om och i så fall hur uppfattningen om var man hör hemma påverkar hur man ser på sina möjligheter att ha inflytande över den politiska processen? Om man känner anknytning till en viss politik nivå, ser man också att det finns möjlighet att påverka och varierar detta med ålder? Syftet med artikeln är att undersöka skillnader hur medborgare i olika åldersgrupper ser på sina möjligheter att påverka i två regioner, Skåne och Västra Götaland och även undersöka om territoriell identitet har betydelse för om man uppfattar att man kan påverka. Empiriskt baseras kapitlet på SOM-institutets medborgarundersökningar genomförda i Skåne 2006 samt i Västra Götalandsregionen 2006 med möjlighet att jämföra med tidigare undersökningar.

Uppfattningen om möjligheten att påverka politiska beslut

I SOM-undersökningarna ställs återkommande frågor om hur medborgarna ser på sina möjligheter att påverka politiska beslut i den egna kommunen, landstinget/regionen, nationellt samt övernationellt (i EU).¹ I tabell 1 redovisas hur de boende i Skåne ser på sina möjligheter att påverka politiska beslut på de fyra nivåerna, dels i undersökningen 2006, dels en jämförelse med motsvarande undersökningar som genomförts år 2004 och 2001 i Skåne.² Av tabellerna framgår att den nivå medborgarna bedömer som mest möjlig att påverka är den egna kommunen. Av de boende i Skåne anser 20 procent att de har goda eller mycket goda möjligheter att påverka politiska beslut i den kommun där de bor. Motsvarande siffra för den regionala nivån är 10 procent, för den nationella uppger 13 procent att de anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka, medan för EU-nivån anser endast fyra procent att den är möjlig att påverka. När de boende i Skånes syn på och uppfattningar om sina möjligheter att påverka jämförs med boende i Västra Götalandsregionen visar sig nivåerna vara relativt jämförbara.

Som framgår av tabell 1 är medborgarna år 2006 mer benägna att instämma i att de har möjlighet att påverka den politiska beslutsprocessen, jämfört med tidigare mätningar. Den största procentuella skillnaden finns för uppfattningen om möjlighet att påverka beslut i den egna kommunen. Skillnaden mellan år 2004 och 2006 uppgår till fem procentenheter (jfr Johansson 2006). En tänkbar förklaring till ökningen är att 2006 är valår. I samband med att ”politiken” blir mer synlig och medborgarna har en reell möjlighet att påverka (att rösta) ökar uppfattningen att det finns möjlighet att påverka det politiska beslutsfattandet i högre grad. Även för den nationella samt den regionala nivån ökar andelen som uppfattar att de har

möjlighet att påverka mellan år 2004 och 2006, även om skillnaden inte är lika tydlig som för den kommunala nivån (jfr Nilsson 2008:15). Något som inte framgår av tabellen är andelen som upplever att de *inte* kan påverka. Andelen som upplever att de har dåliga eller ganska dåliga möjligheter att påverka politiska beslut varierar för Syd-SOM-undersökningen 2006 mellan 63 (EU) till 38 (kommunen där du bor) procent. Nationellt respektive regionalt uppger knappt 50 procent att de saknar möjlighet att påverka.

Tabell 1 Andel som anser att de har goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige, i region Skåne och i den kommun där de bor (procent)

	EU	Sverige	Skåne/ Västra Götaland	Den kommun där du bor	Antal svarande
Syd-SOM-undersökningen 2006	3	13	10	20	2852
Syd-SOM-undersökningen 2004	4	11	8	15	3073
Malmöregionen 2001	4	10	8	15	1661
Västra Götalandsregionen 2006	3	12	9	19	3010

Kommentar: Av tabellen framgår andelen som anser att de har mycket goda eller goda möjligheter att påverka på respektive nivå. Frågan är formulerad "Vilka möjligheter anser Du att Du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne/Västra Götalandsregionen och i den kommun där Du bor?" Svartalternativen är mycket goda, ganska goda, varken goda eller dåliga, ganska dåliga, mycket dåliga och ingen uppfattning. Källa: Syd-SOM-undersökningen 2006, 2004 och 2001 och Väst-SOM-undersökningen 2006.

Enkätfrågan som respondenterna får ta ställning till är vilka möjligheter de anser att de har att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Region Skåne samt i den kommun där man bor. Svartalternativen ger möjlighet till, förutom att ange att man uppfattar möjligheterna som mycket eller ganska bra eller dåliga, att ange ingen uppfattning. En sak som kan noteras är att för frågan om hur medborgarna ser på sina möjligheter att påverka politiska beslut är att det en relativt stor andel av dem som deltagit i undersökningen som valt att inte besvara frågan eller uppger att de saknar uppfattning. I Syd-SOM-undersökningen 2006 är bortfallet (de som valt att inte besvara frågan samt uppger att de saknar uppfattning i frågan) cirka 23-28 procent. Andelen som uppger att de saknar uppfattning och således inte kan bedöma om de har möjlighet att påverka respektive politisk nivå är ungefär motsvarande vid en jämförelse med svarmönstren i undersökningen som genomfördes i Västra Götalandsregionen 2006.

Skilda uppfattningar om möjlighet att påverka

Som framgår av tabell 1 varierar medborgarnas uppfattning om i vilken grad de har goda möjligheter att påverka politiska beslut för de olika institutionella nivåerna. Ett skäl att titta närmare på uppfattningen om hur man ser på sina möjligheter att påverka politiska beslut är att tidigare forskning pekat på samband med i vilken utsträckning medborgarna deltar politiskt (Gabriel 1995:359). Av denna anledning är det därför intressant att inte bara undersöka hur medborgarna generellt ser på sina möjligheter att påverka utan också om och hur uppfattningarna varierar mellan olika grupper. En av de grupper som ofta lyfts fram i detta sammanhang är ungdomar. Ungdomar framför ofta synpunkten att de har små möjligheter att få inflytande. Den positiva upplevelsen av att känna att man kan påverka, precis som den negativa effekt som kan uppkomma av att inte kunna göra sin röst hörd är centrala faktorer för att förklara såväl ungdomars som andra gruppers attityder till det politiska systemet, vilket i sin tur har betydelse för benägenheten att delta politiskt (Gabriel 1995; Fahmy 2006).³

Den empiriskt intressanta frågan är om upplevelsen av att inte kunna påverka är åldersrelaterad. I tabell 2 redovisas hur olika åldersgrupper upplever sina möjligheter att påverka, redovisad per politisk nivå. Som framgår av tabellen är det generellt en större andel i ungdomsgruppen som upplever att de har möjlighet att påverka jämfört med övriga åldersgrupper. Resultaten från Syd-SOM-undersökningen visar att 17 procent av ungdomarna, 14 procent av gruppen 30-49 år, 12 procent i gruppen 50-64 år och nio procent bland dem över 65 år anser att de har goda möjligheter att påverka politiska beslut nationellt. Ett liknande mönster framträder vid en jämförelse med undersökningen som genomfördes i Västra Götalandsregionen 2006. Även för den regionala och kommunala nivån är ungdomar den åldersgrupp som är mest benägen att instämna i att det finns möjlighet att påverka. Vid en jämförelse mellan de två regionerna avseende den kommunala nivån är skillnaderna större bland de boende i Skåne relativt Västra Götaland. I första hand för att i ungdomsgruppen är en större andel benägna att instämna i att de har möjlighet att påverka. Som tidigare diskuterades finns det en inte obetydlig del av dem som deltar i undersökningen som uppger att saknar uppfattningen och inte vet om de har möjlighet att påverka eller inte. Inte särskilt förvånade är andelen betydligt större i ungdomsgruppen relativt övriga åldersgrupper. Störst är skillnaden avseende den regionala nivån (i Skåne). Av ungdomsgruppen (15-29 år) har 24 procent svarat att det inte har någon uppfattning mot 11 procent i gruppen 50-64 år. Det sistnämnda är viktigt att ha med sig när man diskuterar hur medborgarna generellt men framförallt olika åldersgrupper ser på möjligheten att påverka.

Tabell 2 Andel som anser att de har goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige i Region Skåne och i den kommun där de bor, Syd-SOM-undersökningen 2006 (procent)

	EU	Sverige	Skåne	Den kommun där du bor
Samtliga	4	13	10	20
Ålder				
15-29 år	5	17	14	25
30-49 år	4	14	11	20
50-64 år	3	12	9	22
65-85 år	2	9	6	13
Kön				
Kvinna	3	13	9	18
Man	4	13	11	21
Utbildning¹				
Låg	2	8	6	12
Medellåg	2	9	8	18
Medelhög	3	14	12	21
Hög	6	21	14	28
Subjektiv klass				
Arbetare	2	10	9	14
Tjänsteman	2	12	9	20
Högre tjänstemän och akademiker	6	22	14	31
Företagare	5	8	8	19
N-tal	2926	2916	2886	2897

Kommentar: Av tabellen framgår andelen som anser att de har mycket goda eller goda möjligheter att påverka på respektive nivå. Frågan är formulerad 'Vilka möjligheter anser Du att Du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne/ Västra Götalandsregionen och i den kommun där Du bor?' Svartalalternativen är mycket goda, ganska goda, varken goda eller dåliga, ganska dåliga, mycket dåliga och ingen uppfattning. ¹Utbildningsvariabeln är kategoriserad som låg = grundskola samt ej fullgjort grundskola, medellåg = examen eller studier vid gymnasium, folkhögskola etc., medelhög = Studier vid högskola/universitet och annan eftergymnasial utbildning, hög = examen från forskarutbildning eller examen från högskola/universitet. ²Frågan avser för Sverige och EU politik i allmänhet, för Skåne den regionala nivån och för den kommun där du bor intresse för den kommunala nivån. *) Antalet i kategorin understiger 50 respondenter och är för litet för att kunna särredovisas. N-talen avser gruppen samtliga. Källa: Syd-SOM-undersökningen 2006.

Andra personegenskaper, förutom ålder, som brukar diskuteras i relation till hur man ser på sina möjligheter att påverka är kön, utbildning och subjektiv klasstillhörighet. Av tabell 2 framgår skillnader i hur man ser på sina möjligheter att påverka inom respektive grupp. Som framgår är det relativt små skillnader mellan hur män och kvinnor upplever sina möjligheter att påverka. Män upplever i något högre grad att de kan påverka relativt kvinnor. Sambandet mellan uppfattningen om individen upplever att man kan påverka politiska beslut och utbildningsnivå är tydlig, oavsett politisk nivå. Ju högre utbildning desto mer benägen att instämna i att jag har möjlighet att påverka. I gruppen lågutbildade uppger åtta procent att de anser sig ha goda möjligheter att påverka nationellt mot 21 procent i gruppen högutbildade. Skillnaden är ännu något större för den kommunala nivån, här är skillnaden mellan de två grupperna 14 procentenheter. För den regionala nivån är skillnaderna däremot mindre. En tänkbar förklaring är att den regionala nivån är mer okänd för alla grupper. Mönstret som framträder avseende utbildning går även igen om vi ser till klasstillhörighet. Genomgående ser högre tjänstemän och akademiker att de har bättre möjligheter att påverka än vad arbetare och tjänstemän upplever att de har. Det mönster som framträder för de boende i Skåne är giltigt även vid en jämförelse för de boende i Västra Götaland.

Territorielltillhörighet påverkar?

Det är inte enbart personegenskaper som ålder som kan antas påverka hur man ställer sig till möjligheten att påverka. En annan faktor som kan ha betydelse är om man som individ känner att man är berörd av de frågor som den politiska nivån i fråga ansvar för, en annan om man känner tillhörighet. Uppfattningen om att vilken politisk nivå individen i första hand identifierar sig med har betydelse för politiskt förtroende, hur nöjd man är med det demokratiska systemet och inte minst med i vilken utsträckning man kan påverka växer har vuxit sig allt starkare – inte minst i takt med att det politiska systemet förändras. Det är i första hand deltagardemokrater som diskuterar betydelsen av var man uppfattar att man hör hemma. Deltagardemokraterna framhåller att deltagande i första hand sker på den lokala nivån. Sannolikheten för att individen ska delta ökar också om han eller hon känner tillhörighet till lokalsamhället. Dessutom antas demokratin fungera bättre (Hansen Møller 2007).

Utifrån ovanstående resonemang finns därför skäl att anta att tillhörighet även kan ha betydelse för om man känner att man har möjlighet att påverka politiska beslut. Ett problem i Sverige är att vi har en tydlig nationell respektive kommunal nivå. Den övernationella respektive den regionala nivån däremot är mer okänd och därför svårare för medborgarna att identifiera sig med. Det gäller inte enbart i uppfattningen om i fall den politiska nivån går att påverka utan också för i vilken grad man uppfattar att man kan identifiera sig med den politiska nivån. Resultaten

som visar att medborgarna finner den egna kommunen samt Sverige nationellt som mest möjliga att påverka går således i linje med detta resonemang. Ett tillkortakommande som bland annat en konstruerad region som Västra Götaland kan lida av medan Skåne som är en mer etablerad region inte drabbas av på samma.⁴ En förklaring kan vara att i Skåne sammanfaller det gamla länet och landskapet medan så inte är fallet i Västra Götaland. Den regionala identiteten i Västra Götaland kan därför betraktas som mer splittrad.

En central skillnad mellan de två regioner som är i fokus för analysen är att Skåne är en betydligt mera tydlig och väletablerad region, men även politisknivå, jämfört med Västra Götaland. Av de boende i Skåne identifierar sig ca 34 procent med Skåne, medan endast 10 procent av de boende i Västra Götaland uppger att de identifierar sig med Västra Götaland. En förklaring är att Skåne är en mer självklar geografisk enhet medan Västra Götaland är ett nyare påfund som medborgarna fortsatt har svårt att ta till sig. Det visar sig också när vi undersöker i vilken utsträckning de boende i respektive region uppfattar att man i första hand känner sig hemma i Sverige som helhet. I undersökningen i Skåne uppger 11 procent att de känner sig mest hemma i Sverige, motsvarande andel för Västra Götaland är 16 procent. Ofta diskuteras att Skåningar, bland annat som följd av Skånes geografiska läge, skulle vara mer vända mot och i högre grad identifiera sig med Europa och EU får litet stöd i undersökningen. Av de boende i Skåne uppger sex procent att de identifierar sig med Europa, i Västra Götaland är motsvarande siffra fyra procent. Som framträder finns skillnaderna mellan de två regionerna i första hand på lokal och nationell nivå och inte den övernationella.⁵ Det visar sig också att på frågan om var man tycker det är bäst att bo, i Sverige, i Skåne eller i den egna kommunen är medelvärdet högst för boendet i Skåne (3,8 på en skala mellan +5 till -5). Genomgående är de boende i Skåne också mest nöjda med att bo just i Skåne!

Fråga är om identitet och var man uppfattar att man hör hemma har betydelse för hur man ställer sig till möjligheterna att påverka en viss politisk nivå. Således om man är skeptisk till service och möjligheten att påverka på en nivå, kan det förklaras av att man inte anser eller inte känner sig hemma där och är det beroende av ålder? I tabell 3 redovisas andelen som anser att de har goda eller mycket goda beroende av var man uppfattar att man hör hemma. Som framgår av tabellen finns få riktigt tydliga samband. Det som framträder är att det finns ett visst samband. Särskilt tydligt är det för den nationella nivån. När uppfattningar om möjlighet att påverka diskuteras lyfts ofta individens partiidentifikation fram som en tänkbar förklaring. Som framgår här har blocktillhörighet ingen tydlig effekt alls för i vilken utsträckning medborgarna uppfattar att det finns möjlighet att påverka politiska beslut.

Tabell 3 Andel som anser att de har goda möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige i region Skåne och i den kommun där de bor, Syd-SOM-undersökningen 2006 (procent)

	EU	Sverige	Skåne	Den kommun där du bor
Samtliga	4	13	10	20
Var känner du att du hör hemma?				
Orten där jag bor	2	10	8	15
Skåne	3	11	9	21
Mitt tidigare län	2	13	6	9
Sverige som helhet	4	18	14	24
Norden	7	20	13	24
Europa	9	17	17	33
Världen som helhet	6	22	18	28
Intresse för politik¹				
Intresserad	4	17	13	24
Ej intresserad	2	7	7	12
Blocktillhörighet				
Vänster	2	15	11	21
Varken vänster eller höger	4	9	8	14
Höger	4	14	11	24

Kommentar: Av tabellen framgår andelen som anser att de har mycket goda eller goda möjligheter att påverka på respektive nivå. Frågan är formulerad 'Vilka möjligheter anser Du att Du har att påverka politiska beslut i EU, i Sverige, i Region Skåne/ Västra Götalandsregionen och i den kommun där Du bor?' Svarsalternativen är mycket goda, ganska goda, varken goda eller dåliga, ganska dåliga, mycket dåliga och ingen uppfattning. ¹ Frågan avser för Sverige och EU politik i allmänhet, för Skåne den regionala nivån och för den kommun där du bor intresse för den kommunala nivån. ² Frågan avser respektive nivå. *) Antalet i kategorin understiger 50 respondenter och är för litet för att kunna särredovisas.

Källa: Syd-SOM-undersökningen 2006.

Hur man uppfattar möjligheten att påverka det politiska systemet kan betraktas som ett mått på hur man dels bedömer sin egen förmåga att få inflytande, dels det politiska systemets allmänna/generella receptivitet. Ett annat mått som i första hand är att betrakta som en samlad bedömning av hur man ser på det politiska systemet är hur nöjd man är med demokratin i stort (jfr Johansson 2007). Därför är det intressant att se om man är nöjd med demokratin också anser att man har goda möjligheter att påverka politiska beslut. Av analysen framgår att det finns en liten eller ingen effekt av hur man ser på demokratin och om man anser att man kan påverka. Ett annat sätt att mäta medborgarnas uppfattning om demokratin är genom grad av politiskt intresse. Intresse för politik vet vi sedan länge i sig är beroende av

ålder, men hur ser mönstret ut relativt av identitet och känslan av hemmahörande i olika åldersgrupper. Detsamma gäller intresse relaterat till olika typer av politiska frågor. Om vi först ser till effekten av politiskt intresse för hur man uppfattar sina möjligheter att påverka är effekten tydlig. Det gäller så väl för den nationella, regionala som den kommunala nivån att de som är politiskt intresserade uppfattar att de i betydligt högre grad har möjlighet att påverka. Skillnaden är 10 procentenheter (17 mot 10) för den nationella nivån och 12 procentenheter (24 mot 12) för den kommunala nivån.

Som jag tidigare diskuterat är det inte bara det politiska systemet utan även de enskilda nivåerna inom systemet som är i behov av medborgarnas stöd. När det kommer till ungdomsgruppen så diskuteras återkommande att unga är intresserade av andra frågor relativt äldre åldersgrupper, att ungdomar är mer internationellt orienterade som följd av resor, studier utomlands etc och därmed har en annan horisont. Ungdomar antas i högre grad orientera sig utåt i världen. Till del har dessa resonemang tidigare fått visst empiriskt stöd (Möller 2002). Frågan är, känner ungdomar sig hemma på andra ställen än var vuxna gör och hur styr detta deras uppfattningar om möjligheten att påverka? Analysen av identitetsfrågan var man uppfattar att man hör hemma visar att det finns skillnader i identitetsuppfattningar mellan åldersgrupper. De tydligaste åldersskillnaderna går mellan dem som är under respektive över 65 år och inte så tydligt mellan ungdomsgruppen och övriga. Till del går analysen i linje med förväntningarna om hur ungdomar "är", en något högre andel i ungdomsgruppen menar att de identifierar sig med platser utanför Sverige, i Norden, Europa eller världen som helhet. I ungdomsgruppen uppger 16 procent att de identifierar sig med platser utanför Sverige, i åldersgrupperna 30-65 år cirka 14 procent medan i gruppen över 65 år är andelen endast sex procent. Resultaten ger inget entydigt stöd för tanken att ungdomar i första hand orienterar sig utåt i världen. Även när vi tittar på den nationella respektive regionala nivån går skiljelinjen vid 65 år. Tydligast är skillnaderna om man ser till andelen som uppger att de känner sig hemma på den ort där de bor. I gruppen över 65 år uppger 54 procent att de gör det, medan i övriga åldersgrupper varierar andelarna mellan 34 till 38 procent. Som framkommit i tidigare analyser är andelen som upplever att de har möjlighet att påverka den övernationella nivån är relativt få och därav kommer analyserna hädanefter att efter fokusera på den nationella, regionala samt lokala nivån.

Vid en motsvarande analys som den vilken redovisas i tabell 3, hur man ser på sina möjligheter att påverka beroende av var man upplever att man hör hemma, med kontroll för ålder visar att det är relativt små skillnader mellan åldersgrupperna. Tittar vi på andelen som upplever att de kan påverka nationellt och även identifierar sig med Sverige som helhet i respektive åldersgrupp är det inga betydande skillnader mellan grupperna.⁶ Detsamma gäller om vi tittar på betydelsen av intresse för politik i olika åldersgrupper. De som är intresserade av politik upplever i högre grad att de kan påverka relativt de som inte är intresserade av politik – oavsett ålder.

Vilken betydelse har ålder – egentligen?

Som framgått av analyserna har ålderstillhörighet ingen självklar betydelse för om man upplever att man har möjlighet att påverka det politiska systemet. Däremot finns en tydlig ålderseffekt för huruvida man tar ställning i frågan eller inte. Ungdomar saknar i högre grad än äldre åldersgrupper uppfattning om i fall de kan påverka eller inte. Samtidigt, vilket framgår av de inledande analyserna, uppfattar en större andel av ungdomsgruppen relativt övriga befolkningen att de har möjlighet att påverka politiska beslut. Därför är det även intressant att genomföra en samlad multivariat analys för att testa betydelsen av de olika förklaringsvariabler som diskuterats i en och samma analys. För att systematiskt kunna testa effekten av ålder kommer den multivariata analysen att genomföras separat för ungdomsgruppen (15-29 år) respektive övriga befolkningen (30-65 år) och för två politiska nivåer: för den nationella respektive den lokala nivån. Åldersindelningen som görs för analysen kan diskuteras, främst eftersom det även finns en variation i uppfattningen av i vilken grad man kan påverka även i gruppen 30-65 år. Fokus för artikeln är, som tidigare diskuterats, att testa ålderseffekter för i vilken utsträckning man anser sig kunna påverka. Som framgår av de tidigare analyserna går en skiljelinje mellan ungdomsgruppen och gruppen medelålders (30-65 år) för i vilken utsträckning man uppfattar att man har möjlighet att påverka. Nästa skiljelinje går vid pensionärsgruppen. Sedan tidigare vet vi att intresset för samhällsfrågor och graden av engagemang svalnar i gruppen 65 år och uppåt. I analyserna väljer jag därför att testa effekten av ålder och identitet i ungdoms- och i gruppen medelålders.⁷

Resultaten av den multivariata analysen visar att när de tidigare redovisade variablerna inkluderas i en och samma analys och analysen genomförs separat för ungdomar respektive vuxna, fungerar modellen på olika sätt.⁸ I ungdomsgruppen framkommer inga signifikanta resultat – oavsett nivå. En förklaring är att andelen i ungdomsgruppen som saknar uppfattning eller inte har någon åsikt är betydligt större än i vuxengruppen. I vuxengruppen däremot finns effekter av utbildningsnivå, politiskt intresse och territoriell tillhörighet. Ju högre utbildningsnivå, ju mer politiskt intresserad du är samt känner att du är förankrad i Sverige eller internationellt desto mer troligt att du känner att du kan påverka politiska beslut såväl lokalt som nationellt.

Avslutande diskussion

Som framgår är det en begränsad andel av befolkningen i Skåne som uppfattar att de kan påverka de politiska beslut som fattas. Som också framgår av tabell 1 varierar andelen beroende av politisk nivå. Andelen som anser att de kan påverka har visserligen allmänt sett ökat något om vi jämför med tidigare SOM-undersökningar i Skåne 2001 och 2004, men andelen är fortsatt relativt liten. Mönstret är heller inte unikt för befolkningen i Skåne. Vid en jämförelse med de boende i Väs-

tra Götaland är mönstret mycket snarlikt. I och för sig är detta en fråga att diskutera – är andelen som uppfattar att de har möjlighet att påverka den politiska processen för låg? Och om, vilka konsekvenser har detta för det politiska systemet både på kort respektive lite längre sikt?

Tidigare forskning har visat att det finns ett samband mellan hur man uppfattar möjligheten att påverka och huruvida man faktiskt deltar eller inte. Således, uppfattar medborgarna inte att de har möjlighet att påverka är risken att de heller inte väljer att delta politiskt. Denna och liknade demokratiska konsekvenser framhålls ofta i diskussionen om ungdomars politiska intresse och engagemang. Utifrån de resultat som presenteras här bör vi snarast kunna förväntas oss en positiv effekt på deltagandet om ungdomars uppfattningar om möjligheten att påverka beslut har betydelse. Ungdomsgruppen har generellt en positivare syn på sina möjligheter att påverka relativt äldre åldersgrupper. Ser vi resultaten i ett teoretiskt ljus är frågan om det är ett problem att medborgarna i allmänhet inte ser sig ha möjlighet att påverka helt avhängigt demokratisk grundsyn. Deltagardemokraterna menar att det är ett problem om medborgarna inte uppfattar att de inte kan påverka och har recept för att råda bot. Helt enkelt tillåta medborgarna att vara delaktiga i högre grad. Konkurrensdemokraterna syn är mer pragmatiskt, så länge medborgarna ändå röstar är det av mindre betydelse huruvida de uppfattar att de har möjlighet att påverka. Det är inte förrän det går att skönja en effekt på deltagandet (benägenheten att rösta) som konkurrensdemokraterna ser ett problem.

Tydligt är att flera av de frågor som ställs inledningsvis kommer på skam; resultaten visar på att av dem som uppfattar att de har möjlighet att påverka är det inga betydande skillnader mellan yngre och äldre, utbildning eller klasstillhörighet. Den multivariata analysen visar att i vuxengruppen finns vissa effekter av utbildningsnivå, politiskt intresse och var man uppfattar att man hör hemma. Den variabel som har tydligt effekt är politiskt intresse. Så hur ska den fråga som ställs inledningsvis besvaras, tror alla på möjligheten att påverka: Nej alla tror inte på möjligheten att påverka. De som känner att de kan påverka är en speciellgrupp men inte nödvändigtvis en speciell åldersgrupp.

Noter

- ¹ I frågan ombes respondenterna att även ange hur de ser på möjligheten att påverka i den del av kommunen där de bor. Andelen ligger i nivå med hur man uppfattar möjligheten att påverka den kommunala nivån. Därför redovisas inte kommundel i analyserna.
- ² Undersökningen år 2001 genomfördes i Malmöregionen samt Eslöv, vilket inkluderar cirka 50 procent av Skånes befolkning. Undersökningarna år 2004 och 2006 baseras på ett urval av hela befolkningen i Skåne.

- 3 Efficacy-begreppet kan översättas som medborgarnas känsla av att kunna påverka. Den enskildes tilltro till sin egen förmåga att påverka brukar ses utifrån två perspektiv, politisk kompetens (internal efficacy) respektive upplevelsen av hur responsivt det politiska systemet upplevs vara (external efficacy) (se diskussion i Reef & Knoke 1999)
- 4 Regionbegreppet är inte självklart. En region kan vara en tydligt avgränsad geografisk enhet inom ett land, den kan också sträcka sig över en eller flera länder (Öresundsregionen). Det kan också avse som i fallet Västra Götaland en typ av administrativ region. Se diskussion i exempelvis Karlsson (red) (1997), Malmström (1998).
- 5 I Lindahl & Berg (2000) diskuteras svårigheten i samband med att Västra Götalandsregionen bildades.
- 6 Antalet respondenter i respektive grupp är förhållandevis litet vilket innebär att jag bara redovisar tendensen och inte den faktiska procentandelen.
- 7 Påpekas kan att i analysen avser den lokala nivån den kommun där man bor. Om motsvarande analys även genomförs för den regionala nivån blir resultaten snarlika (redovisas ej i tabell). Detsamma gäller för Västra Götaland.
- 8 Analysen är genomförd med utgångspunkt i en linjär regressionsmodell. Den beroende variabeln är kodade som att 0=saknar möjlighet att påverka, 1= varken bra eller dåliga möjligheter & saknar uppfattning 2= goda möjligheter att påverka.

Referenser

- Berg, L. (2007) Multi-level Europeans: the influence of territorial attachments on political trust and welfare attitudes. Göteborg: Department of Political Science, Göteborg University.
- Craig, S. C., Niemi, R. G. & Silver, G. E. (1990) Political efficacy and trust: A report on the NES pilot study items. *Political behaviour*. 12(3): 289-313
- Fahmy, E. (2006) Young citizens: young people's involvement in politics and decision making. Aldershot: Ashgate.
- Gabriel, O. W. (1995) Political efficacy and trust, i Van Deth, J. & Scarbrough, E. (red), *The impact of values*. Oxford: Oxford University Press.
- Hansen Møller, K. (2007) Kommunal identitet i en brydningstid, i Buch, R. & Elklit, J. (red), *Nye kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005*. Odense: Syddansk universitetsforlag.
- Johansson, F. (2006) Medborgarna och Region Skåne i Nilsson, L. (red), *Nya gränser – Skåne* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Johansson, S. (2007) Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiska deltagande. Göteborg: CEFOS och Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet.
- Karlsson, I. (red) (1997) Territoriets gränser. Stockholm: SNS
- Lindahl, R. & Berg, L. (2000) Att verka i motvind – västsvensk opinion och Västra Götalandsregionen i Nilsson, L. (red), *Den nya regionen*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Malmström, C. (1998) Regionen, makten och härligheten: regionala partier i Väst-europa. Stockholm: SNS
- Möller, U. (2002) Internationaliserad eller regionaliserad ungdom?, i Oscarsson, H. (red), *Spår i framtiden*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Nilsson, L. (2008) Medborgarna och flernivådemokratien, i Nilsson, L. & Johansson, S. (red), *Regionen och flernivådemokratien* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Reef, M. J. & Knoke, D. (1999) Political Alienation and Efficacy, i Robinson, J. P., Shaver, P. R. & Wrightsman, L. S. (red), *Measures of Political Attitudes. Volume 2 of Measures of Social Psychological Attitudes*. London: Academic Press.
- SOU 2007:10 Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft: slutbetänkande från Ansvarskommittén. Stockholm: Fritzes.

TILLVÄXT I STORSTADSREGIONERNA*

RUDOLF ANTONI

”Regionen har kommit att bli den naturliga arenan för ekonomisk tillväxt och social utveckling, mer än nationen. Nationsgränser spelar inte så stor roll längre.”

(Lundquist & Olander 2007)

Vi närmar oss slutet på 2000-talets första decennium och befinner oss i ett samhälle stätt i förändring. Digitalisering och globalisering, ord som i princip inte existerade för 20 år sedan, är inte bara vedertagna fakta idag utan anses vara de huvudsakliga formgivarna av vår framtida värld. Gamla sanningar sätts idag oavbrutet på prov och ofta resulterar det i nya insikter och nya vägval. För ungefär hundra år sedan övergick vi från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle. Detta innebar en storhetstid för staden. Men sociologen Manuel Castells talar i sin trilogi *Informationsåldern* om att vi idag har gått vidare från industrisamhället till ett nätverkssamhälle där ”råvarorna” består av information och där människors värde bestäms av deras förmåga att producera information. (Castells 1998, 2000) I och med detta tar samhällsstrukturen ny form i riktning mot ett K-samhälle baserat på kunskap, konst, kreativitet och kommunikation. (Andersson & Strömquist 1988) Mycket tyder idag på att det är kreativitet och initiativkraft som driver ekonomin och utvecklingen framåt. Det samhälle som lyckas bäst är det som tar tillvara på befolkningens kreativa potential och som mest framgångsrikt lockar till sig kreativa individer från andra ställen. (Florida 2002)

I Sverige är 85-90 procent av arbetsplatserna lokaliserade till tätorter (Lorentzon 2007) Trender och nya branscher startar i storstäderna och sprids därefter till andra regioner. Därför är det viktigt att följa utvecklingen och tillväxten i storstäderna. I Skandinavien finns det tre tillväxtregioner som står över alla andra. Storleksmässigt leder Stockholm med Mälardalen ligan men följs av två mer jämnbördiga konkurrenter i tillväxtmotorerna Göteborgsregionen och Öresundsregionen. Den senare omfattar hela Skåne samt delar av Danmark och till stor del är det i detta samarbete dynamiken ligger. Eftersom denna artikel baseras på SOM-data kan dock endast den svenska delen av Öresundsregionen studeras. För att jämförelsen skall bli så rättvisande som möjligt avser den därför Göteborgsregionen och Malmöregionen. Där materialet tillåter finns självklart även resultat för Stockholm med som

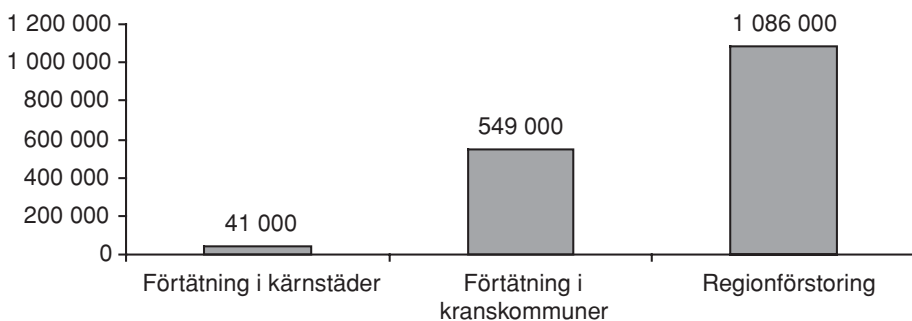
* Artikeln har publicerats i en tidigare version i Nilsson, Lennart & Johansson, Susanne (2008) *Regionen och flernivådemokratin*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

referensvärde. Jämförelsen mellan Göteborgsregionen och Malmöregionen syftar till att svara på frågan om vad de två regionerna har för tillväxtpotential, hur de står sig i förhållande till varandra och inte minst vad deras invånare har för tilltro till den egna regionens framtid.

Tillväxt idag

Sveriges storstadsregioner växer kraftigt. Allt större storstäder kombinerat med en glesbygd där det blir allt glesare mellan grannarna är en utveckling som känns igen i stort sett i hela den industrialiserade världen. Generellt sett går flyttlassen från regioner med sämre arbetsmarknader till regioner med bättre arbetsmarknader. (SOU 2007:35) I Sverige har de lokala arbetsmarknaderna i storstadsregionerna vuxit med ungefär 1,6 miljoner människor sedan sjuttioalet. Men det är egentligen inte själva städerna som växer och förtätade kranskommuner är bara en del av förklaringen. En annan och faktiskt viktigare orsak är att arbetsmarknadsregionerna successivt har vuxit geografiskt under lång tid. Antalet arbetsmarknadsregioner i Sverige minskar samtidigt som varje enskild arbetsmarknadsregion ökar i storlek. Med detta menas att människor idag är villiga och har möjlighet att resa allt längre till sin arbetsplats. För 50 år sedan rörde vi oss i genomsnitt 5 km från hemmet under en dag. Idag rör vi oss dagligen tiodubbelt så långt. Faktum är att regionförstoring står för drygt två tredjedelar av befolkningstillväxten i de svenska storstädernas lokala arbetsmarknader under de senaste 30 åren.

Figur 1 *Befolkningstillväxt i de svenska storstadsregionerna, från A-region: arbetsmarknadsregion 1970 till LA-region: lokal arbetsmarknad 2004*

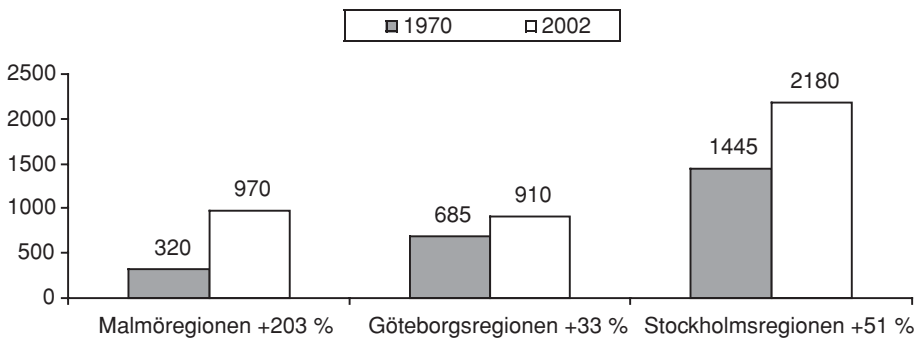
Källa: Business Region Göteborg 2006

Sveriges storstäder, Stockholm, Göteborg och Malmö kan ses som tillväxtnav. De utgör centrum för både ekonomisk tillväxt och befolkningstillväxt. Men samtidigt som inflyttningen ökar kraftigt i storstadsregionerna ökar även utflyttningen. Män-

niskor som utbildar sig och påbörjar karriärer i storstäderna söker i allt större utsträckning ett kvalitativt boende utanför staden medan arbetsplatserna stannar kvar. Även detta bidrar till att sträcka ut arbetsmarknadsregionen över ett allt större område så att den omfattar många mindre närliggande orter. Därför omdefinierades A-regionerna 1990 till så kallade LA-regioner eller lokala arbetsmarknadsregioner. Storstäders befolkning under arbetstid är betydligt större än befolkningen på nätterna. Därför är det viktigt att se på storstäderna ur ett mer regionalt perspektiv.

Samtliga tre storstadsregioner har sett en god tillväxt i slutet på 1900-talet. Den arbetsmarknadsregion som har vuxit mest då man började tala om lokal arbetsmarknad är utan tvekan Malmö som har vuxit med omkring 200 procent sedan A-regionen på 1970. Stockholm har under samma period vuxit med omkring 50 procent och behåller därmed sin position som nummer ett med en arbetsmarknad som är större än de andra två regionerna sammanlagt. Göteborg har haft en betydligt svagare utveckling och trots att den lokala arbetsmarknaden har vuxit med en tredjedel under de senaste trettio åren har arbetsmarknaden gått från att vara näst störst i Sverige till att vara nummer tre i riket.

Figur 2 *Befolkning i de svenska storstäders A-region 1970 och lokala arbetsmarknad 2002 (tusental)*

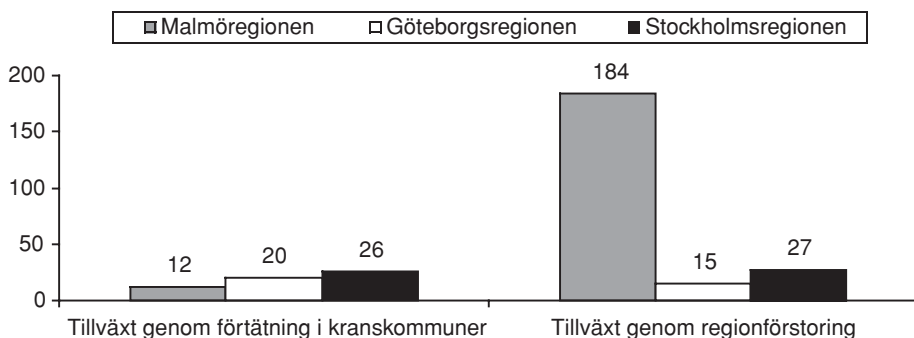

Källa: SCB

Att en väl utbyggd infrastruktur är avgörande för en regions möjlighet till förstordad arbetsmarknad är tydligt om man ser till utvecklingen i Skåne. (Lorentzon 2007) År 1970 omfattade Malmös lokala arbetsmarknad 30 procent av Skånes befolkning. Nu omfattar den beräknade arbetsmarknaden 27 av Skånes 33 kommuner och därmed 85 procent av Skånes befolkning. När det gäller positionen som tillväxtnav i Västra Götalandsregionen har Göteborg inte alls följt med i denna utveckling. Under samma period har Göteborgsregionens andel av Västra Götalands befolkning vuxit med tio procentenheter från 50 till 60 procent. I början av sjuttioalet var

Göteborgs lokala arbetsmarknad dubbelt så stor som Malmös. Idag är Malmös något större än Göteborgs. Även i relation till Stockholm har Göteborgs lokala arbetsmarknad krympt något under denna period; från att vara hälften så stor till att motsvara 40 procent idag. (Västra Götalandsregionen 2007) En väl utbyggd och fungerande infrastruktur i Malmöregionen har således möjliggjort en mycket kraftig expansion. På trettio år har Malmöregionens lokala arbetsmarknad ökat med 184 procent genom regionförstoring.

Figur 3 *Befolkningens tillväxt i storstadsregionernas A-region 1970 och lokala arbetsmarknad 2004 (procent)*

Källa: Business Region Göteborg 2006

Tillväxtens mekanismer

Internationell handel, företagsetableringar, en god inre marknad, en livskraftig och spännande arbetsmarknad, en flexibel och attraktiv bostadsmarknad, hög livskvalitet och inte minst en omgivning som består av möjligheter, spännande människor och chansen att lyckas; ja, listan över vad som är viktigt för tillväxt kan göras lång och receptet på framgång är inte helt enkelt. Det som storstaden mer generellt sett erbjuder individen är den valfrihet som en stor mängd alternativa vägar innebär. Men hur bra är egentligen klimatet i våra storstadsregioner?

Regelbundet redovisar marknadsanalytiker och forskningsinstitut olika mått på attraktivitet och framgångspotential. En sak som är tydlig är att dessa måttstockar mäter väldigt olika saker. Enligt *Svenskt Näringslivs* ranking av företagsklimatet i Sveriges kommuner ligger Göteborg bäst till av de tre storstadskommunerna med en placering på sextionde plats i Sverige. Malmö kommer på plats 83 och Stockholm på plats 94. Det man bör betänka här är att en viktig del av just denna mätning utgår ifrån de lokala företagens åsikter och att förväntningarna och kraven rimligen är betydligt högre i just storstäderna.

Företagarnas rankning av årets företagarkommun utgår istället ifrån förändring vilket per definition innebär att en dålig rankning ett år ger större utrymme för framgång nästa år. I 2007 års mätning är det Malmö som med placeringen som nummer 21 av Sveriges kommuner just nu har starkast utveckling på företagsidan av storstäderna medan Göteborg och Stockholm ligger på betydligt mer blygsamma placeringar runt 120. En annan undersökning kallad *Svenska nav* mäter den typ av tillväxt som detta kapitel huvudsakligen avser att belysa, nämligen av den lokala arbetsmarknaden. Här är det Stockholm som anses vara Sveriges idag starkaste a-region. Som tvåa kommer dock varken Malmö eller Göteborg utan Umeå. Därefter landar Göteborg på en tredjeplacering och Malmö som nummer fyra i riket.

Tabell 1 Rankning av Sveriges storstäder

	Malmö	Göteborg	Stockholm
Rank <i>Företagsklimatet 2007</i> (av 290 kommuner)	83	60	94
Rank <i>Årets företagarkommun 2007</i> (av 285 kommuner)	21	117	120
Rank <i>Svenska nav 2005</i> (indexvärde inom parantes)	4 (55)	3 (60)	1 (66)

Källa: Företagsklimatet (Svenskt Näringsliv), Årets företagarkommun (Företagarna), Svenska nav är en rankning av Sveriges starkaste tillväxtmotorer (Västsvenska industri- och handelskammaren)

Sett till dessa mätningar är det inte helt enkelt att förklara varför tillväxten är och förblir så stark i dessa tre regioner. Tydligt är dock att en stark kärnstad med en bärkraftig arbetsmarknad möjliggör tillväxt. Här är det således mest relevant att titta närmare på själva storstadskommunerna. Antalet människor som befinner sig i Stockholms kommun ökar med inpendling med omkring 50 procent en genomsnittlig vardag. Även om man drar ifrån de som lämnar staden så ökar befolkningen i kommunen ändå med 145 000. Malmö och Göteborg ökar också befolkningsmässigt dagtid men med omkring en tredjedel. Att så många människor tar sig in till kärnstaden varje dag visar tydligt på behovet av en väl fungerande infrastruktur.

Ett sätt att bedöma storstädernas attraktivitet är att se till handel och turism i kärnstäderna. Stockholm är som huvudstad inte oväntat den storstadskommun av de tre som lockar till sig flest turister och affärsresenärer i relation till invånarantal med 7 gästnätter per invånare under 2006 men Göteborg och Malmö ligger inte långt efter med 5 respektive 4 gästnätter per invånare. Om man ser till ett samlat försäljningsindex så ligger alla tre storstadskommunerna lika och en bra bit över index 100 som är genomsnittet i landet. Men om man istället ser till utvecklingen på handelssidan så är det Malmö som har ökat sin omsättning klart mest de senaste åren. Sedan 2002 har omsättningen på handelssidan ökat med 35 procent i

Malmö. Även i Göteborg har utvecklingen varit god med en ökad omsättning på 27 procent medan handelsutvecklingen i Stockholm har gått klart långsammare.

Inkomsterna i Göteborgs kommun ligger precis på genomsnittet för landet medan Malmös inkomstindex på 88 visar att inkomsterna är klart under genomsnittet. I Stockholm tjänar man generellt sett mer pengar än i övriga landet och har ett inkomstindex på 116. Däremot är det klart dyrast att bo i Stockholm. Enligt en ekonomisk kalkyl kallad Boindex så bör ett genomsnittligt hushåll lägga 15 procent av sina inkomster på räntor och amorteringar för att ekonomin skall vara riktigt hållbar. Om dessa kostnader motsvarar exakt 15 procent av inkomsterna så blir index 100. I Stockholm ligger boindex på 60,6 vilket innebär att även om man tjänar bättre i Stockholm så kostar det så mycket att bo där att kalkylen inte går ihop. I samtliga storstadsregioner ligger boindex under 100 medan index för hela landet 2007 ligger omkring 110. Detta innebär att den genomsnittliga storstadsbon lägger en väsentligt större del av sina inkomster på boende än vad den genomsnittlige svensken gör. Näst dyrast i relation till inkomsterna är det i Malmö med ett index på 64,8 medan boindex är något bättre i Göteborg med 71,7. I samtliga storstäder har dessutom småhuspriserna ökat med 20-30 procent de senaste åren.

Boende är en viktig fråga för tillväxten. Hur skall staden kunna växa om man inte har någonstans att bo? I samtliga svenska storstäder ringlar bostadsköerna långa. Det finns inga lediga hyreslägenheter och många av de lägenheter som nybyggs är bostadsrätter. Att det krävs stora kontantinsatser för att man skall få ett boende är ett klart hinder för tillväxten och den takt i vilken ombildandet till bostadsrätt sker i storstädernas centrala delar leder enligt aktuell forskning inte bara till ökad boendesegregation utan även till minskad rörlighet bland befolkningen och i förlängningen även på arbetsmarknaden. Generellt sett är exempelvis arbetslösa mer benägna att flytta än andra grupper, men äger de däremot sin bostad så är de mindre benägna att byta region än nästan alla andra grupper. (Brandén 2006)

Tabell 2 Storstadskommunerna i siffror

	Malmö	Göteborg	Stockholm
Pendlingsnetto 2005* (inpendling minus utpendling)	29 017	57 418	145 797
Procentuell ökning av befolkningen dagtid	+34 %	+31 %	+52 %
Gästnätter per invånare under 2006*	4	5	7
Försäljningsindex 2007*	119	119	119
Omsättningstrend 2002-2006*	+35 %	+27 %	+17 %
Inkomstindex 2007*	88	100	116
Boindex 2007***	64,8	71,7	60,6
Procentuell ökning av småhuspriser 2003-2006**	+29 %	+26 %	+23 %
Andel lediga lägenheter i allmännyttan**	0,2	0,2	0,1
Antal nybyggda lägenheter per 1000 invånare 2000-2006**	13,8	13,1	18,4

Källa: *Handeln i Sverige, **SCB, *** Swedbanks boindex, tredje kvartalet

Den amerikanske forskaren Richard Florida har under senare år rönt stor uppmärksamhet med sina teorier kring vilka mekanismer som styr utvecklingen i den moderna ekonomin. Bland annat hävdar han att det handlar om teknologi, talang och tolerans samt huruvida man lyckas skapa en attraktiv miljö för ”den kreativa klassen”. (Florida 2002) Med andra ord är det oerhört viktigt för tillväxten att en arbetsmarknadsregion har en tillräckligt stor pool av högutbildade och talangfulla invånare. Högutbildade invånare innebär att det finns arbetsplatser med höga kunskapskrav och att samla spetskompetens är en av nyckelfaktorerna för att generera tillväxt i den kreativa ekonomin. (Florida 2005B)

Stockholm har idag ett klart försprång när det gäller andelen som arbetar i kreativa yrken, det vill säga det Florida kallar kreativ klass. Men samtliga tre svenska storstäder ligger mycket högt i internationell jämförelse. Om man ser till hur den kreativa klassen är fördelad över Sverige är det en fjärdedel av den totala kreativa klassen och tredjedel av den superkreativa kärnan av befolkningen som bor, arbetar och använder sin kreativitet i A-region 01, det vill säga Stockholm/Södertälje. Det mervärde som denna grupp skapar och den dragningskraft som de utgör på företag och andra kreativa människor är förstås positivt för Stockholm men innebär en reell risk att det övriga landet dräneras på sin kreativa potential. I Göteborg och Malmö bor sammanlagt en femtedel av Sveriges kreativa klass. (Antoni 2007)

Generellt sett så bor det fler högutbildade i storstadsområden och Stockholm, Göteborg och Malmö är inga undantag. Omkring 30 procent är högutbildade i samtliga tre A-regioner och Stockholm och Göteborg ligger något högre än Malmö även om denna skillnad är liten.

Tabell 3 Utbildning och kreativ klass 2006

	Malmö: A-region 28	Göteborg: A-region 33	Stockholm; A-region 01
Andel högutbildade (SOM-undersökningarna 2006)	32 %	28 %	31 %
Total andel kreativ klass (Antoni 2007)	57 %	53 %	60 %
Andel superkreativ kärna i befolkningen (Antoni 2007)	14 %	14 %	16 %

Källa: *SCB, Industrifakta samt Riks-SOM 2006, Väst-SOM 2006 och SOM-undersökningen i Skåne 2006

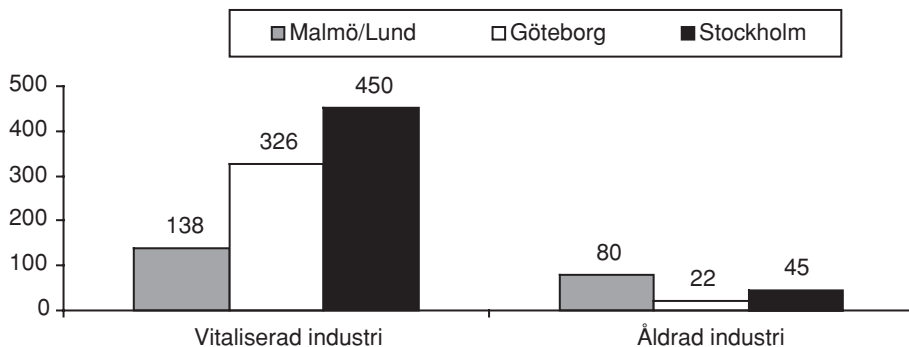
Tillgången på högskoleplatser är också en viktig faktor för att generera tillväxt i Storstadsregionerna. (SOU 2007:25) Attraktiva universitet lockar studenter och studenter blir i förlängningen högutbildade invånare. Studier av före detta studenter på Göteborgs universitet har exempelvis visat att omkring 60 procent av de studenter som före studierna bodde någon annanstans bor kvar i Göteborg 3-6 år

efter examen. (Andersson 2007) A-regionen Stockholm/Södertälje har flest högskoleplatser medan A-regionerna Göteborg och Malmö/Lund/Trelleborg är ungefär jämnstora lärosäten. Malmö högskola och Lunds universitet har något fler studenter men något färre forskarstuderande än Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola har. Både när man ser till antalet studenter och till antalet forskarstuderande så motsvarar Stockholm ungefär Göteborg och Malmö sammanlagt.

Slutligen bör man också beakta vilken skepnad tillväxten tar i de olika storstadsregionerna. Innovation och industri är ofta vägledande för ekonomisk utveckling och just som Spinning Jenny en gång industrialiserade världen så har kommunikationsteknik och digitalisering på senare år revolutionerat vår världsbild idag. Sverige låg tidigt långt framme i denna förändringsprocess och har därför sett en god ekonomisk tillväxt. Men framgång för ny teknologi samt nya och omvandlade industrier innebär också att äldre industrier fasas ut vilket i sin tur kan leda till arbetslöshet och minskad tillväxt om inte den nya industrin fullt ut kan ersätta den gamla. (Lundquist & Olander 2007) Allt eftersom trycket ökar på företag och organisationer att anpassa sig till snabba förändringar förkortas livslängden för både produktionsmedel och produkter. Därför ökar kraven på flexibilitet vilket resulterar i att de stora företagen efterliknar de små med öppenhet och integration med omgivningen. (Lorentzon 2007) Men alla företag utvecklas inte i samma takt och ofta utvecklas de inte ens i samma riktning.

I Göteborg har tillväxten under de senaste 20 åren varit god inom den så kallade vitaliserade industrin. Denna består av nya produkter, stark produktförnyelse och produktionsteknik som har förbättrats genom det senaste teknologiskiftet. (Lundquist & Olander 2007) Starkast har dock tillväxten inom denna industri varit i Stockholm där den har ökat med 450 procent. I Malmöregionen har tillväxten inom den vitaliserade industrin varit mer blygsam än i Göteborg. Trots regionens expansion motsvarar inte tillväxten inom den vitaliserade industrin mer än omkring 40 procent av tillväxten i Göteborg. Däremot ser vi att det inom den åldrade industrin sker störst tillväxt i Malmöregionen under perioden. Den åldrade industrin är enkelt beskrivet kvarlevor av den industri som var rådande före den digitala revolutionen. Den består av få nya produkter, präglas av minskande antal företag och har inte utvecklat produktionstekniken i och med digitaliseringen. (Lundquist & Olander 2007) Denna tillväxt är med andra ord inte renodlat positiv. Medan den vitaliserade industrin arbetar under produktkonkurrens på växande marknader så arbetar den åldrade industrin under priskonkurrens på svagt växande eller stagnerande marknader. (Lundquist & Olander 2007)

Figur 4 *Storstadsregionernas industriella tillväxt av förädlingsvärde 1985-2004 (procent)*

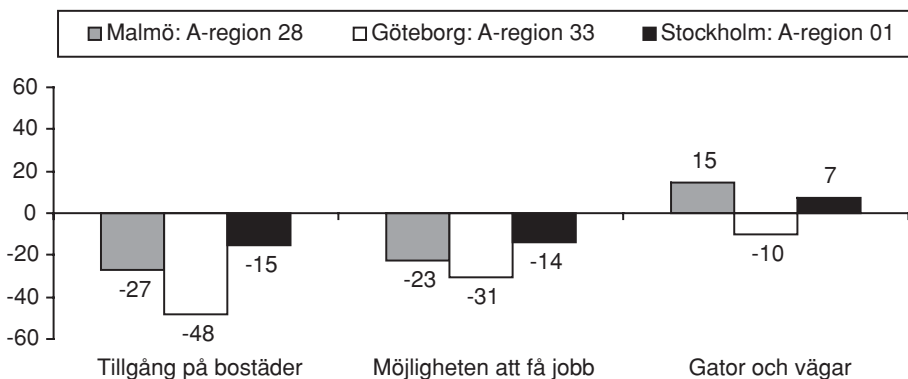
Kommentar: Förädlingsvärdet är det värde ett företag tillför till BNP genom sin verksamhet.

Källa: Lundquist & Olander 2007

Attityder till samhällsutveckling i storstadsregionerna

Så står det alltså till i storstadsregionerna idag enligt en rad olika parametrar. Men morgondagens tillväxt formas i stor utsträckning av människors åsikter och attityder. Det är nämligen det som avgör var de i framtiden kommer att välja att bo och arbeta, var de kommer att tjäna sina pengar, konsumera sina varor och betala sin skatt. Det är även i stor utsträckning dessa åsikter, storstadsinvånarnas åsikter, som i förlängningen påverkar andra människors syn på vad staden har att erbjuda och hur attraktivt det är att flytta dit.

I de årliga SOM-undersökningarna får människor bland annat ta ställning till hur nöjda de är med en mängd olika serviceområden (se Nilsson i denna volym). Bland dessa är det intressant att se närmare på de frågor som rör boende, infrastruktur och arbetsmarknad. En klar tendens i de svenska storstädernas A-regioner är att samtliga dessa områden lämnar mycket att önska. När det gäller tillgången på bostäder finns det största missnöjet i Göteborgs A-region, därefter i Malmös A-region och minst missnöjd är man i Stockholms A-region. Likadant ser det ut när det gäller möjligheten att få jobb, även om missnöjet med detta område är något svagare. Om man istället frågar hur man tycker att servicen fungerar när det gäller gator och vägar så är det återigen i Göteborg man är mest missnöjd. Faktum är att det i Malmö- och Stockholmsregionen är något fler som är nöjda än missnöjda med detta serviceområde och mellan Göteborg och Malmö skiljer det 25 balansmåttsenheter. Ett värde på +15 som Malmöregionen får av sina medborgare skall dock inte ses som ett särskilt gott betyg. Skalan går från minus 100 till plus 100 så värdet 15 ligger ganska nära mittstrecket som markerar att man varken är nöjd eller missnöjd.

Figur 5 Nöjd med serviceområden (procentbalans)

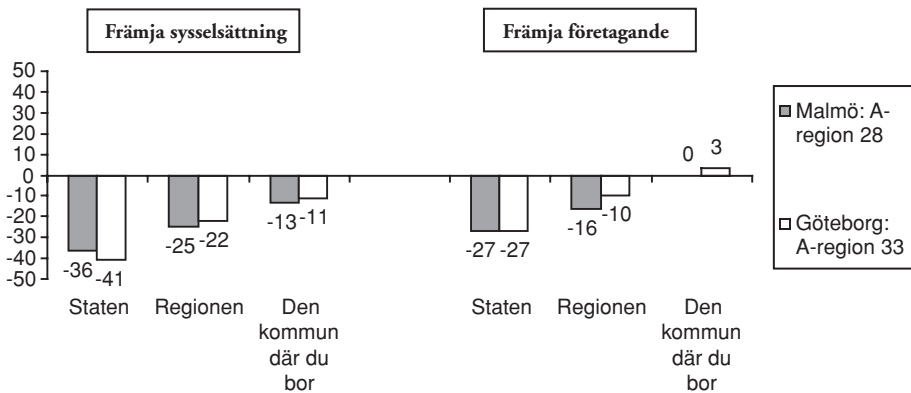
Källa: Riks-SOM 2006, SOM-undersökningen i Skåne 2006 & Väst-SOM 2006

Kommentar: Procentbalansen beräknas genom att andelen missnöjda subtraheras från andelen nöjda. Samtliga som besvarat frågan ingår i procentbasen.

Överlag finns det alltså idag ett utbredd missnöje i de svenska storstadsregionerna när det gäller arbete, boende och infrastruktur samtidigt som dessa räknas som några av de allra mest centrala mekanismerna för en god tillväxt. Här bör man dock betänka att det samtidigt är i storstadsregionerna som den största belastningen finns inom dessa områden och att det inte alltid har sett likadant ut. Exempelvis var man betydligt mindre missnöjd med tillgången på bostäder i Göteborg under början av 1990-talet då det också fanns ett överskott av lägenheter på marknaden. Det som är mest intressant idag är nivåskillnaden mellan de olika storstadsregionerna. I Göteborg är man konsekvent mindre nöjd än i övriga storstäder.

Det utbredda missnöjet på tillväxtområden blir även tydligt när medborgarna får ta ställning i en mer direkt fråga om hur bra man tycker att staten, regionen och kommunen har lyckats med att främja sysselsättning och företagande. Generellt sett är man mindre missnöjd med hur man har lyckats med att främja företagande än hur man har lyckats med sysselsättningen, men varken i Göteborgsregionen eller i Malmöregionen är man särskilt nöjd med något av områdena. Att mönster som gäller båda storstadsregionerna är att man är minst nöjd med statens arbete med företagare- och sysselsättningsfrågor. Därefter krymper missnöjet med minskat avstånd så att man är minst missnöjd med kommunens arbete med dessa frågor.

Figur 6 Åsikt om hur väl olika politiska instanser har lyckats med att främja sysselsättning och företagande (procentbalans)

Källa: SOM-undersökningen i Skåne 2006 & Väst-SOM 2006

När man ber människor i Sverige att blicka framåt och avgöra vad de anser är viktigast för utvecklingen är det tydligt att vikten av kompetens, återväxt och innovation ligger långt framme i medvetandet. Högst på listan står nämligen högre utbildning/forskning. Detta är ett mönster som återkommer över tid både i Skåne och Västsverige samt både i storstad och på landsbygd. I båda storstadsregionerna är det omkring 60 procent som tycker att det är mycket viktigt för den framtida utvecklingen i regionen att satsa på högre utbildning/forskning. (se även Nilsson & Weibull 2007) Övriga områden som prioriteras högt i båda regionerna är medicinsk industri och transporter. Man är också ense om vad som inte prioriteras särskilt högt. Filmindustri anses inte vara särskilt viktigt för utvecklingen varken i Göteborgsregionen eller i Malmöregionen. Likadant är det med elitidrott och bank- och försäkringsväsende. Inte mer än drygt 20 procent anser att detta är viktigt för den framtida utvecklingen i regionen.

Inte helt oväntat finns det också stora skillnader mellan storstadsregionernas invånares prioriteringar. I Göteborgsregionen är bilindustrin det näst högst prioriterade området. Nära 60 procent av invånarna tycker att det är ett mycket viktigt område att satsa på. I Malmö är förhållandet inte oväntat helt omvänt och bilindustrin hamnar nästan i botten. Likadant är det när det gäller hamn och sjöfart. Även om skillnaden inte är riktigt lika stor så är detta det tredje högst prioriterade området i Göteborgsregionen medan det i Malmöregionen hamnar på plats 13 med mindre än hälften så stor andel som tycker detta är ett viktigt område att satsa på.

Ytterligare en intressant skillnad mellan invånarna i Göteborgsregionen och Malmöregionen är att de förstnämnda överlag är mer benägna att vilja satsa på samtliga områden. Exempelvis är det i Göteborg sex områden som minst 50 procent

tycker det är mycket viktigt att satsa på medan det i Malmö bara är högre utbildning/forskning som mer än 50 procent vill satsa på. Om man istället ser till prioriteringsordningen så är det intressant att notera att malmöborna prioriterar både offentlig service, informationsteknologi och kultur, nöjesliv och evenemang högre än göteborgarna. Ser man istället till de procentuella andelarna som vill satsa så försvinner dock denna skillnad. Även turism och miljöindustri är områden som storstadsbor i båda regionerna anser har framtiden för sig.

Tabell 4 Mycket viktigt för utvecklingen i regionen (procent)

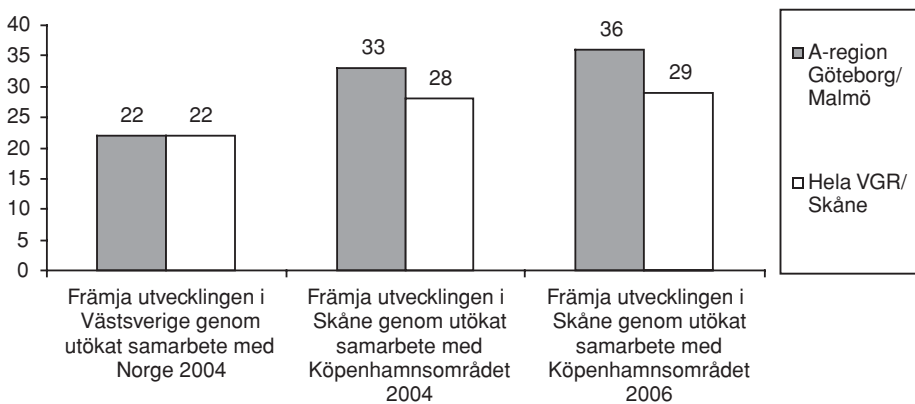
Göteborgsregionen		%	Malmöregionen		%
1	Högre utbildning/forskning	63	1	Högre utbildning/forskning	58
2	Bilindustri	58	2	Medicinsk industri	45
3	Hamn och sjöfart	56	3	Offentlig service	43
4	Medicinsk industri	53	4	Transporter	41
5	Transporter	53	5	Informationsteknologi	39
6	Turism	52	6	Miljöindustri	38
7	Miljöindustri	48	7	Kultur, nöjesliv och evenemang	37
8	Offentlig service	46	8	Turism	33
9	Verkstadsindustri	45	9	Livsmedelsindustri	31
10	Informationsteknologi	43	10	Fritidsmiljö	30
11	Fritidsmiljö	40	11	Detaljhandel	29
12	Detaljhandel	39	12	Press/radio/TV	28
13	Kultur, nöjesliv och evenemang	35	13	Hamn och sjöfart	26
14	Press/radio/TV	34	14	Verkstadsindustri	25
15	Livsmedelsindustri	30	15	Bank- och försäkringväsende	21
16	Bank- och försäkringväsende	26	16	Elitidrott	12
17	Elitidrott	18	17	Bilindustri	8
18	Filmindustri	12	18	Filmindustri	6

Källa: Väst-SOM 2006 & SOM-undersökningen i Skåne 2006

Om man är något mindre villig att satsa på olika områden i Malmöregionen så är man desto mer villig att satsa på samarbetet inom Öresundsregionen. Totalt sett är det 2006 nära 40 procent i Malmöregionen som tycker att det är ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i Skåne genom utökat samarbete med Köpenhamnsområdet och lägger man till de som tycker att det är ett ganska bra förslag summerar det till 77 procent. Inom befolkningen så är det ingen större skillnad beroende på ålder. Utbildningsnivå är däremot en viktigare faktor där högutbildade är mer positiva till samarbete med Köpenhamn än lågutbildade. Dessutom är det betydligt fler storstadsbor som är intresserade av samarbetet än om man ser till hela regionen.

När frågan första gången ställdes i SOM-undersökningen i Skåne 2004 var det en av tre som tyckte att det var ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i Skåne genom utökad samarbete med Köpenhamnsområdet, så opinionen har dessutom år 2006 vuxit för tanken om en gemensam Öresundsregion. År 2004 ställdes motsvarande fråga i Göteborgsregionen, fast då avsågs samarbetet med Norge. Där visade det sig att intresset för Norge var klart svagare i Göteborgsregionen än intresset för Köpenhamn var i Malmöregionen. Endast var fjärde invånare i Göteborgsregionen tyckte att det var ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i Västsverige genom utökad samarbete med Norge. I detta förhållande fanns det inte heller någon skillnad mellan Göteborgare och de som bor i övriga Västra Götaland.

Figur 7 *Andel som tycker det är ett mycket bra förslag att främja utvecklingen i regionen genom samarbete med andra regioner (procent bland boende i Göteborg: A-region 33 respektive hela Västra Götaland samt Malmö: A-region 28 respektive hela Skåne)*

Källa: Frågan om samarbete med Norge är endast ställd i Väst-SOM 2004. Frågan om samarbete med Köpenhamnsområdet är ställd i SOM-undersökningen i Skåne 2004 & 2006

Med blicken riktad framåt

Den rådande uppfattningen inom aktuell forskning och teoribildning är att människor är nyckeln till framgång. Genom att utvinna den potential som finns hos befolkningen samt genom att attrahera kreativa och talangfulla människor till en region så lockar man även till sig företag och investeringar. (Florida 2005A) Storstäderna är idag självklara centra för tillväxt. Digitaliseringen och inte minst utvecklingen av ny kommunikationsteknik har inneburit att enkel och rutinartad information kan överföras från en part till en annan genom tekniska hjälpmedel. Detta

har uppvärderat det personliga mötet. När man behöver samarbeta kring komplexa processer och överföra mer ostrukturerad information förutsätts ändå att man möts ansikte mot ansikte. (Lorentzon 2007) Storstäderna utgör den tummelplats där talangfulla människor kan utbyta kunskap, idéer och inspirera varandra. Det utgör också den ekonomiska jordmån som krävs för att kunna driva igenom innovativa projekt. Men dessa processer kräver tillväxt, ett gynnsamt affärsklimat och en positiv anda.

Det ökade behovet av personliga möten ger storstäderna en konkurrensfördel mot övriga delar av landet. Men det medför också bekymmer som exempelvis hög personalomsättning, trängsel- och trafikproblem. Samtidigt ökar också kraven på god boendemiljö, service och tillgång till en mångfald av fritidsaktiviteter. (Lorentzon 2007) Människor är villiga att resa allt längre till sitt jobb för att kunna förverkliga drömmen om att bo i villa, att bo i en mer lantlig miljö eller att bo i en mindre stad. Järnvägarnas sträckning, tågtiderna och stationernas antal begränsar alternativen för mer långväga pendlare. Detta gör att bilpendling fortfarande är en förutsättning för stora och fortsatt växande arbetsmarknadsregioner. Exemplet Malmö har dock visat att ökad tillgängligheten och förbättrad infrastruktur leder till ökade arbetsmarknader. (Lorentzon 2007)

I jämförelsen mellan storstadsregionerna och specifikt mellan Göteborgsregionen och Malmöregionen visar det sig att förutsättningarna är väldigt olika. Vilken region som ligger bäst till inför framtiden är svårt att avgöra då båda regioner visar styrkor men också blottar svagheter. I en attitydundersökning som genomfört bland ett hundratal ledande opinionsbildare i Sverige synliggjordes dessa förhållanden. Öresundsregionens främsta fördelar är enligt denna undersökning infrastrukturen samt högre utbildning och forskning. Jämfört med Göteborgsregionen så anser man att det i Öresundsregionen finns mer resurser för forskning samt ett bättre och mer utvecklat samarbete mellan forskningen och näringslivet.

Göteborg anses ha en av sina främsta fördelar i drivande och affärsmedvetna kommunpolitiker. Dessutom anses Göteborg erbjuda livskvalitet som står sig väl mot internationell standard. Detta är avgörande då utländsk arbetskraft samt utländska företagsetableringar och investeringar är ett måste för den framtida utvecklingen av regionen. Den tydligaste svagheten i Göteborgsregionen är infrastrukturen och tillgången till kapital. När det gäller tillgången på kapital, kvalificerad arbetskraft och resurser för forskningen är det Stockholm som har bäst förutsättningar. Däremot har Stockholm samma infrastrukturella problematik som Göteborg och när det gäller samarbetet mellan kommunpolitiker och näringsliv så ligger Stockholm sämst till av de tre regionerna. (Göteborg & Co 2007) (Göteborg & Co 2007)

Generellt för både Malmöregionen och Göteborgsregionen är att de uppvisar god livskraft och på de flesta områden står sig bra i jämförelsen med Stockholm. Stockholm har sina fördelar av att vara huvudstad, betydligt större och så vidare men både Malmö och Göteborg visar tydligt att man kan gå sin egen väg. Samarbetet med Köpenhamn är drivande för utvecklingen i Malmöregionen medan bilindustri,

hamn och sjöfart och turism är mer nyckelindustrier i Göteborg. Gemensamt för båda regionerna är dock att man vill satsa på innovativa krafter som högre utbildning och forskning, medicinsk industri, miljöindustri och informationsteknologi. Med andra ord är befolkningen medveten om att den vitaliserade industrin är viktig för den framtida utvecklingen i regionen.

I Göteborg driver beslutsfattare visionen om att arbetsmarknadsregionen år 2020 skall omfatta 1,5 miljoner invånare. (Business Region Göteborg 2006) Med tanke på den långsamma utvecklingen de senaste 30 åren kan detta tyckas svårt att uppnå, men samtidigt bör man betänka tillväxtpotentialen som finns i den hämmade utveckling regionen har sett under denna period. Löser man infrastrukturproblemen så är det mycket möjligt att Göteborg kan få en boom när det gäller tillväxten genom regionförstoring under de kommande 15 åren. Men det finns stora hinder för tillväxten. Att regionen har vuxit men inte expanderat geografiskt innebär att det är trångt på bostadsmarknaden. I jämförelsen mellan de olika regionerna är det Göteborgarna som är minst nöjda med tillgången på bostäder. Detta är ett viktigt problem att ta tag i. Exempelvis är det förödande för tillväxten att studenter under hela sin studietid inte kan få ett förstahandskontrakt på en lägenhet. Risken är stor att de söker sig någon annanstans efter examen.

Malmöregionen har i denna jämförelse en enorm fördel av Öresundssamarbetet. Närheten till Köpenhamn ger Malmö möjlighet att utnyttja en betydligt starkare marknad, större kapital och spela i en större liga än Malmö egentligen hade kunnat göra på egen hand. Det är inte underligt att man från politiskt håll i Skåne anser att Öresundsintegrationen har gått för sakta. (Region Skåne 2007) Men man har vunnit mycket redan eftersom befolkningen i Skåne är så positiv till samarbetet. År 2004 var det omkring fyra av tio skåningar som kunde tänka sig att söka jobb i Danmark och bland högutbildade var det nära hälften. (Antoni 2005) Dessa siffror har med all sannolikhet ökat ytterligare idag och pekar mot en fortsatt integration över de nationella gränserna. De största problem man måste överkomma i Malmöregionen är den åldrade industrin och risken att företagsetableringar och tillväxt genomgående landar på andra sidan sundet. En klar styrka i Öresundsregionen tycks ligga inom forskning och utveckling. Det gäller att omsätta dessa innovativa krafter till en vital och nydanande industri.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2007) *Göteborgsakademiker 2006 – Arbetsituation och syn på utbildning bland unga akademiker*. Göteborgs universitet
- Andersson, Åke; Strömquist, Ulf (1988) *K-Samhällets Framtid*. Prisma, Stockholm
- Antoni, Rudolf (2005) "Skåne och Danmark" i Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Skåne*. SOM-institutet, Göteborgs universitet

- Antoni, Rudolf (2007) "Kreativitetens geografi" i Holmberg, Sören; Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Brandén, Maria (2006) Utdrag ur rapporten *Arbetslöshet, upplåtelseform och geografisk rörlighet*. Institutet för framtidsstudier, Stockholms universitet. Redovisat i Almedalen 2006.
- Business Region Göteborg (2006) *Tillväxt i Göteborgsregionen – Ett underlag för regionens tillväxtstrategi*
- Castells, Manuel (1998, 1998, 2000) *Informationsåldern band 1-3: Nätverksambällets framväxt, Identitetens makt, Millenniets slut*. Daidalos, Göteborg
- Florida, Richard (2002) *The Rise of the creative class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. Basic Books, New York, USA
- Florida, Richard (2005A) *Cities and the creative class*. Routledge, New York, USA
- Florida, Richard (2005B) *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*. Harper business, New York, USA
- Företagsklimatet (2007) *Svenskt Näringsliv*
- Göteborg & Co (2007) *Göteborgsregionens affärsmiljö 2007 - Slutrapport*
- Göteborgsregionens kommunalförbund (2006) *Uthållig tillväxt – mål- och strategier med fokus på hållbar regional struktur*
- Lorentzon, Sten (2007) *Regional konkurrenskraft – belyst mot bakgrund av informationens och kunskapens stigande värde*. Occasional papers 2007:3, Handelshögskolan, Göteborgs universitet
- Lundquist, Karl-Johan; Olander, Lars-Olof (2007) *Omvandlingens geografi – En studie i svensk ekonomi och regioners roller genom tre decennier*. Malmö stad, Lunds universitet och Region Skåne
- Nilsson, Lennart; Weibull, Lennart (2007) "Universitet, högskolor och regional utveckling"
- i Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen – Västsverige 1998-2005*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Region Skåne (2007) *Perspektiv på regional utveckling i Skåne 2007*
- SCB – Statistiska centralbyrån
- SOU 2007:25 *Plats för tillväxt?* Bilaga 2 till Långtidsutredningen 2008
- SOU 2007:35 *Flyttning och pendling i Sverige*. Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2008
- Svenska nav (2005) *Västsvenska industri- och handelskammaren*
- Västra Götalandsregionen (2007) *Regionförstoring – Underlagsrapport till Västra Götalands inriktningsunderlag: Ökad tillväxt och en bättre miljö – Åtgärder i transportsystemet i Västra Götaland 2010-2019*
- Årets företagarkommun (2007) *Företagarna*

VÄLFÄRD, SERVICE OCH DEMOKRATI – SKÅNE 2006

LENNART NILSSON

De första byggstenarna till välfärdsstaten lades under slutet av 1800-talet. Under mellankrigstiden utvidgades de sociala trygghetssystemen och staten och kommunerna engagerades i serviceproduktion. Under senare delen av 1930-talet kom begreppet välfärdsstat i bruk (Kuhnle och Solheim 1985). Det var emellertid först efter andra världskriget och framför allt under 1960- och 1970-talen som en snabb utbyggnad av välfärdsstaten i Sverige genomfördes med en kraftig expansion av både transfereringarna på nationell nivå och de offentligt finansierade tjänsterna på lokal nivå.

Välfärden vilar på tre grundpelare: familjen, marknaden och staten. I olika länder kombineras ansvaret mellan de tre sfärerna för att skapa trygghet för medborgarna och tillhandahålla service. (Esping-Andersen 2002) Utmärkande för välfärdsstaten är att staten spelar en central roll för att garantera befolkningens sociala trygghet.

I Esping-Andersens klassiska arbete *The Three Worlds of Welfare Capitalism* framhåller han de sociala rättigheternas kapacitet till ”de-commodification”, det vill säga deras förmåga att göra medborgare oberoende av de rena marknadskrafterna (Esping-Andersen 1990). Välfärdsstatens uppbyggnad har skett mot bakgrund av varje lands historia. Det innebär att välfärdsstaten som vi känner den från den industrialiserade världen uppvisar många nationella särdrag. Klassificeringar av välfärdsstater är legio och har antingen gjorts som idealtyper, karaktäristik av system i länder av principiellt intresse eller grupperingar av länder/regimer baserade på komparativa statistiska analyser (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001). Problemen vid klassificering av länder eller regimer är stora, och främst skall nämnas att bedömningen av system i olika länder omfattar både transfereringar och service/tjänsteproduktion, där de två huvudtyperna innefattar många skilda komponenter. Trots dessa svårigheter är slutresultaten och grupperingen av länder påfallande överensstämmande.

Som en ländergrupp/ett typfall urskiljes de nordiska länderna med en *generell* välfärdspolitik, som en andra grupp Tyskland m.fl. kontinentala stater med en *selektiv* välfärdspolitik samt som en tredje grupp Storbritannien, USA m.fl. länder med system för *grundtrygghet* (Ploug och Kvist 1994, Petersen 1996).¹ Denna idealtyps- respektive typmodellskategorisering sammanfaller med Esping-Andersens indelning av välfärdsregimer i socialdemokratiska, konservativa respektive liberala (Esping-Andersen 1990:29; 2002). En fjärde kategori utkristalliseras genom en

uppdelning av de liberala regimerna, där Australien får representera radikala regimer. Andra indelningar särskiljer de sydeuropeiska systemen som en fjärde grupp med begränsade välfärdsinsatser och utan en tradition av full sysselsättning men med en stor informell sektor, där hushållen spelar en viktig roll (Vogel 1997, Kuhnle 2000).

I en komparativ studie av nedskärningarna i trygghetssystemen under perioden 1975 – 1995 placerar emellertid välfärdsforskarna Korpi och Palme Danmark i gruppen med grundtrygghet baserat på de viktigaste socialförsäkringssystemens institutionella karaktäristiska. Finland, Norge och Sverige tillhör fortsatt samma grupp (Korpi och Palme 2003). Kombinationen av omfattande offentligt finansierad serviceproduktion, huvudsakligen i kommunal regi, samt universella eller inkomstrelaterade bidrag, som är beskattade, gör att den svenska välfärdsstaten i högre grad än i något annat OECD-land är uppbyggd genom den offentliga sektorn.

Under de senaste årtiondena har dock den offentliga sektorn i Sverige genomgått en strukturuomvandling som inneburit att den tidigare enhetliga och starkt sektorisera samhällsorganisationen med tonvikt på två nivåer, staten och kommunerna, ersatts av större organisatorisk mångfald med fler nivåer. Dessutom har gränserna mellan de offentliga och privata sfärerna förskjutits med ökade inslag av privata organisationer som svarar för offentligt finansierade tjänster.

Välfärdsstatens utbyggnad innebar en utbyggnad både av transfereringssystemen, som i Sverige huvudsakligen är en uppgift för staten, och offentligt finansierad tjänsteproduktion/service, som huvudsakligen bedrivs av kommuner och landsting/regioner. Nedskärningarna under 1990-talet avsåg samma huvudområden och påverkade de olika nivåerna inom den offentliga sektorn på skilda sätt. Kommittén Välfärdsbokslut, som analyserade välfärdens och socialpolitikens förändringar under 1990-talet, fann att det inte gick att belägga ett systemskifte vare sig när det gäller välfärdstjänsternas eller transfereringarnas område (SOU 2001:79). Tre grupper pekades emellertid ut som välfärdens förlorare under 1990-talet: ungdomar, invandrare och ensamstående mödrar och den ökade arbetslösheten skapade problem som präglade det senaste årtiondet (Bergmark och Fritzell 2007).

I detta kapitel skall med särskilt fokus på den regionala och lokala nivån medborgarnas bedömning av service analyseras och relateras till synen på demokratin sätt att fungera. Innan frågorna preciseras skall emellertid medborgarnas olika roller i förhållande till den offentliga sektorn och den offentligt servicens huvudområden kortfattat diskuteras.

Medborgarroller och serviceområden

Som *väljare* har alla röstberättigade möjlighet att ta ställning till den offentliga sektorns omfattning och inriktning i de allmänna valen via val av parti och genom

andra former av politisk aktivitet kan medborgarna också försöka påverka politikerns innehåll. Utmärkande för den svenska välfärdsstaten är att praktiskt taget alla invånarna kommer i kontakt med välfärdsstaten både som *brukare* av service och bidrag och som *skattebetalare*. Starka inslag av generell välfärdspolitik gör att även personer som betalar mycket i skatt också kan få förhållandevis stort utbyte av offentligt finansierad service till skillnad från situationen i system som präglas av grundtrygghet. Dessutom är en stor del av alla yrkesverksamma *anställda* inom den offentliga sektorn. Det är i dessa fyra roller som medborgarna möter välfärdsstaten. (Nilsson 1996)

Väljarrollen har sedan allmänna rösträtten infördes i princip omfattat alla men har genom sänkt rösträttsålder och invandrarnas rätt att delta i de kommunala valen utvidgats. Praktiskt taget alla kommer också som skattebetalare i kontakt med den offentliga sektorn. Betalningen via skattsedeln har ökat, och för det stora flertalet är kommunal och landstingsskatten större än den statliga skatten. Till följd av den offentliga serviceproduktionens storlek har idag brukarrelationerna till den offentliga sektorn en helt annan omfattning än tidigare och en stor andel av de yrkesverksamma har kommuner och landsting/regioner som arbetsgivare.

Medborgarna kommer i skilda faser i livet i kontakt med offentligt finansierad service. Det gäller barnomsorg och skola, fritidsverksamhet, kulturaktiviteter, sjukvård och äldreomsorg. Vid behov finns färdtjänst, handikappomsorg och socialtjänst. Kommunen har också ett ansvar för grundläggande samhällsservice som bostäder, kollektivtrafik och miljövård. Det har också blivit vanligare att kommunerna och framförallt regionerna engagerats i frågor för att främja utvecklingen inom den egna regionen. På vissa områden är det offentliga ensamt ansvarigt för tjänsterna medan det på andra förekommer både offentlig och privat serviceproduktion, vilket blivit vanligare inom t.ex. vård, skola och omsorg men med bibehållen offentlig finansiering. Inom fritid och kultur är de offentliga insatserna närmast ett komplement till det stora privata utbudet.

Välfärdsstaten är i hög grad skattefinansierad och bygger på att medborgarna under olika skeden av livsrytmen är med och betalar för service som man under andra perioder kommer i åtnjutande av. Barn och ungdomar är nettokonsumenter liksom äldre medan förvärvsarbetande är nettobetalare. Genom vertikal omfördelning mellan olika åldrar fördelas kostnaderna över livet. Dessutom sker en horisontell omfördelning mellan resursstarka och resurssvaga grupper för flera av de offentliga tjänsterna. Systemen byggdes upp för få förmånstagare och många skattebetalare men genom högre arbetslöshet och därmed ökade sociala utgifter och lägre skatteinkomster utsattes systemet för stora finansiella påfrestningar under 1990-talet. Sysselsättningen och frågan om utanförskap spelade från delvis andra utgångspunkter en stor roll i valrörelsen 2006.

Huvudfrågor

I detta kapitel skall medborgarnas och brukarnas bedömning av service analyseras med inriktning på fem huvudfrågor:

- * Hur bedömer medborgarna kommunal och regional service i Skåne och skiljer sig bedömningen av offentlig service i Skåne från den i Sverige som helhet?
- * Finns det skillnader i bedömningen av service mellan olika delar av Skåne?
- * Hur bedömer brukarna offentligt finansierad service?
- * Har medborgarnas och brukarnas bedömning av service förändrats över tid?
- * Vilka typer av service prioriteras om nya satsningar eller nedskärningar skall göras?

Analyserna inriktas på förhållandena i olika beslutsterritorier, primärt Skåne, men det sker mot bakgrund av en redovisning av situationen i hela Sverige och jämförelser med Västra Götaland. Eftersom det nybildade storlänet och etablerandet av Region Skåne aktualiserat frågan om vissa delar av regionen gynnas eller missgynnas är det av speciellt intresse att undersöka förhållandena i olika delar av länet. I anslutning till jämförelserna mellan olika geografiska områden refereras till andra analyser av betydelsen av bakomliggande faktorer utan att de fullständigt kan redovisas i detta sammanhang.

Underlaget för analyserna utgörs av SOM-undersökningarna, främst de som genomförts i Skåne 2004 och 2006. På flera punkter görs också jämförelser med resultat från de nationella undersökningarna och de som genomförts i Västsverige. (Nilsson 2008b)²

Serviceundersökningar som vänder sig till medborgare och/eller brukare utgår vanligen från ett av två huvudperspektiv; ett utvärderingsperspektiv, då de svarande får göra en bedömning av om man är nöjd eller missnöjd med den befintliga verksamheten, eller ett budgetperspektiv, då de svarande får ta ställning till om man vill öka eller minska insatserna eller om det är bra som det är. I SOM-undersökningarna bildar utvärderingsperspektivet utgångspunkten för frågorna, då det är medborgarnas bedömning av de hittillsvarande insatser som är det primära.³

De regionala SOM-undersökningarna är inriktade på bedömningen av den lokala välfärdsstatens service inom sex huvudområden: *sambällsstruktur* (kollektivtrafik, gator och vägar, renhållning på allmänna platser, miljövård, tillgång på bostäder samt möjligheten att få jobb), *vård* (sjukhusvård, vårdcentral/familjeläkare, barnavårdscentral, folktandvård samt privatläkare och privattandläkare), *barnomsorg och skola* (kommunal barnomsorg, föräldrakooperativ barnomsorg, kommunal grundskola och gymnasieskola samt friskolor), *social omsorg* (äldreomsorg, socialtjänst, färdtjänst och handikappomsorg) samt *fritid och kultur* (fritidsverksamhet, idrottsanläggningar, bibliotek och kulturaktiviteter samt turism). Vidare har *kommunal och regional information* inkluderats i de regionala undersökningarna. Avslutnings-

vis har de svarande fått göra en bedömning av *servicen som helhet* i hemkommunen och i Region Skåne. Ansvaret för den offentliga servicen är dock i flera fall delat mellan olika huvudmän. Det gäller främst serviceområden som grupperats under samhällsstruktur samt fritid och kultur.

Bilden av den service som erbjuds kan ha registrerats genom egna erfarenheter, personlig information från andra som har erfarenheter eller information på annat sätt vanligen via medier. Den samlade bedömningen för medborgarna respektive brukarna för de olika serviceområdena sammanfattas med hjälp av ett balansmått, som anger andelen mycket eller ganska nöjd minus andelen som är mycket eller ganska missnöjd. De som svarat vet ej eller varken eller ingår i procentbasen. Värdet kan variera från +100, om alla är nöjda, till -100, om alla är missnöjda. Nivån påverkas av två faktorer, differensen mellan andelen nöjda och andelen missnöjda samt hur många som har en bestämd åsikt.

I vilken utsträckning medborgarna har uppfattning om samhällsservice varierar i hög grad mellan olika verksamhetsområden, främst beroende på i vilken utsträckning man har erfarenheter av servicen. Det är förhållandevis få som har haft kontakt med ärenden som gäller individ- och familjeomsorg eller med den alternativa barnomsorgen och friskolorna. Följaktligen är det också en mycket stor andel av de boende i Skåne, närmare 85 procent, som *inte* har någon åsikt om friskolor och cirka 80 procent har ingen uppfattning om den föräldrakooperativ barnomsorgs, socialtjänstens, färdtjänstens och handikappomsorgens sätt att fungera. Omvänt är det närmare 95 procent som har åsikter om gator och vägar och renhållningen på allmänna platser och över tre fjärdedelar gör en bedömning av vårdcentral/familjeläkare, sjukhusvård samt bibliotek. Mot denna bakgrund är det viktigt att undersöka såväl allmänhetens som brukarnas bedömning av service.

Medborgarnas bedömning av service i Sverige och i Skåne

Inom alla undersökta serviceområden utom tre – möjligheten att få jobb, tillgången på bostäder, och äldreomsorgen – är det bland svenska folket fler som är nöjda än missnöjda med servicen i den egna kommunen år 2006, men den positiva övervikten varierade starkt mellan serviceområdena.

Inom området samhällsstruktur ingår flera olika verksamhetsområden och för kollektivtrafik, gator och vägar och miljövård är svenska folkets bedömning övervägande positiv. Det serviceområde som svenska folket är klart mest missnöjt med 2006 är möjligheten att få arbete, balansmått -20, och det är ungefär lika många som är nöjda som missnöjda med tillgången på bostäder.

Den offentliga hälso- och sjukvården kommer många svenskar i kontakt med och medborgarnas bedömning är klart positiv. Det gäller såväl sjukhusvården, vårdcentralerna som folktandvården. Betydligt färre vänder sig till privatpraktiserande läkare än till läkare vid de offentliga vårdcentralerna vilket påverkar nivån på balansmåtten som är något lägre för privatläkare, beroende på att andelen vet inte ingår i

procentbasen, men de missnöjda är få. Däremot är det lika många som besöker privatvårdsläkare som folktandvården och allmänhetens bedömning av tandvården är densamma oavsett om den drivs offentligt eller privat.

Också bedömningen av kommunal barnomsorg och skola visar en klart positiv övervikt år 2006. Eftersom få har egen erfarenhet av friskolor är värdet bland samtliga lägre. Ett av välfärdsstatens kärnområden är social omsorg. På samtliga områden inom social omsorg är det emellertid många som inte har någon uppfattning, eftersom de inte personligen kommit i kontakt med färdtjänst, handikappomsorg eller socialtjänst. För äldreomsorgen är det en svagt negativ övervikt, vilket innebär att det är något fler som är missnöjda än som är nöjda.

Liksom i tidigare undersökningar är svenskarna mest nöjda med biblioteken och medborgarna är genomgående positiva till fritids- och kulturområdet. De flesta är mycket nöjda med biblioteken som är lika uppskattade år efter år. (Höglund och Johansson 2001) Den samlade bedömningen av kommunens service är också klart positiv.

Invånarna i Skåne, 13 procent av landets befolkning, gör samma allmänna bedömning av offentligt finansierad service som svenska folket. År 2006 föreligger avvikelser på minst tio balansmåttsenheter för fyra av de på båda nivåerna undersökta serviceområdena. Boende i Skåne är mer nöjda med gator och vägar samt med vårdcentraler/familjeläkare och privatläkare. Omvänt är skåningarna mindre nöjda med tillgången på bostäder. Både i Sverige och i Skåne är medborgarna övervägande nöjda med servicen som helhet i den kommun där man bor. I Skåne är det också klart fler som är nöjda med regionens samlade service än som är missnöjda, balansmått +18 år 2006.

I de tre storstadslänen bor idag mer än halva Sveriges befolkning och där sker den snabbaste tillväxten. Vid en jämförelse mellan medborgarnas bedömning av service i Skåne och Västra Götaland är skillnaderna små. Det är bara på ett område där det föreligger en skillnad som överstiger tio balansmåttsenheter; de boende i Skåne är klart mer nöjda med gator och vägar och de är också något mer nöjda med kollektivtrafiken.

De yttre betingelserna som glesbygd – tätortsbebyggelse är av betydelse för människornas behov av service och befolkningens sociala sammansättning skiljer sig åt mellan olika ortstyper. Båda förhållandena kan påverka bedömningen av de kommunala tjänsterna. I SOM-undersökningarna har de svarande fått karaktärisera det område de bor i som: ren landsbygd, mindre tätort, stad eller större tätort och dessutom har storstadsborna urskiljts som en fjärde grupp. Tidigare undersökningar visar att boende i mindre tätorter var mest nöjda medan storstadsborna genomgående varit mer kritiska till offentlig service (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001). Här skall inte bedömningen i olika ortstyper redovisas utan människors syn på den offentliga servicen i olika delar av Skåne. Redovisningen bygger på indelningen i fyra geografiska områden Nordost, Sydost, Nordväst och Sydväst med en uppdelning av Sydväst i Malmö och övriga sydvästra Skåne.⁴

Tabell 1 Medborgarnas bedömning av service i hela Sverige, Skåne och Västra Götaland 2006 samt Skåne 2004 (balansmätt)

Serviceområde	Sverige 2006	Skåne 2006	Skåne 2004	Västra Götaland 2006
Samhällsstruktur				
Kollektivtrafik	24	30	31	23
Gator och vägar	4	14	19	-8
Renhållning på allmänna platser	-	15	22	13
Tillgång på bostäder	-1	-13	-18	-21
Miljövärd	13	18	16	14
Möjligheten att få jobb	-20	-25	-29	-28
Vård				
Sjukhusvård	36	45	47	41
Vårdcentral/familjeläkare*	28	41	41	35
Privatläkare	21	31	33	24
Folktandvård	34	36	37	39
Privattandläkare	39	46	45	43
Barnvårdcentral	-	24	24	25
Barnomsorg och skola				
Kommunal barnomsorg	26	23	22	26
Föräldrakooperativ barnomsorg	-	6	5	6
Kommunal grundskola	24	24	24	26
Kommunal gymnasieskola	23	22	20	22
Friskolor	8	6	5	7
Social omsorg				
Äldreomsorg	-1	2	4	5
Socialtjänst	-	-2	-1	-2
Färdtjänst	-	2	3	4
Handikappomsorg	-	4	4	4
Fritid och kultur				
Idrottsanläggningar	-	39	41	41
Fritidsverksamhet	27	29	30	33
Bibliotek	59	66	65	63
Kulturaktiviteter	34	39	36	38
Turism	-	26	23	29
Information				
Kommuninformation	-	14	9	15
Regioninformation	-	-2	-6	0
Service som helhet de senaste 12 månaderna				
Hemkommunen	42	43	36	41
Region Skåne	-	18	9	-
Västra Götalandsregionen	-	-	-	16
Minsta antal svarande	1524	2 870	3 040	2 966

Kommentar: Frågan lyder: 'Vad anser Du om servicen i den kommun där Du bor på följande områden: ...?' Svartalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'varken nöjd eller missnöjd', 'ganska missnöjd', 'mycket missnöjd samt 'vet ej'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda. * Vårdcentral/familjeläkare endast i Skåne 2004 och 2006. I Västra Götaland 2006 och Sverige 2006 endast Vårdcentral.

Tabell 2 Bedömning av service bland boende i olika delar av Skåne 2006 (balansmåt)

Serviceområde	Skåne	Nordost	Sydost	Nordväst	Sydväst	Malmö	Övriga sydvästra Skåne
Samhällsstruktur							
Kollektivtrafik	30	23	16	34	32	32	33
Gator och vägar	14	17	19	10	15	19	12
Renhållning på allmänna platser	15	19	26	11	15	4	22
Tillgång på bostäder	-13	16	-5	-13	-25	-36	-18
Miljövärd	18	21	22	20	15	15	15
Möjligheten att få jobb	-25	-27	-29	-26	-23	-36	-15
Vård							
Sjukhusvård	45	51	44	51	41	36	44
Vårdcentral/familjeläkare	41	40	54	48	35	28	40
Privatläkare	31	23	33	35	32	38	28
Folktandvård	36	40	42	34	35	29	39
Privattandläkare	46	47	48	52	44	48	41
Barnavårdcentral	24	27	23	25	22	19	24
Barnomsorg och skola							
Kommunal barnomsorg	23	31	24	22	21	15	25
Föräldrakooperativ barnomsorg	6	6	7	8	6	3	7
Kommunal grundskola	24	23	31	26	22	8	31
Kommunal gymnasieskola	22	24	29	22	19	15	23
Friskolor	6	5	7	11	3	2	4
Social omsorg							
Äldreomsorg	2	5	16	0	-1	-5	2
Socialtjänst	-2	-2	3	-1	-3	-7	0
Färdtjänst	2	3	3	1	3	2	3
Handikappomsorg	4	6	6	2	3	2	4
Fritid och kultur							
Idrottsanläggningar	39	35	32	40	41	39	43
Fritidsverksamhet	29	28	27	32	29	28	30
Bibliotek	66	64	59	65	68	66	70
Kulturaktiviteter	39	35	37	42	38	43	36
Turism	26	26	48	37	18	29	11
Information							
Kommuninformation	14	8	25	12	15	13	16
Regioninformation	-2	-3	3	1	-3	-3	-3
Servicen som helhet de senaste 12 månaderna							
Hemkommunen	43	40	48	43	44	34	50
Region Skåne	18	20	17	16	19	15	22
Minsta antal svarande	2 870	490	225	681	1 456	596	858

Kommentar: Frågan lyder: 'Vad anser Du om servicen i den kommun där Du bor på följande områden: ...?' Svartalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'varken nöjd eller missnöjd', 'ganska missnöjd', 'mycket missnöjd' samt 'vet ej'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda.

Vid jämförelse mellan boende i olika delar av Skåne och deras bedömningar av serviceområden är det invånarna i sydöstra Skåne som avviker genom mer positiva bedömningar inom flera områden. Där är invånarna mer positiva till vårdcentralerna/familjeläkarna och äldreomsorgen än skåningarna i allmänhet. De boende på Österlen är dessutom mer positiva till turism och kommuninformation. Man är i sydost också mer nöjda med renhållningen på allmänna platser men klart mindre nöjda med kollektivtrafiken. I nordöstra Skåne gör man den mest positiva bedömningen av tillgången på bostäder. Malmöborna avviker genom att vara mer kritiska till kommunens och regionens service. Den mer kritiska inställningen i Malmö gäller tillgången till bostäder, möjligheten att få arbete, renhållningen på allmänna platser men också vårdcentralerna/familjeläkarna och grundskolan.

De största skillnaderna i bedömningen av service föreligger inom samhällsstruktur med en mer positiv bedömning i östra Skåne och en mer negativ i Malmö. När det gäller övriga huvudområden föreligger endast enskilda avvikelser från den generella bilden i Skåne. Boende i de fyra delarna i Skåne gör en likartad bedömning av servicen som helhet i Region Skåne och i hemkommunen. Inom sydvästra Skåne är dock skillnaden betydande mellan malmöbornas bedömning (+34) och den bedömning som de boende i övriga kommuner inom sydvästra Skåne (+50). De största skillnaderna i en rad olika avseende finns idag inom storstadsregionerna och det gäller både Malmöregionen och Göteborgsregionen. (Nilsson 2008b)

Medborgarnas bedömning av service över tid

Under valrörelserna kommer tillståndet i landet och inom den offentliga sektorn att granskas mer intensivt än annars, även om val- och medieforskare anser att valdebatterna i alltför hög utsträckning präglas av reformförslag inför nästa mandatperiod och mindre av utvärderande granskning av vad som utträttats under den tidigare perioden. (Esaiasson och Håkansson, 2002; Petersson m.fl. 2002) Här skall uppgifter redovisas för medborgarnas utvärdering av offentligt finansierad service i Sverige under fyra mandatperioder 1991–1994, 1994–1998, 1998–2002 samt 2002–2006. Det innebär att valåren både kommer att ingå som första och sista år för de redovisade mandatperioderna.

De första åren under 1990-talet innebar en dramatiskt ändrad ekonomisk situation med sjunkande BNP under tre år i följd och ett snabbt växande budgetunderskott. Ett väsentligt inslag i saneringen av de offentliga finanserna var begränsningar av utgifterna, både genom sänkningar av bidragsnivåerna i transfereringssystemen och minskningar av anslagen till serviceproduktionen. Eftersom kommuner och landsting/regioner har huvudansvaret för tjänsteproduktionen var det på de regionala och lokala nivåerna som åtstramningen var mest kännbar för den offentliga servicen.

Under mandatperioden 1991–1994, som präglades av ekonomisk kris, då resurserna minskade inom flera verksamhetsområden och betydande nedskärningar ägde

rum, gjorde emellertid medborgarna samma bedömningar av offentligt finansierad service vid periodens slut som vid dess början. Endast för, miljövård, noteras en differens om mer än tio balansmåttsenheter och på detta område ökade tillfredsställelsen med insatserna kontinuerligt. Det sker en uppslutning bakom välfärdsstaten och oförändrad nöjdhet med offentlig service i detta skede är ett uttryck för en sänkt anspråksnivå och inte resultatet av en höjd servicenivå. (jfr Håkansson, A 1997)

Tabell 3 Förändringar i svenska folkets bedömning av service under mandatperioderna 1991–1994, 1994–1998, 1998–2002 samt 2002–2006 (balansmått och förändring av balansmått)

Period:	1991–1994	1994–1998	1998–2002	2002–2006
Samhällsstruktur				
Miljövård	1992 – 1994 +3 – +15 (+12)			
Gator och vägar			+30 – +5 (-25)	
Renhållning på allmänna platser			+31 – +17 (-14)	
Tillgång på bostäder			+28 – -6 (-34)	
Möjligheten att få arbete		1996 – 1998 -46 – -26 (+20)	-26 – -6 (+20)	-6 – -20 (-14)
Vård				
Sjukhusvård		+56 – +38 (-18)		
Vårdcentral			+46 – +30 (-16)	
Barnomsorg och skola				
Skola – kommunal grundskola/gymnasieskola		+40 – +26 (-14)		
Social omsorg				
Fritid och kultur				
Den kommunala servicen som helhet				
			+45 – +23 (-22)	+23 – +42 (+19)

Kommentar: I riksundersökningen hade frågan 1992–2006 följande lydelse: *Vad anser Du om servicen i Din kommun på följande områden:* med svarsalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Varken nöjd eller missnöjd, Ganska missnöjd, Mycket missnöjd* samt *Vet ej*. I 1991 års undersökning hade frågan följande formulering: *I vilken utsträckning är Du nöjd med servicen i Din kommun på följande områden:* med samma svarsalternativ. Balansmättet anger andelen nöjd minus andelen missnöjd. Vet ej-svaren ingår i procentbasen. I tabellen redovisas förändringar som uppgår till mer än 10 enheter av balansmättet. I undersökningarna 1991 – 1995 avsåg frågan *skola* men fr.o.m. 1996 frågas om *kommunal grundskola, kommunal gymnasieskola* och *friska*. Värdet 1998 avser ett genomsnitt för kommunal grundskola och gymnasieskola.

Under andra hälften av 1990-talet, då den ekonomiska situationen för svensk ekonomi gradvis förbättrades, blev svenska folket allt mindre nöjda med de offentliga insatserna inom viktig välfärdsområden som den offentliga vården – sjukhusvården – och skolan. På ett grundläggande område, möjligheterna att få arbete, förändras utvecklingen under mandatperioden 1994-1998 med en klart mindre negativ bedömning. Det förbättrade arbetsmarknadsläget innebär att denna trend fortsätter till år 2000 för att därefter vända. För den tredje undersökta mandatperioden blir därför det positiva genomsnittsvärdet missvisande då brytpunkten på detta område sker mitt i mandatperioden.

Kring millennieskiftet blir medborgarna mindre nöjda med det yttre offentliga rummet som gator och vägar, renhållningen på allmänna platser och tillgången på bostäder. Dessutom minskar tillfredsställelsen med primärvården. Svenska folket blir dessutom mindre nöjda med den samlade servicen i hemkommen. Under mandatperioden 2002–2006 ökar missnöjet med tillgången på arbete. Däremot blir helhetsbedömningen av kommunens service på nytt mera positiv. I övrigt är förändringarna begränsade.

För hela Skåne saknas möjlighet att göra motsvarande jämförelser eftersom undersökningar endast genomförts åren 2004 och 2006. Inom inget område uppgår förändringarna till tio balansmåttsenheter eller mer utan den största förändringen noteras för servicen som helhet i Region Skåne som ökar från +9 till +18. För sydvästra Skåne där det också finns möjlighet att jämföra med undersökningen i SOM –undersökningen i Skåne 2001 är det också få förändringar. De avser tillgången på bostäder och möjligheten att få arbete, där situationen bedöms var mer negativ 2006 jämfört med fem år tidigare.

Brukarnas bedömning av service 2006

SOM-undersökningarna är medborgarundersökningar vilket innebär att det är invånarna i allmänhet som tillfrågats om sina åsikter och bedömningar bland annat av service inom olika verksamhetsområden. Urvalet är inte anpassat för att inkludera speciella brukargrupper, vilket medför att det inte är möjligt att redovisa brukarnas bedömning av service inom alla områden t.ex., social omsorg. I tabell 4 nedan redovisas brukarnas bedömning för de serviceområden där de svarande är tillräckligt många för en sådan redovisning. Dessutom redovisas uppgifter för dem som inte själva nyttjar service men har nära anhörig som gör det samt för dem som varken själva nyttjar eller har anhöriga som gör det.

Brukarna är genomgående väsentligt mer nöjda med servicen än medborgarna i allmänhet. Brukarna har naturligt nog i större utsträckning än andra åsikter om de serviceområden som de är berörda av, men de är också i större utsträckning positiva än icke brukarna.

Inom hälso- och sjukvård är brukarnas bedömning genomgående mycket positiv av både offentlig och privat vård, men med högre värden för privat vård. Det gäller

både privatläkare i jämförelse med vårdcentraler/familjeläkare och privattandläkare jämfört med folktandvården. Även för kommunal barnomsorg och skola (grundskola och gymnasieskola) är bedömningen bland brukarna, föräldrar och elever, mycket positiv vilket också gäller för friskolor. För kooperativ barnomsorg är emellertid antalet brukare för få för att medge en redovisning och detsamma gäller handikappomsorg. Inom övriga områden av social omsorg är brukarna övervägande nöjda. Inom fritid och kultur är brukarnas allmänna bedömning av serviceområdena mycket positiv. Brukarna liksom medborgarna i allmänhet är mest nöjda med biblioteken. Även för kollektivtrafikens resenärer finns en klart positiv övervikt.

Tabell 4 Medborgares och brukares bedömning av service i Skåne 2006 (balansmätt och antal 2006)

Serviceområde	Alla medborgare	Varken jag eller nära anhörig nyttjar	Nyttjar ej själv men nära anhörig nyttjar	Brukare	Antal brukare
Samhällsstruktur					
Kollektivtrafik	30	4	17	49	1 390
Vård					
Sjukhusvård	45	24	31	59	1 593
Vårdcentral/familjeläkare	41	0	18	52	2 113
Privatläkare	32	5	25	73	962
Folktandvård	36	-1	26	68	1 257
Privattandläkare	47	3	19	80	1 487
Barnavårdcentral	24	10	32	74	330
Barnomsorg och skola					
Föräldrakooperativ barnomsorg	7	3	24	-	45
Kommunal barnomsorg	23	11	34	70	311
Kommunal grundskola	24	9	32	64	362
Kommunal gymnasieskola	22	11	38	58	238
Friskola	6	1	32	58	84
Social omsorg					
Äldreomsorg	2	-1	5	56	62
Socialtjänst	-2	-3	-1	24	63
Färdtjänst	2	-1	6	65	78
Handikappomsorg	4	2	19	-	42
Fritid och kultur					
Idrottsanläggningar	39	14	41	61	1 023
Fritidsverksamhet	29	6	29	58	871
Bibliotek	66	18	51	88	1 638
Kulturaktiviteter	39	8	31	67	1 251

Kommentar: Brukare definieras som de som uppgett att de personligen nyttjar verksamheten. Vården har ej redovisats om antalet brukare understigit 50. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda.

Över tid är det små förändringar i brukarnas bedömningar mellan 2004 och 2006 i Skåne. Likaså gör brukarna i Skåne och Västra Götaland samma bedömningar av hemkommunens och regionens service i de två länen.

Huvudresultat är alltså att brukarna genomgående är mer positiva i sin bedömning av samhällsservice än allmänheten. Inom flertalet områden överstiger differensen mellan brukare och de som inte har direkt eller indirekt kontakt med serviceområdet 50 balansmåttsenheter vid bedömningen om man är nöjd. De anhörigas bedömningar ligger genomgående mellan den bedömning som brukarna gör och den som görs av de som inte har någon kontakt med respektive serviceområde.

Egen erfarenhet av service är en viktig källa till information liksom personlig kontakt med anhöriga och andra berörda, men mediernas rapportering är också mycket viktig för bilden av förhållandena och inte minst aktuella förändringar. (Asp 1987 och Johansson 1998). Personer som har möjlighet till indirekt kontakt med verksamheten genom anhöriga bildar en mellangrupp. Medborgare som är beroende av annan information, vanligen medier, är alltså genomgående mer kritiska. Det är mot denna bakgrund som storstadsbornas mera kritiska förhållningssätt skall ses. Räckvidden av de personliga erfarenheterna är mindre än i andra typer av kommuner, där den personliga kommunikationen spelar större roll för bilden av kommunen och dess verksamhet. Medieforskaren Bengt Johansson har emellertid påvisat att brukarna i mindre utsträckning än icke brukare anser att mediernas rapportering av olika verksamhetsområden är missvisande (Johansson 2008).

Ett genomgående mönster i undersökning efter undersökning är alltså att brukare är mer nöjda än medborgare i allmänhet, dvs. de med egna erfarenheter är klart mindre kritiska än de som saknar personlig kontakt med verksamhetsområdet. Samma resultat rapporteras också i studier i andra länder (se t.ex. Pettersen och Rose 1997). För bedömningen av service är det främst brukarrollen och egna erfarenheter som är avgörande och inte ideologi och partisynpat.

Synpunkter på vårdens kvalitet

Vårdens kvalitet innefattar många olika dimensioner. En del av dem är objektivt mätbara medan andra är subjektiva egenskaper som bygger på patientens upplevelser. År 2008 samverkar Sveriges Kommuner och Landsting med Socialstyrelsen i arbetet med 64 nationella kvalitetsregister. (www.kvalitetsregister.se). De byggs upp av professionen inom respektive specialitet och skall bidra till lärande och kvalitetsförbättringar men informationen kan också ligga till grund för prioriteringar. Vårdens tillgänglighet kan registreras genom väntetider och köer för olika typer av behandlingar. Organisationsstudier belyser vårdens effektivitet och på detta område har flera undersökningar genomförts inom programmet för uppföljning och utvärdering av Västra Götalandsregionen (Se publikationer 1999 – 2008). Genom undersökningar som vänder sig till patienterna och anhöriga kartläggs personalens bemötande och andra subjektiva dimensioner av vårdens kvalitet.

I SOM-undersökningen i Skåne 2006 fick medborgarna redovisa sina uppfattningar om värden i fyra olika avseenden: den medicinska kvaliteten, tillgången på vård, organisationens effektivitet samt personalens bemötande. Det innebär att de svarande fått göra bedömningar av både faktiska förhållanden och egna upplevelser. Huvudresultaten redovisas i tabell 5a och boende i Skåne är mycket nöjda med både den medicinska kvaliteten och personalens bemötande, +66 respektive +64 på en skala från +100 till -100. När det gäller tillgången på vård är det en svagt positiv övervikt, +12, medan det för bedömningen av organisationens effektivitet är en svagt negativ övervikt, -12.

Tabell 5a Medborgarnas uppfattning om sjukvården i Skåne (balansmått)

	Skåne 2006	Delregioner i Skåne			
		Nordväst	Nordost	Sydväst	Sydost
Den medicinska kvaliteten	+66	+65	+67	+67	+64
Personalens bemötande	+64	+66	+70	+62	+68
Tillgången till vård	+12	+20	+24	+1	+24
Organisationens effektivitet	-12	-7	-4	-19	-2

Kommentar: Frågan är formulerad som "Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Skåne i följande avseenden: Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmåtten anger andelen som anser att servicen fungerat bra minus andelen som anser att den fungerat dåligt. Procentbasen definieras som de som besvarat respektive delfråga.

När det gäller den medicinska kvaliteten och personalens bemötande är bedömningen samstämmig i hela Skåne. Oavsett var man bor tycker man att värden är mycket bra i dessa avseenden. När det gäller tillgången på vård och organisationens effektivitet avviker emellertid de boende i storstadsområdet genom en klart mer negativ bedömning än i andra delar av Skåne.

Tidigare har vi kunnat konstatera att ett genomgående mönster när det gäller om man är nöjd med offentlig service är att brukarna är mest nöja, därefter kommer de som har anhöriga som nyttjar serviceområdet medan de som varken har direkt eller indirekt kontakt är minst nöjda. På vårdområdet är det en mycket stor andel av befolkningen i Skåne som har egen direkt kontakt med värden; när det gäller vårdcentral/familjeläkare cirka 70 procent och sjukhusvård drygt 50 procent. I tabell 5b redovisas uppfattningarna om vårdens kvalitet och i vilken utsträckning man har kontakt med vårdcentraler/familjeläkare själv eller som anhörig.

Tabell 5b Nyttjande av vårdcentral/familjeläkare och uppfattning om sjukvården i Skåne (balansmätt)

	Skåne 2006	Nyttjar själv	Nyttjar ej själv, men nära anhörig	Nyttjar ej själv, inte heller nära anhörig
Den medicinska kvaliteten	+66	+70	+63	+52
Personalens bemötande	+64	+70	+57	+49
Tillgången till vård	+12	+14	+7	-2
Organisationens effektivitet	-12	-9	-20	-17

Kommentar: Frågan är formulerad som "Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Skåne i följande avseenden: Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmåttan anger andelen som anser att servicen fungerat bra minus andelen som anser att den fungerat dåligt. Procentbasen definieras som de som besvarat respektive delfråga.

Även här gäller huvudmönstret att brukarna är mest nöjda och de som inte har kontakt är minst nöjda men skillnaderna mellan medborgarnas och brukarnas uppfattningar är begränsade. De anhöriga är dock lika kritiska som de som saknar kontakt vid bedömningen av organisationens effektivitet. Också när det gäller kontakt med sjukhusvård gäller att patienterna är mest nöjda men skillnaderna mellan de anhöriga och de som saknar kontakt är mindre på detta område.

Medborgarnas prioritering av service

I SOM-undersökningarna bildar, som tidigare redovisats utvärderingsperspektivet utgångspunkten, då det är medborgarnas bedömning av hittillsvarande insatser som är det primära. Det föreligger stora skillnader mellan olika serviceområden och det har skett betydande förändringar över tid. I undersökningar som utgår från ett budgetperspektiv, då de svarande får ta ställning till om man vill öka eller minska insatserna eller om det är bra som det är, redovisas större stabilitet. Medborgarna har oförändrat velat öka insatserna inom tunga välfärdsområden. (Se Svallfors 1996 och 1999) En närmare jämförelse mellan de två typerna av undersökningar visar emellertid att det föreligger en metodeffekt, där inriktningen på ökade och minskade anslag ger mindre förändringar över tid, dvs. både om man är nöjd eller missnöjd med servicen kan man vilja se en utbyggd service. (Johansson, Nilsson och Strömberg 2001)

Även i de regionala SOM-undersökningarna aktualiseras budgetperspektivet som ett komplement till utvärderingen av service. Efter bedömningen av servicen inom sammanlagt 28 olika verksamhetsområden ombads de svarande att prioritera ser-

vicen genom att ange vilket område *det är mest angeläget att satsa på*, respektive vilket av serviceområdena som man tycker att *det i första hand ska minskas på* om förändringar av servicen skulle göras.

I tabell 6 redovisas prioriteringarna i Skåne 2006 av vad medborgarna i första hand skulle vilja satsa på respektive vilket serviceområde som i första hand ska minskas på om förändringar skall genomföras. När det gäller ökade satsningar är det tre områden som utkristalliserats och som nämnts av minst 10 procent år 2006: äldreomsorg, möjligheten att få arbete samt sjukhusvård. Äldreomsorg var det högst prioriterade området även 2004 medan viljan att satsa på möjligheten att få arbete ökade mellan 2004 och 2006. I övrigt är förskjutningarna små under senare år. Invånarna i Skåne och Västra Götaland gör samma prioriteringar av vad som är mest angeläget att satsa på valåret 2006.

Tabell 6 Serviceområden som bör prioriteras i Skåne 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (procent)

Serviceområde	Skåne 2004	Serviceområde	Skåne 2006	Serviceområde	Västra Götaland 2006
Äldreomsorg	15	Äldreomsorg	17	Äldreomsorg	16
Sjukhusvård	12	Möjligheten att få jobb	13	Möjligheten att få jobb	13
Kommunal grundskola	10	Sjukhusvård	10	Sjukhusvård	10
Möjligheten att få jobb	9	Kommunal grundskola	9	Kommunal grundskola	9
Vårdcentral/familjeläkare	7	Vårdcentral /familjeläkare	8	Vårdcentral	8
Tillgången på bostäder	7	Tillgången på bostäder	6	Tillgången på bostäder	7
Kommunal barnomsorg	3	Kollektivtrafiken	5	Gator och vägar	5
Kollektivtrafik	2	Kommunal barnomsorg	3	Kollektivtrafik	4
Miljövård	2	Miljövård	3	Kommunal barnomsorg	3
Gator och vägar	2	Gator och vägar	3	Miljövård	3

Kommentar: Frågan är formulerad som 'Om ökad satsning på servicen skall göras i Din kommun, vilket av serviceområdena anser Du att det är mest angeläget att satsa på?' Procentbasen utgörs av samtliga som deltagit i undersökningen.

Av de tio områden som det är mest angeläget att satsa på är tre regionala nämligen sjukhusvård, vårdcentraler/familjeläkare och kollektivtrafik medan sysselsättningen primärt är en statlig angelägenhet och övriga huvudsakligen primärkommunala. Gränserna för ansvaret för samhällsorganisationens olika nivåer är emellertid långt ifrån helt klara inom flera verksamhetsområden.

Vid bedömningen av vilka serviceområden som man i första hand bör satsa på är medborgarnas partisympati av mindre betydelse. Det råder stor samstämmighet över blockgränsen om att äldreomsorg, möjligheten att få arbete och sjukhusvård

är viktiga områden som bör prioriteras. Däremot är medborgarnas prioriteringar av serviceområden relaterade till ålder.

Tabell 7 Serviceområden som bör prioriteras och ålder 2006 (procent)

Åldersgrupp	Äldreomsorg	Möjligheten att få jobb	Sjukhusvård	Antal
80-85	35	7	12	122
70-79	28	3	9	370
60-69	28	9	11	548
50-59	18	11	12	538
40-49	11	13	9	519
30-39	7	12	8	509
20-29	6	20	10	362
15-19	4	21	6	173

Kommentar: För frågans formulering se tabell 6. Värden som överstiger medelvärdet har angivits med fet och kursiverad stil.

Villigheten att satsa på äldreomsorg ökar inte överraskande med stigande ålder från fyra procent i den yngsta åldersgruppen till 35 bland de över 80. Det är främst personer över femtio år som vill höja anslagen till äldreomsorgen medan det omvänt är de yngre som främst vill satsa på möjligheten att få jobb. Oavsett ålder är sjukhusvård ett viktigt område om nya satsningar skall göras. Prioriteringarna präglas av vilka serviceområden man i första hand är berörda av.

Om nedskärningar av servicen skall göras vill medborgarna i Skåne 2006 i första hand minska på friskolor, regioninformation samt kulturaktiviteter. Därefter kommer turism, socialtjänst, idrottsanläggningar, föräldrakooperativ barnomsorg, privat vård – läkare och tandläkare – samt gator och vägar. Det överlägset vanligaste området som man anser kan minska på i Skåne är anslagen till friskolorna och andelen har ökat sedan 2004. Samtidigt har antalet fristående skolor ökat framför allt i storstäderna och brukarna är nöjda (Carlsson 2006). Av kommunundersökningarna framgår emellertid att friskolorna är det oftast nämnda besparingsobjektet oavsett typ av kommun (Persson 1999). Samma bedömning görs av boende i Västra Götaland och Sverige som helhet. De områden som medborgarna anser att man i första hand kan minska på om förändringar skall göras skulle inte ge stora besparingar i budgeten utan är snarast ett uttryck för vad man anser vara icke nödvändiga utgifter.

Tabell 8 Serviceområden som i första hand kan minskas på i Skåne 2004 och 2006 och i Västra Götaland 2006 (procent)

Serviceområde	Skåne 2004	Serviceområde	Skåne 2006	Serviceområde	Västra Götaland 2006
Friskola	18	Friskola	26	Friskola	21
Kulturaktiviteter	9	Regioninformation	7	Regioninformation	10
Regioninformation	7	Kulturaktiviteter	6	Kulturaktiviteter	7
Turism	5	Turism	5	Turism	4
Socialtjänst	4	Socialtjänst	3	Idrottsanläggningar	4
Idrottsanläggningar	4	Idrottsanläggningar	3	Privattandläkare	3
Gator och vägar	3	Föräldrakooperativ barnomsorg	3	Privatläkare	3
Föräldrakooperativ barnomsorg	2	Privatläkare	2	Socialtjänst	3
Privattandläkare	2	Privattandläkare	2	Föräldrakooperativ barnomsorg	2
Privatläkare	2	Gator och vägar	2	Äldreomsorg	2

Kommentar: Frågan är formulerad som 'Om nedskärningar av servicen skall göras i Din kommun, vilket av serviceområdena anser Du att det i första hand skall minskas på?' Procentbasen utgörs av samtliga som deltagit i undersökningen.

År 2006 är friskolorna det oftast nämnda besparingsobjektet bland alla partiernas sympatisörer; nivån varierar från drygt 40 till 15 procent. Över blockgränserna finns stora likheter mellan partiernas sympatisörer, också när det gäller bedömningen att besparingar kan göras inom regioninformation, kultur och turism.

Service och demokrati på regional nivå

Serviceledningen betonar politikens resultat. För bedömningen av det politiska systemet och dess sätt att fungera blir följaktligen medborgarnas inställning till den verksamhet som bedrivs och den service som tillhandahålls ett viktigt kriterium. (Jfr Westerståhl 1956; 1995)

Det är tillämpligt på det kommunala politiska systemet som Westerståhls begrepp, servicedemokrati, konkretiserats och preciserats (Boström 1988). Utgångspunkten är att i ett samhälle som det svenska innebär demokrati *representativ demokrati* och överordnade värden är fri åsiktsbildning och folkviljans förverkligande. Fri åsiktsbildning har karaktären av grundförutsättning som skall vara uppfylld för att ett styrelseskick över huvudtaget skall kunna kallas demokratiskt medan folkviljans förverkligande kan förverkligas i olika utsträckning i olika typer av system. Westerståhl hävdar att relationen mellan väljare och valda inte bara skall karaktäriseras av

förtroende och ansvarsutkrävande, utan det ställs också krav på att folkets åsikter skall präglade politikens innehåll. (Westerståhl 1970)

Bedömningen av specifika serviceområden präglas främst av egen närhet till service, brukarrollen, vilket också återspeglas vid prioriteringen av service. Vid den mer allmänna bedömningen av Region Skånes service finns det emellertid ett samband mellan partival på regional nivå och bedömningen av servicen som helhet. Cirka 70 procent har en uppfattning om regionens samlade service men en tredjedel gör bedömningen att den är varken bra eller dålig. Mest positiva är de som i regionvalet röstat på s och c, balansmått över +28, kd och mp ligger något lägre +20 medan fp, m och v och m hamnar kring +15. Sd – väljarna i regionvalet är klart minst nöjda med nästan lika många missnöjda som nöjda, +4. Det är emellertid inte specifikt för den regionala nivån eftersom mönstret bland medborgarna är i huvudsak detsamma vid bedömningen av servicen som helhet i hemkommunen, även om fler har åsikter om kommunens service och är mer positiva. Av dem som röstat på något av de sju rikspartierna i kommunvalet har över 80 procent en uppfattning och över 40 procent är nöjda med hemkommunens service med något högre värden för c, kd och s. Sd – väljarna är minst nöjda även med kommunens service.

Tabell 9 Nöjd med demokratin i Region Skåne och bedömningen av regionens service, 2006 (procent)

	Bedömning av regionens service som helhet						
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Samtliga
<i>Nöjd med demokratin</i>							
Mycket nöjd	31	7	2	2	1	3	5
Ganska nöjd	55	74	59	32	9	60	59
Inte särskilt nöjd	11	18	34	52	48	30	30
Inte alls nöjd	3	1	5	14	42	7	6
Samtliga	100	100	100	100	100	100	100
Antal	65	677	945	168	80	796	2845

Kommentar: Frågan om bedömning av service hade följande lydelse: *Hur tycker Du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i Region Skåne?* med svarsalternativen: 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt' 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Frågan om demokratin hade följande lydelse: *På det hela taget, hur nöjd är Du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU, Sverige Västra Götalandsregionen, Den kommun där Du bor?* med svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' samt 'inte alls nöjd'.

Det finns också ett klart samband mellan bedömningen av det politiska systemets output och hur regionen och kommunen som politiskt system. De som nöjda med regionens service som helhet är nöjda med hur den regionala demokratin fungerar och omvänt, (tau-b 0,35) Detta samband mellan service och demokrati gäller också för kommunerna (tau-b 0,37).⁵

Av den förhållandevis lilla gruppen som är mycket missnöjd med regionens service är 90 procent inte nöjda med demokratin i Region Skåne. Ju mer nöjd man är med regionens service ju mer nöjd är man också med demokratin. Bland de förhållandevis få som är mycket nöjda med servicen är 86 procent nöjda med den regionala demokratin. Medborgarnas bedömning av service påverkar hur nöjd man är med den regionala demokratin och i denna mening är servicedemokratin starkt levande.

Den utbyggda välfärdsstaten innebär att alla människor nyttjar offentliga tjänster men vilka serviceområden som man kommer i kontakt med varierar under livscykeln. Brukarrollen aktualiserar kontakter och behov av att kunna påverka, som inte nödvändigtvis sammanfaller med väljarrollen och möjligheten att kunna utöva inflytande över politikens innehåll vid valtillfället genom att rösta och vara med och utse dem som skall styra EU, Sverige, regionen och kommunen.

Noter

- ¹ Benämningarna varierar men "selektiv" tar fasta på att kretsen förmånstagare inte är allomfattande medan "grundtrygghet" utgår från bidragsnivån. I båda fallen ingår behovsprövade förmåner till skillnad från generella bidrag.
- ² Denna artikel bygger på två tidigare artiklar Nilsson 2008b och Nilsson 2006.
- ³ Genomgående används uttrycket bedömning av service och inte serviceattityder eftersom det kognitiva elementet är stort.
- ⁴ För indelningen i områden se metodkapitlet i denna volym, Antoni 2008.
- ⁵ Tau-b är ett sambandsmått som kan anta värden från +1 till -1. Vid beräkningen av sambandet har gruppen vet ej vid bedömningen av service utslutits.

Referenser

- Asp, K (1986), *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Bergmark, Å och Fritzell, J (2007) "Välfärdens utveckling efter 1990-talets kris. Inledning". *Socialvetenskaplig tidskrift. Välfärdens ansikte mot 200-talet*. 2007, nr 2-3.

- Boström, B-O (1988), *Samtal om demokrati*. Doxa.
- Carlson, B R (2006) ”Friskolor mellan ideologi och erfarenhet” i Nilsson, L (red) *Nya gränser – Västsverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Esping-Andersen, G (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Polity press.
- Esping-Andersen, G (1996), ”After the Golden Age? Welfare State Dilemmas in a Global Economy.” I Esping-Andersen, G, ed. *Welfare States in Transition*. Sage Publications.
- Esping-Andersen, G (2002) ”Towards the Good Society, Once Again?” In Esping-Andersen, G m.fl. (2002) *Why we need a New Welfare State*. Oxford University Press.
- Esaiasson, P och Håkansson, N (2002) *Besked i kväll! Valprogrammen i svensk radio och TV*. Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Granqvist, N (2004) *Kommunundersökningen. Stenungsund 2004*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Håkansson, A red. (1997), *Folket och kommunerna. Systemskiftet som kom av sig*. Rapport nr 1997:1. Statsvetenskapliga institutionen, Stockholm universitetet.
- Höglund, L och Johansson, M (2001), ”Vad gör folk på biblioteket?” i Holmberg, S och Weibull, L (red), *Land Du välsignade?*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, B (1998), *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Johansson, B (2008), *Ger mediebilderna rättvisa?* Kapitel i denna volym.
- Johansson, F, Nilsson, L och Strömberg, L (2001) *Kommunal demokrati under fyra decennier*. Liber.
- Korpi, W och Palme, J (2003) ”New Politics and Class Politics in the Context of Austerity and Globalization: Welfare state Regress in 18 Countries, 1975-95. In *American Political Science Review*, vol. 97, No. 3,
- Kuhnle, S (2000) ”Reflections on the Nordic Welfare State.” In Karvonen, L och Ståhlberg, K (eds.) *Festschrift for Dag Anchar on his 60th Birthday on February 12, 2000*. Åbo Akademi förlag.
- Kuhnle, S och Solheim, L (1985) *Velferdsstaten – vekst og omstilling*. Tano Aschenhoug.
- Nilsson, L (1996) ”Medborgarna och servicedemokratin” i Rothstein, B och Särilvik, B red, *Vetenskapen om politik*. Festschrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2005) ”Svenska folket, den offentliga sektorn och välfärdsstaten”. I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red), *Lyckan kommer lyckan går*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2004), ”Service och demokrati”. I Nilsson, L red. *Svensk samhällsorganisation i förändring. Västsverige vid millennieskiftet*. CEFOS och SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Nilsson, L (2006), "Service och lokal och regional demokrati". I Nilsson, L red. *Nya gränser*. Skåne SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2008b), "Välfärd service och demokrati". I Nilsson, L och Johansson, S red. *Regionen och flernivådemokratin*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Persson, J (1999), *Storstadsregionens kontraster. Kommunundersökningarna i Göteborgsregionen 1996-1998*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Petersen, J H (1996), *Vandringar i velfärdens statens. 11 bidrag om velfärdens legitimitet*. Odense Universitetsforlag.
- Petersson, O m.fl. (2002) *Demokrati utan ansvar*. Demokratirådets rapport 2002. SNS Förlag.
- Pettersen, P A och Rose, L E (1997), "Den norske kommunen: Hva politikerne onsket og hva ønsker folket?" i Baldersheim, H m.fl., red., *Kommunalt selvstyre i velfärdens staten*. Tano Aschenhoug.
- Ploug, N och Kvist, J (1994) *Social tryghed i Europa. Udvikling eller afvikling? Social tryghed i Europa 1*. Socialforskningsinstitutt. Köpenhamn.
- Samhälle Opinion Massmedia, Skåne 2006.*
- Samhälle Opinion Massmedia, Västra Götaland 2006.*
- SOU 2001:79, *Välfärdsbokslut för 1990-talet*.
- Svallfors, S (1996) *Välfärdens statens moraliska ekonomi. Välfärdopinionen i 90-talets Sverige*. Borea.
- Svallfors, S (1999), *Mellan risk och tilltro. Opinionsstödet för en kollektiv välfärdspolitik*. Umeå Studies in Sociology No 114.
- Vogel, J (1997) *Living conditions and inequality in the European Union 1997*. Eurostat Working Papers, E/1997-3.
- Westerståhl, J (1956), "Servicedemokrati." *Dagens Nyheter* 1956-08-04.
- Westerståhl, J (1970), *Ett forskningsprogram. Den kommunala självstyrelsen 1*. Almqvist & Wiksell.
- Westerståhl, J (1995), "Servicedemokratis fall." *Göteborgs-Posten* 1995-07-30.
- www.kvalitetsregister.se

Kultur och samhälle

SKÅNE OCH DEN KREATIVA KLASSEN

RUDOLF ANTONI

De senaste decennierna har fört med sig stora förändringar för människan både i den globala och i den digitala kontexten. Idag är det mycket som tyder på att vi är mitt uppe i ett skifte där vårt samhälle måste omdefinieras efter nya ramar. Samtidigt som vidgandet av våra horisonter har inneburit att världen har blivit större så har tillgängligheten gjort att denna värld har kommit oss mycket närmare. Vi lever numera i vad som kallas en kunskapsbaserad ekonomi med en allt snabbare innovationstakt. Ett exempel på detta är att det under de senaste 25 åren har uppfunnits lika mycket som under de föregående 65 åren och i USA utgjordes mer än hälften av den ekonomiska tillväxten 1999 av produkter som överhuvudtaget inte existerade tio år tidigare. (Cooke 2002, Rutten 2003) Ur ekonomisk synpunkt spelar tillgången till råvaror och arbetskraft idag betydligt mindre roll än kreativiteten och organisationsförmågan att göra någonting bra med dem. I och med detta handlar den globala konkurrensen på 2000-talet inte uteslutande om handel med varor och tjänster utan även om flöden av människor, kunskap och talang.

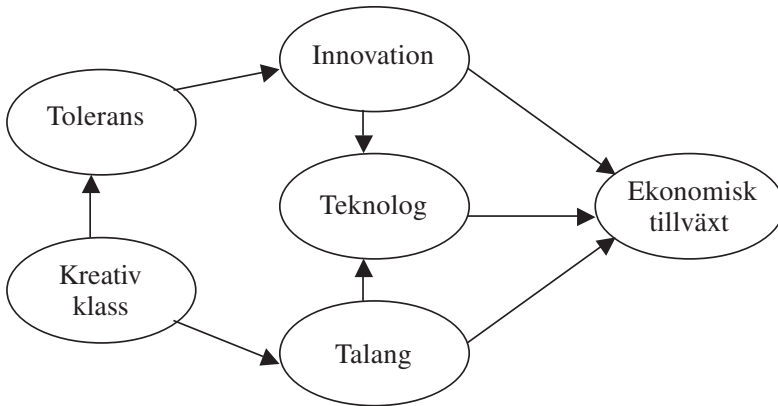
För ungefär hundra år sedan övergick vi från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle. Sociologen Manuel Castells talar i sin trilogi *Informationsåldern* om att vi idag har gått vidare från industrisamhället till ett nätverkssamhälle där ”råvarorna” består av information och där människors värde bestäms av deras förmåga att producera information. I det traditionella industrisamhället var en arbetare utbytbar mot en annan. Så är det inte i nätverkssamhället där kravet på kreativitet kopplar yrkesarbetandet till en unik individ. (Castells 1998, 2000) Eftersom positionen som unik kompetensbärare stärker den egna makten och egenintresset hos de som producerar informationen innebär detta också att samhället har blivit betydligt mer individualistiskt. Tidigare analyser, bland annat av data från SOM-undersökningen, tyder på att detta nya skikt i samhället dessutom är mindre bundet av traditionella tankar om exempelvis demokrati, deltagande och den politiska gemenskapen. (Bjereld & Demker 2003)

En teori som har blivit mycket omtalad de senaste åren är den amerikanske ekonomen Richard Floridas tes om den kreativa ekonomin och den kreativa klassen. Enligt Florida är det idag kreativitet och initiativkraft som driver ekonomin och utvecklingen framåt. Det samhälle som lyckas bäst är det som bäst tar vara på befolkningens kreativa potential och som mest framgångsrikt lockar till sig kreativa individer från andra ställen. Den kreativa klassen utgörs i första hand av en superkreativ kärna som består av bland annat ingenjörer, professorer, forskare, arkitekter och designers; men även av poeter, författare, konstnärer, artister och underhållare.

Den superkreativa kärnan består med andra ord av människor som dagligen arbetar med att använda sin kreativitet. Det som utmärker den kreativa individen är att han eller hon ser samma saker som alla andra men tänker och gör någonting annat. (Koestler 1975) Många av dessa kreativa individer skapar på ett eller annat sätt nya former och tankar som sedan kan omsättas till bredare användningsområden och därmed sysselsätta betydligt fler människor. Bortom denna grupp ligger den övriga kreativa klassen som består av människor som arbetar inom områden med höga kunskapskrav som exempelvis juridik, medicin, teknologi, ekonomi och finans samt management. (Florida 2002)

Tillväxtens tre T:n

Floridas tankar om betydelsen av platsen, staden, regionen eller landet, för den kreativa klassen är i egentlig mening en variant på den klassiska teoribildningen kring fenomenet growth-pole. Det vill säga att en viss plats med rätt start, rätt förutsättningar och rätt timing kan börja växa både befolkningsmässigt och arbetsmarknadsmässigt och det faktum att platsen växer gör att den drar till sig ännu fler människor, mer företagande och således ännu mer tillväxt. (Parr 1999) Platsen som sådan blir med andra ord en slags tillväxtens epicentrum. Det som skiljer Floridas tankar från tidigare teoribildning om bland annat socialt kapital och humankapital är att han hävdar att det har skett stora förändringar när det gäller vad som idag skapar tillväxt. Han har i sin forskning identifierat tre T:n som utgör grunden för ekonomisk tillväxt i den kreativa tidsåldern – teknologi, talang och tolerans. Teknologi handlar här om hur mycket teknologisk innovation som pågår i distriktet men även om teknikens spridning och användning bland befolkningen. Talang definieras av Florida som alla med kandidatexamen eller högre utbildning medan tolerans handlar om öppenhet och tillgänglighet i samhället för en mångfald av etniciteter och livsstilval. Kreativiteten frodas och ekonomin blomstrar enligt Florida på platser som innehar en hög grad av dessa tre egenskaper. Detta visar Florida genom en rad olika index som exempelvis bohemindex, talangindex och gayindex. (Florida 2002) Sambandet mellan den kreativa klassen och en stads framgång ser med andra ord ut som i figur 1 nedan. Andelen kreativ klass samverkar med andelen talangfulla människor och toleransen, eller öppenheten för nya människor av alla sorter. Den superkreativa kärnan skapar idéer och innovationer som i sin tur sysselsätter en allt större andel kreativ klass. En hög andel talang och en hög grad av innovation både kräver och banar väg för en avancerad teknologisk utveckling. Samtliga dessa faktorer samverkar således i den ekonomiska tillväxten.

Figur 1 Tolerans, kreativitet och ekonomisk tillväxt

Källa: Florida & Tinagli 2004

Men det är inte egentligen de tre T:na som gör en plats attraktiv för den kreativa klassen. De egenskaper som gör att man väljer en plats framför en annan summerar Florida istället i termen "Quality of place" som syftar till de unika egenskaper som karaktäriserar en plats och gör den attraktiv. En plats kan då ha tre huvudsakliga dimensioner: vad finns där, vem finns där och vad är på gång? En stad måste med andra ord erbjuda en bra miljö, både byggd och naturlig, som är anpassad för ett kreativt leverne. Dessutom måste den erbjuda ett rikt och levande kultur- och stadsliv som stimulerar kreativiteten och skapar mötesplatser för människor. Slutligen måste staden också erbjuda ett rikt spektrum av olika sorters människor och livsstilar som ger utbyte för den kreativa individen, eller som Lucas skriver: "What can people be paying Manhattan or downtown Chicago rents for, if not being near other people". (Lucas 1988)

En av många effekter av globaliseringen är att den internationella konkurrenssituationen har förändrats. Från att huvudsakligen ha varit en kamp mellan nationer om handelsvaror har det i allt större utsträckning övergått till en regionernas kamp om den bästa arbetskraften, den bästa talangen eller om man så önskar den kreativa klassen. Enligt Floridas forskning ligger Sverige bra till – mycket bra. I det sammanslagna indexet över teknologi, talang och tolerans är Sverige främst av samtliga 45 undersökta länder mycket tack vare extremt höga noteringar gällande tolerans och höga värden för teknologi. Med andra ord har vi i en global kontext goda förutsättningar inför framtiden. Andra mätningar inom Sverige visar att omkring 35 procent av den totala befolkningen tillhör den kreativa klassen. Högst andel är det i Stockholm med 49,5 procent, därefter i Göteborg med 42 procent och i Malmö med 40 procent. (Ström 2006)¹

Vilka är de kreativa?

(...) the creative class is not a homogenous group where everyone thinks alike. It's a wildly heterogeneous group which includes all sorts of political and social ideas."

Richard Florida 2006

Det mesta av Floridas forskning kring den kreativa klassen bygger på sammanställande av olika former av ekonomisk statistik. Den följande redovisningen är istället baserad på surveydata. Enligt SOM-undersökningen i Skåne är den totala andelen kreativ klass i Skåne 46 procent vilket är ett högt resultat. Som en jämförelse var motsvarande siffra 41 procent i Göteborgsregionen i en tidigare analys. (Antoni 2006) Detta var dessutom ett resultat som stämde mycket väl överens med tidigare forskning på området (42 procent i Ström 2006). Av de 46 procenten kan omkring 11 procent räknas till den superkreativa kärnan. Det är stor skillnad mellan de olika delarna av Skåne. Störst andel sysselsatta i den kreativa sektorn finns det i sydvästra Skåne (52 procent) vilket är en rimlig konsekvens av att både Lunds universitet och storstaden Malmö finns där som talangmagneter. Därefter följer nordvästra Skåne (48 procent) nordöstra Skåne (38 procent) och sydöstra Skåne (37 procent).

Tabell 1 Andel kreativ klass i Skåne 2006 (procent)

	Hela Skåne	Sydvästra Skåne	Nordvästra Skåne	Nordöstra Skåne	Sydöstra Skåne
Superkreativ kärna	11	14	10	9	6
Övrig kreativ klass	35	38	32	29	31
Övriga yrken	54	48	58	62	63
Total	100	100	100	100	100
Antal svar	1830	953	446	304	127

Källa: SOM-undersökningen i Skåne 2006

Kommentar: Endast de som har besvarat frågan om yrke samt är 64 år eller yngre ingår i procentbasen.

Som grupp betraktat skiljer sig den kreativa klassen betydligt från andra mer vedertagna indelningar. Dessutom är det ganska stor skillnad mellan den superkreativa kärnan och den övriga kreativa klassen. I vissa hänseenden kan det vara så att likheten är större mellan de superkreativa och de som inte räknas till den kreativa klassen än med dem som räknas till övrig kreativ klass.

Tabell 2 De kreativa klasserna i Skåne 2006 (procent)

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Kön			
Kvinnor	30	55	57
Män	70	45	43
Ålder			
15-19 år	1	0	2
20-29 år	11	12	17
30-39 år	30	24	21
40-49 år	23	24	23
50-59 år	24	26	24
60-64 år	12	13	13
Utbildning			
Låg	5	5	26
Medellåg	16	16	40
Medelhög	28	22	26
Hög	51	56	7
Subjektiv familjeklass			
Arbetarhem	12	19	66
Tjänstemannahem	36	36	16
Högre tjänstemanna-/akademikerhem	40	35	8
Företagarhem	12	9	10
Stad/landsbygd			
Ren landsbygd	9	10	14
Mindre tätort	16	29	35
Stad/större tätort	44	41	33
Malmö	31	20	17
Morgontidningsläsning			
6-7 dgr/v	61	69	59
4-5 dgr/v	11	9	10
2-3 dgr/v	10	6	8
Mer sällan/aldrig	18	15	23
Intresse för politik			
Mycket intresserad	20	18	7
Ganska intresserad	50	51	39
Inte särskilt intresserad	27	29	44
Inte alls intresserad	2	3	9
Placering på politisk vänster-högerskala			
Klart till vänster	13	8	10
Något till vänster	25	18	22
Varken till vänster eller till höger	18	23	35
Något till höger	29	30	20
Klart till höger	15	21	12
<i>Antal svar</i>	<i>211</i>	<i>637</i>	<i>982</i>

Källa: SOM-undersökningen i Skåne 2006

Kommentar: Endast de som har besvarat frågan om yrke samt är 64 år eller yngre ingår i procentbasen.

Bland de superkreativa i Skåne finns en tydlig överrepresentation av män och de har den enskilt största ålderskoncentration till gruppen 30-39 år. Den övriga kreativa klassen är mer könsneutral och har en något större åldersspridning. De kreativa klasserna är huvudsakligen högutbildade och drygt 70 procent av dem räknar sig tillhöra tjänstemannafamilj eller akademikerfamilj. Värt att notera är att mer än var tionde ser sig själv tillhöra arbetarfamilj. Av den superkreativa kärnan i Skåne är det nära en tredjedel som bor i Malmö, men drygt 40 procent av dem bor i andra större städer i regionen.

Intresset för politik är klart större bland de som räknas till den kreativa klasen men när det gäller vanan att hålla sig uppdaterade med en morgontidning är det inte den superkreativa kärnan som sticker ut. En femtedel av dem uppger till och med att de läser traditionella morgontidningar mer sällan än en gång i veckan. De flitigaste morgontidningsläsarna är den övriga kreativa klassen. När det gäller den politiska placeringen på en vänster-högerskala finns det bland de kreativa klasserna en viss övervikt åt höger. Denna övervikt är dock ganska liten med tanke på hur denna grupp i övrigt ser ut med avseende på kön, utbildning och subjektiv klass – faktorer som alla drar åt höger politiskt sett. Bland de som är sysselsatta i övriga yrken är det total balans mellan höger och vänster på skalan.

I böckerna *Cities and the creative class* (Florida 2005A) och *The Flight of the Creative Class* (Florida 2005B) pekar Florida ut flera tendenser i den kreativa klassen som gör att framgångsrika länder som USA och städer som Paris och London bör tänka till ordentligt. Den kreativa individen är i högsta grad mobil och kan därför i princip lika gärna söka arbete i Malmö som i Shanghai, Dubai eller Bern. Man har inte heller samma syn på arbete och fritid som tidigare generationer. Yrket ligger inte lika stark till grund för identiteten vilket innebär att man inte *är* det man arbetar som. Därför läggs mer tid, mer engagemang och framförallt mer vikt vid fritiden och olika fritidsintressen. Det är snarare där identiteten skapas. Vart den kreativa individen söker sig yrkesmässigt beror endast delvis på lönen och arbetet som sådant. Den fysiska platsen är minst lika viktig, vad som finns där, vem som finns där och vad som är på gång. I den kreativa klassen lockas man inte nödvändigtvis av det som städer brukar satsa på som exempelvis stora shoppingcenter, nöjesfält/temaparker och evenemang. Snarare söker man efter det genuina och kultur som växer underifrån. Man söker öppenhet och högt i tak då det gäller idéer och oliktankande. Att det finns många olika typer av människor i omgivningen ses som en fördel. Det finns med andra ord all anledning för en stad eller region att ta reda på hur den kreativa klassen ser på staden, fritiden, universitetet och framtiden. Det kan vara grundläggande för tillväxten i den kreativa ekonomin.

Staden och den kreativa klassen

Creative centers provide the integrated eco-system or habitat where all forms of creativity – artistic and cultural, technological and economic – can take root and flourish.

Richard Florida 2002

Kreativa städer har det funnits i alla tidsåldrar men inga städer verkar vara kreativa för alltid. Det finns många exempel på detta genom historien. (Hall 1998) Några platser där kreativiteten en gång har flödat är Aten, Alexandria och Florens. Men det är nog få som idag skulle nog nämna dem som kreativa föredömen. Det finns många teorier om vad som ligger bakom den kreativa blomstring som vid olika tillfällen uppstår på olika platser. Men vissa mönster finns att utläsa ur historien. Kreativitet uppstår när många människor koncentreras till en och samma plats, kreativitet uppstår då olika sorters människor möts och kreativitet uppstår ofta då det råder instabilitet i samhället. (Hospers 2003)

Sett ur ett samhällsbyggande perspektiv är inte det sistnämnda en särskilt lockande väg att gå. Men att städer som samlar många människor av olika slag skapar grogrund för kreativitet, att det blir som en smältdegel, är en betydligt mer lockande tanke. Har man en heterogen befolkning bestående av såväl barnfamiljer och entreprenörer som konstnärer, invandrare, pensionärer och studenter; alla med olika talanger och olika intressen som efterfrågar helt olika saker; har man dem i en lika heterogen stadsmiljö med gammalt och nytt, högt och lågt, dyrt och billigt – då uppstår kreativitet. Då finns nämligen alla möjligheter för dem att mötas på gatan, utbyta erfarenheter och kunskap, plocka upp nya idéer och skapa innovation. (Jacobs 1969)

Men när boendekostnaderna i en stad drivs upp och man bygger mycket nytt tvingas många av dess kreativa invånare ut ur staden. Både befolkningen och stadsmiljön blir då mer homogen och således mindre kreativ. Att boendekostnaderna ökar är inget större problem för kreativa personer som arbetar inom lukrativa branscher som IT-sektorn eller läkemedelsindustrin. Däremot riskerar det att tvinga bort exempelvis konstnärer, skådespelare och författare – de som mer eller mindre utgör kryddan i samhället och är ursprunget till den kreativa miljön.

Den kommun i Skåne som har störst andel kreativ klass är föga förvånande Lund. I denna jämförelse ingår dock endast tretton kommuner eftersom det krävs tillräckligt många svarande för att resultaten skall vara tillförlitliga. I Lund är det omkring en fjärdedel som tillhör den superkreativa kärnan och totalt 66 procent räknas till den breda definitionen av kreativ klass. Malmö och Helsingborg ligger ungefär jämsides på en delad andraplats med halva befolkningen sysselsatt i den kreativa sektorn. Sedan följer Kävlinge, Simrishamn och Vellinge som alla har en högre andel kreativ klass än genomsnittet för hela Skåne. Kommunerna Trelleborg och Kristianstad ligger båda strax under genomsnittet men där slutar likheten. Kristianstads höga andel superkreativa kärna har säkerligen att göra med att staden som residensstad har blivit ett politiskt centrum i Skåne utanför Malmö. Trelleborg däremot lider näst intill total brist på den viktiga superkreativa kärnan i den yrkes-

verksamma befolkningen. De skånska kommuner i urvalet som har minst andel kreativ klass är Eslöv, Hässleholm, Ystad och Landskrona.

Tabell 3 Skånes "mest och minst kreativa" kommuner (procent)

	Andel superkreativ kärna	Total andel kreativ klass
1. Lund	23	66
2. Helsingborg	13	52
3. Malmö	15	51
4. Kävlinge	11	49
5. Simrishamn	6	48
6. Vellinge	7	48
7. Trelleborg	1	45
8. Kristianstad	11	42
9. Ängelholm	4	39
10. Landskrona	6	35
11. Ystad	4	35
12. Hässleholm	8	34
13. Eslöv	2	28

Kommentar: Listan inkluderar endast de 13 kommuner som har minst 50 svarande i urvalet som har angivit yrkestillhörighet och är 64 år eller yngre.

Att tillgången på jobb och bostäder är högt prioriterade frågor bland befolkningen blir tydligt då man ser till inställningen till en rad olika serviceområden. På bostadsområdet är samtliga tre grupper missnöjda med servicen, men det är dock ganska liten skillnad mellan de kreativa klasserna och övriga. Även när det gäller jobben så är samtliga missnöjda med servicen men de kreativa klasserna är något mindre missnöjda än övriga. När det gäller inställningen till andra serviceområden finns det en viss variation mellan de olika klasserna. Om man jämför den superkreativa kärnan med övriga grupper så är de förstnämnda framförallt mer nöjda inom området kollektivtrafik. Detta förklaras rimligen av att andelen stadsbor och storstadsbor är överrepresenterade i gruppen vilket innebär att de har ett större utbud och större vana av kollektivtrafiken. De kreativa klasserna har en aktiv fritid och nyttjar generellt sett kulturutbudet mer än andra. Detta återspeglas genom en större grad av nöjdhet med servicen inom kultur, fritid och bibliotek. Dessutom är de som arbetar i den kreativa sektorn mer nöjd med servicen inom området privattandläkare men mindre nöjda med sjukhusvården än de som arbetar inom övriga yrken. Även här kan förklaringen ligga i hur stor kontaktyta de olika grupperna har med respektive serviceområde. Överlag är det dock ganska små skillnader mellan de tre grupperna i hur man bedömer servicen i Skåne.

Tabell 4 Synen på service i Skåne 2006 (procentbalans)

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Samhällsstruktur			
Kollektivtrafik	40	28	30
Gator och vägar	19	15	11
Renhållning på allmänna platser	10	19	13
Tillgång på bostäder	-18	-12	-12
Möjligheten att få jobb	-15	-17	-31
Miljövärd	16	19	19
Vård			
Barnavårdscentral	24	25	25
Vårdcentral	40	38	45
Sjukhusvård	47	42	52
Privatläkare	32	39	31
Folktandvård	31	35	38
Privattandläkare	56	51	46
Barnomsorg och skola			
Föräldrakooperativ barnomsorg	8	7	6
Kommunal barnomsorg	27	22	25
Kommunal grundskola	20	21	27
Kommunal gymnasieskola	19	19	22
Friskola	5	7	4
Social omsorg			
Äldreomsorg	-2	-4	5
Socialtjänst	-5	0	-2
Färdtjänst	2	0	3
Handikappomsorg	1	2	5
Fritid och kultur			
Idrottsanläggningar	41	39	37
Bibliotek	75	70	62
Kulturaktiviteter	49	48	34
Fritidsverksamhet	36	31	29
Turism	31	29	26

Kommentar: I bedömningen av serviceområden ingår svarsalternativet "ingen uppfattning". Även de som svarat detta ingår i procentbasen. Skalan går från -100 om alla är missnöjda till +100 om alla är nöjda. Serviceområden markerade med grått visar skillnad på minst 10 balansmåttsenheter mellan de olika klasserna.

I SOM-undersökningen i Skåne 2006 efterfrågas inte bara hur nöjd man är med servicen på olika områden utan även hur man anser att de olika områdena borde prioriteras ur ett budgetperspektiv. Den superkreativa kärnan är den enda grupp som prioriterar fritidsverksamhet och idrottsanläggningar bland topp tio serviceområden att satsa på. Detta stämmer väl överens med bilden av den kreativa klassen som en grupp som månar om sin fritid. För övrigt är äldreomsorg ett område som samtliga grupper prioriterar högt. Det är endast den superkreativa kärnan som inte har detta överst bland de tio i topp. Istället prioriterar de jobben högre än alla andra serviceområden.

Utöver äldreomsorgen prioriterar samtliga grupper kommunal barnomsorg och grundskola. Även vårdcentral/familjeläkare och sjukhusvård är högt prioriterade områden, men den superkreativa kärnan prioriterar sjukhusvård betydligt lägre än de andra. Istället har de en anmärkningsvärt hög placering av området miljövård. När det gäller bostadsmarknaden så finns detta område med bland samtliga gruppers prioriteringar.

Tabell 5 *Topp tio serviceområden att satsa på*

Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
1 Möjligheten att få jobb	1 Äldreomsorg	1 Äldreomsorg
2 Äldreomsorg	2 Sjukhusvård	2 Möjligheten att få jobb
3 Miljövård	3 Kommunal grundskola	3 Sjukhusvård
4 Kommunal grundskola	4 Möjligheten att få jobb	4 Vårdcentral/familjeläkare
5 Tillgång på bostäder	5 Vårdcentral/familjeläkare	5 Kommunal grundskola
6 Vårdcentral/familjeläkare	6 Tillgång på bostäder	6 Tillgång på bostäder
7 Sjukhusvård	7 Kollektivtrafik	7 Kollektivtrafik
8 Fritidsverksamhet	8 Kommunal barnomsorg	8 Miljövård
9 Kommunal barnomsorg	9 Miljövård	9 Kommunal barnomsorg
10 Idrottsanläggningar	10 Gator och vägar	10 Gator och vägar

De kreativa klassernas attityder och politiska åsikter faller inte nödvändigtvis inom de traditionella ramarna för vänster- högerpolitiken, någonting som delvis tydliggjordes i tabell 2. När det gäller inställningen till konkreta förslag i den politiska debatten blir det ännu tydligare att åsikterna inte uteslutande följer gamla kända mönster.

De flesta tycker att det är en god idé att sänka skatterna och medan en klar majoritet av de med övriga yrken är för att införa sextimmars arbetsdag så är åsikterna om detta mer kluvna på mitten bland de som arbetar i den kreativa sektorn. Om man jämför med övriga yrkesgrupper så är det något fler bland de kreativa klasserna som kan tänka sig att bedriva mer av sjukvården i privat regi, låta privata företag svara för äldreomsorg och minska den offentliga sektorn. Samtidigt är man något mindre negativt inställd till att satsa på friskolor.

Tabell 6 *Inställning till förslag i den politiska debatten (procentbalans)*

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Sänka skatterna	36	44	40
Införa sextimmars arbetsdag	6	9	32
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	-6	7	-19
Låta privata företag svara för äldrevård	-12	-8	-31
Minska den offentliga sektorn	11	8	-10
Satsa mer på friskolor	-22	-17	-30
Ta emot färre flyktingar i Sverige	-10	30	49
Bygg ut kollektivtrafiken	78	78	68
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	84	81	78
Främja utvecklingen i Skåne genom utökat samarbete med Köpenhamnsområdet	81	72	54

Bland övriga yrken är det en klar majoritet som tycker att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige. Här skiljer sig den superkreativa kärnan från övriga genom att gå i motsatt riktning. Detta stämmer väl med Floridas tankar om hur den kreativa klassen värdesätter tolerans och mångfald. Men det är stor skillnad mellan de superkreativa och den övriga kreativa klassen. Att bygga ut kollektivtrafiken är ett populärt område, men de kreativa klasserna är lite mer angelägna än övriga. Ett samhälle med ökad jämställdhet tycks alla vilja ha. Slutligen är de kreativa klasserna klart mer intresserade av att satsa på ett utökat samarbete med Köpenhamnsområdet. Med andra ord tycks tanken om en gemensam Öresundsregion ha ett starkare stöd hos människor som arbetar i den kreativa sektorn.

Fritid, boende och den kreativa klassen

Även om internet under de senaste 15 åren successivt har minskat beroendet av tid och rum för att mötas behöver människor fortfarande fysisk kontakt med varandra, inte bara på arbetet utan även på fritiden. Det är ofta i dessa möten som kreativitet uppstår och var finns dessa möjligheter om inte i stöket och böket i en stad med biografier, restauranger, utställningar och teatrar. (Hall 1998) Den kreativa klassen har enligt Florida andra preferenser än tidigare generationer och ställer således nya krav på arbete, fritid och flexibilitet däremellan. De uppträder mer och mer som turister i sin egen stad och staden ses alltmer som en plats för konsumtion, upplevelser, livsstil och nöjen. Den kreativa klassen gillar fritidsaktiviteter där man samtidigt kan vara både åskådare och deltagare som exempelvis shopping, att gå på kaféer och att besöka gallerier/utställningar eller mindre musikframträdanden.

Dessutom gillar de friluftsliv och utomhusidrotter som exempelvis klättring, löpning eller att paddla kajak. (Florida 2005A)

Vid en snabb översikt av de olika klassernas fritidsvanor bekräftas denna bild. Det är tydligt att den kreativa klassen till stor del består av aktiva och sociala individer. Ett exempel på detta är att de generellt sett är mer engagerade i sitt samhälle via olika typer av föreningar. De som räknas till den superkreativa kärnan är i genomsnitt engagerad i drygt 3 föreningar medan genomsnittet för övriga är omkring 2 föreningar. De föreningar som flest är medlem i är fackföreningar och föreningar kopplade till boendet (exempelvis bostadsrättsförening eller hyresgästförening). Här är det mycket liten skillnad mellan de kreativa klasserna och övriga. Större skillnad är det om man ser till medlemskap i idrotts-/och friluftsföreningar, humanitära hjälporganisationer, kulturföreningar samt miljö-/naturvårdsorganisationer. De kreativa klasserna och speciellt den superkreativa kärnan är betydligt mer benägna att vara medlem i dessa typer av föreningar än övriga.

Tabell 7 Föreningsmedlemskap (procent och medelvärde)

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Idrotts-/ eller friluftsförening	37	36	26
Humanitär hjälporganisation	25	24	13
Kulturförening	22	16	10
Miljö-/naturvårdsorganisation	15	11	5
.....			
<i>Totalt antal medlemskap (medelvärde)</i>	<i>3,6</i>	<i>2,1</i>	<i>1,9</i>

De kreativa klasserna har i stor utsträckning fritidsvanor präglade av storstadslivet. De umgås mycket med vänner, går oftare på bio, på kaféer, på restaurang/bar/pub på kvällstid och de dricker oftare alkohol än övriga. Alkoholvanorna bör dock snarast kopplas till den aktiva och sociala livsstilen än till ett ohälsosamt leverne. De är nämligen dessutom mer benägna att träna på gym än övriga och lika benägna att vara i naturen/idka friluftsliv. De som läser mest böcker är dock inte den superkreativa kärnan utan den övriga kreativa klassen.

Den superkreativa kärnan är klart mest musikintresserad av de olika grupperna. Inte nog med att de är mest benägna att gå på rock-/popkonserter; tillsammans med den övriga kreativa klassen är de dessutom mer benägna att gå på opera/musikal/balet och konserter än övriga. Utöver detta går 30 procent av den superkreativa kärnan på museum minst fyra gånger om året, omkring 15 procent av den kreativa klassen går på teater och omkring 8 procent går på opera/musikal/ballet och konserter med klassisk musik lika ofta. Andelen som besöker de två sistnämnda aktiviteter är dessutom dubbelt så stor bland den kreativa klassen som bland övriga. Det är med andra ord en mycket kulturellt aktiv grupp människor.

Tabell 8 Fritidsaktiviteter i Skåne 2006 (procent)

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
<i>Minst någon gång per månad</i>			
Umgåtts med vänner	92	89	86
Umgåtts med grannar	41	41	44
Diskuterat politik	70	67	50
Gått på kafé	50	44	36
Gått på restaurang/bar/pub	44	36	28
Druckit vin/sprit/starköl	81	77	64
Gått på bio	12	10	8
Hyrt dvd/video	28	24	19
Tränat på gym	27	32	20
Varit ute i naturen/friluftsliv	72	78	71
Gått på fotboll	12	13	13
Spelat Tips/Lotto/V75	22	28	38
Besökt Danmark	18	13	9
Sysslat med trädgårdsarbete	64	67	59
Sjungit/spelat musikinstrument	31	28	21
Sysslat med handarbete/hantverk	34	31	38
Tecknat/målat/skrivit poesi	17	11	10
Besökt bibliotek	36	33	24
Läst bok	65	69	49
<i>Minst någon gång per år</i>			
Gått på teater	14	15	9
Gått på opera/musikal/balet	7	8	4
Gått på rock-/popkonsert	12	7	6
Gått på konsert med klassisk musik	7	9	3
Gått på museum	30	22	13

En av de stora farhågorna och samtidigt en av de stora förhoppningarna när det gäller den kreativa klassen är att de geografiskt sett inte är lika djupt rotade som andra. Man kan med andra ord förlora dem till andra attraktiva regioner. Eller så kan man locka dem till sig genom att erbjuda ett ännu mer attraktivt alternativ på den globala arbetsmarknaden. Floridas antaganden om att den kreativa klassen är en lätttrörlig grupp som är mer flyttningsbenägen än andra grundar sig huvudsakligen på ett teoretiskt resonemang baserat på resultat från diverse olika fokusgrupper. I SOM-undersökningen i Skåne kan dessa antagande kvantitativt bekräftas genom frågor som rör boende och identitet.

De kreativa klasserna känner sig i mindre utsträckning än övriga hemma på den ort där de bor. Totalt sett är det omkring 70 procent av den superkreativa kärnan som i första hand anser sig höra hemma utanför den ort där de bor och nära var femte svarande från den superkreativa kärnan anser sig i första hand höra hemma i ett större sammanhang än Sverige (i Norden, Europa eller världen som helhet).

Bland övrig kreativ klass och bland övriga är det 15 respektive 10 procent som känner likadant. Detta bör relateras till hur svaren faller ut på en separat fråga om huruvida man känner att man hör hemma i Öresundsregionen. På denna fråga svarar en klar majoritet av den superkreativa kärnan att de tillhör Öresundsregionen. Även om inställningen tycks positiv även i de övriga grupperna så är det klart svagare. Här signalerar alltså den superkreativa kärnan genom sina svar genomgående en mer kosmopolitisk inställning.

Tabell 9 Boende och boendeidentitet i Skåne 2006 bland de kreativa klasserna och övriga (procent och medelvärde)

Känner sig i första hand hemmahörande i... (procent)	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Den ort där jag bor	27	36	46
Skåne	35	33	35
Mitt tidigare län	5	3	2
Sverige som helhet	13	13	8
Norden	4	2	2
Europa	9	8	4
Världen som helhet	6	5	4
Känner hemhörighet i Öresundsregionen	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Mycket	32	23	22
Ganska mycket	50	50	46
Inte särskilt mycket	12	24	25
Inte alls	6	3	7
Boendetrivsel i... (medelvärde)	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Sverige	3,5	3,7	3,9
Skåne	3,5	3,8	4,0
Den kommun där du bor	3,3	3,3	3,5
Andel som kan tänka sig att flytta (procent)	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
Ja	70	60	51
<i>Till:</i>			
annan kommun i Skåne	48	54	50
kommun i annan del av Sverige	41	33	33
Danmark	24	17	14
annat land	55	35	29
.....			
<i>Antal svar</i>	<i>211</i>	<i>637</i>	<i>982</i>

Den superkreativa kärnan och därefter den övriga kreativa klassen uppvisar dessutom genomgående något lägre boendetrivsel oavsett om frågan gäller Sverige, Skåne eller den kommun där man bor. Man bör dock notera att alla värden för samtliga grupper ligger mellan 3 och 4 på plussidan på en skala som går från -5 till +5. Det handlar alltså om mycket små variationer överlag.

När det gäller frågan om man kan tänka sig att flytta ifrån det område där man bor är det stor skillnad mellan de olika grupperna. Av den superkreativa kärnan är det 70 procent som kan tänka sig att flytta. Bland den övriga kreativa klassen är motsvarande siffra 60 procent och bland övriga är det omkring 50 procent som kan tänka sig att flytta.

Det är små variationer när det gäller att flytta inom Skåne. Omkring hälften av alla Skåningar kan tänka sig att göra det. Men bland de superkreativa är det så mycket som en fjärdedel som kan tänka sig att flytta till Danmark och drygt hälften kan tänka sig att flytta till ett annat land. Bland den övriga kreativa klassen och framförallt bland de som inte arbetar i den kreativa sektorn är det betydligt färre som kan tänka sig detta. Den kreativa klassen i Skåne är med andra ord i högsta grad mobil. De är inte lika djupt rotade i närsamhället som andra, de är något mindre nöjda med att bo där de bor och de är betydligt mer öppna för tanken på att flytta inom Sverige eller utomlands.

Framtiden och den kreativa klassen

The only way of discovering the limits of the possible is to venture a little way past them into the impossible.

Arthur C. Clarke

En aspekt av en stads eller regions attraktionsförmåga som inte bör glömmas bort är befolkningens övergripande bild av framtiden eller om man så önskar uppfattningen om staden eller regionens framtidsutsikter. Finns det en positiv framtidsanda i Skåne och hur ser den kreativa klassen på framtiden? Detta är särskilt intressant eftersom den kreativa klassen enligt Florida är själva grunden och drivmedlet för ekonomisk tillväxt i den kreativa ekonomin. Bilden av sakernas tillstånd idag såväl som bilden av framtiden baseras dels på människors egna upplevelser och dels på de bilder som projiceras i medierna. Den bör alltså inte betraktas som ett mått på verkligheten. (se exempelvis Lippman 1922)

I SOM-undersökningen i Skåne 2006 anser den kreativa klassen att ekonomin det senaste året har blivit något bättre. Detta gäller främst den egna ekonomin och den svenska ekonomin. När det gäller de som arbetar utanför den kreativa sektorn anser man att den egna ekonomin och kommunens ekonomi är i stort sett oförändrade medan den svenska ekonomin har förbättrats något. När det gäller framtidstron så uppträder ett liknande mönster. De kreativa klasserna är klart mer op-

timistiska inför det kommande året än övriga. Genomgående gör samtliga grupper en mer positiv bedömning av den egna ekonomins utveckling under det kommande året.

Tabell 10 Uppfattning om huruvida de ekonomiska förhållandena på olika nivåer har förändrats till det bättre eller sämre under det senaste året, respektive kommer att förändras under det kommande året (procentbalans)

	Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
<i>Har förändrats</i>			
Din egen ekonomi	21	16	0
Din kommuns ekonomi	9	3	-1
Den svenska ekonomin	27	23	10
<i>Kommer att förändras</i>			
Din egen ekonomi	28	17	-3
Din kommuns ekonomi	15	4	-10
Den svenska ekonomin	13	13	-12

Kommentar: Balansmättet visar andelen som anser att ekonomin har förbättrats/kommer att förbättras minus andelen som anser att ekonomin har försämrats/kommer att försämrans. Skalan går således från -100 till +100.

En central aspekt av tilltron till framtiden är förstås vad den kreativa klassen anser viktigt att satsa på för den framtida utvecklingen i regionen. Om man ser till samtliga grupper så råder det stor enighet kring att man bör satsa på högre utbildning/forskning, transporter samt medicinsk industri. De kreativa klasserna är också eniga om att satsa på informationsteknologi, något som yrkesgrupperna utanför den kreativa sektorn prioriterar betydligt lägre. Samtliga grupper är dessutom eniga om vad som är lågprioriterat: filmindustri, bilindustri, elitidrott och bank- och försäkringsväsende. De kreativa klasserna placerar även verkstadsindustri lågt på prioriteringslistan men det gör inte övriga yrken.

Den superkreativa kärnan anser i klart större utsträckning än andra att man bör satsa på informationsteknologi, fritidsmiljö och kultur, nöjesliv och evenemang. Om man ser prioriteringen som en rangordning så hamnar offentlig service högt (placering 1) bland övriga yrken, något lägre (placering 3) bland den övriga kreativa klassen och klart lägre (placering 11) bland den superkreativa kärnan. Informationsteknologi, kultur/nöjesliv/evenemang och fritidsmiljö gör motsvarande resa med höga placeringar i prioriteringsordningen hos den superkreativa kärnan, något lägre hos den övriga kreativa klassen och klart lägre bland övriga.

Tabell 11 Viktigt för den framtida utvecklingen i Skåne (procentbalans)

Superkreativ kärna	Övrig kreativ klass	Övriga yrken
1 Högre utbildning/forskning (65 %)	1 Högre utbildning/forskning (61 %)	1 Offentlig service (45 %)
2 Informationsteknologi (51 %)	2 Transporter (47 %)	2 Högre utbildning/forskning (42 %)
3 Medicinsk industri (46 %)	3 Offentlig service (44 %)	3 Transporter (40 %)
4 Transporter (44 %)	4 Medicinsk industri (43 %)	4 Medicinsk industri (36 %)
5 Kultur/nöjesliv/evenemang (43 %)	5 Informationsteknologi (43 %)	5 Miljöindustri (33 %)
6 Fritidsmiljö (42 %)	6 Turism (40 %)	6 Verkstadsindustri (33 %)
7 Miljöindustri (37 %)	7 Miljöindustri (36 %)	7 Detaljhandel (33 %)
8 Turism (36 %)	8 Detaljhandel (34 %)	8 Turism (32 %)
9 Livsmedelsindustri (32 %)	9 Livsmedelsindustri (33 %)	9 Livsmedelsindustri (32 %)
10 Hamn och sjöfart (29 %)	10 Kultur/nöjesliv/evenemang (33 %)	10 Fritidsmiljö (27 %)
11 Offentlig service (29 %)	11 Fritidsmiljö (33 %)	11 Press/radio/TV (26 %)
12 Detaljhandel (28 %)	12 Hamn och sjöfart (30 %)	12 Kultur/nöjesliv/evenemang (26 %)
13 Press/radio/TV (27 %)	13 Press/radio/TV (27 %)	13 Hamn och sjöfart (25 %)
14 Verkstadsindustri (21 %)	14 Verkstadsindustri (26 %)	14 Informationsteknologi (25 %)
15 Bank- och försäkrings- väsande (17 %)	15 Bank- och försäkrings- väsande (22 %)	15 Bank- och försäkrings- väsande (24 %)
16 Elitidrott (9 %)	16 Elitidrott (10 %)	16 Elitidrott (10 %)
17 Filmindustri (7 %)	17 Bilindustri (9 %)	17 Bilindustri (9 %)
18 Bilindustri (6 %)	18 Filmindustri (6 %)	18 Filmindustri (5 %)

Kommentar: Procentsatsen anger andelen som tycker att respektive område är mycket viktigt att satsa på för den framtida utvecklingen i Skåne.

Detta går helt i linje med Floridas teorier om den kreativa klassen och det han benämner ”quality of place”. Den kreativa klassen vill bo i ett stimulerande samhälle med många talangfulla människor i sin omgivning och tillgång till spjutspetsforskning (högre utbildning/forskning). Man vill ha tillgång till en bred och gärna högteknologisk arbetsmarknad (informationsteknologi och medicinsk industri). Samtidigt värdesätter man fritiden och vill ha tillgång till natur och parker och ett rikt utbud av kultur- och nöjesupplevelser (fritidsmiljö och kultur, nöjesliv och evenemang). Detta är receptet på en attraktiv region för den kreativa klassen och det är också vad den kreativa klassen själv säger sig vilja satsa på.

Precis detta mönster uppstod också i motsvarande undersökning av den kreativa klassen i Göteborgsregionen 2005. (Antoni 2006) Detta tyder på att skillnader i värderingar och prioriteringar är starkare kopplat till livsstil och yrkeskategorier än geografi. Med andra ord så är den kreativa klassen i Skåne som grupp betraktat mer lik den kreativa klassen i Göteborg än andra grupper i skåne.

Stavas Skånes kreativa framtid med Ø?

(...) competitiveness in the creative age remains an open game. It would be a mistake to conclude, as some have done, that the United States is and will remain the unquestioned epicenter of the creative economy.

(Florida 2004)

När den bångstyrige tonåringen World wide web nu är drygt 15 år står vi bredvid och ser på med både förundran och fruktan i blicken. Vart är vi på väg? Svenska städer och regioner står inför vad man kan kalla en lokal/global paradox. I en värld som blir allt mer integrerad och där dess olikheter blir allt mer integrerade måste man förlita sig allt mer på sina specifika lokala karaktärsdrag för att inte helt enkelt smälta in i bakgrunden. (OECD 2000; Storper 2001) För visst är det lätt att känna sig liten och betydelslös i globala sammanhang – när man hela tiden mäter sig med alla överallt. Man måste fråga sig hur Skåne skall kunna konkurrera om *the best and brightest* på den globala marknaden?

Tillväxt i den kreativa ekonomin stavas med tre T:n: teknologi, tolerans och talang. Men häri ligger också kravet på den kreativa miljön eller ”quality of place”. Skåne och kanske framförallt Öresundsregionen har goda förutsättningar att kunna vara en plats som lockar. Denna undersökning har visat att den kreativa klassen i Skåne är mindre fäst vid Sverige än andra grupper. Dessutom åker de oftare till Danmark, tycker det är viktigare än andra att satsa på samarbetet med Köpenhamnsområdet samt är mer benägna att kunna tänka sig att flytta till Danmark. Utöver detta är det en tredjedel som starkt känner att de tillhör Öresundsregionen och totalt sett är det över 80 procent av den superkreativa kärnan som åtminstone känner ganska mycket att de hör hemma i Öresundsregionen. Med andra ord är det tydligt att Öresundssamarbetet går hand i hand med den kreativa klassens syn på hur utvecklingen bör se ut i Skåne. Slutligen är problemet med kreativitet att det inte kan kontrolleras, designas och styras fram från toppen. Kreativitet växer underifrån och det handlar om att skapa utrymme för idéer, för kreativitet och för det mänskliga mötet. Resten är upp till det kreativa Skåne.

Not

- ¹ En jämförelse mellan å ena sidan Stockholm och å andra sidan Göteborg och Malmö är dock något missvisande. Detta beror på att Stockholms resursstarkaste och resurssvagaste invånare bor utanför Stockholms stad medan de i stor utsträckning bor inne i Göteborg och Malmö.

Referenser

- Antoni, Rudolf (2006) ”Göteborg och den kreativa klassen” i Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Bjereld, Ulf; Demker, Marie (2003) ”Självförverkligare och Världsförbättrare: En undersökning av de fria logotyperna” i Oscarsson, Henrik (red) *Demokratitrender*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Castells, Manuel (1998, 1998, 2000) *Informationsåldern band 1-3: Nätverkssambands framväxt, Identitetens makt, Millenniets slut*. Daidalos, Göteborg

- Clarke, Arthur C. (1999) *Profiles of the Future: An Inquiry into the Limits of the Possible*. The Guernsey Press Co. Ltd. Guernsey, Storbritannien, 2000
- Cooke, Philip (2002) *Knowledge economies: Clusters, Learning and Cooperative advantage*. London, Routledge.
- Florida, Richard (2002) *The Rise of the creative class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. Basic Books, New York, USA
- Florida, Richard; Tinagli, Irene (2004) *Europe in the creative age*. Carnegie Mellon, Software Industry Center, Co-published in Europe with DEMOS
- Florida, Richard (2005A) *Cities and the creative class*. Routledge, New York, USA
- Florida, Richard (2005B) *The Flight of the Creative Class – The New Global Competition for Talent*. Harper business, New York, USA
- Hall, Peter (1998) *Cities in Civilisation*. London, Phoenix.
- Hospers, Gert-Jan (2003) "Creative Cities: Breeding Places in the Knowledge Economy" i *Knowledge, Technology & Policy* Vol.16, No.3
- Jacobs, Jane (1969) *The Economy of Cities*. New York, Random House.
- Koestler, A (1975) *The Art of Creation*. London, Picador Books.
- Lippman, Walter (1922) *Public Opinion*. The free press, New York, USA, 1997
- Lucas, Robert Jr. (1988) "On the Mechanics of Economic Development." *Journal of Monetary Economics*, No 22
- Rutten, R (2003) *The Entrepreneurial Coalition: Knowledge-Based Collaboration in a Regional Manufacturing Network*. London, Routledge.
- Storper, M (2000) "Globalization, Localization and Trade" i G. L. Clark, M. P. Feldman & M. S. Gertler (red) *The Oxford Handbook of Economic Geography*. Oxford, Oxford University Press.
- Ström, Patrik (2006) *Kreativitetens geografi. Grunden för den framgångsrika stadsregionen – Richard Florida's 3T-ramverk*. Kulturgeografiska institutionen, Handelshögskolan, Göteborgs universitet

DE MÅNGAS KULTUR

RUDOLF ANTONI

Ordet mångkultur är förhållandevis nytt för de flesta av oss. Detta till trots har det varit i fokus de senaste åren. Inte minst var det ett centralt begrepp under året 2006 som utnämndes till mångkulturår i Sverige. Samtidigt är egentligen ordet mångkultur lite missvisande. För visst är det så att många kulturer tillsammans bildar en mångkultur, men det är lika uppenbart att det som menas med mångkultur inte på något sätt har tagit plats i de mångas kultur i Sverige. I detta kapitel kommer i första hand skåningarnas kulturella vanor i allmänhet att studeras men även deras syn på mångkultur idag samt hur förhållandet ser ut mellan kulturvanor och tolerans.

Kultur är ett mångfacetterat begrepp. Man hör det ofta nämnt i helt olika sammanhang och med vitt skilda betydelser som till exempel företagskultur, matkultur eller det ovan nämnda begreppet mångkultur. Adornos beskrivning av kulturen som någonting spirituellt, någonting som inte är direkt användbart för någon annan och vars syfte inte är mätbart (Piccone 1993) kan möjligen fungera i kulturens finrum men i realiteten utgör kulturkonsumtion i en eller annan form en mycket stor del av de flesta människors vardag.

Människors kultur kan ses som ett samlat uttryck för hela deras levnadsmönster, eller som Raymond Williams uttryckt det "a whole way of life" (Williams 1958). Detta är det synsätt som ligger till grund för culture studies-traditionen. Om vissa ser kultur som ett avgränsat antal aktiviteter där olika segment konsumerar olika saker medan andra ser kulturen som ett helt levnadsmönster är det inte underligt att det är mycket svårt att dra gränsen mellan vad är finkultur och vad som är populärkultur (Gans 1999). Faktum är att vi idag lever i ett globalt multikulturellt samhälle där populärkulturen är den gemensamma nämnaren för mängder av kulturer och subkulturer. Dessa grupperingar har numera ofta mycket starkare band än exempelvis de geografiskt definierade kulturerna som européer, svenskar eller skåningar. I vissa fall kan de dessutom få betydelse för större samhälleliga förändringar (Fiske 1996) Men den viktigaste poängen är att kultur kan innebära en helhetssyn på människans levnadssätt. (Williams 1958; Wadbring & Weibull 1997, Antoni 2005)

Skånska kulturvanor

Att det är kvinnorna som bär upp kulturen är en gammal sanning, men det gör den inte mindre sann. Men uppställningen i tabell 1 visar att det hela beror på vad man

väljer att lägga för värdering i ordet kultur. För 14 av 24 aktiviteter är kvinnor mer aktiva än män. Det handlar då till exempel om att läsa böcker, besöka bibliotek, syssla med handarbete/hantverk eller teckna/måla/skriva poesi. Män är mer aktiva än kvinnor när det gäller att spela på tips/Lotto/V75, gå på fotboll, syssla med trädgårdsarbete eller meka med bil/motorcykel. Män är med andra ord inte mer passiva än kvinnor. De väljer dock i större utsträckning att spendera sin tid på andra aktiviteter.

Men det finns flera tydliga demografiska skiljelinjer inom de skånska kulturvarnorna. Om man exempelvis ser till bokläsning så skiljer det drygt 20 procentenheter i andelen läsare mellan könen, men andra faktorer som är viktiga för vanan att läsa böcker är utbildning och subjektiv klass. Högutbildade och akademiker läser betydligt mer än lågutbildade och arbetare. Storstadsborna läser mer än de som bor i andra delar av Skåne vilket troligtvis förklaras av en större andel högutbildade och akademiker. Ålder är däremot ingen särskilt viktig faktor för bokläsandet, ej heller om man är född i Sverige eller någon annanstans.

När det gäller studiecirkelverksamhet så är dock skillnaderna små mellan olika grupper. Egentligen är det bara kvinnor, unga och äldre samt människor med högre utbildning som är något mer aktiva än andra. Desto större skillnader är det om man ser till vilka som sjunger eller spelar något musikinstrument samt vilka som tecknar, målar eller skriver poesi. Här handlar det i stor utsträckning om unga och framförallt unga kvinnor. Om dessa är ungdomsaktiviteter så är handarbete/hantverk definitivt någonting för de äldre och de som bor på landsbygden. Även här är kvinnorna mer aktiva än genomsnittet.

Intresset för film är inte särskilt könsbundet. Visserligen går kvinnor lite oftare på bio och hyr lite mer film, men dessa skillnader är ganska små. Det finns heller inga direkta skillnader beroende på utbildning men ser man till den subjektiva bedömningen av vilken familjeklass man tillhör så är akademiker och högre tjänstemän mer frekventa filmkonsumenter än andra. Det finns också en tydlig koppling mellan ortens grad av urbanisering och vanan att gå på bio och att hyra film. Här är det troligtvis två faktorer som inverkar. Den ena är utbudet som framförallt när det gäller bio är betydligt större i större städer än på landsbygden. Den andra faktorn är att befolkningen i större städer är genomsnittligt yngre än på landsbygden.

Biblioteken i Skåne besöks som sagt mer av kvinnor än av män, mer av unga och gamla än av medelålders, mer av högutbildade och akademiker än av lågutbildade och arbetare, samt i viss mån mer i större städer än på landsbygden. Dessutom besöks de mer av de som är födda utanför Norden än av de som är födda i Sverige eller övriga Norden.

Även pop-/rockkonserter är det unga och storstadsbor som går mest på, vilket inte är förvånande med tanke på skillnaden i utbudet i de större städerna. När det gäller de övriga besöksaktiviteterna teater, museum, opera/musikal/ballett och konsert med klassisk musik, ser mönstret nästan identiskt ut dem emellan. Kvinnor går mer än män, man går mer ju äldre och ju mer högutbildad man är. Akademiker

Tabell 1 Kultur och fritidsvanor i Skåne 2006 (procent minst 1 gång i månaden där annat ej anges)

	KÖN	ÅLDER				UTBILDNING			FÖDD I			DEL AV SKÅNE				SUBJEKTIV KLASS				STAD/LAND				
		15-29 år	30-49 år	50-64 år	65-85 år	Lägnutbildad	Medelläg	Högnutbildad	Sverige	Övriga Norden	Utom Norden	Nordväst	Nordost	Sydväst	Sydost	Arbetare	Tjänstemän	Ärstagare	Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad/större tätort			
Umgåtts med vänner	88	97	88	87	83	84	89	89	90	77	75	87	90	88	88	87	88	92	88	89	89	88	88	
Ute i naturen/friluftsliv	72	75	68	65	69	78	74	68	69	74	78	68	69	74	78	69	76	73	76	82	75	71	63	
Sysslat med trädgårdsarbete	59	62	64	62	72	67	65	56	58	60	61	48	43	62	68	55	63	60	69	83	73	53	35	
Diskuterat politik	57	56	58	64	58	63	43	37	51	64	77	57	46	61	54	50	45	61	78	56	50	60	64	
Läst bok	57	67	46	53	58	57	60	41	49	62	77	57	54	60	52	45	66	76	50	52	51	61	62	
Umgåtts med grannar	42	42	42	32	37	45	53	49	40	43	35	42	48	37	44	48	37	51	43	41	39	44	40	31
Gått på kafé	41	45	37	63	45	35	27	26	41	49	50	41	44	43	35	39	46	34	36	38	53	43	29	34
Sysslat med handarb/hanverk	34	38	30	29	28	38	42	38	32	36	31	34	35	33	34	36	32	40	35	34	31	39	40	37
Gått på restaurang/bar/pub																								
Kvällstid	33	32	35	56	33	32	17	16	35	41	40	34	25	30	31	28	37	28	27	31	45	37	21	25
Spelat tips/Lotto/V75	31	23	39	12	27	41	40	48	31	28	17	32	33	25	32	35	28	35	38	32	18	28	29	35
Besökt bibliotek	29	34	24	35	27	25	35	18	26	34	41	29	21	36	28	25	32	29	22	31	43	25	23	28
Mekat med bil/motorcykel	27	14	40	20	29	28	27	31	28	28	21	28	11	21	29	28	24	37	29	26	20	32	36	33
Slungit/spelat musikinstrument	26	31	21	39	28	23	18	14	27	30	34	27	15	20	24	24	28	24	22	26	35	28	25	26
Hyrt dvd/video	24	26	21	51	32	12	4	7	27	27	32	24	11	23	20	24	25	24	22	20	32	21	19	20
Tecknat/målat/skrivit poesi	13	17	9	29	12	9	9	8	16	14	14	13	8	12	12	14	16	11	11	13	15	16	14	11
Gått på fotboll	13	9	17	18	15	12	9	13	15	12	11	14	9	9	15	16	11	12	15	12	12	12	11	13
Besökt Danmark	12	10	13	11	11	13	10	8	10	12	16	11	34	12	16	5	13	5	7	10	19	17	8	8
Gått på bio	10	11	9	24	9	7	5	3	12	12	12	10	5	12	7	8	13	7	9	8	15	9	8	6
Deltagit i studiecirkel	10	13	7	12	5	8	17	8	8	13	11	10	10	11	8	10	11	11	8	10	11	11	7	9
Gått på museum	6	6	6	4	4	7	8	3	3	7	10	6	4	4	5	4	7	5	3	5	11	8	4	4
Går minst 4 ggr om året på:																								
Teater	12	13	10	11	8	15	14	8	9	14	17	12	6	11	9	8	14	13	7	13	20	12	7	9
Pop-/rockkonsert	8	7	9	19	9	4	2	2	10	9	10	8	7	4	6	7	10	5	6	6	12	9	5	6
Operamusikal/balet	6	7	5	4	4	7	8	3	5	6	9	6	4	9	4	4	8	6	2	7	12	6	3	5
Konsert med klassisk musik	5	6	5	2	3	7	9	3	3	6	9	5	5	11	6	4	6	3	2	7	11	6	3	4
Antal svar	3142	1649	1493	535	1028	829	749	733	905	642	752	2558	81	210	727	523	1513	240	1159	755	586	341	356	913
																								1142

och högre tjänstemän går mest och arbetare går minst och man går mer ju större stad man bor i. Dessa mönster är välkända sedan tidigare och ligger huvudsakligen till grund för traditionella beteckningar som ”finkultur”. (Antoni 2005)

Om man ser alla dessa vanor som en helhet blir det tydligt att det främst är det en skillnad mellan vilka som konsumerar och inte konsumerar den organiserade kulturen. Unga högutbildade kvinnor och storstadsbor är flitiga konsumenter av både populärkultur och finkultur medan äldre lågutbildade män tenderar att ägna sig mer åt hemmaaktiviteter som att meka med bilen eller jobba i trädgården. Enligt den franske kultursociologen Pierre Bourdieu ägnar sig de med högt kulturellt kapital åt finkultur medan de med lägre kulturellt kapital ägnar sig åt populärkultur eller folklig kultur (Bourdieu 1986). Det vi ser här är att en del av dessa gruppers drag visserligen stämmer överens med Bourdieus klassiska indelning efter grader av kulturellt kapital, men det är inte självklart var gränserna skall dras.

Kulturens dimensioner

Många av oss har en uppfattning om att vissa typer av intressen och aktiviteter går hand i hand med andra vanor och attityder. Det kallas ofta fördomar eller förutfattade meningar men faktum är att det i människors vanor, preferenser och beteenden finns en mängd samband som vi är medvetna om men inte enkelt kan förklara. Genom en explorativ faktoranalys av svaren på hur vi spenderar vår fritid kan dessa samband tydliggöras. I tabell 2 nedan faller svaren på en mängd frågor om olika fritidsaktiviteter ut i fem olika faktordimensioner. Dessa faktorer förklarar var och en olika mycket av den totala variansen som finns i svaren och karaktäriseras efter sina mest utmärkande drag.

Den första faktorn *Populärkultur* kännetecknas till stor del av populärkulturella aktiviteter som att hyra video/DVD eller gå på bio, men även av sociala aktiviteter som att gå på kafé eller ut på krogen. Sambanden förknippar framförallt ungdomar med denna livsstil. Man eller kvinna spelar ingen större roll, men det är sannolikt att man är högutbildad akademiker och storstadsbo.

Den andra faktorn *Finkultur* samlar de mest traditionella finkulturella aktiviteterna som att gå på opera, teater och konsert, under en fana. Även för denna livsstil är åldern en central faktor, men här handlar det om äldre akademiker i storstäderna.

Den tredje faktorn, här kallad *Sambällsengagemang* är intressant då den omfattar aktiviteter som bokläsning och museibesök som mycket väl skulle kunna höras samman med finkulturen. Mycket riktigt laddar dessa aktiviteter förhållandevis högt i faktorn finkultur, men här visar sig dessa aktiviteter höras ihop med att diskutera politik och gå på bibliotek. Sambandsanalysen tyder här på att livsstilen främst bärs av högutbildade akademikerkvinnor.

Tabell 2 Skånsk livsstil 2006 (faktorladdningar och produktmomentkorrelationer)

	Populärkultur	Fin-kultur	Samhälls-engagemang	Hemma på landet	Artist/skapare
Gått på restaurang/bar/pub kvällstid	,72	,14	,04	,05	-,06
Hyrtd dvd/video	,66	-,13	,19	-,15	,12
Gått på bio	,64	,21	,17	-,05	,13
Gått på kafé	,63	,06	,20	-,05	,08
Pop/rockkonsert	,60	,11	-,06	-,10	,21
Gått på fotboll	,46	,01	-,33	,20	-,01
Besökt Danmark	,43	,25	,12	,17	-,15
Umgåtts med vänner	,36	,02	,06	,34	,04
Opera/musikal/balet	,15	,81	,08	,01	,03
Teater	,23	,76	,14	,08	,06
Konsert med klassisk musik	,00	,74	,15	,01	,13
Läst bok	,10	,18	,67	,05	,03
Besökt bibliotek	,11	,15	,66	,06	,15
Gått på museum	,28	,40	,46	,16	,05
Diskuterat politik	,34	,04	,36	,25	,11
Sysslat med trädgårdsarbete	-,15	,04	,02	,67	,05
Mekat med bil/MC	,12	-,12	-,11	,57	-,02
Umgåtts med grannar	-,08	,09	,07	,56	,08
Varit ute i naturen/friluftsliv	,14	,11	,30	,42	,06
Spelat på tips/Lotto/V75	,00	,06	-,44	,37	-,12
Tecknat/målat/skrivit poesi	,19	,01	,18	-,06	,74
Sjungit/spelat musikinstrument	,17	,09	,11	,02	,67
Sysslat med handarbete/hantverk	-,08	,04	,04	,33	,61
Studiecirkelverksamhet	,00	,31	,00	-,01	,45
<i>Andel förklarad varians</i>	<i>13 %</i>	<i>10 %</i>	<i>8 %</i>	<i>8 %</i>	<i>7 %</i>
Korrelationer (samband)					
Kön (-kvinna +man)	+0,05	-,08	-,25	+0,19	-,15
Ålder (-ung +gammal)	-,56	+0,25	-,05	+0,23	-,20
Utbildning (-låg +hög)	+0,29	+0,13	+0,39	-,06	+0,05
Stadland (-landsbygd +storstad)	+0,20	+0,16	+0,04	-,28	-,05
Subjektiv klass (-arbetare +akademiker)	+0,14	+0,22	+0,28	+0,01	-,02

Den fjärde faktorn spretar vid en första anblick åt lite olika håll med aktiviteter som att umgås med grannar, vara ute i naturen, meka med bilen och spela på Tipset. Här förklarar dock sambandsanalysen vem livsstilen tillhör. Det är främst äldre män på landsbygden som kan räknas till denna livsstil och den kallas här *Hemma på landet*.

Den sista faktorn som faller ut i analysen kännetecknas av det egna deltagandet. För en *Artist/skapare* handlar det om att själv sjunga, skriva, teckna och skapa. Aktiviteter som att syssla med handarbete/hantverk samt att delta i studiecirkel placerar sig här och livsstilen visar samband med unga lågutbildade kvinnor i mellanstora städer som räknar sig själva till arbetarklassen.

Dessa fem faktorer som faller ut i analysen är förstas inte att likställa med faktiska personer. De är statistiska samband vilket innebär att det är fullt möjligt att det inte finns en enda person av alla svarande som ägnar sig åt samtliga aktiviteter som här utgör en specifik livsstil. Inte desto mindre säger de oss en hel del om de olika liv som levs i dagens skånska samhälle. Det handlar i mångt och mycket om skilda världar. Men det man skall minnas är att världarna i olika sammanhang och med olika syften möts med jämna mellanrum. Ibland leder det till krockar, ibland till bestörtning och ibland till och med till avsky. Men likaså finns det oändliga möjligheter till nytänkande, intellektuella utmaningar och spännande korsbefrukning.

Det mångkulturella Skåne

I Skåne har idag en betydande andel av befolkningen sitt ursprung utanför Sveriges gränser. Det handlar främst om de under 1990-talet ökande flyktingströmmarna och den betydande anhöriginvandring som har följt i dess spår. Till detta bör läggas att vi idag ser ett allt hårdare debattklimat kring invandringen samt att det politiska partiet Sverigedemokraterna har sitt absolut starkaste stöd just i Skåne. Stadsdelen Rosengård i Malmö har tillsammans med Rinkeby i Stockholm och Hammarkullen i Göteborg blivit något av en symbol för det nya mångkulturella och i de allra flesta fall problemtyngda Sverige.

I detta sammanhang finns det anledning att titta närmare på synen på mångkultur och vad mångkulturen egentligen har inneburit för Sverige. Här beaktas dock att mångkultur inte är ett entydigt begrepp och framförallt att dess konsekvenser sipprar igenom på många olika plan. Därför är frågan om hur man ställer sig till mångkultur specificerad till en rad olika faktorer som exempelvis mat, religion och ekonomi. För visst är det så att det ”nya” mångkulturella Sverige har inneburit en rad förändringar inom dessa områden och man kan ju tycka att en del är dåligt medan man anser att en del förändringar är till det bättre.

Ett första resultat är att synen på att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle är förhållandevis positiv i Skåne men att det är mycket stora skillnader mellan olika faktorer. När det gäller mat är det hälften som är mycket positiva och ytterligare 35 procent som är ganska positiva till att Sverige har blivit mångkulturellt. Med andra ord anser nära 90 procent att andra kulturer har berikat det svenska köket med spännande mat som falaffel, meze, sushi och tandoori. Andra faktorer där de flesta är positiva till utvecklingen mot ett mångkulturellt Sverige är musik, idrott och kultur. Här är det omkring en tredjedel som är mycket positiva och ytterligare

en tredjedel som är ganska positiva till utvecklingen och endast ett fåtal är negativa. Egentligen är det inte så märkligt. Här har vi idoler som exempelvis fotbollsstjärnan Zlatan, musikern Timbuktu och bröderna Fares på vita duken som visar vägen. På dessa områden har man sett de positiva krafter som kommer av att Sverige förändras.

En kategori som hamnar lite på mitten är språk. Här är det visserligen fortfarande fler som är positiva till utvecklingen än det är som är negativa, men skillnaden är inte stor. Endast 17 procent anser att det mångkulturella Sverige har varit en mycket positiv utveckling när det gäller språk medan 10 procent anser att det har varit mycket negativt. Här spelar rimligen debatten om Rinkebysvenskan en viktig roll, men även senare tiders politiska utspel med förslag om att införa språktest för medborgarskap.

För övriga kategorier är det fler som är negativa än positiva till utvecklingen mot ett mångkulturellt Sverige. När det gäller politik och ekonomi är det en svag majoritet som är negativa men när det gäller religion är det betydligt fler. I Skåne är det omkring en fjärdedel som är mycket negativa till utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle när det gäller religion och ytterligare drygt 20 procent är ganska negativa. Det som speglas här är troligen debatten som har varit kring religiösa riter som könsstympning samt hedersrelaterade brott som inte minst massmedialt i hög grad har kopplats till religion och religiös fanatism.

Tabell 3 Synen på utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle i olika avseenden (procent)

	Mat	Musik	Idrott	Kultur	Språk	Politik	Ekonomi	Religion
Mycket positiv	51	37	31	30	17	7	7	7
Ganska positiv	35	33	32	31	21	13	14	11
Varken positiv eller negativ	10	20	24	23	31	36	32	29
Ganska negativ	1	3	1	5	13	16	17	21
Mycket negativ	1	1	1	3	10	14	15	23
Ingen uppfattning	3	6	12	8	8	15	14	10
Summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal svar	2982	2960	2942	2949	2935	2944	2946	2949
Procentbalans	+84	+66	+61	+52	+14	-10	-12	-27

Kultur och mångkultur

Det finns teoribildning och forskning som stöder tanken att kultur i olika former och i olika sammanhang och livsfaser har välgörande effekter för människan på flera plan. I SOM-undersökningens stora datamaterial har tidigare påvisats ett samband mellan bokläsning och biblioteksbesök å ena sidan och mellanmänsklig

tillit samt en mer positiv inställning till flyktingar å andra sidan. (Höglund & Wahlström 2007) Dessutom har en studie visat ett tydligt samband mellan en hög grad av kulturaktivitet och en hög grad av tolerans när det gäller inställningen till det mångkulturella samhället – ett samband som var minst lika starkt som med de traditionella demografiska faktorerna som ålder, utbildning och klass. (Antoni 2008)

Med detta som bakgrund är det självklart intressant att relatera inställningen till det mångkulturella Sverige till de olika livsstilar som föll ut i faktoranalysen. Om man för varje livsstil summerar korrelationsvärdena får man en totalsumma som kan sägas ge en helhetsbild av hur positiv eller negativ man är till utvecklingen mot ett mer mångkulturellt Sverige. Här visar det sig att livsstilen *Samhällsengagemang* totalt sett är mest positiv följt av *Populärkultur*, *Artist/skapare* och *Finkultur*. Den enda livsstil där det totala värdet är negativt är *Hemma på landet*. För denna livsstil är det egentligen ingen särskild faktor som är viktigare än någon annan utan man är överlag något negativ till utvecklingen. För livsstilen *Finkultur* såväl som för *Artist/skapare* är det egentligen bara den positiva inställningen till utvecklingen på kulturområdet och matkulturen som sticker ut. Denna är viktig för livsstilen *Populärkultur* också, men här är det mest positiva området matkulturen. Även för livsstilen *Samhällsengagemang* är kulturen och maten det man är mest positiv till. Men här är man även positiv till utvecklingen på musikområdet och man särskiljer sig ytterligare genom en positiv syn på utvecklingen när det gäller ekonomi.

Tabell 4 Samband mellan Skånska livsstilar och inställningen till mångkultur i olika avseenden (produktmomentkorrelationer)

	Populärkultur	Finkultur	Samhälls- engagemang	Hemma på landet	Artist/ skapare
Mat	+ ,26	+ ,03	+ ,18	- ,05	+ ,09
Musik	+ ,06	+ ,03	+ ,14	- ,02	+ ,06
Idrott	+ ,06	+ ,04	+ ,01	- ,01	,00
Kultur	+ ,18	+ ,12	+ ,25	- ,09	+ ,12
Språk	- ,01	- ,01	+ ,07	- ,03	+ ,05
Religion	+ ,08	+ ,03	+ ,06	- ,07	+ ,04
Ekonomi	+ ,05	+ ,04	+ ,10	- ,03	+ ,03
Politik	+ ,08	+ ,03	+ ,07	- ,02	+ ,04
Summa	+ ,76	+ ,31	+ ,88	- ,32	+ ,43

(+ positiv utveckling - negativ utveckling)

Bilden av de olika livsstilarna och deras förhållningssätt till utvecklingen mot ett mer mångkulturellt Sverige klarnar ytterligare om man relaterar dem till en annan fråga som gränsar till området. Det handlar då om frågor om integration ur ett

problemorienterat perspektiv där fokus ligger på varför invandrare inte integreras i det svenska samhället. Den som skall besvara frågan får fyra alternativa förklaringar att ta ställning till.

Den första är att invandrades dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integration. Till detta påstående instämmer framförallt *Hemma på landet* men även i viss mån *Finkultur* medan övriga är negativa till denna förklaring. Därefter erbjuds förklaringen att det beror på diskriminering på arbetsmarknaden. Denna förklarings främste förespråkare är *Samhällsengagemang* följt av *Populärkultur*. Ungefär samma mönster upprepar sig sedan då det kommer en förklaring som säger att det är svenskarnas negativa attityder som hindrar integrationen medan förklaringen att ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen bara stöds av *Hemma på landet*.

Tabell 5 Samband mellan Skånska livsstilar och inställningen till varför invandrare inte integreras i det svenska samhället (produktmomentkorrelationer)

	Populärkultur	Fin-kultur	Samhälls-engagemang	Hemma på landet	Artist/skapare
Invandrades dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integrationen	-,08	+,05	-,14	+,15	-,11
Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder	+,09	+,03	+,19	-,08	+,06
Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder	+,05	+,05	+,14	-,07	+,07
Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen	-,07	-,08	-,25	+,08	-,10

(+ riktigt påstående - felaktigt påstående)

Kultur = tolerans?

Om föregående avsnitt visade att livsstilen *Samhällsengagemang* var mest positiv till utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle så återstår ändå frågan om vilka enskilda kulturella aktiviteter som främst hänger ihop med en positiv inställning till mångkultur och vilka som hänger ihop med en mer negativ inställning. I tabell 6 redovisas en rad aktiviteter samt ett indexerat mått på inställningen till mångkultur. Uppställningen visar skillnaden i tolerans mellan de som ägnar sig åt vissa saker och de som inte gör det. Ett första resultat är att de som är mest positiva till mångkultur är de som ofta går på konserter med klassisk musik, går på opera/musikal/balet, går på museum eller går på pop-/rockkonserter.

Men detta är inte hela sanningen för om man tittar närmare i tabellen så är det ändå ganska liten skillnad i tolerans mellan de som gör dessa saker ofta och de som aldrig gör dessa saker. Om man väljer att istället utgå från differensen så är det bokläsning som har störst samband med tolerans. Men detta innebär bara till viss del att de som läser mycket är mer toleranta. Det som det framförallt betyder är att toleransen är mycket låg hos de som aldrig läser. Det är därför skillnaden här blir så stor. Om man därefter ser till den andra änden av skalan så visar det sig att några av de aktiviteter som är starkast förknippade med lägre tolerans är att meka med bil/motorcykel samt att syssla med trädgårdsarbete. Dessutom är det så att de som aldrig gör dessa saker är lika toleranta som de som går ofta på konserter och operor. Att däremot sjunga/spela musikinstrument, gå på teater, be till gud, arbeta övertid och diskutera politik har inget direkt samband med toleransnivån, åtminstone inte varje sak i sig självt.

Tabell 6 Index för inställningen till mångkultur beroende på kultur- och livsstil

	Gör aldrig detta	Gör detta minst en gång/månad	Differens
Läst bok	91	102	+11
Besökt bibliotek	95	102	+7
Gått på museum	98	105	+7
Gått på bio	96	102	+6
Gått på konsert med klassisk musik	101	106	+5
Gått på opera/musikal/balet	101	105	+4
Tecknat/målat/skrivit poesi	100	103	+3
Gått på pop-/rockkonsert	101	104	+3
Sjungit/spelat musikinstrument	99	101	+1
Gått på teater	100	101	+1
Diskuterat politik	99	99	-1
Bett till Gud	101	100	-1
Arbetat övertid	100	99	-1
Tränat på gym	101	99	-2
Sysslat med handarbete/hantverk	101	97	-5
Gått på fotboll	102	97	-5
Handlat med aktier	103	94	-9
Sysslat med trädgårdsarbete	105	95	-10
Mekat med bil/motorcykel	106	92	-14

Kommentar: Index har beräknats genom att svarsalternativen 1-5 på de olika frågorna har summerats och därefter dividerats med 8. I denna beräkning har svaret "mycket negativ utveckling" värdet 1 och "mycket positiv utveckling" värdet 5. Endast de som har besvarat frågan ingår i beräkningsunderlaget. Dessutom är de exkluderade som svarat "ingen uppfattning". Indexvärde 100 motsvarar det genomsnittliga medelvärdet. Antal svar 2140.

Det kan även vara av intresse att relatera graden av acceptans för att Sverige blir ett alltmer mångkulturellt samhälle bland de som på fritiden engagerar sig i någon form av föreningsverksamhet. Här bör man betänka att olika typer av föreningar innebär olika mycket engagemang vilket innebär att själva medlemskapet säger olika mycket om föreningsmedlemmarna. Föga förvånande är det de som är medlemmar i någon invandrarorganisation som är mest positiva till mångkultur om man ser till den genomsnittliga bedömningen av samtliga aspekter. De särskiljer sig främst från övriga genom att vara betydligt mer positiva till utvecklingen när det gäller språk, ekonomi och religion. De som därefter är mest positiva till mångkultur är medlemmarna i humanitära hjälporganisationer och i frikyrkor. Sedan kommer de som är engagerade i någon kulturförening.

Tabell 7 *Inställningen till mångkultur bland medlemmar i olika sorters föreningar (Procentbalans)*

	Mat	Musik	Idrott	Kultur	Språk	Politik	Ekonomi	Religion	Genomsnitt	Antal svar
Invandrarorganisation*	+92	+91	+93	+81	+70	+4	+31	+24	+61	54
Humanitär hjälporganisation	+93	+83	+72	+74	+30	-14	+7	+8	+44	497
Frikyrka	+88	+77	+66	+66	+28	-6	-3	+8	+41	128
Kulturförening	+88	+78	+65	+69	+28	-13	+4	+1	+40	388
Politiskt parti	+86	+64	+67	+52	+20	-25	+3	+2	+34	211
Idrotts-/friluftsförening	+90	+72	+70	+54	+9	-31	-13	-11	+30	977
Svenska kyrkan	+85	+65	+61	+52	+12	-30	-16	-12	+27	1757
Pensionärsorganisation	+73	+52	+55	+43	+9	-34	-16	-20	+20	356
Samtliga	+84	+66	+61	+52	+14	-10	-12	-27	+29	2949

Kommentar: Procentbalansen beräknas genom att andelen negativa subtraheras från andelen positiva. Detta ger en skala från max +100 till ett minimum på -100

* Observera att det är mycket få svarande

På mitten av listan hamnar de som är engagerade i något politiskt parti och faktum är att det främst är på området politik man gör en negativ bedömning av utvecklingen. Detsamma gäller dock inte de som är medlemmar i någon idrotts-/friluftsförening. De är snarare något mer positiva än genomsnittet till utvecklingen mot ett mångkulturellt Sverige när det gäller just området idrott. Bortsett från detta är de genomsnittligen något mindre positiva än de som är engagerade i något politiskt parti. Medlemskap i svenska kyrkan visar sig här hänga ihop med en något mindre positiv syn på mångkultur när det gäller politik och ekonomi. De som är medlem-

mar i någon pensionärsorganisation är dock klart mer negativa till mångkultur än genomsnittet och hamnar här längst ner i listan. Detta är dock lite missvisande eftersom genomsnittet för samtliga bara ligger något över genomsnittet för Svenska kyrkans medlemmar. Med andra ord så är det så att de flesta föreningsmedlemskap som redovisas här hänger ihop med en högre tolerans än vad som är genomsnittet i Skåne.

Ett mångkulturellt pussel

Att Skåne såväl som hela Sverige bit för bit är på väg att bli ett alltmer mångkulturellt samhälle står bortom allt tvivel. Det som denna studie visat är att de flesta Skåningar tycker att detta är övervägande positivt. Visst finns det stora skillnader när det gäller olika områden men överlag andas resultaten ändå en positiv inställning och livsstil och kulturella vanor spelar stor roll. Kanske är det så att mat, musik och fotboll kan vara inkörsporren för många etniska svenskar till det nya mångkulturella samhället? De är positiva företeelser som hjälper till att jämna till kanterna när två gamla bitar skall försöka passa ihop till en ny helhet.

Här är det dock uppenbarligen den engagerade yngre generationen som får visa vägen. Kulturföreningen visar sig här inte vara den starkaste motorn för att driva utvecklingen mot ett integrerat och positivt mångkulturellt samhälle, men detta är troligen på grund av en allt för snäv definition av begreppet kultur. Resultaten visar att samhällsengagemang och delaktighet är det som starkast förknippas med en positiv inställning till mångkultur. Men det viktigaste resultatet är ändå att det är avsaknaden av den organiserade kulturens influenser som har starkast samband med en negativ inställning. Med andra ord, se till att de som inte läser börjar läsa, att de som aldrig går på teater går på teater och att de som aldrig diskuterat politik får en chans att göra det. Detta är vägen mot ett mer tolerant och positivt mångkulturellt Skåne.

Källor

- Antoni, Rudolf (2005) "Kultursverige" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Antoni, Rudolf (2008) "Västsvenska kulturvanor" i Nilsson, Lennart (red) *Regionen och flernivådemokratien*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Bourdieu, Pierre (1986) *Kultursociologiska texter*. Salamander, Stockholm
- Fiske, John (1996) Hybrid Vigor: Popular Culture in a Multicultural, Post-Fordist World. *Studies in Latin American Popular Culture*, Vol 15
- Gans, Herbert J. (1999) *Popular culture and high culture. An analysis and evaluation of taste*. New York: Basic Books

- Höglund, Lars; Wahlström, Eva (2007) "Bibliotek, läsning och förtroende" i Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen – Västsverige 1998-2005*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Piccone, Paul (1993) *Beyond pseudo-culture? Reconstituting Fundamental Political Concepts*. Telos. Issue 95
- Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart (1997) *Tidningsläsning och livsstilar*, ur *Ett missnöjt folk* Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red), SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Williams, Raymond (1958) *Culture and Society*, London, Chatto & Windus, New York; Columbia University Press

FOTBOLLSSUPPORTRAR I SKÅNE

ANDERS WIDFELDT OCH LENNART NILSSON

Den svenska elitfotbollen genomgår något av en publikboom. Allsvenskan har under 2000-talet haft femsiffriga publiksnitt vid tre tillfällen. Dessförinnan får vi gå tillbaka till 1968 för ett allsvenskt publiksnitt på över 10 000 åskådare. Också för de fyra ledande klubbarna i Skåne har 2000-talet medfört en positiv publikutveckling. Som framgår av tabell 1 hade Malmö FF guldåret 2004 ett snitt på över 20 000 personer, vilket är ovanligt för en svensk klubb. "Di blåes" ställning som ett publiklag är väl etablerad sedan många år. Sedan den allsvenska debuten säsongen 1931/32 har MFF ett totalt hemmasnitt i den högsta serien på över 10 000 personer. Endast AIK, Djurgården och IFK Göteborg kan uppvisa ett högre totalt hemmasnitt i allsvenskan (Lindahl 2003). Detta är noterbart, inte minst p.g.a. Malmö Stadions förhållandevis måttliga publikkapacitet. MFF:s publikrekord, satt 1967, är 29 328 personer, medan Fotbollstadion i Solna och Nya Ullevi i Göteborg som mest haft möjlighet att ta in mer än 50 000 åskådare.

Tabell 1 *Publiksnitt i allsvenskan som helhet och för fyra skåneklubbar, 1998-2007*

År	Allsvenskan	Malmö FF	Helsingborgs IF	Trelleborgs FF	Landskrona BOIS
1998	5647	7014	9067	2969	*1935
1999	7217	7015	10583	3072	*1093
2000	6976	*6156	9415	2432	*2847
2001	8441	11315	10758	2653	*2939
2002	10180	13058	10439	*1553	7546
2003	10208	18670	10235	*2108	6436
2004	9768	20061	10169	3459	5881
2005	8691	15961	11466	*1742	5660
2006	9423	13665	12415	*1874	*3192
2007	10258	13364	12000	3458	*2972

Kommentar: Klubbarnas snitt avser seriematcher på hemmaplan. Ingen asterisk = allsvenskan; * = div. 1 (från 2000: superettan). Källor: <http://svenskfotboll.se>, <http://www.bolletinen.se/>, Fotboll-extra årsguider. Vissa år har snittsiffrorna räknats fram av författarna.

Även Helsingborgs IF har haft imponerande publiksiffror under 2000-talet, även om man inte sedan år 2000, den senaste säsong MFF låg utanför Allsvenskan, haft

det högsta snittet av skåneklubbarna. Jämfört med övriga svenska lag står sig MFF och HIF:s publiksiffror gott, även om konkurrensen hårdnat. Säsongen 2005 kom MFF etta och HIF trea i den allsvenska publikligan; året därefter kom lagen tvåa respektive trea och 2007 hade man sjunkit ned till femte respektive sjätte plats. Denna till synes negativa utveckling har inte berott på att den egna publiken minskat speciellt mycket, utan snarare på att tillströmningen till IFK Göteborg och de tre ledande stockholmsklubbarna har ökat. Landskrona BOIS har å sin sida haft ganska skiftande publiktillströmning, till viss del beroende på att man under flera säsonger legat utanför allsvenskan. Den senaste säsongen de svartvita låg i allsvenskan, 2005, kom man på tolfte plats i publikligan. Trelleborgs FF har också åkt ut och in i allsvenskan, vilken syns i publikstatistiken. TFF:s allsvenska snittsiffror har ändå stått sig väl jämfört med det sportsligt mer framgångsrika 1990-talet – bland annat sattes Vångavallens nuvarande publikrekord, 9843 personer, mot Malmö FF 2004. Icke desto mindre kom TFF sist i den allsvenska publikligan både 2004 och 2007.

Tack vare SOM-undersökningarna har vi sedan några år möjlighet att studera fotbollens supportrar mera ingående än vad som de officiella publiksiffrorna ger möjlighet till. Frågor om favoritlag i fotboll har med jämna mellanrum förekommit i de västsvenska SOM-studierna sedan 1994. I Malmö ställdes frågan om favoritlag första gången år 2001, och i hela Skåne första gången 2004 (Nilsson och Widfeldt 2006a). Den SOM-undersökning som ligger till grund för denna bok ger oss alltså möjlighet att göra jämförelser mellan 2004 och 2006 – den första gången vi kan studera utvecklingen över tid bland de skånska supportrarna. I det följande kommer vi att ta upp tre frågeställningar. Vi kommer först att titta på anhängarskapets utveckling totalt sett. Har andelen supportrar i Skåne ökat eller minskat mellan 2004 och 2006? Därefter kommer vi att studera de olika lagens ställning, och hur den utvecklats under samma period. Slutligen kommer vi att se närmare på den sociala sammansättningen av supportrarna till de tre största skåneklubbarna MFF, HIF och Landskrona.

Andelen anhängare minskar

I de västsvenska SOM-studierna har vi kunnat notera en nedåtgående trend i anhängarskapet (se Widfeldt och Nilsson 2006b; 2008). Som framgår av tabell 2 har andelen supportrar bland allmänheten gått ned även i Skåne. Minskningen från de 43 procent som uppgav sig vara anhängare av ett herrlag år 2004, till 39 procent år 2006, är statistiskt säkerställd. Det samma gäller minskningen från 18 till 14 procent av andelen damlagssupportrar. Minskningen tycks ha ägt rum i de flesta delar av Skåne. I Malmö är minskningen på herrlagssidan åtta procentenheter, och vi kan också notera klara minskningar i nordöstra och syvästra Skåne. Undantaget tycks vara nordvästra Skåne, där andelen supportrar till såväl herr- som damlag i stort sett legat stilla och sydost där andelen herrlagssupportrar inte nämnvärt förändrats.

Tabell 2 Andel som uppger sig ha ett favoritlag i fotboll, herrlag respektive damlag i Skåne 2004 och 2006 (procent och antal)

Herrlag	2004	n	2006	n	Damlag	2004	n	2006	n
Hela Skåne	43	1453	39	1211	Hela Skåne	18	605	14	449
Nordost	35	197	27	150	Nordost	17	95	12	66
Sydost	33	92	31	78	Sydost	19	54	14	34
Nordväst	45	386	45	344	Nordväst	14	118	12	90
Sydväst	47	778	40	639	Sydväst	20	338	16	259
Malmö	51	364	43	277	Malmö	22	155	18	117

Kommentar: Procentbasen är samtliga svarande, dvs. de som ej svarat på frågan om favoritlag antas ej ha något favoritlag.

Om vi sedan tittar på utvecklingen mellan 2004 och 2006 för de olika klubbarna, genom att jämföra tabellerna 3A och 3B, ser vi en negativ utveckling för Malmö FF och Landskrona, medan Helsingborgs IF noterar en klar ökning, från 17 till 26 procent. Det skulle kunna hänga samman med att Henrik Larsson återkom till sin gamla klubb under 2006. Malmö FF är fortfarande klart störst, men Helsingborgs IF har närmast sig. År 2004 var MFF:s försprång 29 procentenheter; 2006 hade det minskat till 13 procentenheter. Andra lag ligger långt efter, och det är noterbart att ett "utombys" lag som IFK Göteborg 2006 hade lika stor andel supportrar som skånelagen Landskrona och Trelleborgs FF. Övriga enskilda klubbar har för få anhängare för att meningsfulla jämförelser skall kunna göras. Andelen som håller på andra svenska lag än de som listas i tabellen har legat på en stabil nivå. Det samma gäller stödet för utländska lag.

Tabell 3A Skåningarnas favoritlag i fotboll, herrlag, i olika delar av Skåne år 2006 (procent av dem som har ett favoritlag)

	MFF	HIF	LBOIS	TFF	IFK M-ö	IFK Gbg	Sv. landsl.	Annat sv. lag	Utl. lag	s:a	n
Hela Skåne	39	26	3	2	0	3	1	17	9	100	1211
NO	27	18	1	1	0	3	2	35	13	100	150
SO	45	9	0	0	0	5	1	30	10	100	78
NV	6	67	8	1	0	2	1	7	8	100	344
SV	59	8	0	4	1	4	1	14	9	100	639
Malmö	72	3	0	1	1	1	0	13	9	100	277

Kommentar: Nio lag vars namn ej har gått att koda ingår i kategorin "annat svenskt lag."

Malmö FF har det klart starkaste stödet i nästan hela Skåne. I hemstaden Malmö har MFF nästan tre fjärdedelar av alla supportrar. Inget annat svenskt eller utländskt lag kommer i närheten. Ärkerivalen IFK Malmö, som man inte mött i seriesammanhang sedan 1962, gör endast anspråk på en procent av supportrarna i Malmö; i hela Skåne är Kanariefåglarnas andel mindre än en procent. MFF är också det största laget i nordöstra, sydöstra och sydvästra Skåne. Inom de två sistnämnda regionerna är dominansen stor, medan Helsingborgs IF ligger som förhållandevis god tvåa i nordost. I den nordvästra länsdelen är det Helsingborg som dominerar, med Landskrona långt efter på andra plats, tätt följda av MFF.

Tabell 3B Skåningarnas favoritlag i fotboll, herrlag 2004 i olika delar av Skåne (procent av dem som har ett favoritlag)

	MFF	HIF	LBOIS	TFF	IFK M-ö	IFK Gbg	Sv. landsl.	Annat sv. lag	Utl. lag	s:a	<i>n</i>
Hela Skåne	46	17	6	1	0	3	2	17	8	100	1453
NO	26	14	3	1	0	9	4	35	9	100	197
SO	53	7	1	2	0	3	2	23	9	100	92
NV	8	46	18	0	0	2	1	17	9	100	386
SV	68	5	2	2	1	2	2	10	8	100	778
Malmö	77	2	1	0	1	2	2	8	7	100	364

Kommentar: Tjugo lag vars namn ej har gått att koda ingår i kategorin "annat svenskt lag".

Minsking även på damsidan

Stödet för olika damklubbar kan utläsas i tabell 4A och 4B; mätningen 2006 gjordes året före det att MFF:s damlag bytte namn till Ldb FC Malmö. Malmö FF dominerar även bland damlagssupportrarna. MFF:s närmaste utmanare är svensk damfotbolls dominant under senare år, IFK Umeå, som är det populäraste laget i nordvästra och sydöstra Skåne. Andra skånelag, som Kristianstads DFF och Helsingborgsklubben Stattena IF, ligger klart efter Umeå, även i sina respektive hemregioner.

Som vi såg i tabell 2 minskade andelen damlagssupportrar mellan 2004 och 2006. På klubbnivå är dock bilden en aning mer mångfacetterad. Andelen anhängare till MFF:s damlag har gått ned från 50 till 45 procent, men de senaste årens dominanter i svensk damfotboll, IFK Umeå, har något ökat sin andel. Gapet mellan MFF och Umeå har därmed minskat från 26 till 18 procentenheter. Det kan nämnas att Umeås genomslag i hela Sverige också bekräftas av våra SOM-studier i Västsverige. I Göteborg var de flerfaldiga svenska mästarennorna det populäraste av alla damlag både 2004 och 2006. Stattena har gått fram en aning i nordvästra Skåne, medan

Kristianstads supporterandel i nordost har halverats. Den utvecklingen kanske kan vändas i och med klubbens återkomst till allsvenskan år 2008.

Tabell 4A Skåningarnas favoritlag i fotboll, damlag 2006 i olika delar av Skåne procent av dem som har ett favoritlag)

	MFF	IFK Umeå	Stattena	Kristi- stad	Djurg/ Älvsjö	Sv. landsl.	Annat sv. lag	Utl. lag	s:a	<i>n</i>
Hela Skåne	45	27	5	1	2	5	15	0	100	449
Nordost	12	45	0	6	3	8	26	0	100	66
Sydost	53	15	-	-	-	-	32	-	100	34
Nordväst	8	44	24	1	3	10	9	1	100	90
Sydväst	64	18	0	0	2	3	13	0	100	259
Malmö	79	12	0	0	2	1	6	0	100	117

Kommentar: Nio lag vars namn ej har gått att koda ingår i kategorin "annat svenskt lag".

Tabell 4B Skåningarnas favoritlag i fotboll, damlag 2004 i olika delar av Skåne procent av dem som har ett favoritlag)

	MFF	IFK Umeå	Stattena	Kristi- stad	Djurg/ Älvsjö	Sv. landsl.	Annat sv. lag	Utl. lag	s:a	<i>n</i>
Hela Skåne	50	24	4	2	2	6	12	0	100	605
Nordost	23	37	0	12	3	9	16	0	100	95
Sydost	50	22	0	0	7	7	12	2	100	54
Nordväst	7	35	20	0	5	8	24	1	100	118
Sydväst	72	17	0	0	1	4	6	0	100	338
Malmö	81	12	0	0	0	4	2	1	100	155

Kommentar: Tolv lag vars namn ej har gått att koda ingår i kategorin "annat svenskt lag".

Malmö FF dominerar i alla samhällsgrupper

I kraft av sin dominans, med det överlägset största antalet supportrar, är Malmö FF det mest populära laget i samtliga socioekonomiska grupper. Det gäller såväl män som kvinnor, yngre som äldre, arbetare som företagare och svenska som utländska medborgare. I tabell 5 redovisas de tre största lagens, samt samtliga skånska fotbollssupportrars, sammansättning med avseende på kön, ålder, yrkesgrupp och medborgarskap. För Landskrona BOIS, vars andel av supportrarna minskade mellan 2004 och 2006, bygger siffrorna på ett osäkert statistiskt underlag, speciellt för det sistnämnda året. Vi får därför vara försiktiga med våra slutsatser, men en del huvuddrag kan ändå ursiklas.

Tabell 5 Skånska favoritlag i fotboll bland herrlagen och olika socio-ekonomiska grupper år 2004 och 2006 (procent)

	2004				2006			
	MFF	HIF	Landsk BOIS	Alla supportrar	MFF	HIF	Landsk BOIS	Alla supportrar
Kön								
Kvinnor	41	35	47	40	36	43	48	39
Män	59	65	53	60	64	57	52	61
s:a procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Ålder								
70-85	12	14	8	11	12	21	15	15
60-69	14	16	20	13	16	17	15	16
50-59	15	20	13	16	21	18	31	19
40-49	17	17	23	17	14	17	24	16
30-39	17	11	16	16	19	12	9	16
20-29	16	14	12	15	12	10	3	12
15-19	9	8	8	11	6	5	3	6
s:a procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Yrkesgrupp/Klass								
Företagare	9	10	1	9	10	8	6	8
Högre tjm.	18	12	18	18	23	17	16	20
Tjm.	29	28	19	26	29	31	25	29
Jordbrukare	1	2	0	2	1	3	0	2
Arbetare	43	48	62	46	37	41	53	41
s:a procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Medborgarskap								
Svenskt	95	97	94	95	95	97	91	94
Utländskt	5	3	6	5	5	3	9	6
s:a procent	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal	662	253	90	1456	476	311	33	1211

Kommentar: Procentbasen utgörs av dem som har respektive lag som favoritlag i herrfotboll. I 2006 års undersökning är antalet 15-åringar färre eftersom personer födda 1991 ej ingått i urvalet.

Av dem som har ett favoritlag i fotboll bland herrlagen är 60 procent män och 40 procent kvinnor. Åldersfördelningen är förhållandevis jämn, men med något lägre andel supportrar i två yngsta åldersgrupperna. Den största yrkeskategorin är arbetarna, men om man slår samman lägre medelklass (gruppen tjänstemän) och högre medelklass (högre tjänstemän/akademiker) till en stor medelklasskategori, blir det den största socialgruppen bland supportrarna. Företagarna utgör en knapp tiondel av alla supportrar, medan jordbrukarna är ytterst få. Som det klart största laget

uppvisar MFF en social och politisk sammansättning i huvudsak liknar supporter-kollektivet som helhet. Detsamma gäller Helsingborgs IF:s anhängare, men med det undantaget att HIF har en något starkare ställning bland de äldsta. Däremot är arbetarna klart överrepresenterade bland Landskrona BOIS' supportrar medan, omvänt, tjänstemän och företagare är aningen underrepresenterade. Andelen supportrar med utländskt medborgarskap är genomgående låg bland de mest populära skånska fotbollslagen. Föga överraskande finns det en högre andel utländska medborgare bland dem som håller på utländska lag.

Partisymptati redovisas inte i tabellen, men det kan nämnas att det dåvarande regeringsblocket, bestående av socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet, år 2004 hade hälften av sympatierna bland supportrarna som helhet. Socialdemokraterna var klart största parti med 40 procent, och de borgerliga fick tillsammans ca 45 procent. MFF, som ju har flest supportrar, följde detta mönster. HIF hade en mer borgerlig profil, medan socialdemokraterna hade en starkare ställning bland Landskronas supportrar. Mellan 2004 och 2006 följde de skånska fotbollssupportrarna de opinionsmässiga förändringarna i samhället, och valåret 2006 var de borgerliga i majoritet. Skillnaden i profil mellan MFF:s och HIF:s supportrar består emellertid – MFF:arna är mer vänsterorienterade, medan HIF:s supportrar lutar en aning mer åt det borgerliga hållet.

Fotbollen behåller sitt grepp – men hur länge?

De siffror vi redovisat i detta kapitel bör tas med försiktighet. De skånska supporterundersökningarna har ännu inte pågått så länge att vi med någon säkerhet kan uttala oss om utvecklingen över tid. Nedgången i andelen supportrar mellan 2004 och 2006 kan helt enkelt ha att göra med att 2004 var ett exceptionellt år för Malmö FF, med svenskt mästerskap och ett mycket fint publiksnitt. Om 2006 års siffror utgör en "normalnivå", eller om de är inledningen på en mer långsiktig tillbakagång vet vi inte förrän fler underökningar genomförts. Rent spekulativt kan vi ändå ställa frågan hur länge den svenska, och skånska, fotbollsboomen från 2000-talet kommer att hålla i sig. Om vi vidgar tidsperspektivet är de allsvenska publiksnitten de senaste 6-7 åren ett historiskt undantag, och man kan knappast utgå från att de kommer att hålla sig kvar på samma höga nivå. De svenska klubbarnas insatser i de europeiska cuperna tyder inte på att herrallsvenskan håller speciellt hög klass i en internationell jämförelse. På damsidan är de svenska elitklubbarnas internationella konkurrenskraft högre, vilket också visar sig i det stora och landsomfattande stödet för IFK Umeå.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att publiksiffror och anhängarskap inte är samma sak. Att vara supporter är en form av identifikation, medan att gå på matcherna är en handling, som dessutom är förknippad med kostnader och vissa uppoffringar. Man kan, som den brittiske statsvetaren Justin Fisher (1996:28; 164), jämföra anhängarskap med partiidentifikation: att identifiera sig med ett politiskt

parti betyder inte med nödvändighet att man i alla väder röstar på det. Våra västsvenska undersökningar visar också att det inte finns något enkelt samband mellan publiksiffror och andelen anhängare i befolkningen. IFK Göteborg hade sin största andel supportrar 1994, då publiksnittet var mindre än hälften mot vad det varit de flesta säsonger hittills under 2000-talet. Även det totala anhängarskapet var i Västsverige som högst i kölvattnet efter VM-bronset 1994, och stabiliserade sig sedan på en lägre nivå medan publiksiffrorna steg (Widfeldt och Nilsson 2002; 2006b; 2008). I Skåne har vi, med reservation för vårt hittills ganska tunna underlag, sett att anhängarskap och publikutveckling utvecklats i samma riktning. Det finns alltså inga tecken på något generellt samband, i någon riktning, mellan publiksiffror och anhängarskap.

Ändå kan man spekulera i vad det minskade anhängarskapet skulle kunna innebära om nedgången fortsätter. Även om det kortsiktiga sambandet mellan anhängarskap och publiksiffror är oklart, är det inte orimligt att tänka sig att det potentiella publikunderlaget långsiktigt kommer att erodera om anhängarskapet fortsätter att minska. En traditionsrik klubb som Malmö FF kommer naturligtvis alltid att ha stora anhängarskaror, men supporterbasen fortsätter att tunnas ut kan det i framtiden komma att inverka på publikunderlaget. Omvänt kan man säga att den positiva trenden för Helsingborgs IF kan, om den fortsätter, fungera som en framtidsinvestering.

Referenser

- Fisher, J. (1996): *British Political Parties*. Hemel Hempstead: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf.
- Lindahl, J. (2003): "Rekordartad publikutveckling!" Bolletinen 1/2003 (www.bolletinen.se/sfs/pdf.htm).
- Widfeldt, A och Nilsson, L (2002) "Lagen och deras supportrar." I Nilsson, L red. *Flernivådemokrati i förändring*, pp. 229-241. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L och Widfeldt, A (2006a) "Skånska fotbollssupportrar." I Nilsson, L red. *Nya Gränser. Skåne*, pp. 197-204. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Widfeldt, A och Nilsson, L (2006b) "Väst-svenska fotbollssupportrar." I Nilsson, L red. *Nya Gränser. Västsverige*, pp. 193-202. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Widfeldt, A och Nilsson, L (2008) "Svenska fotbollssupportrar." I Nilsson, L och Johansson, S red. *Regionen och flernivådemokratin*, pp. 155-166. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Medielandskapet

EMPIRISKA PERSPEKTIV PÅ NYHETER: VANOR, INNEHÅLL OCH FÖRTROENDE

OSCAR WESTLUND

De senaste två decennierna har präglats av ett expanderande nyhetsmedielandskap – som en följd av bl.a. digitalisering och en uppluckring av Public service systemet. Traditionella nyhetsmedier har etablerat flerkanalpubliceringsformer, och därtill har fler privata aktörer vuxit fram, där TV4 och Metro är de mest framstående exemplen. Trots att utbudet av medier har ökat så har inte den tid svenskarna ägnar åt medier ökat särskilt (Mediebarometern 2007). Istället kan vi se att ett fragmentiserat medielandskap vuxit fram, med en ökande konkurrens bland medierna om användarnas tid och uppmärksamhet. Dessa förändringar gäller även för Skåne – även om de traditionella nyhetsmedierna där liksom i andra regioner behållit en stark position (Olsén Antoni & Antoni 2005, Mediebarometern 2007). Denna artikel beskriver hur skåningar tar del av nyheter i olika medier såsom TV, radio, dagspress och internet. Särskilt utrymme ges till att analysera hur morgontidningsläsningen förändras över tid samt vilket innehåll man läser i denna. I artikeln görs även en analys av skåningarnas förtroende för olika nyhetsmedier samt hur detta hänger samman med användning. Artikelns resultat baseras på SOM-undersökningen 2006 i Skåne.

Användning av nyhetsmedier

Beträffande användning av etermedier i Skåne har SVT's riksnyheter en mycket stark ställning, även om deras regionala nyheter och TV-nyheterna också når till en relativt stor del. Men det är även oerhörda skillnader bland olika åldersgrupper, bland pensionärer är det 84 procent som regelbundet tar del av Aktuellt/Rapport. Det kan jämföras med att det endast är var femte person i åldern 15-29 som regelbundet ser detta nyhetsprogram. Tittandet på Nyheterna i TV4 når ungefär motsvarande andel, men användningen av övriga TV- och radiokanaler är mer begränsad. Denna åldersgrupp tar generellt sett del av nyheter i mindre utsträckning än andra, men är samtidigt mest regelbundna användare av nätnyheter och Metro. Bland pensionärer däremot, har etermedierna en klart mer framträdande roll. Bland etermediernas lokala nyhetsutbud tar allmänheten framförallt del av Sydnytt i SVT och Radio P4. Särskilt hög är användningen bland medelålders och pensionärer. Användningen av ekonyheterna i SR ligger istället i nivå med text-TV.

Tabell 1 Regelbunden användning av nyhetsmedier bland olika grupper i Skåne 2006 (procent)

	Kön			Ålder				Social klass			
	Alla	Kv	Män	15-29	30-49	50-64	65-85	Arb	Ljt	Htj	Efö
Lokal morgontidning	74	75	72	53	68	83	86	69	80	79	77
Sydsvenskan	29	29	30	23	27	34	30	16	36	52	26
Helsingborgs Dagblad	13	14	13	7	11	14	21	13	16	11	12
Skånska Dagbladet	10	10	11	5	8	11	17	11	8	5	11
Gratistidning											
Metro Skåne	27	27	28	48	28	25	14	33	26	23	22
Kvällstidning											
Kvällsposten	9	9	11	9	9	12	9	13	8	4	12
Aftonbladet	6	6	6	9	6	5	4	9	4	2	6
Nättidning											
Kvällsposten	5	4	6	7	6	5	2	5	5	5	4
Aftonbladet	22	19	26	40	30	17	5	22	24	26	18
Sydsvenskan	7	6	8	10	8	7	2	6	6	12	4
Helsingborgs Dagblad	4	3	4	4	6	3	1	4	4	4	3
TV											
SVT Aktuell/Rapport	55	53	57	21	39	70	84	51	62	55	58
SVT Sydnytt	38	39	37	13	20	48	71	38	44	33	42
SVT Morgonnyheter	13	11	13	8	11	14	17	11	12	15	16
TV4 Nyheterna	30	32	28	23	31	31	32	34	28	23	34
TV4 Öresund	16	18	15	14	15	18	20	22	14	10	19
TV4 Nyhetsmorgon	11	14	9	13	12	11	10	13	7	10	15
Text-TV	21	18	26	20	26	20	17	21	23	27	16
Radio											
SR P4 lokalityheter	28	29	27	5	18	42	43	31	31	20	31
SR Ekonyheterna	21	20	22	7	18	24	30	16	23	29	32
Minsta antal svar	3139	1648	1492	534	1028	829	749	1191	763	596	356

Kommentar: Med regelbundet tittande/lyssnande på nyhetsprogram i TV och radio samt användning av Text-TV avses minst fem dagar i veckan. Även regelbunden läsning av Metro avser minst 3 dgr/veckan, medan läsning av övriga tidningar innebär läsning minst fyra dagar i veckan. Social klass innebär upplevd familjeklass: arb=arbetarfamilj, ljt=lägre tjänstemannafamilj, htj=högre tjänstemannafamilj, efö=egen företagarfamilj (inkl jordbrukare).

Den skånska lokaltidningsmarknaden är uppdelad bland flera olika aktörer med en relativt liten andel av den totala läsningen, med undantag för Sydsvenskan. Omkring tre av fyra skåningar läser morgontidning regelbundet, vilket är något högre än riksgenomsnittet (Westlund 2007a). Bland skåningar är det framförallt medelålders, pensionärer och tjänstemän som regelbundet läser morgontidningen, vilket går i linje med sedvanliga läsarmönster. I olika delar av Skåne läses olika morgontidningar, och endast ett fåtal är stora i flera olika kommuner.

Det finns huvudsakligen tre morgontidningar som skåningarna tar del av om man ser till läsningen med hela Skåne som bas. Dessa tre är Sydsvenskan, Helsingborgs Dagblad och Skånska Dagbladet. Sydsvenskan läses av flest, och har sin största läsekrets bland 50-64-åringar och högre tjänstemän. Det skiljer sig från Helsingborgs Dagblad och Skånska Dagbladet, som istället är mer utbredd bland pensionärer. Dessa morgontidningar har givetvis en mycket högre andel läsare i särskilda kommuner – där läsningen mer överensstämmer med nivån om omkring 75 procent.

Läsarna av gratistidningen Metro skiljer sig från läsarna av de prenumererade morgontidningarna på så vis att Metro framförallt läses av 15-29-åringar och arbetare. Resultaten pekar därmed mot att de olika tidningarna är olika starka hos olika åldersgrupper i den skånska regionen. Notera att läsning av Metro, till skillnad från övriga tidningar, avser läsning minst tre dagar i veckan.

Kvällstidningarna Aftonbladet och Kvällsposten har en något svagare position på den skånska marknaden, de används frekvent endast av omkring var tionde skåning. Aftonbladet läses framförallt av 15-29-åringar, arbetare och egna företagare. Även Kvällsposten har en stark position bland arbetare och egenföretagare, men utifrån ålder är man istället starkast bland 50-64-åringar. Det är anmärkningsvärt att Kvällspostens pappersutgåva genomgående har en starkare position än dess nättidning. Särskilt bland arbetare och egna företagarna är det vanligt att köpa tidningen för en stunds förströelse och uppdatering. För Aftonbladet ser vi däremot en helt omvänd situation – bland flera grupper är andelen nättidningsläsare fyra till fem gånger så stor. Bland morgontidningarna å andra sidan är det tvärtom så att papperstidningsversionen fortfarande har en klart mer framträdande position i skåningarnas nyhetsvardag.

Tabell 1 visar flera mönster som är bekanta kring svensk nyhetsanvändning i allmänhet. I likhet med undersökningar av den svenska befolkningen som helhet så är läsning av morgontidning ungefär lika vanligt bland män och kvinnor också i Skåne-regionen. Den åldersskiktade användningen av morgonpress och public servicekanaler i radio och TV känns även den igen från generella nyhetsanvändningsmönster. Beträffande läsning av morgontidning är detta särskilt vanligt bland medelålders och pensionärer. Det är även vanligare bland tjänstemän med regelbunden läsning än bland arbetarklassen (Bergström, Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2007a). Detta mönster ser vi även i Skåne, med undantag från Skånska Dagbladet, där tidningens större spridning slår igenom i fråga om läsarnas sociala struktur. Från nationella undersökningar har vi också sett att läsningen av Metro är mest utbredd bland unga vuxna (Wadbring 2003, 2006).

Även fenomenet att nättidningar börjat utgöra ett betydelsefullt nyhetsmedium inom särskilda grupper så som unga vuxna och högre tjänstemän känns igen ur ett nationellt perspektiv (Bergström 2005). Dessa utvecklingstendenser är även ur ett nationellt perspektiv särskilt tydliga bland kvällspressen – Aftonbladet och Expressen har sedan år 2006 dubbelt så många läsare på internet som i pappersform (Westlund 2007a).

Beträffande tittande på TV-nyheter framgår att SVT har högre räckvidd bland samtliga grupper utom de yngsta. Dessa mönster gäller för såväl riks- som regionala nyhetssändningar, men är inte särskilt påtagliga för morgonprogram. Skillnaderna mellan SVT och TV4 är särskilt påtagliga beträffande pensionärer och högre tjänstemän. SVT's typiska nyhetstittare är äldre och män, medan för TV4 är det kvinnor inom alla åldrar.

Från resultaten framgår också markanta skillnader i lyssnande till nyhetssändningar från SR bland olika åldersgrupper. Det är mycket få ungdomar och unga vuxna som använder detta nyhetsmedium samtidigt som användningen är tämligen väl utbredd bland medelålders och pensionärer, i synnerhet lyssnande till lokalradio i P4. Låg nyhetsanvändning bland unga vuxna är inte ett faktum som endast SR och SVT måste förhålla sig till, utan något de delar med lokalpressen.

Morgontidningsläsning i Skåne – ett tynande fenomen?

Nyhetsvanorna i Skåne visar således ett igenkännbart mönster från svensk nyhetsanvändning i allmänhet. Den lokala morgontidningen har fortfarande en framträdande roll och intresset för lokala nyheter är stort (Bergström, Wadbring & Weibull 2005). Diskussionen kring enskilda nyhetsmedier har samtidigt pekat på intressanta skillnader i användning bland olika grupper – men inte illustrerat hur användningen förändrats över tid. Från SOM-institutetets årliga nationella undersökningar som genomförs sedan 1986 vet vi att såväl morgontidnings- och kvällstidningsläsningen under det senaste decenniet visar en svagt nedåtgående trend. Samtidigt har läsningen av gratistidningar och nättidningar ökat (Sternvik, Weibull och Nilsson 2005, Westlund 2007a). Frågan som nu skall analyseras är hur morgontidningsläsningen i Skåne utvecklats över tid, vilket sker genom en analys av förändringarna bland olika grupper mellan åren 2004 och 2006.

Från tabell 2 kan vi se att det mellan 2004 och 2006 skett en stadig minskning av antalet högfrekventa läsare (6-7 ggr/v) bland samtliga grupper. Den generella minskningen är sex procent, från 71 till 65 procent. Det är en ganska jämn minskning i samtliga grupper, om något mer markant bland 50-64- och 65-85-åringar. Dessa grupper fortsätter att vara de mest regelbundna morgontidningsläsarna. Läsningen är som mest begränsad bland 15-29-åringar, men även 30-49-åringar och arbetare utmärker sig genom en förhållandevis begränsad nyhetsanvändning.

Procentdifferensen mellan 2004 och 2006 pendlar mellan fem och åtta procent nedåt mellan olika grupper vid en analys av förändringar i läsning 6-7 dagar i veckan. Vid en närmare granskning av andelen som läser morgontidning mer sällan än 2-3 gånger i veckan kan vi notera att det här skett en relativt sett större ökning. Bland allmänheten har andelen sällan-läsare ökat med elva procentenheter. Analysen av grupper visar att ökningen av sällan-läsare varierar mellan sju procent hos medelålders och sexton procent bland unga vuxna.

Tabell 2 Läsning av prenumererade papperstidningar bland olika grupper 2004 och 2006 i Skånerregionen (procent)

	6-7 ggr/v		4-5 ggr/v		2-3 ggr/v		Mer sällan		Antal svar	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006	2004	2006	2004	2006
Samtliga	71	65	12	8	8	7	9	20	3360	3142
Kön										
Kvinnor	72	67	12	8	8	6	9	19	1733	1493
Män	70	63	11	9	8	8	10	20	1627	1649
Ålder										
15-29 år	44	38	23	16	16	15	16	32	708	535
30-49 år	63	57	15	11	11	9	11	23	1069	1028
50-64 år	84	76	6	7	4	4	6	13	850	829
65-85 år	92	85	1	1	1	1	5	13	732	749
Social klass										
Arbetare	65	59	13	10	10	8	12	23	1328	1191
Tjänsteman	77	72	10	7	7	6	6	14	776	764
Högre tjänsteman	76	71	11	9	7	6	6	15	377	596
Företagare	77	71	8	6	5	6	10	17	586	258

Kommentar: Dem som inte svarat på frågan faller inom kategorin mer sällan.

Men nedgången behöver inte innebära att tidningarnas räckvidd minskar. Under samma period ser vi nämligen en ökning i läsning av morgontidningsföretagens nyhetssajter på internet. År 2004 var det 10 procent av allmänheten i Skåne och 17 procent av malmöiterna/lundaborna/trelleborgarna som tog del av sydsvenskans nättidning minst någon gång i veckan. År 2006 hade andelen användare ökat till 17 respektive 21 procent. Ökningen av andelen som använder 6-7 dagar i veckan var i båda fallen två procentenheter. Dessa resultat indikerar att det sker en kompensation i räckvidd genom ökad nätnyhetsanvändning. När skåningarna och malmöiterna/lundaborna/trelleborgarna gör en självuppskattning huruvida deras nätnyhetsanvändning ökat eller minskat under det senaste året uttrycker 22 respektive 25 procent att den ökat. Ökningarna är särskilt påtagliga bland ungdomar och högutbildade. För Sydsvenskans del är det emellertid minst ökning bland sällanläsarna. Istället är bland dem som läser 1-5 gånger i veckan det kan noteras en ökning i nätnyhetsanvändning.

Att nättidningen kompenserar nedgången i räckvidd för den tryckta papperstidningen är ett mönster vi känner igen från såväl Göteborgsregionen (Bergström & Weibull 2008) som riksnivå (Bergström 2005, 2006, Westlund 2007a). Detta mönster är särskilt tydligt vad gäller kvällstidningarna, för vilka nättidningen numera har en större regelbunden läsekrets än papperstidningen (Westlund 2008).

Läsning av innehållskategorier i den lokala morgontidningen

Kapitlet har analyserat de mer och mindre frekventa läsarna av morgontidningar i Skåne – men vilka typer av innehåll tar man del av? Tabell 3 visar hur stor andel inom olika grupper av skåningar som tar del av allt eller ganska mycket av olika typer av innehåll i den lokala morgontidningen. De olika innehållstyperna redovisas i en fallande rangordning. Det framgår att skåningarna framförallt tar del av lokala och regionala nyheter – vilket är särskilt vanligt bland de mer frekventa läsargrupperna. Tidigare forskning har visat att människor uppskattar det lokala innehållet utifrån såväl geografisk närhet (Björkqvist-Hellingwerf och Weibull 1995) som människors identitet och känsla av anknytning till ett område eller ämne (Lithner och Weibull 1999).

Morgontidningsläsarna i Skåne tar i stor utsträckning del av nyheter om olyckor och brott, utrikesnyheter, radio- och TV-material samt inrikespolitik. De innehållstyper som man däremot överlag ägnar minst uppmärksamhet åt är kultur-, ekonomi- och debattartiklar. Dessa mönster liknar i huvuddrag tidigare forskningsresultat kring hur svenska befolkningen i allmänhet läser lokala morgontidningar (Andersson 2007).

Tabell 3 Läsning av olika typer av innehåll i lokal morgontidning bland olika grupper av allmänheten i Skåne-regionen (procent)

	Alla	Kön		Ålder				Social klass			
		Kv	Män	15-29	30-49	50-64	65-85	Arb	Ltj	Htj	Efö
Lokala nyheter	78	81	76	68	77	84	81	77	85	80	78
Regionala nyheter	72	70	66	53	67	74	72	64	76	72	71
Olyckor och brott	59	63	55	59	58	61	60	64	63	51	63
Utrikesnyheter	57	54	60	49	56	62	57	48	65	75	55
Radio- och TV-material	56	61	49	53	55	55	59	56	60	59	54
Inrikespolitik	55	52	58	38	52	65	60	44	65	72	55
Familjenyheter	46	59	32	25	44	53	57	50	50	38	47
Nöjesartiklar	43	49	35	56	49	40	27	44	44	44	46
Insändare	40	47	33	28	32	45	55	44	46	32	39
Ledare och kommentarer	37	36	38	17	29	45	54	26	43	53	47
Sport	37	24	52	33	35	38	42	38	41	36	36
Debattartiklar	36	38	34	23	32	42	44	28	42	51	39
Lokala affärsannonser	35	41	29	20	38	39	38	36	40	30	41
Kulturartiklar	34	41	26	26	28	42	38	24	39	51	39
Ekonominyheter	34	27	42	15	33	42	42	25	41	44	43
Minsta antal svar	3134	1643	1491	531	1025	827	745	1186	762	594	256

Kommentar: frågan löd: Hur mycket brukar Du normalt läsa av innehåll i den lokala morgontidningen? I tabellen redovisas de som svarat "Allt/i stort sett allt" samt "Ganska mycket". De som svarat "Inte särskilt mycket", "Ingenting/nästan inget alls" samt "Vet ej" redovisas ej, men ingår i procentbasen.

Det är påtagligt att 15-29-åringarna tar del av en rad olika typer av innehåll i den lokala morgontidningen mindre ofta än övriga åldersgrupper. Dessa mönster förklaras delvis av att 15-29-åringar generellt sett läser den lokala morgontidningen mindre, och istället läser Metro. Gruppens läsning av regionala och lokala nyheter, ledare och kommentarer, samt nyheter om familj och ekonomi är klart lägre än bland övriga grupper. Bland arbetare finner vi också en mer begränsad läsning, särskilt av innehållstyper som vanligen karaktäriseras som mer seriösa: kultur-, ekonomi och ledare. Det är bland de två övre ålderskategorierna, i synnerhet pensionärerna, som vi finner de mest frekventa läsarna. Det gäller särskilt familjenyheter samt ledare och kommentarer.

Det finns flera intressanta skillnader inom de olika grupperna beträffande vilket innehåll man läser mest och minst, jämfört med allmänheten. Bland kvinnor hamnar radio- och TV-material samt familjenyheter något högre. Hos det motsatta könet däremot hamnar dessa lägre, men att utrikesnyheter och inrikespolitik läses av fler. Hos ungdomar ser vi att nöjesartiklar hamnar mycket högt, medan det hamnar exceptionellt lågt bland pensionärer. Bland medelålders och pensionärer placerar sig inrikespolitiken något högre. Arbetarklassen värdesätter olyckor och brott samt radio- och TV-material i sin läsning. Bland högre tjänstemän kan vi notera att olyckor och brott hamnar lågt, medan innehåll som ledare och kommentarer, ekonominyheter samt debatt- och kulturartiklar hamnar högre.

Förtroende för nyhetsmedier i Skåne

Människors nyhetsanvändning är i stor utsträckning relaterat till deras förtroende för nyhetsmedier. Förtroende för nyhetsmedier handlar om huruvida dessa upplevs rapportera om händelser på ett neutralt och tillförlitligt sätt. Medieförtroende betraktas vanligen med utgångspunkt i människans subjektiva bedömningar av sitt förtroende för olika medier. Förtroendet ses som ett tillstånd hos individen som handlar om känslomässiga förväntningar kring tillit och sanning (Elliot, 1997).

Denna utgångspunkt används även i SOM-undersökningen i Skåne, där respondenterna får uttrycka sin känsla av förtroende för olika nyhetsmediers rapportering kring vad som händer i deras kommun. Resultaten visar intermediala skillnader – d.v.s. skillnader mellan olika nyhetsmedier. Människor kan bedöma sitt förtroende för nyhetsmedier utifrån högst personliga kriterier. Därför kan det allmänna förtroendet svänga som en följd av förändrade attityder, inte endast p.g.a. förändringar hos nyhetsmedierna. Förtroendet för nyhetsmedier handlar om ett samspel mellan ett mediums egenskaper och en individs attityder och kunskap (Österman, 2004). 2006 års SOM-undersökning utgör ett tvärsnitt av skåningarnas förtroende för olika nyhetsmedier i regionen. Det innebär att resultaten endast redovisar förtroendet för ett urval av de tidigare diskuterade lokala nyhetsmedierna.

Av tabell 4 framgår att det finns flera anmärkningsvärda skillnader i förtroende bland såväl olika grupper, som för olika nyhetsmedier. En del av dessa skillnader beror på individers användning av nyhetsmedier. Förtroendet för nyhetsmedier är vanligen högre bland användare än icke användare (Weibull 2007). Det är därför inte förvånande att SVT, SR, TV och Sydsvenskan åtnjuter högst förtroende – det speglar att de har större spridning bland allmänheten. Detta märks även särskilt tydligt genom att se till förtroendet inom olika grupper. Exempelvis är förtroendet för SVT Sydnytt särskilt högt bland medelålders och pensionärer men lågt bland 15-29 åringar. Samma grupp uppvisar samtidigt det relativt sett högsta förtroendet för Metro Skåne – ett nyhetsmedium där denna åldersgrupp utgör de mest regelbundna läsarna.

Tabell 4 Andel bland olika grupper som anser respektive nyhetsmedium vara mycket eller ganska tillförlitligt (procent)

	Kön			Ålder				Social klass			Ort		
	Alla	Kv	Män	15-29	30-49	50-64	65-85	Arb	Ltj	Htj	Efö	Ma	H-borg
SVT Sydnytt	79	79	79	64	76	85	88	76	85	81	76	79	79
TV4 Öresund	60	61	60	61	63	61	55	61	61	60	57	63	64
SR P4 lokálnyheter	57	54	61	37	54	65	68	57	64	50	60	52	63
Sydsvenskan	52	51	53	53	55	52	46	41	58	69	56	76	25
Metro Skåne	31	32	30	42	32	29	24	35	29	28	34	44	34
Helsingborgs Dagblad	24	24	23	22	26	21	25	24	26	20	25	7	83
Kvällsposten	18	17	18	20	18	19	15	24	16	7	21	21	19
Minsta antal svar	2816	1477	1339	493	932	757	627	1089	720	547	231	600	269

Kommentar: Frågan löd: "Om Du tänker på sådant som händer i Din kommun, hur tillförlitligt bedömer Du följande mediers rapportering vara? Även om endast svarsandelen för ganska eller mycket tillförlitligt redovisas ingår alla i procentbasen. Ma avser Malmö. H-borg avser Helsingborg.

Det kan noteras att endast 24 procent bland allmänheten har förtroende för Helsingborgs Dagblad, men att 83 procent har det bland helsingborgare. Det handlar om att människor utanför Helsingborgs täckningsområde vanligen saknar uppfattning. Förtroendet för Sydsvenskan är 52 procent bland allmänheten, och 76 procent bland boende i Malmö. Den geografiska hemvisten hör samman med intresse för lokaltidningar, och kännedom om och läsning av dessa påverkar människors förtroendebedömningar. Vi kan i sammanhanget exempelvis också se att förtroendet för TV4 Öresund är högre i dessa städer än bland skånska allmänheten.

Kvällsposten är det nyhetsmedium man har lägst förtroende för, precis som man kan förvänta sig utifrån forskning om förtroende för kvällspressen i allmänhet (Weibull 2007). Public service och lokaltidningen brukar vanligen hamna högt inom vad man kan kalla förtroendeligan, medan kvällspressen och privata TV- och radiokanaler snarast hamnar i förtroendebotten. Dessa mönster framträder även i Skåne lika framträdande som i nationella undersökningar (Weibull 2007). Ett generellt mönster är att de högutbildade har särskilt förtroende för de nyhetsmedier som befinner sig högst upp i förtroendeligan. De har minst förtroende för de nyhetsmedier som befinner sig i botten, där är det istället de lågutbildade som har högst förtroende.

Användning och förtroende – en komplicerad relation

Det finns tre huvudsakliga dimensioner i medieutbudet det svenska nyhetslandskapet: information, förströelse och påbyggnad (Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2006b, Weibull 2007). I förståelsen av medieförtroende kan dessa dimensioner relateras till Weibulls typologi över mediers funktioner (Weibull 1989:46, Weibull & Kratz, 1995:180ff). Typologin visar att vissa medier har en basfunktion medan andra har en påbyggnadsfunktion. Det viktiga i sammanhanget är att förtroende är något som tas för givet för de informationsmedier som har en basfunktion – dessa faller inom vad man kan kalla första gradens media priming. Med detta begrepp avses att förtroendet för ett nyhetsmediums nyheter kan bedömas självständigt – utifrån dess nyhetsrapportering i sig (Westlund 2006a, 2006b, 2007b). Sydnytt i SVT, TV4 Östersund, SR P4, samt den lokala morgontidningen kan ses som exempel på sådana nyhetsmedier i Skåne-regionen. En skåning som tar del av nyheter genom dessa nyhetsmedier kan med andra ord känna förtroende för nyhetsrapporteringen i sig – utan att andra källor behöver konfirmera nyhetsutsagan.

Ett nyhetsmedium som primärt är orienterat mot förströelse är Kvällsposten, vilket faller inom andra gradens media priming. Förtroende för dessa nyhetsmedier inges endast när andra nyhetsmedier konfirmerar den nyhetsbild som förmedlas (Westlund 2006b, 2007b). Emellertid är förtroende överlag inte viktigt för användning av dessa nyhetsmedier, vilket kvällspressen utgör ett bra exempel på. Man förväntar sig förströelse, inte information och fakta (Wadbring & Weibull 2005, Westlund 2006a).

Ombytta roller bland nyhetsmedier?

Traditionella nyhetsmedier som tv, radio och morgontidningar har en etablerad och framträdande roll även i den skånska nyhetsvardagen. De generella utvecklingstendenserna visar emellertid på en svagt sjunkande användning av de traditionella nyhetsmedierna i Skåne-regionen – i likhet med nationella förändringstendenser. Precis som på andra håll i Sverige så har internet intagit en allt starkare position

som nyhetsmedium. I praktiken är det dagstidningar som satsat på flerkanalspubliseringsom som själva bidragit till denna förändring. För morgonpressen ser vi en minskning av andelen regelbundna läsare, och en kraftig ökning av andelen sällanläsare. Dessa förluster i räckvidd för papperstidningen hämtar nyhetsmedierna åtminstone delvis upp genom ökningarna i nätnyhetsanvändning.

Det är emellertid framförallt inom kvällspressen vi ser stora förändringar i relationen mellan tryckta och digitala kanaler. I Skåne ser vi att Kvällspostens papperstidning har en starkare ställning än dess nättidning, medan det motsatta förhållandet råder för Aftonbladet. En förklaring kan vara att för Kvällspostens läsare är det den enda nyhetskällan till lokala nyheter – likt det basmedium den prenumererade morgontidningen vanligen utgör. Aftonbladet har inte samma lokala innehållsprofil och kan sannolikt snarast ses som ett komplementärt nyhetsmedium. Artikeln har illustrerat allmänhetens låga förtroende för kvällspressen, vilket sannolikt i första hand förklaras av dess innehållsprofil. Att etermedierna åtnjuter högre förtroende handlar dels om att de kan uppfattas ha en seriösare innehållsprofil, och dels att det finns en bredare kännedom om dem.

Referenser

- Andersson, Ulrika, (2007) "Lokala nyheter morgontidningarnas starka kort", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red), *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Bergström, Annika (2005) *Nyhetsvanor.nu*, Institutionen för Journalistik och Masskommunikation vid Göteborgs Universitet (JMG)
- Bergström, Annika (2006) "Nyheter, bloggar och offentliga sajter", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red), *Du stora nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Bergström, Annika, Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart (2005) *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Göteborgs Universitet
- Bergström, Annika & Weibull, Lennart (2008) "Papper och webb – två sidor av samma mynt", i Lennart Nilsson och Sanna Johansson, (red) *Regionen och flernivådemokratin*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Björkqvist-Hellingwerf, Karin och Weibull, Lennart (1995) "Den geografiska dimensionen", i Lennart, Weibull & Charlotta, Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*, Kungälv
- Elliot, Maria (1997) *Förtroendet för medierna*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet
- Mediebarometern 2006* (2007) Göteborg, Nordicom-Sverige, Göteborgs Universitet

- Lithner, Anders och Weibull, Lennart (1999) "Västragötälänningarnas mentala kartor", i Lennart Nilsson, (red), *Region i omvandling*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Olsén Antoni, Anna & Antoni, Rudolf (2005) "Gränslösa medielandskap", i Lennart Nilsson, (red), *Nya gränser – Skåne*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Sternvik, Josefine, Weibull, Lennart och Nilsson, Åsa (2005) "Dagstidningsläsningens teori och empiri", i Annika Bergström, Ingela Wadbring och Lennart Weibull, *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Dagspresskollegiet, Göteborgs Universitet
- Wadbring, Ingela (2003) *En tidning i tiden*, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs Universitet
- Wadbring, Ingela (2006) "Metro goes national", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red), *Du stora nya värld*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Wadbring, Ingela & Weibull, Lennart (2005) "Medieförtroende – en framgångsfaktor?", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Weibull, Lennart (1989) "Läsarforskning inför 1990-talet", s 183-189 i Weibull, Lennart och Björkqvist (red) *Dagspressen och dess läsare. Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet*. Stockholm, Almqvist & Wiksell
- Weibull, Lennart & Kratz, Charlotta (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*, Kungälv
- Weibull, Lennart (2007) "Den medierade verkligheten", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red) *Det nya Sverige*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Weibull, Lennart (2007) "Medieförtroende och medieanvändning", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red) *Det nya Sverige*, Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund, Oscar (2006a) *Känslor av medieförtroende*, Arbetsrapport nr.37, JMG, Göteborgs Universitet
- Westlund, Oscar (2007a) "Svenskarnas dagstidningsläsning ur ett förändringsperspektiv", i Sören Holmberg och Lennart Weibull, (red), *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Westlund, Oscar (2007b) *Does it really matter? Credibility as an asset for news media companies in attracting audiences*, Proceedings from the CICR conference Communication crossroads: Limits and transgression 25-26th May 2007 Barcelona, Spain
- Westlund, Oscar (2008) "Flerkanalspubliceringens konsekvenser: Ett trendbrott i användningen av kvällspress", PM 71, JMG, Göteborgs universitet
- Österman, Torsten (2004) *Förtroendet under vardag och kriser*, Styrelsen för psykologiskt försvar, Stockholm

VAD GÖR MAN NÄR DEN DAGLIGA KAMRATEN VID FRUKOSTBORDET FÖRSVINNEN?¹

INGELA WADBRING

När en tidning läggs ned och därmed försvinner ur människors liv, är det för många som om en god vän är borta. Det kan låta drastiskt men är egentligen inte så konstigt, om man betänker att det i många fall är en mycket långvarig relation som avslutas. Det är ju en daglig gäst som slutar komma och även om man kan bjuda in nya vänner, så är det inte samma sak. Det tar tid att vänja sig vid de nya.

För många människor var det en känslsam dag då tidningen *Arbetet* lades ned i Malmö efter 113 års utgivning, den 30 september år 2000. Strax innan nedläggningen var insändarsidorna fyllda med känslsamma yttringar kring den egna tidningen. Var det verkligen nödvändigt att lägga ned tidningen? Fanns det ingenting man kunde göra? Var alla möjligheter verkligen uttömda? Kunde det vara så illa som alla sa? Men läsarna kunde slutligen inte göra annat än åse nedläggningen av sin tidning. Frågan var vem som skulle bli den nya gästen i deras hem, för forse dem med nyheter. Syftet med detta kapitel är att analysera just det: hur valde *Arbetets* prenumeranter nyhetskanaler efter *Arbetets* nedläggning?

För många var *Sydsvenska Dagbladet* ett uteslutet alternativ – framför allt av politiska skäl – trots att det var regionens största tidning. *Skånska Dagbladet* var förstas alternativ, men ändå en tidning med relativt liten spridning i Malmöregionen. Men vid tidpunkten för nedläggningen av *Arbetet* fanns för första gången vid en stor tidningsnedläggelse fler alternativ än ortens andra tidningar att välja. Om man jämför med nedläggningen av *Stockholms-Tidningen* 1966 eller *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* 1973 var medielandskapet helt annorlunda år 2000 med många fler radio- och tv-kanaler – även med tv-sändningar på morgnarna – internet och dagliga gratistidningar. Valfriheten var större.

Vid tidigare större tidningsnedläggelser har en inte obetydlig del av prenumeranterna försvunnit ut i tidningslöshet,² men det vanliga är att man endast kunnat studera upplagornas förändring efter en tidningsnedläggelse,³ inte vad läsarna och prenumeranterna faktiskt gjorde. Med tanke på att valmöjligheterna år 2000 var så många, är det än viktigare att fråga människor vad de gjorde efter nedläggningen och inte endast studera andra tidningars upplageförändringar.⁴

Ett första nytt val

De erbjudanden av papperstidningskaraktär som omedelbart efter *Arbetets* nedläggning stod till buds var dels att börja läsa gratistidningen *Metro* eller en kvällstidning,

dels att utnyttja ettdera erbjudandena om en gratis månads läsning av någon av övriga lokalt utgivna morgontidningarna, huvudsakligen *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet*, som Tidningsbärarna⁵ stod bakom. Skälet till att Tidningsbärarna gick ut med en kampanj av detta slag var att de i ett slag ju förlorade en stor del av sina abonnenter, och att det självklara intresset därför fanns att knyta dessa till en annan tidning istället för den som upphörde. Kampanjen var gemensam med respektive tidning, så att de enskilda tidningarna stod för tidningskostnaden, medan Tidningsbärarna stod för distributionen.⁶

Resultatet av den första kampanjen var att av de 42.000 hushåll som prenumererade på *Arbetet* i sydvästra Skåne, antog ungefär 13.000 hushåll vardera erbjudandet; något fler på *Sydsvenska Dagbladet* än på *Skånska Dagbladet*, men med en skillnad på endast 300 svar. Procentuellt innebar detta för de båda tidningarnas upplagor en ökning med cirka tio procent för *Sydsvenska Dagbladet* och 45 procent för *Skånska Dagbladet*, sett till total upplaga.⁷

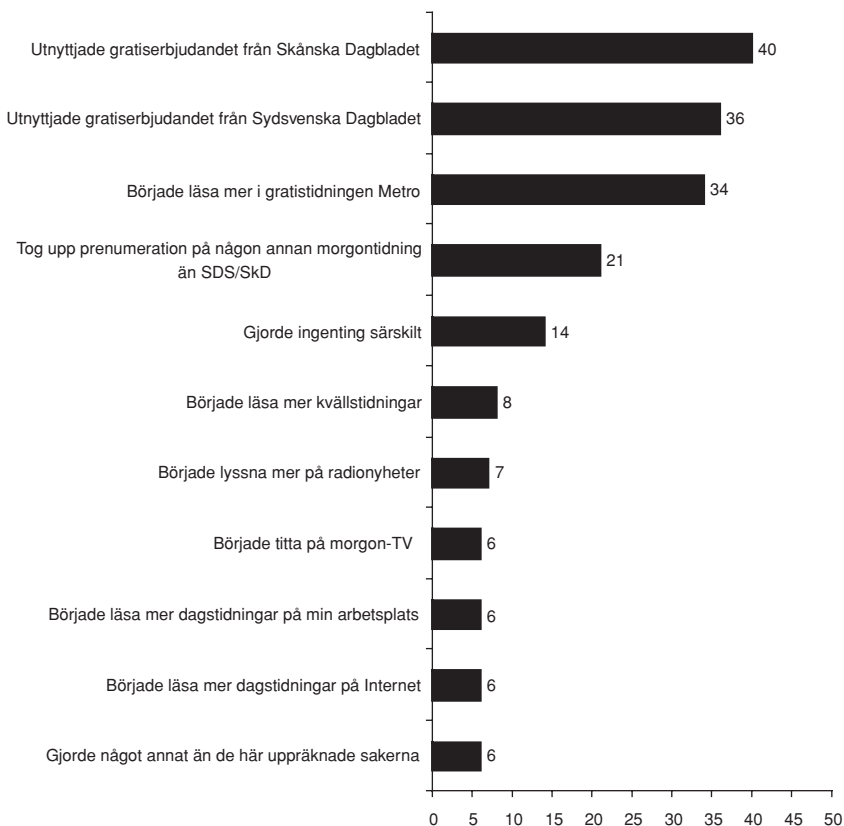
Att kampanjresultaten för de båda tidningarna endast skilde sig marginellt är inte särskilt förvånande. Trots att *Skånska Dagbladet* hade en relativt svag ställning i regionen och *Sydsvenska Dagbladet* en stark, kan man betrakta den oproportionella framgången för *Skånska Dagbladet* som ett klart ideologiskt val. Likt *Arbetet* var *Skånska Dagbladet* en folkrörelseanknuten tidning och det var inte *Sydsvenska Dagbladet*. Möjligen kan man vända på det och säga att människor i stor utsträckning inte primärt valde, utan valde bort. Och då valde de bort *Sydsvenska Dagbladet* och *Skånska Dagbladet* var den tidning som återstod.

Utöver Tidningsutbärarnas kampanj skedde inget extraordinärt i regionen i samband med *Arbetets* nedläggning. Den dagliga gratistidningen *Metro* vidtog ingen åtgärd förrän då de upptäckte att efterfrågan på tidningen ökade,⁸ lösnummerförsålda *Kvällsposten* gjorde inte heller det, men hade redan tidigare lanserat möjligheten att prenumerera på tidningen vilket råkade sammanfalla med *Arbetets* nedläggning.⁹

Så, utifrån det medieutbud som fanns att tillgå, vad sa skåningarna som tidigare prenumererat på *Arbetet* att de gjorde då tidningen lades ned? Var det ny nyheter på internet skulle få sitt stora genomslag? I figur 1 redovisas svaren.

Det var den tryckta morgonutgivna pressen som vann slaget om *Arbetets* prenumeranter. Att *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* kampanj var framgångsrik vet vi redan. Men att den dagliga gratisdistribuerade tidningen *Metro* var lika framgångsrik var kanske något mer förvånande, eftersom såväl *Skånska Dagbladet* som *Sydsvenska Dagbladet* också var gratisdistribuerade åtminstone den första månaden. Men *Metro* hade vid tidpunkten för *Arbetets* nedläggning funnits på marknaden något år, så den var förvisso välkänd. Även andra morgonutgivna pappers-tidningar hade framgång bland *Arbetets* prenumeranter. Kvällstidningar däremot, var inte något som kunde fungera som substitut för *Arbetet*. Endast få angav att de började läsa mer kvällstidningar efter *Arbetets* nedläggning.

Figur 1 Vad Arbetets prenumeranter gjorde då tidningen lades ned, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

Källa: SOM-undersökningen i sydvästra Skåne 2001.

Kommentar: Antalet svarande är 253 personer. Procentalen summerar inte till 100 eftersom flera alternativ kan anges. Genomsnittligt antal svar per person är 1,8. Det bör nämnas att ungefär 50 svarspersoner som tidigare prenumererade på *Arbetet* valt att hoppa över frågan vad de gjorde då *Arbetet* lades ned. Om dessa räknas in i alternativet "gjorde ingenting särskilt" – vilket man kan anta är det vanligaste skälet till att hoppa över frågan – skulle detta alternativ renderat 29 procent av svaren. På grund av osäkerhet i vilken utsträckning överhoppad fråga är detsamma som att man inte gjorde någonting vid nedläggningen, har vi ändå valt att inte inkludera dessa personer.

De digitala och etersända mediernas fick inget större genomslag. Morgonsändningarna på tv lockade sex procent av *Arbetets* prenumeranter, och en lika stor andel vände sig till internet.

Det finns flera förklaringar till varför en nedlagd papperstidning i huvudsak ersätts med en annan papperstidning. En första förklaring är att nyheter förmedlade på

papper inte är utbytbara mot nyheter förmedlade på annat sätt. Det vet vi från tidigare studier där tidningar under en period slutat utkomma på grund av strejker eller liknande.¹⁰ En annan förklaring till att så få valde andra gäster än papperstidningar i sina hem kan hänföras till *Arbetets* prenumeranter ålder. De var inte unga, och framför allt internet kan nog karaktäriseras som ett medium primärt för unga, åtminstone år 2000. Äldre hade då inte tillgång vare sig till datorer eller till internet i särskilt stor utsträckning. En tredje förklaring rör framför allt morgon-tv men även internet: de nyheter som sänd/hämtas var inte lokala på samma sätt som papperstidningens. Utbytbarheten går då förlorad, även om de kan fungera som ett komplement. Morgonvanornas struktur framför allt hos äldre är en fjärde förklaring till varför det var just papperstidningarna och inte andra nyhetskanaler som kom att väljas: morgonen är inte internets och tv:s prime time.¹¹

Tidningsvanorna ett halvår efter nedläggningen

Att utnyttja ett gratiserbjudande är enkelt. Och billigt. De gratiserbjudanden som kom från Tidningsbärarna gällde en månad, och de som utnyttjade ettdera erbjudandena fick under en månads tid möjlighet att lära känna en ny frukostgäst i hemmet, och hade då ett enklare beslut att fatta då provmånaden gått ut. Efter den första månaden kom ytterligare erbjudanden från både *Skånska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet*, och även om det inte var gratiserbjudanden så var det kraftigt rabatterade erbjudanden.

Sydsvenska Dagbladet hade köpt *Arbetets* prenumerantregister och hade därmed stora möjligheter att bearbeta detta. Det erbjudande som gick ut till alla *Arbetets* gamla prenumeranter var att prova tidningen i tre månader för 99 kronor, vilket är ungefär en femtedel av ordinarie pris. Nästan 7.000 svar inkom från tidigare Arbetetprenumeranter, och 1.800 av dessa förlängde sedan prenumerationen på *Sydsvenska Dagbladet* efter att erbjudandet gått ut.¹²

Skånska Dagbladet, som inte hade tillgång till *Arbetets* prenumerantregister, valde framför allt att bearbeta de som antagit det första gratiserbjudandet. Det resulterade i att man i september-oktober år 2000 hade cirka 20.000 prova-på-prenumeranter.¹³ I förhållande till den ”vanliga” upplagan om cirka 30.000 exemplar var det en stor andel.¹⁴

Men hur trogna var då de nya läsarna? Med nya gäster i sitt kök är det kanske naturligt att testa vilken som är trevligast. Det tar lite tid. Men behöver lära sig egenheterna hos gästerna för att se vilken man faktiskt trivs bäst med. Och efter ett halvår kan man se vissa förändringar i tidningsprioriteringar. Tabell 1 visar hur relationen ser ut mellan vad man gjorde direkt då *Arbetet* lades ned och vad man gjorde ett halvår efter, utifrån de tre vanligaste valen efter nedläggningen.

Av de som antog erbjudandet från Tidningsbärarna, att gratis få *Skånska Dagbladet* eller *Sydsvenska Dagbladet* under en månad, var det en klar merpart som ett halvår efter också läste och prenumererade på den tidning de valde vid nedläggningen. Framför allt gäller det *Sydsvenska Dagbladet*.

Tabell 1 Förhållande mellan vad Arbetets prenumeranter gjorde då tidningen lades och ett halvår efteråt, Malmöregionen, våren 2001 (procent)

Arbetetprenumeranternas val ett halvår efter nedläggningen	Arbetetprenumeranternas direkta val		
	De som antog erbjudande från SkD	De som antog erbjudande från SDS	De som började läsa mer i gratis-tidningen Metro
Läser regelbundet SkD	62	14	22
Prenumererar på SkD	63	14	22
Läser regelbundet SDS	32	71	46
Prenumererar på SDS	30	70	44
Läser regelbundet Metro	16	13	34
Prenumererar på minst någon morgontidning	92	87	71

Läser regelbundet någon morgontidning, inkl. Metro	93	91	87
Läser regelbundet någon morgontidning, exkl. Metro	91	88	75
Antal svarande	101	90	85

Källa: SOM-undersökningen i sydvästra Skåne 2001.

Kommentar: Med regelbunden läsning avses läsning fem dagar i veckan eller mer.

Lite annorlunda synes det fungera för *Metro*, men här är frågan inte ställd på ett helt jämförbart sätt som för de andra tidningarna.¹⁵ ”Bara” en tredjedel av de som vid tidpunkten för nedläggningen valde att börja läsa mer i *Metro*, läste ett halvår senare tidningen regelbundet. En större andel av dem som började läsa mer i *Metro* vid tidpunkten för nedläggningen läste istället ett halvår efteråt *Sydsvenska Dagbladet* regelbundet.

Räckte inte *Metro*? är frågan man då ställer sig. Svaret är inte givet, men ett rimligt antagande är att *Metro* faktiskt inte gjorde det – för den här gruppen av läsare.¹⁶ Olika läsare ställer olika krav på sin tidning, och *Metro* är exempelvis kortfattad på ett sätt som andra tidningar inte är, det går inte att få den hemdistribuerad och för att få tag på tidningen underlättar det om man använder kollektivtrafiken eller i alla fall befinner sig i närheten av hållplatser.

Ett innehållsligt skäl värt att nämnas är också att de trogna Arbetetprenumeranterna, som i viss utsträckning var äldre än ett genomsnitt, var vana vid en voluminös tidning, en traditionell morgontidning. Exempelen kan flerfaldigas, och sett till

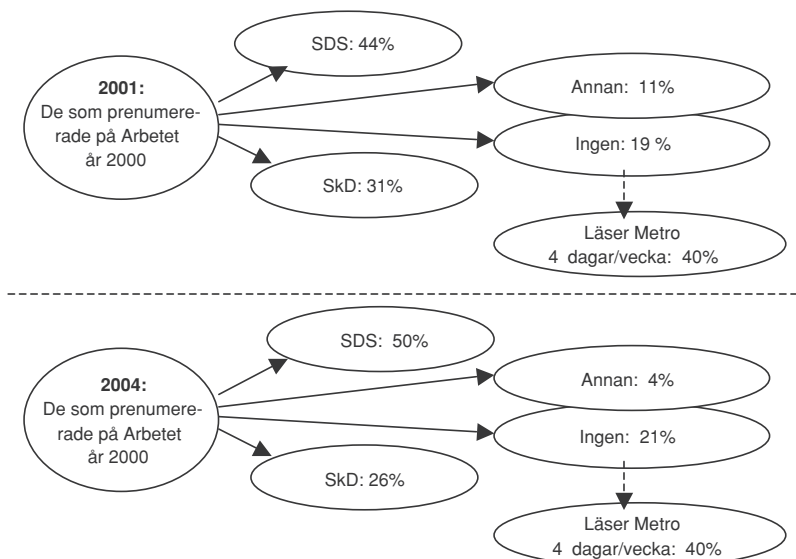
Arbetets före detta prenumeranter som gjorde ett aktivt tidningsval då de valde *Arbetet*, räckte *Metro* möjligen inte till. Och skälen kan alltså vara av såväl distributionsmässig som innehållslig karaktär.

Samtidigt är det tydligt om vi ser till den totala användningen av morgontidningar, att *Metro* är ett stort tillskott framför allt i den grupp som vid *Arbetets* nedläggning valde att börja läsa mer i *Metro*; differensen om *Metro* räknas med respektive inte räknas med som morgontidning totalt sett är här större än för någon annan grupp. Och av dem som vid nedläggningen valde att börja läsa mer i *Metro* prenumererade 70 procent som ett halvår senare på någon morgontidning – vilket faktiskt är samma nivå som ett nationellt genomsnitt.

Arbetets prenumeranter på lite längre sikt

Vad *Arbetets* prenumeranter gjorde direkt när tidningen lades ned samt ett halvår efter har nu i stora drag klargjorts. Men det går att följa kärntruppen längre fram i tid än så. Den undersökning som analysen hittills byggt på är gjord 2001.¹⁷ Några år senare gjordes motsvarande undersökning ytterligare en gång och även då ställdes frågor om *Arbetet*.¹⁸ Hur beteendet hos *Arbetets* prenumeranter såg ut 2001 i jämförelse med 2004 redovisas i figur 2.

Figur 2 Vad *Arbetets* prenumeranthushåll hade för prenumeration 2001 respektive 2004, Malmöregionen (procent)

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2001 respektive 2004.

Inte mycket har hänt. Det var knappt hälften av *Arbetets* gamla prenumeranter som valde en prenumeration på *Sydsvenska Dagbladet* ett halvår efter att *Arbetet* lags ned. Några år senare var det något fler av *Arbetets* gamla prenumeranter som hade en prenumeration på *Sydsvenskan*. *Skånska Dagbladet* har tappat några av de prenumeranter de hade ett halvår efter *Arbetets* nedläggning, men måttligt.

Sammantaget är det dock *Sydsvenska Dagbladet* som fått de allra flesta av *Arbetets* prenumeranter; ungefär dubbelt så många som *Skånska Dagbladet*. Att strömmen efterhand går till den största tidningen på orten är knappast förvånande. Det är där de redaktionella resurserna finns, liksom annonserna. Att *Skånska Dagbladet* lyckats behålla en så stor andel av *Arbetets* prenumeranter som de gjort, tyder på ett de gjort ett utomordentligt jobb när de på ett bräde lyckats tillfredställa cirka 10.000 nya prenumeranthushåll. De har gått från en upplaga på cirka 9.000 exemplar i Malmöregionen året då *Arbetet* lades ned till cirka 20.000 exemplar fyra år senare.¹⁹

Andelen som har en prenumeration på en annan tidning än *Sydsvenska Dagbladet* eller *Skånska Dagbladet* har blivit färre. Det var dryga tio procent ett halvår efter nedläggningen, men är knappa fem procent några år senare. *Metros* ställning bland *Arbetets* prenumeranter är identisk 2001 och 2004.

Vad som indirekt kan utläsas av figur 2 är att av de cirka 20 procent av *Arbetets* prenumeranter som inte prenumererar på någon tidning, är det drygt hälften som inte läser någon tidning alls. Av alla *Arbetets* prenumeranter motsvarar det dryga 10 procent. Cirka 90 procent av alla prenumererar eller läser således regelbundet en pappersmorgontidning.

Vägen gick till andra tidningar

Slutsatsen av analysen är uppenbar för alla och envar. Syftet var att analysera hur *Arbetets* prenumeranter valde nyhetskanaler efter *Arbetets* nedläggning, och svaret är entydigt: de valde andra papperstidningar som ges ut på morgonen. Tolkningen av slutsatsen är dock ideologiskt färgad.

Om tidningsläsning i sig anses viktigt, är det ett tillfredställande resultat. Av de cirka 10 procent som valt att inte prenumererar på någon tidning och inte heller läsa *Metro* är det troligen en merpart som läser någon morgontidning relativt regelbundet även om de inte prenumererar på den. Men om det inte är tidningsläsning i sig som anses viktigt, utan att det viktiga anses vara möjligheten att göra ett politiskt tidningsval, då är inte resultatet inte självklart tillfredställande. Gick det så lätt att ersätta den nedlagda *Arbetet*?

Men analysen handlar inte om vad människor tycker om sitt nya tidningsval, endast om vilka val de faktiskt gjort. Det är inte säkert att den nya kamraten i hemmet känns som en fullgod ersättare för *Arbetet*; det kan vi inte veta utifrån denna analys. Men eftersom i princip alla valt att behålla sin nya gäst, så uppför den sig uppenbarligen på det sätt den förväntas göra.

Noter

- ¹ Kapitlet är tidigare publicerat i Andersson, Janne G. (red) (2007) *Arbetarpressen 100 år*. Stockholm: Premiss förlag.
- ² Se t.ex. SOU (1994:94); Sundin (1995, 2000); Weibull (1987).
- ³ T.ex. Jonsson (2002).
- ⁴ Analysen bygger på två stora surveyundersökningar i Malmöregionen, 2001 respektive 2004. För vidare metodologisk redovisning, se Antoni (2006) och Jarud (2002).
- ⁵ Tidningsbärarna är tidningarnas gemensamma distributionsbolag och ägs av Skånetidningarna: Nordvästra Skånes Tidningar, Helsingborgs Dagblad, Kristianstadsbladet, Norra Skåne, Skånska Dagbladet, Sydsvenska Dagbladet, Trelleborgs Allehanda och Ystads Allehanda (www.tidb.se).
- ⁶ Sandh (2001).
- ⁷ Beräkning utifrån *TS-boken 2000* (helårssiffror 1999).
- ⁸ Moe (2001).
- ⁹ Hellgren (2001).
- ¹⁰ Se t.ex. Bennike och Ludvigsen (1978); Bogart (1989).
- ¹¹ Se *Mediebarometern* (löpande).
- ¹² Walus (2001).
- ¹³ Carlson (2001).
- ¹⁴ *TS-boken* (2000).
- ¹⁵ Till skillnad från de prenumererade tidningarna där just prenumeration efterfrågades, var det för *Metro* endast möjligt att efterfråga ökad läsning.
- ¹⁶ Se Wadbring (2003).
- ¹⁷ Se Wadbring (2002).
- ¹⁸ Se Olsén Antoni och Weibull (2006).
- ¹⁹ Se *TS-boken* respektive år.

Referenser

- Antoni, Rudolf (2006) Samhälle Opinion Massmedia Skåne 2004. I Lennart Nilsson (red) *Nya gränser: Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bennike, Sigurd & Ludvigsen, Jacob (1978) *Borte med bladene. Beretningen om blåsten på Berlingeren, bladkonflikterne 1977 og befolkningens behov*. København: Dansk Media Komité.
- Bogart, Leo (1989) *Press and Public. Who Reads What, When, Where and Why in American Newspapers. 2nd Edition*. Hillsdale, New Jersey, Hove and London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Carlson, Jan (2001) Telefonsamtal 2001-11-07 om *Skånska Dagbladets* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Carlson är upplagechef på *Skånska Dagbladet*.
- Hellgren, Roland (2001) Telefonsamtal 2001-11-12 om *Kvällspostens* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Hellgren är projektledare för prenumerationer på *Kvällsposten*.
- Jarud, Andreas (2002) Skåneundersökningen våren 2001. I Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart & Bergström, Annika (red) *Efter Arbetet. Synen på nedläggningen och dess konsekvenser*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Jonsson, Sverker (2000) Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidnings om- och nedläggning. I Gustafsson, Karl Erik och Rydén, Per (red) *Konkurrens och förnyelse*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.
- Mediebarometern* (löpande) Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.
- Moe, Christian (2001) Telefonsamtal 2001-11-12 om *Metros* göranden efter *Arbetets* nedläggning. Moe är distributionschef på *Metro* i Skåne.
- Olsén Antoni, Anna & Weibull, Lennart (2006) Vad hände sedan? Fem år efter *Arbetet*. I Lennart Nilsson (red) *Nya gränser: Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Sandh, Ulf (2001) Telefonsamtal 2001-11-06 om Tidningsbärarnas kampanj efter *Arbetets* nedläggning. Sandh är distributionschef på Tidningsbärarna.
- SOU (1994:94) *Dagspressen i 1990-talets medielandskap*. Stockholm: Fritzes.
- Sundin, Ebba (1995) *Växjötidningen 3 dagar. Ett försök att starta en lokaltidning*. Jönköping: Högskolan för lärarutbildning och kommunikation.
- Sundin, Ebba (2000) *Medielandskapet Östergötland – en fallstudie efter Östgötens nedläggning 1997*. Jönköping: Högskolan för lärarutbildning och kommunikation.
- TS-boken (löpande).
- Wadbring, Ingela (2002) *Arbetets* prenumeranter efter *Arbetet*. I Wadbring, Ingela; Weibull, Lennart & Bergström, Annika (red) *Efter Arbetet. Synen på nedläggningen och dess konsekvenser*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

- Wadbring, Ingela (2003) *En tidning i tiden? Metro och den svenska dagstidningsmarknaden*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Walus, Margareta (2001) Brev om hur *Sydsvenska Dagbladet* gjorde sin kampanj till f.d. Arbetetprenumeranter, samt tillhandahållit kampanjmaterial. Walus är projektledare DM på *Sydsvenska Dagbladet*. Oktober 2001.
- Weibull, Lennart (1987) *Tidningsläsning i Kronobergs län. Sammanfattande analys av studie genomförd i anslutning till beskedet om Kronobergarens nedläggning*. Opublicerad fotokopia, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- www.tidb.se (2001-11-07) Tidningsbärarnas hemsida.

GER MEDIEBILDEN RÄTTVISA?

BENGT JOHANSSON

Nyhetsvärdering handlar om att välja. Vissa händelser och berättelser väljs ut medan andra väljs bort. Vissa saker publiceras, andra inte. Men nyhetsprocessen handlar givetvis också om många andra val. Vilken vinkel kan fånga publiken? Vilket perspektiv är viktigast? Vem ska man intervjua? Vilka källor ska användas och vilka kan man undvara? Hur mycket utrymme ska nyheten få, en notis eller kanske en större artikel? Ska den hamna på tidningens förstasida? Små och stora beslut som i slutändan kommer att prägla nyhetsbilden av vad som skett. Detta är i sig inget märkligt. Journalistiken speglar inte verkligheten rätt upp och ner, utan konstruerar en bild av vad som skett och det kan inte heller vara annorlunda. Verkligheten låter sig inte fångas i en nyhetstext, det finns många fler berättelser att berätta än den som kom med i nyheterna.

Frågan är därmed inte om medierna väljer, det är en självklarhet. Frågan är istället om mediernas sätt att välja och beskriva det som skett är rättvisande eller missvisande. Har händelser skildrats på ett sätt så att mediebilden gör det man rapporterar om rättvisa? Men vad är då att skildra något rättvisande? Inom medieforskningen finns det en lång tradition av att studera hur mediernas innehåll skildrar olika företeelser med utgångspunkt från att mediernas innehåll ska spegla samhällsförhållanden på ett rimligt sätt.

Redan i början av seklet gjorde journalisten Walter Lippman jämförelser mellan New York Times rapportering om den ryska revolutionen och historiska fakta. Uppfinningsrikedomen har därefter varit stor när det gäller att hitta material utanför medierna (s.k. extra-media data) att jämföra medieinnehållet med. Bland de mer kända är Lang & Langs studie av TV-bevakningen av staden Chicagos mottagande av general MacArthur. Där användes på förhand utposterade observatörer för att på sätt kunna kontrollera medieinnehållets överensstämmelse med verkligheten (Rosengren 1977). Andra såsom Westerståhl och Johansson använde offentlig statistik om bland annat arbetslöshet och kriminalitet för att se i vilken utsträckning medierna speglade verkligheten (Westerståhl & Johansson 1985). Ett senare exempel är Maria Edströms avhandling *TV-rummets eliter* (2005), där representationen av män och kvinnor systematiskt jämförs i TV-utbudet.

Hur ser då publiken på mediernas möjlighet att ge ett en rättvisande bild av olika fenomen? Vi vet att förtroendet för medierna som institutioner är relativt stort, även om förtroendet för kvällspressen är fallande och journalisterna själva knappast är några förtroendemagneter (Wadbring & Weibull 2005, Holmberg & Weibull 2006). Men hur bedöms journalistiken? Tror man att den bild som förs fram i

medierna är rättvisande eller missvisande? I förlängningen är givetvis den frågan central för journalistikens trovärdighet. Om inte publiken litat på den bild som medierna rapporterar om är journalistikens anspråk och legitimitet minst sagt i gungning.

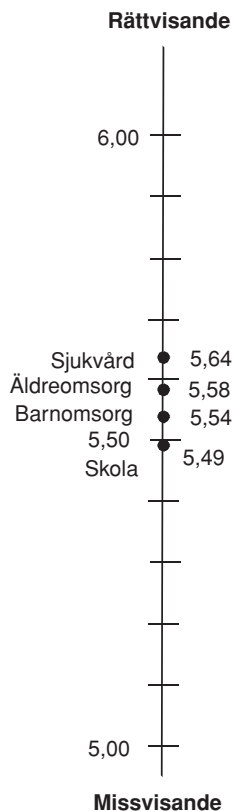
I Syd-SOM-undersökningen 2006 ställdes ett antal frågor där respondenterna fick svara på i vilken utsträckning de ansåg att medierna gav en rättvisande eller missvisande bild av olika frågor (barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg). Frågan är då om människor anser att dessa områden skildras på ett rättvisande eller missvisande sätt i medierna och om detta skiljer sig åt mellan olika grupper. Eftersom det i enkätfrågan inte specificeras på vilket sätt rapporteringen skulle kunna vara rättvisande eller missvisande måste några saker klargöras. För det första är frågan hur mediebilderna ser ut av de ovan nämnda sakområdena och för det andra är frågan vad människors bedömning av hur rättvisande något är grundas på. Svaret på den första frågan är att bevakningen av samhällsservice i relativt hög grad är problemorienterad. Journalistiken i stort, och inte minst bevakningen av samhällsservice, är sedan längre fokuserad på problembeskrivningar av olika slag (kritik mot hur servicen utförs, brister i kvalitet, synpunkter på hur omfattande den ska vara etc.) (Djerf-Pierre & Weibull 2001, Ekström, Johansson & Larsson 2006). Även om kanske inte bilden av olika samhällssektorer är så negativ som många politiker och verksamhetsansvariga tycks tro, präglas ändå nyhetsbilden av samhällsservicen ofta av problem. Tittar vi exempelvis på sjukvården visar många studier att sjukvårdsnyheter i många avseenden är detsamma som krisbevakning. I studier av hur sjukvården skildras i medierna visar det sig tydligt att stora delar av sjukvårdsbevakningen handlar om brister av olika slag, såsom nedskärningar, arbetsmiljöproblem och kvalitet i vården (Johansson 2005, se även Hagström 2002). Ser vi till de andra serviceområdena är kanske inte mediebilderna lika negativa, men helt klart är att även skola, barnomsorg och äldreomsorg ofta skildras när det är problem av något slag (Johansson 1998).

Den andra frågan är hur vi egentligen kan bedöma om mediebilderna ger en rättvisande eller missvisande bild. Teoretiskt kan en sådan bedömning antingen byggas på att vi har annan information som bekräftar eller ifrågasätter mediebilderna eller att bedömningen görs utifrån en allmän misstro eller tilltro till mediernas sätt att rapportera om vad som sker. I denna artikel ska vi till att börja med koncentrera oss på dem som rimligen kan jämföra den bild som ges i medierna med annan information – brukare av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg. Vi ska fokusera på eventuella skillnader i bedömning av mediebilderna mellan dem som antingen själva utnyttjar dessa serviceområden, alternativt har nära anhöriga som är brukare, med dem som inte har dessa former av erfarenhet. Frågan är med andra ord om brukare gör en annan bedömning av mediernas sätt att bevaka samhällsservice jämfört med icke-brukare. Därefter ska vi rikta intresset mot hur bedömningen av mediernas förmåga att bevaka olika områden hänger samman med synen på mediernas mer generella tillförlitlighet. Men den första frågan är givetvis om människor tycker att mediernas bevakning är rättvisande eller missvisande.

Mediebildens betyg: knappt godkänt?

I enkätfrågan fanns ett svarsalternativ där man gavs möjligheten att uppge att man inte hade någon åsikt i frågan om mediernas rapportering av de olika serviceområdena. Relativt många valde också detta alternativ. En stor del av de svarande anser sig inte kunna bedöma om mediernas rapportering är rättvisande eller missvisande. De kanske saknar egen erfarenhet eller andra kontakter med de sakområden man efterfrågar eller också tar de inte del av medieinnehåll som handlar om dessa frågor. Att graden av erfarenhet verkar spela roll visar det faktum att flest anser sig kunna bedöma sjukvården, där tre fjärdedelar uppger sig ha en åsikt i frågan. Sjukvård har fler erfarenhet av jämfört med de andra serviceområdena, vilket också avspeglar sig i resultaten. Skola och äldreomsorg har färre egna erfarenheter av och ungefär 70 procent har en åsikt om medierapporteringen kopplat till dessa frågor. När det gäller barnomsorg är allmänheten minst benägen att tycka till, vilket visar sig i att knappt 60 procent säger sig ha en uppfattning om mediernas rapportering.

Figur 1 Bedömning av rapportering om olika områden (medelvärde)

Men många har en åsikt om hur medierna bevakar dessa frågor och i figur 1 redovisas medborgarnas bedömning av mediernas rapportering om de efterfrågade serviceområdena. Skalan är tiogradig och ett medelvärde på över fem visar att fler anser att medierna ger en rättvisande än en missvisande bild. Ett medelvärde under fem innebär det motsatta. Vad visar då resultaten?

Sammantaget visar resultaten att fler anser att medierna ger en rättvisande än en missvisande bild av de olika sakfrågorna eftersom medelvärdet ligger över fem. Av sakområdena anses bilden av sjukvården vara mest rättvisande (5,64), medan bilden av skolan bedöms som minst rättvisande (5,49). Men skillnaderna ska inte överdrivas. Huvudslutsatsen är att de flesta har en likartad bild av medierapporteringen. Men medelvärden är en sak. Eftersom ganska många (ca en tredjedel) valt mittenalternativet, som kan ses som att man kanske tycker mediebilderna varken är missvisande eller rättvisande, behöver vi titta lite närmare på hur fördelningen ser ut bland dem som antingen bedömt att medierapporteringen är rättvisande (6-10) eller missvisande (0-4).

Tabell 1 Bedömning av mediernas rapportering om olika områden (procent)

	Barnomsorg	Skola	Sjukvård	Äldreomsorg
Rättvisande bild	44	46	49	47
Varken rättvisande/ missvisande	33	28	27	26
Missvisande bild	23	26	24	27
Summa procent	100	100	100	100
Antal svar	1706	2093	2219	2096

Ser vi på resultaten på detta sätt (tabell 1), visar det sig att mellan 44 procent (barnomsorg) och 49 (procent) sjukvård anser att medierna ger en rättvisande bild. Mellan en fjärdedel och en tredjedel anser att mediernas bevakning varken kan karakteriseras som rättvisande eller missvisande (eller kanske både och). Dessutom anser runt 25 procent av de svarande att mediernas rapportering i övervägande del är missvisande i bevakningen av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg. Tittar man lite närmare på resultaten visar det sig att bedömningen av hur äldreomsorg rapporteras är minst homogen, dvs. att spridningen av åsikterna är som störst. Där finns det flest svarande som antingen svarar att mediernas rapportering är ”helt missvisande” eller ”helt rättvisande”.

Frågan är hur man ska se på resultaten och vad de står för. Att en övervägande del ändå bedömer att mediebilderna är mer rättvisande än missvisande kan möjligen ses som ett gott betyg åt rapporteringen. De som svarar mittenalternativet på skalan kan kanske sägas tycka att det kanske inte är en helt rättvisande bild som ges, men inte missvisande heller.

Å andra sidan är frågan om detta räcker för att anse att publiken ger medierna ett godkänt betyg. Man skulle kunna se det som ett misslyckande för medierna att inte ens 50 procent av befolkningen bedömer att mediebilden av barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg är mer rättvisande än missvisande. Alternativt ger resultaten uttryck för en sund skepsis till journalistiken.

Vi kan på ganska goda grunder anta att det som de svarande bedömt är en relativt kritisk mediebild som på många sätt präglas av tillkortakommanden i den offentliga servicen. Som redan påpekats har tidigare forskning visat att mediebilden av offentlig service de senaste decennierna är relativt kritisk. Tittar man på rubrikerna i några tidningar om dessa områden i skånska tidningar under en dag i april 2008 bekräftas denna bild.

Sjuk man tvingades ligga i sin avföring

Dålig luft stänger skola i Landskrona

Ekonomisk kris på Rinnebäck

Njurkliniken personal måste flyttas akut

De svarande som anser att denna bild är rättvisande menar rimligen att den relativt negativa bilden av offentlig service i medierna är korrekt – så ser verkligheten ut. De som hävdar att mediebilden är missvisande anser rimligen att den negativa bilden av barnomsorg och andra serviceområden inte är så negativ som mediebilden vill göra gällande.

Men frågan är då varför olika människor gör olika bedömningar. Som nämndes tidigare ska vi i detta kapitel främst fokusera på dem som antingen direkt eller indirekt är brukare av offentlig service: föräldrar, elever, patienter, vårdtagare eller nära släktingar till personer som utnyttjar dessa serviceområden. Dessa är involverade i den kommunala/regionala servicen och har därmed givetvis andra erfarenheter än de som inte är i kontakt med vård, skola och omsorg. Man kan därför förutsätta att man har mer kunskap om hur verksamheterna faktiskt fungerar. Även om de kanske inte har en helhetsbild har de konkreta erfarenheter av verksamheterna som kan kontrasteras mot mediebilden. Dessutom är det rimligt att anta att de också har känslomässiga band till verksamheterna på ett annat sätt än de som inte har kontakt med offentlig service.

Tidigare forskning har visat att brukare generellt sett är nöjdare än icke-brukare. De som använder offentlig service är mer nöjda än de som inte har samma erfaren-

heter (Nilsson 2006). En tolkning av dessa resultat är att det finns en medieeffekt knuten till hur servicen värderas. De som inte har någon kontakt med offentlig service har bara (den negativa) mediebilden att hämta erfarenheter från för att göra sin bedömning, medan de som har kontakt som brukare är mer positiva eftersom de ser att verksamheten trots allt fungerar relativt tillfredställande.

Mediekritiska brukare?

Frågan är då hur brukare och icke-brukare ser på medierapporteringen. Om vi utgår från att mediebilden skiljer sig från människors egna erfarenheter borde brukarna rimligen bedöma mediernas bevakning av samhällsservicen mer kritiskt. Förutom de ovan nämnda förklaringarna finns det inom opinionsforskningen andra byggstenar som kan hjälpa till att stärka argumentationen. Senare års forskning har visat att människor som på olika sätt är starkt engagerade i en fråga tenderar att bedöma mediernas rapportering annorlunda än andra. Fenomenet kallas för *hostile-media perception* och visar att människor som är starkt engagerade i en fråga tycker att mediebilden är ogynnsam för dem själva.

Ett exempel på forskning som påvisat engagemangets betydelse är en studie där nyhetsinslag om konflikten mellan palestinier och israeler visades för en grupp personer med starka sympatier för Israel, en pro-palestinsk grupp och en kontrollgrupp som varken hade starka sympatier för israelerna eller palestinierna. Resultaten visade att grupperna med starka sympatier för Israel och palestinierna trodde att samma inslag skulle påverka en neutral publik, men i olika riktning. De med Israel-sympatier antog att inslagen skulle påverka publiken i en pro-palestinsk riktning, medan de som stödde palestinierna menade att publiken skulle påverkas i en pro-israelisk riktning. De med neutral inställning i konflikten antog inte att inslagen skulle påverka någon grupp överhuvudtaget (Vallone m fl 1985).

Fenomenet har bekräftats i flera andra studier där andra frågor varit i fokus (strejker, djurförsök, och presidentvalkampanjer). Tre underliggande psykologiska förklaringar till att man gör dessa bedömningar har förts fram inom forskningen. Den första handlar om *selektiv minne*, där logiken är att människor som är engagerade i en fråga fäster större uppmärksamhet eller använder mer tankekraft när de möter argument som går emot deras egna, vilket gör att den uppfattas som dominerande. Om detta stämmer borde med andra ord brukare minnas mediebilder som inte stämmer med deras erfarenheter mer än andra bilder av hur servicen fungerar. I så fall borde också en rapportering av exempelvis sjukvård där lika många ”positiva” som ”negativa” nyheter uppmärksammas bedömas som negativt vinklad. En andra förklaring kan kallas för *selektiv kategorisering*, vilket innebär att man tenderar att bedöma samma innehåll olika. De som är engagerade i en fråga tycker att innehåll som av andra uppfattas relativt neutralt stödjer andras uppfattningar. Logiken bakom detta är lite förenklat att: ”alla som inte är med mig är mot mig!”. Den tredje förklaringen är att man som engagerad har olika standard för hur information

bedöms. Argument som går emot den egna uppfattningen bör inte uppmärksammas överhuvudtaget, de bedöms inte som relevanta (Gunther & Schmitt 2004).

Med tanke på att brukare dels generellt sett är mer nöjda med servicen än icke-brukare, dels rimligen är mer engagerade i sakfrågorna, finns det skäl att tro att de gör en annan bedömning av mediernas rapportering. Rimligen borde de ifrågasätta mediernas bevakning av barnomsorgen, skolan, sjukvården och äldreomsorgen mer än icke-brukare. Nyttjare av offentlig service borde helt enkelt tycka att mediebilden är mer missvisande jämfört med icke-brukare. Frågan är om denna hypotes har något stöd i resultaten.

Tabell 2 *Bedömning av mediernas rapportering om olika områden fördelat på grad av egen erfarenhet (medelvärde)*

	Brukare	Anhöriga till brukare	Ej brukare
Barnomsorg	5,81	5,47	5,47
Skola	5,36	5,54	5,50
Sjukvård	5,68	5,51	5,15
Äldreomsorg	5,40	5,58	5,58

I tabell 2 visas hur de som utnyttjar service, har anhöriga som gör det och icke-brukare bedömer mediernas rapportering. Det första som kan konstateras är att det finns skillnader mellan brukare och icke-brukare i bedömningen av mediernas bevakning för alla fyra serviceområden, även om inte skillnaderna ska överdrivas. Det andra är att hypotesen, om att brukarna skulle vara mer kritiska till mediebilden, inte får något entydigt stöd av resultaten. Brukare av skola och äldreomsorg är dock mer kritiska till mediebilden än andra. Men när brukare av barnomsorg och sjukvård gör sin bedömning är det snarare så att brukarna anser att mediebilden är mer rättvisande än anhöriga och icke-brukarna är de som anser att mediebilden är mest missvisande.

Tanken om att bedömningen av medierapporteringen av servicen skulle kunna ses i ljuset av hostile media perceptions är därmed ifrågasatt. Endast för skolfrågor och synen på mediebevakningen av äldreomsorg fanns en sådan tendens, men å andra sidan ska det påpekas att det statistiska underlaget för äldreomsorg är ganska litet eftersom endast 42 personer i urvalet utnyttjar äldreomsorg. Att detta speglar ett faktiskt opinionsfenomen stöds av att resultaten i stort sett är identiska med den undersökning som gjordes i Västra Götaland samma tidpunkt. Den enda skillnaden är att det inte fanns någon skillnad i hur rapporteringen av skolfrågor bedömdes av de boende i Västra Götaland. Där bedömde inte brukare, anhöriga och icke-brukare mediernas rapportering annorlunda (Johansson 2008).

En intressant fördjupning av analyserna är att se om det finns någon skillnad i synen på mediernas bevakning bland brukare som är nöjda respektive missnöjda

med servicen. Det är inte orimligt att anta att brukare som är nöjda med vård, skola och omsorg också är något mindre benägna att ge mediebilderna godkänt. Där-
emot borde missnöjda brukare tycka att deras erfarenheter bekräftas av en negativ
mediebild av serviceområdena. Materialet tillåter knappast denna analys på alla
serviceområden eftersom antalet svarande blir för litet för en tillförlitlig analys. Men
för sjukvården är antalet brukare tillräckligt stort för en sådan nedbrytning av ma-
terialet. Analysen visar dock att nöjda och missnöjda brukare gör samma bedömning
av mediernas sätt att rapportera om sjukvårdsfrågor. Med andra ord hittar vi inte
heller här ett resultat som ligger i linje med vad vi kunde förvänta oss. De brukare
som är nöjda är lika tillfreds med sjukvårdsnyheterna som de missnöjda brukarna.

Mediemisstro och medietilltro?

Egen erfarenhet är kopplat till hur mediebilderna bedöms, men inte lika entydigt som
vi antog utifrån vad vi vet om människors perception av sådant som ligger dem nära
och är engagerande. Förklaringar till om människor ser mediebilderna som rättvi-
sande eller missvisande måste därmed troligen sökas på annat håll. I inledningen
nämndes att en annan trolig förklaring till hur man bedömer mediernas rapporte-
ring kan kopplas till en mer generell misstro eller kanske tilltro till medierna. De
kausala mekanismerna är knappast självklara, men det kan vara rimligt att anta att
personer med en mer generell mediekritisk inställning också är mer kritiska till
mediernas sätt att rapportera om olika sakområden. Logiken i resonemanget är
alltså att bedömningen av mediernas eventuella rättvisande eller missvisande rap-
portering inte bygger på direkta erfarenheter av dessa områden utan en generell
mediesyn.

Ett stort hot mot journalistikens trovärdighet är att det som publiceras visar sig
vara påhittat. När det avslöjades att Jayson Blair, reporter på New York Times, hit-
tat på eller plagierat flera av sina uppmärksammade reportage gick det kalla kårar
längs ryggraden på hela medievärlden. Nog för att man kanske inte alltid är över-
tygad om sanningshalten i skandalblaskorna, men när ett av journalistikens flaggskepp
visar sig ha publicerat fabricerade nyheter skakade grundvalarna. Men vi har även
i Sverige haft flera mer eller mindre uppmärksammade debatter om mediernas mer
eller mindre bristande tillförlitlighet. Vill man knyta an till svenska händelser fick
rapporteringen om de påstådda upploppen i nordöstra Göteborg under ett ström-
avbrott hösten 2006 stort genomslag. Men det som i vissa tidningar framställdes
som ”våldsamma upplopp”, ”totalt kaos” och ”sönderslagna köpcentra”, visade sig
vara kraftiga överdrifter. Slutsatserna var att det inte varit värre än en vanlig helg¹.
Kritiken mot medierna var hård, men även den journalistiska självrannsakan.

Att medievärlden reagerar så starkt på dessa avslöjanden är inte så märkligt. San-
ningsanspråket, att det man berättar är faktiskt har hänt, är det som kännetecknar
journalistik (Rosenberg 2000). Det som presenteras i nyhetstexter och reportage är

fakta och inte fiktion. När man börjar hitta på och fabulera lämnar man journalistiken och går in i skönlitteraturen.

I SOM-undersökningen i Skåne ställs också frågor kring vilken generell tilltro man har om olika lokala mediers rapportering, om det som rapporteras om upplevs som tillförlitligt. För att analysera vad människors mer generella tilltro till mediers rapportering, dvs. hur tillförlitligt den bedöms att vara konstruerades ett additivt index av hur respondenterna upplevde tillförlitligheten hos lokala nyhetsmedier.²

Generellt bedöms mediernas tillförlitlighet att vara stor. För public servicemedierna (SR och SVT) samt den lokala morgontidningen är det ca 90 procent som uppger att mediernas rapportering är mycket eller ganska tillförlitlig. För Metro och privat lokalradion är siffrorna något lägre, men en mycket klar majoritet bedömer ändå rapporteringen som tillförlitlig. I tabell 3 redovisas graden av tillförlitlighet mellan dem som bedömt alla medierna sammantaget som mycket eller ganska tillförlitliga (medietilltro) med dem som i något fall angett att något medium är mindre tillförlitligt (mediemisstro).

Tabell 3 *Bedömning av medierna rättvisande eller missvisande rapportering fördelat på grad av tilltro till lokala mediers nyhetsrapportering (medelvärde)*

	Medietro	Mediemisstro
Barnomsorg	5,92	5,28
Skola	5,79	5,23
Sjukvård	5,91	5,38
Äldreomsorg	5,85	5,30

Givetvis är denna analys en grov förenkling, men den visar ändå en klar tendens – ju mer man ser lokala medier som tillförlitliga, desto sannolikare är det också att man tycker att mediernas bild är rättvisande. Synen på vad som är en rättvisande bild hänger tydligt samman med en allmän tilltro eller misstro mot mediernas tillförlitlighet. Störst skillnad mellan de som tilltror och misstror medierna hittar vi i synen på barnomsorgsbevakningen och minst ifråga om sjukvård. Men skillnaderna är inte särskilt stora. Vi bör dessutom uppmärksamma att den grupp som är något mer mediemisstroende ändå generellt sett bedömer att bilden är mer rättvisande än missvisande eftersom faktiskt medelvärdet är över fem för alla undersökta serviceområdena.

Som avslutande analys bör kanske också de undersökta analysvariablerna studeras i samma modell för att få en större förståelse för hur de hänger samman. Vi har ju inte heller diskuterat vad som ligger bakom en generell uppfattning om mediernas tillförlitlighet, vilket gör att även demografiska variabler såsom ålder och utbildning kanske bör finnas med som kontroller i analysen. Egen erfarenhet är ju också starkt

knuten till vilken del av livscykeln man befinner sig i då yngre människor har större erfarenhet av skola och barnomsorg jämfört med många äldre, vilka i sin tur oftare är brukare av sjukvård och äldreomsorg. I tabell 4 görs därför ett antal multipla regressionsmodeller där de två centrala förklaringsfaktorerna (egen erfarenhet samt huruvida man anser medierna vara tillförlitliga) relateras till i vilken utsträckning mediernas rapportering bedöms vara rättvisande eller missvisande.

Tabell 4 Förklaringsfaktors effekt på bedömningar av mediernas rapportering (ostandardiserade regressionskoefficienter)

	Barnomsorg	Skola	Sjukvård	Äldreomsorg
Egen erfarenhet	,072 ***	,002	,018	,004
Medietilltro	,130 ***	,124 ***	,112 ***	-,108 ***
Ålder	,078 ***	,095 ***	,087 ***	,103 ***
Utbildning	,033	,003	-,005	,015
Kön	-,076 ***	-,052 ***	-,042 *	-,042 *

Kommentar: Barnomsorg, n=1686, Skola, n=2025, Sjukvård, n=2198, Äldreomsorg, n=2046. * = p < .010, ** = p < .05, *** = p < .01.

Helt klart att människors bedömning av om mediernas rapportering är rättvisande/missvisande mest förklaras av en generell bedömning av mediernas tillförlitlighet. Effekten av att se medierapporteringen som tillförlitlig är överlagset störst av de undersökta förklaringsfaktorerna. Ju högre grad man anser att det går att lita på att mediebilderna är korrekta, desto mer övertygad är man att den också är rättvis (positivt värde på koefficienten). De bivariata analyserna visade finns det en koppling mellan att vara brukare (ha egen erfarenhet) och att ha se medierapporteringen som rättvisande för sjukvård och barnomsorg och det motsatta för brukare av skola och äldreomsorg. Den multivariata analysen visar dock att effekten av egen erfarenhet endast finns kvar ifråga om synen på barnomsorg. Oavsett mediesyn och de övriga kontrollvariablerna är de med egen erfarenhet av barnomsorg mer tillfreds med medierapporteringen än andra.

Ser vi kort också på kontrollvariablerna visar det sig att ålder är en viktig förklaringsfaktor till synen på om medierna är rättvisande eller ej. Ju äldre man är desto mer anser man att mediernas rapportering är tillförlitlig. Detta går inte riktigt i linje med den tidigare refererade analysen av samma frågor i Västra Götaland. Där hade inte ålder någon påverkan på synen på mediernas rapportering överhuvudtaget, däremot var utbildning en faktor som påverkade generellt (Johansson 2008).

Även kön visar sig vara avgörande i betydelsen att män i högre grad verkar mena att mediernas rapportering är rättvis jämfört med kvinnor.

Rättvisande nyhetsmedier?

Analyserna har både visat överraskande och mer förväntade resultat. Att människor som är skeptiska till mediernas tillförlitlighet också är mer mediekritiska om hur rättvisande rapporteringen är av olika sakområden är inte så konstigt. Teoretiskt är visserligen inte begreppen desamma. Tillförlitlighet handlar om att något är sant eller inte, medan rättvisande/missvisande gäller om mediebilden fångar in helheten, komplexiteten eller ger vissa saker för stort utrymme och andra för lite. I människors bedömning hänger dessa begrepp trots allt relativt starkt samman (även om det långt ifrån är något deterministiskt samband).

Vad som däremot var förvånande och som inte alls gick i hypotesens riktning var det faktum att brukare och anhöriga generellt sett anser att mediebilden av barnomsorg och sjukvård är mer tillförlitlig än de som inte har kontakt med verksamheterna. Frågan är då hur detta ska förklaras. Varför är de som har erfarenhet av service mer positiva till mediebilden än de som saknar denna erfarenhet? Det kan finnas ett antal olika förklaringar till detta. En är att brukarna anser att medierna gör en helt riktigt spegling av verksamheterna. Man tycker det är precis så illa som medierna skriver. Vad gäller icke-brukarna kanske det också där finns en mediemisstro som avspeglar sig i ett de uppfattar att medierna svartmålar och därför anser att mediernas bild är mindre rättvis än brukarna. En annan förklaring är att brukarnas mer positiva bild av rapporteringen kanske inte behöver kopplas till mediebildens utseende överhuvudtaget, utan att man som brukare blir positivt inställd för att det man har erfarenhet uppmärksammas överhuvudtaget. En analogi kan göras till de berömda Hawthorne-studierna. Fabriken gick sämre än ägarens övriga fabriker. När man ökade ljuset ökade produktionen. Men sedan visade det sig att produktionen ökade ytterligare när man försämrade ljuset. Slutsatsen som drogs var att när de anställda kände sig sedda, uppskattade ökade motivationen och därmed produktionen. Kanske kan svaren om synen på mediernas rapportering tolkas i termer av en samtida Hawthorne-studie? När medierna skriver om det man har erfarenhet av är man mer benägen att se positivt på bevakningen, oavsett om den stämmer med ens egna erfarenheter.

Noter

- ¹ http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/ovrigt,ett_femtontal_trasiga_rutor_facit_for_kaos_i_nordost
- ² I indexet ingick P4 i SR, privat lokalradio, Sydnytt i SVT, TV4 Öresund, Sydsvenskan, Skånska Dagbladet, Helsingborgs Dagblad, annan lokal morgontid-

ningen, Metro Skåne, Kvällsposten. Cronbach's Alpha, som används för att testa reliabiliteten i additiva index, hade värdet .75. Ett godtagbart värde för att slå samman variabler på detta sätt brukar sättas till .70, vilket innebär att indexet väl fångar in hur respondenter bedömer lokala nyhetsmediers tillförlitlighet. Observera indexkonstruktionen bygger på antal svar, vilket innebär att det inte för indexet spelar någon roll om man inte besvarat en eller flera frågor.

Referenser

- Djerf-Pierre, M och Weibull, L (2001): *Spegla, granska, tolka: aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma.
- Edström, M. (2006): *TV-rummets eliter*. Göteborgs universitet: JMG.
- Ekström, M.; Johansson, B.; Larsson, LÅ (2006): "Mot en allt mer oberoende kommunal journalistik?", i *Nordicom-Information (2006:4)*.
- Gunther, A.C. & Schmitt, K. (2004): "Mapping boundaries of the hostile media effect", i *Journal of Communication (2004 (1):55-69*.
- Hagström, B. (2002): *Svensk sjukvård och under press. Pressens rapportering om svensk hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, S. & Weibull, L. (2006): "Flagnande förtroende", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Du stora nya värld*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Johansson, B.(2008): "Rättvisande nyhetsmedier?", i Nilsson, L. & Johansson, S. (red): *Regionen och flernivådemokratin*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Johansson, B. (2005): "Medierna, politiska kriser och sjukvården", i Nilsson, L. (red): *Svensk samhällsorganisation i förändring, Västsverige vid millennieskiftet*. Göteborgs universitet: Utvärderingsprogrammet: Västra Götalandsregionen.
- Johansson, B. (1998): *Nyheter mitt ibland oss*. Göteborgs universitet: JMG.
- Lippman, W. (1922): *Public opinion*. New York: Free Press.
- Nilsson, L. (2006): "Servicedemokratis återuppståndelse", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Du stora nya värld*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Rosenberg, G. (2000): *Tankar om journalistik*. Stockholm: PAN/Bokförlaget Prisma.
- Rosengren, KE: (1977): "Värderade nyheter", i *Statsvetenskaplig tidskrift 1977:3*.
- Vallone, R. P.; Ross, L. & Lepper, M. R. (1985): "The Hostile Media Phenomenon: Biased Perceptions and Perception of Media Bias in Coverage of the Beirut Massacre", i *Journal of Personality and Social Psychology Vol. 49:577-588*.
- Weibull, L. & Wadbring, I. (2005): "Medieförtroende – en framgångsfaktor?", i Holmberg, S. & Weibull, L. (red.): *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Westerståhl, J. & Johansson, F. (1985): *Bilden av Sverige. Studier av nyheter och nyhetsideologier i TV, radio och dagspress*. Stockholm, SNS Förlag.

Gästskribent

CONVERSION TOWARD AN OPEN SYSTEM WITH PLURAL CORES

YO TSUCHIDA

Introuduction

This paper will discuss the reform of local self-government intended to strengthen the relation between local economy and global economic activities, with an empirical focus on Swedish regional government. The dual trends of economic globalization and changing relations between local and central government have both led to a transformation of regional government, necessitating a reexamination of regional government.

It is important, when focusing on the transformation of local politics, to specify what is meant by local area or space. M. Perkmann et al (2002) point out that the concept of scale has usually been used to connote one of two meanings. On the one hand, scale sometimes refers to the spatial scope or horizons of economic action and much of the discussion of globalization adopts this interpretation of scale. On the other hand, scale refers to specific bounded or delimited spaces and is synonymous with territoriality. Benz et al (2000) grasp the process of spatial reorganization or the rescaling of economic activity, contrasting it with decentralization to local government, as “regionalization”. Since global markets give rise to competition between locations, the most important factors today influencing corporate investment decisions are the infrastructure of the surrounding area, the availability of skilled labor, access to research facilities and the proximity of supply firms. Regionalization as such is defined as a policy strategy for development that entails reorganizing functional spaces politically as well as economically (Benz 2000).

The subject to be considered here is how the reorganization of economic space has influenced the geographic structure and the economic and political system. Harvey’s (2006) conceptualization of the three sides of geographical space is useful when considering the transformation of geographical space itself and central-local governmental relations, both in the light of global economic activity. According to this conceptualization, geographic space is, first, grasped as *absolute space* with concrete and physical things and measurable area. In contrast to that, second, geographical space is grasped as *relative space* defined by, for example, time-distance from central area, meaning that position and inner structure of geographical space itself transforms continuously through the innovations in transportation technology. Third, it may also be grasped as *relational space* meaning that the character of some geographical space is always defined and redefined by national and global

transformations. For example, some area may lose its status as a world center of ship-building industry with superior harbor through the consolidation of ports with a neighboring country and rapid expansion of ship-building industry in Asia (Harvey 2006). Mutual relations among these conceptualizations are conceivable; the transformation of some area via the construction of infrastructure in *absolute space* causes a transformation of its *relative space* resulting in transformation of *relational space*. This theoretical method seems suggestive when considering the transformation of a local area caused by economic globalization, considering the mutual interdependence between the local economy, national economy and global economy.

Similarly, the structural transformation of local spaces will be followed by a transformation of nation wide land structure and vice versa following a change of relational space within nation. Keeping in mind the above mentioned, the main arguments of this paper are as follows. First, we will consider, from the viewpoint of national or central policy, the position of local government within Swedish policy framework and transformation of this position over time. Second, from a local viewpoint, we will consider the transformation and dynamics of local social and political structures against the background of the strengthening direct relationship between the local economy and global economic activity. Third, we will consider the direction of local government reform from the point of view of multi-level governance in order to understand the changes in the governing system caused by economic globalization.

The basic theoretical approach of this paper is to pay attention to the corresponding relationship between economy, power and ideology in governance as well as to consider changes in these factors in a historic process with the transformation of the economy as the driving force.

Historic background of region government

When considering the background of the position of local government and local autonomy in Sweden, it is important to consider modern history and the process of constructing the welfare state.

In Sweden, with no history of a feudal system and with the *riksdag* including a representation of farmers already in medieval times, followed modernization in the early nineteenth century, followed by the industrial revolution, the government has continually adjusted to social change through a process of compromise and coordination among estates/classes. It is interesting that the liberal ideology, which led the idea of local self-government in the reformation of 1862, was not an extension of the autonomic tradition of the agricultural community but rather instead imported from thoughts of European citizenship including those related to the French commune (Andrén 2007). On the other hand, the fact that Sweden lacked a liberal revolution and has a weak tradition of autonomous cities and ideas of citizenship led by the bourgeoisie may explain why policies corresponding to rapid ur-

banization put into effect by social democratic governments have not necessarily entailed seeing local self-government as an important factor in the democratic system (Strandberg 2006).

At the same time, one of the characteristics of the Swedish economic structure, with the country's history as a supplier of raw materials including iron ore and timber to Hanseatic Cities, has been the fact that industrial development from pre-modern times has proceeded by strengthening economic relations with Baltic cities and West European countries including Britain, resulting in the economic structure depending largely on foreign markets.

The characteristics of the economic structure as such have been inherited by the present day society. SAP governments, led the construction of the welfare state from the 1930s, have changed the basic strategy from pursuing ideological policy to curtailing poverty through economic development. The social democrats have also adopted the strategy to ensure employment and improve living standard through enlarging investments and increasing exports by big corporations by strengthening their competitiveness. This strategy, using industrial policy to promote big companies, explains why Sweden has many globally known companies despite the smallness of its population and domestic market. Industrial restructuring through mergers has been promoted and there has been no attempt by government to restrict monopolies in the domestic market (Alvstam 1993). The argument labeling Swedish economic/political structure as a "peninsula or disarticulated Fordist economy" characterizes the Swedish welfare state strategy as an attempt to overcome the disadvantages related to the smallness of the population and domestic market by increasing exports and strengthening the competitiveness of big companies through financial and monetary policy (Ryner 2002).

The political position of local government in Sweden must be considered while keeping in mind the historical process and characteristics of the economic structure mentioned above. For SAP, with labor unions as its political base, the ideal of local self-government has not held as much importance as welfare and equality. Given the priority of the provision of services and the ideological view that the government should play a role in the improvement of the living standards of citizen, local government has been seen as the bearer of service provision. For commune it has been put importance on the basic role of the municipality to act as general provider of services close to citizens. As a result of people moving from smaller municipalities to larger cities, the government carried out a reform in the early 1970s to amalgamate municipalities and reduce the number of municipalities with small populations.

Economic globalization has been an important influence on the strategy of SAP governments. Important, from the point of economic strategy, is the fact that policies such as exchange control and preferential treatment for investments, which had had a central role in Post-War economic development, have lost their effectiveness when Sweden joined the EU and with financial globalization more generally (Ryner 2002).

Following the fact that corporate investment, guided by companies acting based on a global strategy, was not necessarily directed at domestic markets and therefore did not necessarily lead to increasing employment, it has become important for Sweden to attract foreign as well as domestic capital to secure employment. It has therefore become necessary for the government to put into place policies that raise the attractiveness of local areas for investment, in part through the consolidation of infrastructure on the base of economic needs. Resulting from the redirection of government policy in Sweden, where so far the acquisition of companies by foreign capital has been restricted, 23% of private employment in 2004 and 36% of private R&D investment in 2002 were occupied by foreign owned companies (Andersson 2005).

As a result, the local area level has become the focal point of economic policy, necessitating a reform of the local government system. The characteristics of Swedish local government, with municipalities and *landsting*, are, especially at the regional level, as follows. First, the competence of the *landsting*, as the regional government, is in reality limited to the provision of services including health care and transportation within each area; important authorities that provide infrastructure have been concentrated in the central government. There is no government with general power over specific fields at the regional level. Second, the fact that there are many central government agencies with administrative offices at the regional level makes it difficult to integrate them. These circumstances at the regional level, with hundreds of central agencies each having its own regional unit for enacting policy, and each having an independent position responsible only to the *riksdag* and cabinet, makes it difficult to implement unified policy at regional level (Secretary Report 2007).

The economic crisis in the early 1990s followed by accession into the EU prompted a reexamination of the governing structures on the regional level, including the construction of a region-wide resource mobilizing system, leading to consideration of a reorganization of central government agencies with regional offices on the one hand, and the establishment of regional governments on the other.

The Committee on Public Sector Responsibilities has proposed a consolidation of *landstings* to create six to nine regional governments and also a reorganization of central government agencies with regional offices (Ansvarskommitten 2007). It is obvious that the establishment of regions through the consolidation of *landstings* has been proposed to make conformity between regional governments and regional offices of central government agencies more feasible. On this proposition, *Sveriges Kommuner och Landsting* has expressed almost unanimous support, demanding it be put into effect, despite opposition by central agencies (Sveriges Kommuner och Landsting 2007). The chairperson of the committee has explained the aim of the proposition in the following words: "In reality there are some arguments to envision all of Sweden with only nine million people as a region. But in my view it makes it difficult to operate incentives to stimulate each other within the public

sector. The central government must delegate authority and responsibility to the regional level as much as possible, and the importance of this strategy is becoming clear through the organizational strategies of private companies. Through decentralization it becomes possible to enhance the efficiency of the public sector as a whole and the central government can devote itself to important matters without being caught up in details. Government at present has too many things directly under its responsibility.”¹

The proposition of the committee can be seen as a rational reform of a government system responding to the transformation of the economic system toward one with a local area focus. Important, on the other hand, is the fact that the proposition by the committee lacks an analysis on the transformation of the local structure and local society itself that has been caused by economic globalization. And beside that the fact, side by side with regional reform, there is some proposal to consolidate small municipalities with decreasing populations, suggesting that reform of local government is now facing a new stage.

Regionalization and globalization of local politics and economy

The characteristics of land structure in Sweden, structured throughout the process of post-World War economic development, are as follows. First, as a result of the concentration of population and economic activities on large urban areas, problems relating to land structure including out flows of population in northern area have arisen. Second, as a result of the corporate strategy of placing importance on marketing and establishing subsidiaries in foreign countries, each local area has an autonomous economic structure; there is no hierarchical relation among local areas such as that as reflecting the relationship between headquarters and subsidiaries among companies.

Keeping this in mind, we will examine the transformation of the local economic and political structure in Skåne and Västra Götaland, in both of which region governments have been established as an experiment.

Structural change in Skåne²

Skåne, with 1170 thousand inhabitants and 33 municipalities, became Swedish in 1658 and is deemed as area with a strong local identity. Region Skåne was officially established in 1999 when two *landstings* and health care of Malmö amalgamated. At the same time, parts of the responsibilities of the county administrative board (*lansstyrelsen*) were devolved to the region. And with the completion of the Oresund Bridge in 2000, connecting Skåne with Copenhagen directly, cross border economic activity is now expected to increase.

Skåne is now in a process of change, both structural change of the economy and industry in its large cities to address the economic crisis in the early 1990s, (when 25% of all jobs in Malmö disappeared), and, also prompted by economic change,

changes in the mutual relations among the local areas within Skåne toward, with certain tension, region-wide unification.

Economic activities in Malmö and Lund are expanding enormously, led in Lund mainly by investments in research and development and in Malmö mainly in the service industry. These trends in both cities can be considered as the result of investments to strengthen the connection with Denmark and economic growth in the countries along the coast of the Baltic Sea, helped by investments by global companies seeking advantages from collaboration with Lund University. These processes show that the economic/industrial structure in Lund and Malmö are strengthening direct connections more with the global and Northeast European economy than with local areas in Skåne.

The fact that these trends are accompanied in part by scrapping local industries in Malmö and the stagnation of industries in the northeast area within Skåne creates an expectation of rising tension among the large cities and between each areas within Skåne. On the other hand, with changing economic conditions, there are also trends toward the deepening of relations among the various areas within Skåne, as described below.

First, an increasing number of people commute into Malmö and Lund mainly from surrounding municipalities; in some surrounding municipalities, more than half of the working population is out-commuting. This trend is mainly explained as a result of improved public transportation and commuting possibilities from north and northeastern areas of Skåne to Malmö, an initiative taken by the regional government. The trend can also be explained in terms of high income people in Malmö and Lund having moved their residence to surrounding areas. These transitions seem to be resulting in a new situation of dissociation between places of residence and employment and increased cooperation among neighboring municipalities (Lund 2006).

Second, there is increase of municipal cooperation among neighboring municipalities. This trend is characterized by the establishment of joint organizations in southeastern Skåne, including Malmö and Lund, for fire-protection, water supply and sewage by four to five neighboring municipalities in each project, accompanied by discussions of joint projects in the future including public institutions and institutions for the disabled. This trend has been followed by an increase in coordination among neighboring municipalities in the areas including road planning. Secondly, joint projects among small municipalities are growing especially after 2005, as a counterproposal against the trend favoring the consolidation of small municipalities, aiming, it has been argued, to show efficiency of management through joint projects. Joint committees on welfare have also been established among municipalities.

A second function commonly regarded as most appropriately managed at the regional level, other than medical care, is the planning of infrastructure. The role of regional government is deemed as important in order to convince the government

that investment in Skåne is a higher order of priority than other area by stressing the creation of a “Unified Skåne”.

The future of regional government relates on how to construct the future image of Skåne. Although Malmö and Lund have their strategy to strength their footing toward the central government through the unification of Skåne, it is easy to expect that in reality the area necessary for these two municipalities to cooperate does not much exceed the area consisting of 11 municipalities, including Malmö and Lund, providing that there is efficient informal coordination among them. On the other hand, the eastern area in Skåne, although in part a commuting area to Malmö, is keeping its own history and local industry. Under these circumstances unspoken agreement among each area on the future of Skåne seems to be leading to the development of a regional economic structure with plural cores, including the area with Malmö and Lund, area with Kristianstad and with Helsingborg. To facilitate coordination among municipalities in Skåne, coordinating body or conference has been created, consisting of municipalities within each of the four areas of Skåne, coordinating the decision making of policy of the regional government. It is plausible that these coordinating bodies will strength their footing following the expansion of joint projects among municipalities in each area.

When considering the above, the state of affairs around the regional government in Skåne can be understood more clearly by analyzing the influence of economic change on local structure. Faced with economic crisis in early the 1990s, actors in Skåne have aimed to reestablish the local economy through strengthening connections with economic actors in Europe and globally. These processes of change can be summarized as follows. First, within Skåne it has led to scrapping part of the existing industry and concentrating economic activities and employment, which resulted in widening the commuting area or real labor market of the main municipalities. Second, the role of the regional government was redefined. It is clear that through the unification of institutions responsible for managing transportation, unification of Skåne with respect to transportation has increased. At the same time, the fact that, under the present Swedish financial system, pursuing the provision of local infrastructure is unavoidable to strengthen the negotiating power against central government, which has further led to increased unity among municipalities under the regional government. Third, the region-wide unification has proceeded with two sides, unification and tension. On the one hand extension of economic/social activities, which followed industrial restructuring, has promoted cooperation among municipalities and also structured an objective basis for Malmö and Lund to acknowledge themselves as “the economic engine of Skåne”. On the other hand the expansion of industrial activities in the main municipalities is mainly proceeding through connection with global economic actors will, through the weakening of industrial relations within Skåne, result in conflicts of interest among the areas and lead to a weakening of the regional government. Simultaneously, the fact that even the area with declining industry has to seek to connect with European wide

economic activities, may strengthen the regional government. In a word, concerning the role of the regional government in the provision of infrastructure within Skåne, there is agreement of interests among areas. Similarly, for the areas with declining industry, the role of regional government, which has responsibility for region-wide development, is significant.

The transformation above can be deemed as a process toward region-wide geographical unification. It is a process of the restructuring of “Unified Skåne” which has been acknowledged so far through historic/cultural relations, toward a relationship with realistic base as economic/social unification. In other word it can be seen as a process to unification accompanied by some tension.

Västra Götaland and Göteborg

In Västra Götaland, the regional government was inaugurated in 1998 and has taken over some of the responsibility of *lansstyrelsen*. As characteristics of the economic structure of the region, there are growing connections between the core municipalities with the global economy. On the other side follows the extension of the commuting area, which has become possible through improvement of transportation system within the region, industrial centers of region, from the point of commuting, are concentrating to Göteborg and Borås and Trollhättan as sub core centers. Reflecting these situations there are multi-level relations or structures, as mutual relations among municipalities within the region emerge, consisting of joint enterprises between adjacent municipalities, the establishment of sub-regional efforts at coordination among municipalities based on former *landstings* and cooperation of these with the regional government. In the following section, we will examine the state of core cities in Västra Götaland.

Sub core cities: Borås and Trollhättan

Borås has a population of 99,000 and a history of textile production from the middle ages and as a city of commerce among farmers and merchants. Resulting from an out-flow of factories under the world wide competition since the 1970s, production of textile itself has been limited and the number of employment of textile industry has decreased from 45,000 in the 1970s to 1,500 at present (Borås Stad). On the other hand, it is noticeable that the textile companies in Borås, without channels for mass marketing, are keeping a position in the industry, based on an accumulation of expertise in logistics.

The characteristics of Borås as an area accumulated by local industry are as follows: ³

First while many companies are conducting production and procurement through subsidiaries in Baltic or Asian countries, they are conducting in Borås the development of new product, putting importance on design. With the development of methods of production and marketing, including mail-order production utilizing brand image of Borås gained historically, local industries have pursued a diversifica-

tion of utilization of textile including for upholstery of automobiles produced in Göteborg. Second while many of the big companies are moving their head offices to Göteborg, small companies who employ up to 20 or 30 are operating in Borås within mutual cooperation including exchange of information and mutual support in the busiest periods. Moreover they have close cooperation with machinery industries in the area with regard to development of new technology. Third, the University of Borås is, as a center for education of manpower as well as information exchange through a publishing design magazine, raising design competence and research and development of the area. At the same time, industrial policy of Borås Municipality has a coordinating role. Local industry in Borås might be regarded as a successful example of a triple helix in some sense. The reason is that textile companies in Borås have, though on a small scale, their own headquarters and development sections in Borås, making it possible to respond independently to changing economic conditions. In this process there is a growing importance of infrastructure including roads and airports to connect industry in Borås directly with abroad.

Trollhättan, with a population of 53,000, is distinct from Borås in a sense.⁴ Local industry in Trollhättan with history of machine industry including locomotives has been structured nowadays with Saab Automobile as a core company, so the change of procurement policy of Saab to worldwide purchasing caused severe damage for local industry. On the other hand, keeping a high-tech subsidiary around its production base is profitable for Saab itself, making it an important factor to connect Saab with local industry in Trollhättan. With the coming to the fore of the plan to close the factory of Saab Automobile after the acquisition by GM, there is some instability in the area and the Swedish government is discussing plans including the construction of a highway connecting Göteborg Port and Trollhättan.

Employment securing World City: Göteborg

There are growing investments especially by foreign capital in Göteborg. To evaluate the policies of Göteborg municipality, it is important to pay attention to the structure and characteristics of Göteborg as an economic sphere formed historically in Sweden. After its establishment in the early 17th century as a base of export to foreign countries under the military protection of the state, the city has grown from exporting raw materials to becoming an industrial city, primarily through connection with foreign countries including Britain. From the latter part of the nineteenth century, the city has experienced a history of innovation in which, following the development of the main industries including ship-building and textile, new industries including ball-bearings and automobiles have developed derivatively to be world wide companies. On the other hand, in Göteborg there is a unique urban culture named "Göteborg spirit" that has been created through its history as a merchant city, and the subsequent establishment of institutions of research and higher education, as well as the emergence of a vibrant cultural life, which all exist harmoniously.

After the economic crisis in 1991, Göteborg adopted a strategy to activate industry and secure employment through attracting investment both from domestic investors and from abroad, which has resulted in the situation in which the number of foreign owned companies in Greater Göteborg area, consisting of Göteborg and adjoining municipalities, increased from about 300 in 1990 to 1500 in 2003; one fourth of the working population is working in foreign owned companies (Business Region Göteborg 2004). The fact that most companies owned by foreign capital are continuing their operation and that the concentration of companies and increase of employment in Göteborg are continuing is, taken as an indication of the advantages and attractiveness of Göteborg for high-tech industry.

The strategy of Göteborg municipality to attract investment and to secure employment must be evaluated based on external factors including networking with cities in foreign countries as well as internal factors such as export oriented industrial structure. The main characteristics of strategy and policy are as follows.

First is the policy to utilize its advantage as a base for logistics connecting areas not only within Sweden but also with other Nordic countries along with improving high technology with research and educational institutions including universities. Ongoing measures to support these developments include the improvement of transportation infrastructure from the port to the whole of the country and enlargement of the port, establishment of science-parks as a base for research and education of high technology and the construction of cultural institutions including an opera house to enhance the cultural atmosphere. The economic policies similarly attach importance to inducing and nurturing a variety of local industries with an intention to minimize the economic damage, triggered by declines in some sectors, to expand the whole area. For this purpose, various support services for the establishment of offices by foreign companies, for the exchange of information and for cluster formation among companies have been created.⁵

Second is the policy to respond to urban problems including segregation. In Göteborg, the fact that many immigrants and low-income people have concentrated in specific areas where many public housing was constructed in the period of rapid population growth, has made the segregation problem spatially visible. On the other hand, housing areas inhabited by high-income people working in high-tech companies are extending in suburbs, making it realistic to expect that the problem of segregation will increase. It is noteworthy that, in responding to segregation, projects to restore public housing areas, with the purpose to extend employment among immigrants, are now in progress and obtaining some good results.⁶

Third is the organization of the city council including district councils aimed at decentralization of the authority of the city council. In Göteborg, the management and decision making of services regarding welfare, education and culture are entrusted to 21 district-councils, a system intended to entrust the power of decision making to the level nearest to people. Although there are critics pointing the fact that the councilor of the district are not elected directly by people living in each

district, it is noticeable as a new trial toward democracy that each district council has enacted cooperation between service providing agencies and organizations of inhabitants and user participation (Jönsson et al 1999, City of Göteborg 2002/2003).

The policy of Göteborg can be summarized as “Employment securing World City” aiming to secure employment through attracting investment worldwide and seeking to find the way out of difficulty followed to economic globalization through keeping a positive position in global economy. Important here is that, in the course of seeking economic development as a center of logistics, urban culture and the provision of public services are, through making some kind of social capital, an indispensable base for the strategy. The role of social infrastructure is of growing importance, given the increases in disparity and segregation, and economic globalization.

On the whole, the strategy of Göteborg clearly shows that what is needed for local government today is not to have authorities limited to the provision of services decided by the central government, but rather to be responsible to local strategy in a wider sense.

Geographical Regionalization and Conversion toward Pluralistic Open System

When analyzing Swedish local economy it is important to stress the analytic point that the local economy is a relatively independent unit from the national economy (Nakamura 2004). The local structure in the modern sovereign state can be understood both from on one hand as one of plots within which nation wide economic/political activities are performed, and on the other hand as an area with indigenous characteristics formed through original economic/social relations.

Keeping this in mind, the state of Skåne and Västra Götaland can be summarized as follows. First is the fact that there is a growing necessity to consider local space as an arena where global economic activities are performed. This is obvious from the fact that the economic strategy of each city in Skåne and Västra Götaland is being pursued basically to attain an advantageous position within global economic links. Suggestive here is the argument that spatial/local distribution of supply-chain or “vertical relation among/within companies” such as headquarter-subsidary-research institution-subcontractor has, through economic globalization, diffused world wide (Nakamura 2004). The basic character or advantage of each local economy is defined objectively through the position within world wide economic division of labor. The strategy of Göteborg and Borås to utilize their advantage, as center of logistics through utilizing airports and so on as well as techniques and know-how accumulated historically, can be seen from this point of view.

Second is that the transformation of region wide economy is resulting in social/political transformation in local area. To understand the transformation of local

areas, the argument to grasp the dynamic relation between local economy, local structure and local policy is worth to notice (Miyamoto 1980). According to this argument, economic activity in some area is framed by social division of labor within and outside the nation, the position of the area within network of transportation, the size of market and so on. The concentration of economic activity in some area gives rise to increase of urban population along with transformation of spatial structure of the area through emerging housing areas and areas concentrated by offices resulting in emerging urban problem and a necessity of local policy. This argument suggests necessity, when considering structural transformation of local area, to pay attention to background factors including global economic activity.

Presuming the theoretic approach above, the transformation in each region can be summarized as follows. The region-wide transformation of economy and politics necessitates a reexamination or the mutual relations among local, national and global economy. Characteristic of the transformation in Skåne and Västra Götaland is that each area is seeking to strengthen regional economic/political unification. The background of it is necessity to consolidate infrastructure to support the local economy within global competition. While within region each core city is strengthening direct relations with the global economy, there is a trend toward region wide utilization of economic resources including enlarging commuting areas. This trend is, in conjunction with the necessity to strengthen negotiating power to consolidate infrastructure with central government, bringing about reorganization of regional economy and politics.

In addition, new local problems are coming into existence. The expansion of social/economic activity following to preparedness of transportation has brought about, through diversification between core city and rural areas and losing independence of each municipality as a place to live and to work, a necessity to coordinate and cooperate among municipalities including the implementation of joint enterprises. On the other hand in big cities, where concentrating economic activities, there is increasing necessity to implement policy suitable to real condition of each district including policy toward enlarging segregation following to concentration of low income people including immigrants.

In this paper we consider the process toward region wide economic/social/political unification as “geographic regionalization” to distinguish from administrative /political regions and economic regionalization. In the former, regional government, with some authority, plays a pivotal role toward unification. On the other side, when considering these process as the reorganization of nation wide land structure it can be said as transformation toward “Pluralistic Open system” within which the main urban areas are seeking to have direct connections with global economic activity to attract investment. In short, the transformation in Sweden at present can be said as conversion toward a pluralistic open system with regions as unit. Important here is the direction of policy and the substance of it. Because it is clear that transformation of land structure, which this paper considered as conversion toward

“Pluralistic Open system” with geographic regionalization, loosens nation wide economic unification and makes it necessary to reexamine governing system. It must be kept in mind that those tendencies toward region wide economic/social reorganization are suggesting the necessity to consider local government as independent subject of politics and policy.

Globalization of the local economy and multi-level governance

Welfare state policy and local government

The changing circumstances mentioned above necessitate a reexamination of the political and economic base of the Swedish welfare state as well as the local government system itself. Worth noticing here is the position of local government in the welfare state policy of SAP. The view that considers the role of local government as primarily responsible for the implementation of welfare services must be understood in light of the welfare state strategy of SAP.

Gaining power in 1930s SAP has, stressing the basic role of government to realize improvements in living standards as an ideological struggle, pursued policies to enlarge support unrestricted within labor under “Peoples home” and to realize economic development through cooperation with capital. It is obvious that this strategy of economic development has been deemed as a precondition to improve the welfare of citizens. The enlargement of welfare policy including education, sanitation and housing has not only been justified as preventive social policy but also as investment in human resource (Tilton 1990). In other words, local government, within the project of the reproduction of the welfare state regime, has been placed as provider of welfare services to complement policies of economic development.

Epoch-making in the course of welfare state construction after world war has been the enormous enlargement of welfare services including daycare and care for the elderly between latter part of 1960s and the early 1970s, a process called the “public revolution”. During this period, expenditures of municipalities and *landstings*, providing these services, has increased from 9 % to 20% of GNP. Important is the fact that these have been realized increasing the local tax rate, a decision by local councils responding to demands from citizen, in other words a demand “from below”. The Swedish welfare state truly has grown to have the characteristic of a “local welfare state”. The word “Service Democracy” has been coined to describe this enlargement of services, with positive connotations regarding the role of government to realize improvements in the living standards of citizens (Nilsson 1996).

Important here is the fact that the enlargement of welfare services has been put into practice side by side with large-scale amalgamation of municipalities. Through amalgamation of municipalities executed in the 1950s and early 1970s the number of municipalities was reduced from more than 2500 in the early 1950s to 280 in the early 1970s. The main argument of SAP to amalgamate municipalities has been

to realize efficient service provision. For SAP it has been definitively important that social service and social rights have been guaranteed all over the country at the same level and municipalities must be organized as part of an integrated apparatus for public administration. Political democracy must be effective in the *riksdag* and to provide public service, which has been deemed a primal role for municipalities, it has been considered unavoidable to make large-scale municipalities through amalgamation to enlarge service provision. Interesting enough is that the purpose of the decentralization of authority to local government, executed thereafter, has remained within the thinking of local government as such. The main purpose of decentralization has been to make the provision of service effective, rather than to extend local self-government, by making it possible to adapt to local circumstances through the devolution of authority (Strandberg 1998). The problem with this understanding from the point of local self-government is that the role of local self-government is limited within the scope defined by the decisions of the central government/ the *riksdag*; local governments must, in other words, adapt to the demands of citizens and local peculiarities, but also meet the demand to ensure efficiency in the provision of service.

It is obvious that this thinking on government and democracy presupposes influence of citizen through political parties on the decisions of government and the *riksdag*. Meanwhile, the Swedish Commission on Democracy, established by SAP government, has proposed extensive decentralization and a governance style including devolution of some competence to NPO, with attention paid to the fact that attitudes of citizen to politics is changing on a large scale as shown by for example establishment of and taking seats by local parties, organizing demands which existing parties failed to grasp. The commission also stressed the participation of civil society in political decision making (Amnå 2006).

Conversion of Swedish system and multi-level governance

In Sweden there are changes relating to the nationwide economic/political system as a whole that have been prompted by economic globalization. First, the power of the central government to control economic activity through financial policy has been restricted. Investment by global companies, based on global strategies, has lost direct connection with domestic investment and the aim to increase employment. Second, there is a growing importance of the governing system on the regional level following economic globalization, showing itself in the establishment of the system to mobilize region-wide resources to foster local development strategies. Third is the growing diversification of local society and problems. The globalization of local economy has brought about increasing disparities among local areas and complex local problems, especially in big city areas, including low income groups, an aging population and so on, necessitating policies that fit the local circumstances.

In the basic strategy toward welfare state of SAP, it has been put importance to rationalize nation wide industrial structure and declining of disadvantageous indus-

tries has been deemed an unavoidable phenomenon. In this meaning, the model in which local government's main role is service provision, presuming citizen influence through political parties, can be said to be compatible with the strategy and also properly expresses mutual relation between citizen and government under the construction of welfare state, presuming continuous economic development. In this model, the role of companies has been to ensure increases of employment through economic development and the role of central government to control it.

These presumptions, it can be said, are under pressure to be reexamined. First, worth noticing is the fact that, under transition toward geographical regionalization and pluralistic open system, there is an increasing importance of decisions by local government on economic/industrial strategy concerning managing local economy and securing employment, which on the one hand diminishes the persuasiveness of the view that the role of local government is primarily service provision, and increases the necessity for local government to make political decision independently from central government on the other. Second is the problem of arguing that provision of service to raise the welfare of citizen is separate from policies influencing the local economy and employment. It is obvious that in the local area, given that the local economy is directly influenced by global economic activity, there arise peculiar subjects of policy directly relating to welfare and the happiness of citizen, making it necessary to guarantee the participation by citizens in decision making on local policies. In other words, there is a growing importance of areas where local government must play a deciding role, with indigenous resource of the area, as basic unit of local economy/politics.

In sum, following the transition towards a pluralistic system, the thinking which restricts the theoretical frame of the role of local government to the provision of services becomes less compelling. The main focus around local self-government and the reform of local government is to clarify its position in relation to the central government, not as an agent of the central government but as an independent subject with some authority on political/economic matters.

In this paper we consider the system of multi-level governance including neighborhood councils, the municipality, regional government, nation state and EU as the institutional frame of democracy. Important points are as follows. The first is the role of the primary municipality. Important here is to understand the municipality as a primal unit to realize local economic and social development and the happiness of citizen. It seems necessary to realize decentralization within big city that are capable of adapting to conditions of each area and to act collaboratively with local society. Second is the role of regional and sub-regional government. It is obvious that economic globalization has accelerated economic disparities among local areas through declining of existing local industry. In this sense, the direction for local development in the future must be a combination of plural models including the formation of center of local industry as well as sustaining areas with decreasing populations. In that sense, the role of regional government is to overarch and

support these models and give rise to growth and stability. Third is the role of central government to enact a nation wide resource redistribution and to secure the rights of citizens. It is clear that the expansion of power of the local level is not simply in the direction of “dismantling the sovereign state”. At the same time it must be pointed out that, with the projection of expanding economic disparity, the subjects of both insuring the general rights in the whole country on the one hand, and the expansion of local authority on the other hand, become vital to keep support from the general public. The development of democratic institutions in the future will be necessary. Fourth is to control policy of EU and its influence on activity of individual, local and central government.

The focal point for multi-level governance and reform toward decentralized welfare state must be considered with above factors in mind. And it must be imagined as a system that guarantees influence of individuals to multilevel government.

Notes

- ¹ My interview Sep 2007 with Mats Svegfors.
- ² This section is based on my interviews in Skåne on Oct.2006 with persons including: Malmö municipality commissioner (S), Lund municipality commissioners (S), (fp), Region Skåne commissioners (M), (G), (S=political secretary), Director of Scania Association of Local Authorities, Director of The Chamber of Commerce South Sweden, and personnel of Region Skåne.
- ³ My interview Feb 2007 with Nelly Hayek Business Development Officer in Borås Municipality.
- ⁴ My interview Feb 2007 with Tore Helmersson Managing Director of INNOVATUM in Trollhättan.
- ⁵ My interview Jan 2007 with Henrik Einarsson Head of Analysis of Business Region Goteborg AB.
- ⁶ My interview Feb 2007 with Anders Thoren in Forvaltings AB Framtiden
- ⁷ My interview with Anders Källström CEO of West Sweden Chamber of Commerce and Industry.

References

- Amnå, E (2006) “Playing with fire? Swedish mobilization for participatory democracy” in *Journal of European Public Policy*, volume 13, number 4.
- Alvstam, C G et al (1993) “Internationalization of Firms” in Törnqvist, G ed *Sweden in the world*. SNA.

- Andersson, T and Friberg, D (2005) *The Changing Impact of Globalization: The Case of Sweden*. Invest in Sweden Agency.
- Andren, M (2007) *Den europeiska blicken*. Gidlunds Forlag.
- Benz, Arthur et al (2000) "Regionalization", Fritzes.
- Borås Stad Kommunledningskansliet, "Borås näringslivs struktur och framtida utmaningar".
- Business Region Göteborg (2004) "The Rented Premises Market in the Göteborg Region 2004".
- City of Göteborg, "Year Book 2002/2003".
- Friberg, D and Anderson, T. (2005) "*The changing Impact of Globalization*". Invest in Sweden Agency.
- Gustafsson, A (2006) "Hur Skall Sverige Styras?" in *Perspektiv på lokal och regional självstyrelse*. Region Skåne et al.
- Harvey, D (2006) *Spaces of Global Capitalism*. Verso.
- Johansson, F et al (2001) *Kommunal demokrati under fyra decennier* Liber.
- Jönsson, S et al (1999) *The Decentralized City*. BAS.
- Kenichi, Miyamoto (1980) *Theory of Urban Economy*. Chikumasyobo.
- Kojiro, Nakamura (2004) *Theory of Local Political Economy*. Yuhikaku.
- Lund Kommunkontoret (2006) "Näringsliv och sysselsättning i Lunds kommun 1993-2004".
- Nilsson, L (1996) "Medborgarna och Servicedemokratin" in Rothstein, B et al ed *Festskrift till Jörgen Westerståhl*, Statsvetenskaplig institutionen
- Perkmann, M et al (2002) "Globalization, Regionalization and Cross-Border Regions: Scales, Discourses and Governance" in "*Globalization, Regionalization and Cross-Border Regions*" ed by Perkmann, M et al. Palgrave.
- Ryner, J M (2002) *Capitalist Restructuring, Globalisation and the Third Way*, Routledge.
- Secretary Report (2007) *Staten och kommunerna - uppgifter, struktur och relation*. Slutbetänkande av Ansvarskommitten (2007) *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft*.
- Strandberg U (1998) "*Debatten om Den kommunala självstyrelsen 1962-1994*". Gidlunds Forlag.
- Strandberg, U (2006) "Introduction" in *Journal of European Public Policy* volume 13 number 4.
- Strömberg, L (1974) *Väljare och Valda. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet*.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2007) *Yttrande*.
- Tilton, T (1990) *The political Theory of Swedish Social Democracy*. Clarendon Press.

Dokumentation

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA SKÅNE 2006

RUDOLF ANTONI

SOM-institutet (Samhälle, Opinion, Massmedia) vid Göteborgs universitet genomför årligen frågeundersökningar i Sverige och Västsverige där personer i åldrarna 15–85 år tillfrågas om bland annat sina medievanor, attityder i olika samhällsfrågor, fritidsvanor mm. Den första rikstäckande undersökningen genomfördes 1986 och den första regionala undersökningen 1992. Sedan 1996 genomförs också specialundersökningar av enskilda kommuner. År 2001 genomfördes en undersökning i Malmöregionen. År 2004 följdes den upp med SOM-undersökningen i Skåne och 2006 upprepades denna undersökning. Data samlas genomgående in via postala enkäter.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre institutioner vid Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för Journalistik och masskommunikation samt Centrum för forskning om offentlig sektor, CEFOS. En rad forskningsprojekt medverkar i undersökningarna och i de böcker som SOM-institutet ger ut varje år presenterar forskare analyser baserade på de senaste resultaten. Utrymme ges samtidigt för beskrivningar av mer långsiktiga trender baserade på tidigare undersökningar. I föregående kapitel har valda delar av den regionala SOM-undersökning som genomfördes i Skåne hösten/vintern 2006/07 analyserats. Följande kapitel behandlar utformningen av undersökningen, fältarbetet samt resultatens representativitet.

Population och urval

Den regionala undersökning SOM-institutet genomförde 2001 i Malmöregionen omfattade 3200 slumpmässigt utvalda (OSU) personer i A-region 28 (Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg och Vellinge) samt, utanför region A28 Eslöv. Undersökningarna 2004 och 2006 omfattade vardera 6 000 personer boende i hela Skåne. I samtliga SOM-undersökningar utgår urvalet ifrån boende i området vilket innebär att såväl svenska som utländska medborgare ingår i undersökningen. Undersökningarna i Skåne har samtliga år omfattat personer i åldrarna 15–85 år.

Frågeformulär

De forskare som deltar i undersökningen formulerar tillsammans med SOM-institutet de enskilda frågorna. SOM-institutet färdigställer därefter frågeformulären. Det formulär (se bilaga) som användes i SOM-undersökningen i Skåne 2006 har samma upplägg och grundläggande struktur som den av SOM-institutet årligen genomförda Väst-SOM-undersökningen, detta för att optimera möjligheterna till jämförelse mellan Region Skåne och Västra Götalandsregionen. Många av frågorna är dessutom utformade likadant som i Skåneundersökningen 2001 för att på det sättet möjliggöra jämförelser bakåt i tiden. Här skall man dock beakta att urvalet skiljer sig betydligt åt mellan 2001 års undersökning och undersökningarna 2004 och 2006. Av tabell 1 nedan framgår vilka ämnesområden som berörs i formuläret för SOM-undersökningen i Skåne 2006.

Tabell 1 Innehållsöversikt för frågeformuläret i SOM-undersökningen i Skåne 2006

Frågeområde	Frågenummer
Nyheter och dagstidningar	1-11
Politik och samhälle	12-30
Samhälle och service	31-39
Medier och samhälle	40-45
Teknikinnehav och internet	46-52
Trafik	53-55
Aktiviteter och fritidsvanor	56-66
Arbetsliv	67-74
Om dig själv	75-99

Huvuddelen av frågorna följs av fasta svarsalternativ, med tillhörande rutor för respondenterna att kryssa i. I några fall svarar respondenten genom att skriva ett tal i en ruta och ytterligare några frågor är helt öppna.

Fältarbete och undersökningsplan

SOM-undersökningen i Skåne 2006 genomfördes i samarbete med ScandInfo Marketing Research AB, som svarade för fältarbetet även i Riks-SOM-undersökningen 2006 samt Väst-SOM-undersökningen 2006. SOM-institutet har stått för undersökningens upplägg och utformning inklusive framtagning av frågeformulär och övrigt material som skickats ut, samt kodning av öppna svar. Scandinfo Marketing Research AB har ombesörjt urvalsdragning, utskick av formulär och påminnelser, telefonuppföljning samt scanning av kryss och ifyllda siffror i formulären.

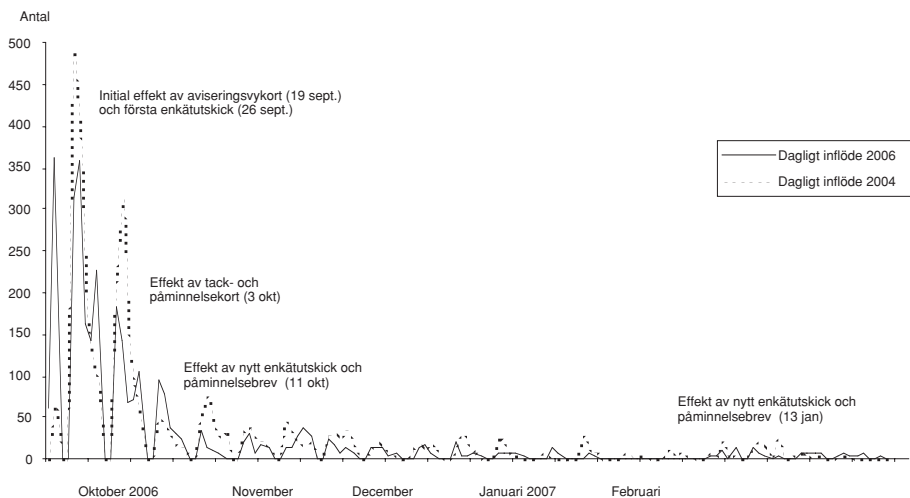
Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes hösten 2006 och följer i huvudsak upplägget i tidigare års Riks- och Väst-SOM-undersökningar. Arbetet inleddes i mitten av september med att ett aviseringskort skickades till respondenterna för att informera om att de var utvalda att delta i undersökningen. Veckan därpå skickades enkäten tillsammans med ett kortare följebrev, en informationsbroschyr om SOM-institutet och dess undersökningar samt en penna. En dryg vecka senare skickades ytterligare ett aviseringskort till samtliga i urvalet med ett tack till dem som redan svarat och en påminnelse till övriga. Under resterande del av fältperioden genomfördes successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon – totalt sju stycken. Den sista påminnelseinsatsen innebar att samtliga som inte besvarat enkäten fick en minienkät med en fråga om varför de inte kan/vill besvara undersökningen. Där fanns även möjlighet för anhängig eller dylikt att meddela om svarspersonen var sjuk, bortrest eller på annat sätt oförmögen att besvara undersökningen. Bland de som svarade inom fältarbetets första två veckor lottades det ut 100 böcker med resultat från 2004 års Skånska SOM-undersökning.

I nedanstående uppställning framgår i detalj tidsramarna för fältarbetet och dess olika insatser.

<i>19 sept.</i>	Utskick av aviseringskort.
<i>26 sept.</i>	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr, svarskuvert, penna.
<i>3 okt.</i>	Utskick av tack- och påminnelsekort.
<i>11 okt.</i>	Utskick av enkät, följebrev, informationsbroschyr och svarskuvert till intervjupersoner som ännu inte sänt in enkäten.
<i>18 okt.–30 okt.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>25 okt.</i>	Halvtidsutskick till alla som i telefon sagt att de ska delta med tack till de som redan har enkät och ny enkät till de som sagt sig behöva sådan.
<i>1 nov.</i>	Postal påminnelse till personer utan känt telefonnummer och till personer som ej kunnat nås per telefon i föregående telefonpåminnelse.
<i>10 nov.–16 nov.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>17 nov.</i>	Postal påminnelse (jfr. 1 nov.).
<i>7 dec.–11 dec.</i>	Telefonpåminnelse till svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>12 dec.</i>	Postal påminnelse/”jultrev” till samtliga svars personer som ej sänt in enkäten.
<i>13 jan</i>	Postal påminnelse till alla som tidigare sagt JA.
<i>2 feb.</i>	Utskick av enkät, följebrev, svarskuvert samt minienkät (med frågan om varför man inte önskar/kan delta) till svars personer utan känt telefonnummer samt personer som ej kunnat nås vid tidigare telefonpåminnelser.
<i>22 feb.</i>	Fältarbetet avslutades.

Enkäterna började strömma in på allvar veckan efter det första utskicket, och måndagen veckan därpå hade mer än hälften av alla som skulle komma att delta i undersökningen skickat in formuläret. Tempot på inflödet var fortsatt högt under veckorna som följde. Den 1 november hade tre fjärdedelar som skulle komma att delta skickat in. Ett par veckor in i november började enkätinflödet tunna ut och var i fortsättningen i huvudsak lågt. Den 13 december hade 95 procent av dem som skulle komma att skicka in enkäten gjort detta. Figur 1 visar hur inflödet kommer i vågor, tydligt i fas med enkätutskick och påminnelseåtgärder. Observera dock det faktum att helgdagarna (utan postutdelning) ingår i redovisningen, något som lite bedrägligt förstärker denna vågbild i det att varje ”dalgång” därmed går ända ner till 0. Men även bortsett från de något vilseledande dalgångarna kvarstår vågbildseffekten tydligt.

Figur 1 Inflöde av enkäter i SOM-undersökningen i Skåne 2006 (antal)

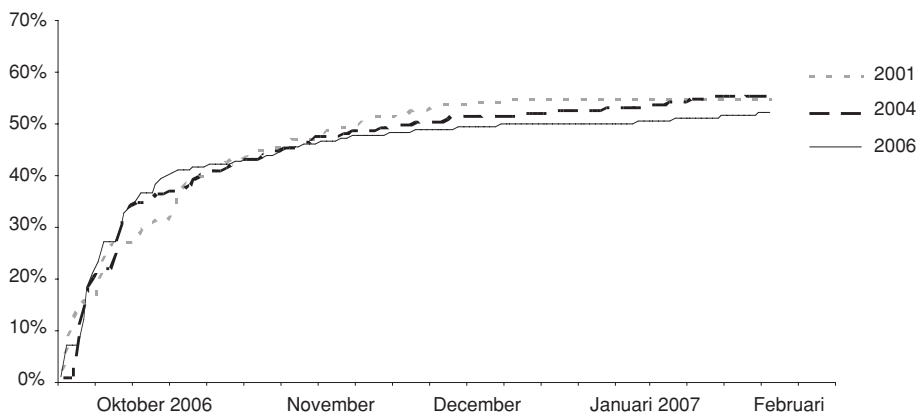

När fältarbetet avslutades den 22 februari 2007 var bruttosvarsfrekvensen – dvs. andelen inkomna enkäter av antalet utskickade – 52 procent för SOM-undersökningen i Skåne. Detta är en något lägre svarsfrekvens än i den parallella undersökning som pågick i Västsverige under samma period. Där var bruttosvarsfrekvensen 56 procent vid fältstopp.

En bit in i fältarbetet under SOM-undersökningen i Skåne 2006 blev det tydligt att svarsbenägenheten skiljde sig åt i denna undersökning jämfört med de tidigare Skåneundersökningar som har genomförts i SOM-institutets regi 2001 och 2004. Andelen som besvarade enkäten tidigt var ungefär densamma, men effekten av påminnelseåtgärderna var betydligt mindre i 2006 års undersökning. Med andra

ord var det ungefär lika stor andel som av intresse och engagemang villigt besvara enkäten utan påminnelse, men de som behövde mer övertalning var svårare att övertala 2006. En möjlig förklaring kan vara att undersökningen gick ut ungefär samtidigt som valet 2006 och att vi ser en uttrötningseffekt när det gäller politiska frågor och engagemang. Något som dock talar emot detta är att det politiska engagemanget hos medborgarna tenderar att gå upp i samband med val. (Holmberg och Weibull 2007)

Figur 2 *Inflödet av enkäter i SOM-undersökningen i Skåne 2006, 2004 samt i Skåneundersökningen 2001 (kumulativ procent av bruttourvalet)*

När man jämför andelen svarande i de tre undersökningarna i Skåne 2001, 2004 och 2006 bör man hålla i minnet skillnaderna mellan dem. SOM-undersökningarna i Skåne 2004 och 2006 är fyra sidor längre än Skåneundersökningen 2001 vilket kanske inte låter som så mycket, men i praktiken innebär att man måste besvara i runda tal 20 frågor mer. Dessutom utgör det en betydande skillnad för upplevelsen av hur tjockt frågeformuläret är. Detta tycks dock uppvägas av att Skåneundersökningen 2001 endast genomfördes i storstadsregionen vilket således leder till att undersökningarna 2001 och 2004 slutligen besvaras av ungefär lika stor andel av urvalet. 2006 års undersökning slutar trots fler påminnelseinsatser än 2001 års undersökning med en lägre bruttosvarsfrekvens.

Svarsfrekvens och bortfall

Från bruttourvalet bortdefinierar man normalt utöver avlidna de personer i urvalet som är långtidssjukskrivna, har flyttat från orten eller dylikt (se kommentar i tabell 2). Svarsfrekvensen utifrån det nettourval man därmed erhåller brukar för samhällsvetenskapliga postenkätstudier uppgå till mellan 60 och 70 procent, beroende på

geografiskt område och typ av svarspersoner (Holmberg & Petersson 1980, Ohlsson 1986, Holmberg & Petersson 1998). SOM-institutets medborgarundersökningar är inget undantag. De rikstäckande undersökningarna har en genomsnittlig svarsfrekvens sedan 1986 på 67 procent, och Väst-SOM har en genomsnittlig svarsfrekvens på 66 procent. Nettoresultatet för årets SOM-undersökning i Skåne på 58 procent ligger således något lägre än genomsnittet. Redan i SOM-undersökningen i Skåne 2004 noterades en svarsfrekvens som låg under genomsnittet för övriga SOM-undersökningar – 62 procent. Denna låg i nivå med Skåneundersökningen 2001 vilket tyder på att skåningar är något mindre svarsbenägna än man är i övriga landet (se tabell 2). Dessutom tyder 2006 års undersökning på att det blir allt svårare att få skåningarna att svara på enkäter.

Tabell 2 Svarsfrekvens i SOM-undersökningen i Skåne 2006, SOM-undersökningen i Skåne 2004, Skåneundersökningen 2001 samt i Väst-SOM 2006

Undersökning	Brutto- urval	Netto- urval	Andel naturligt bortfall	Antal svar	Svars- frekvens (brutto)	Svars- frekvens (netto)	Fältarbete utfört av
Skåne 2006	6 000	5 417	9,7 %	3 142	52 %	58 %	ScandInfo
Skåne 2004	6 000	5 429	9,5 %	3 360	56 %	62 %	Kinnmark
Skåne 2001	3 200	2 900	9,4 %	1 785	56 %	62 %	Kinnmark
Väst-SOM 2006	6 000	5 462	9,0 %	3 347	56 %	61 %	ScandInfo

Kommentar: Med nettourval avses bruttourval minus naturligt bortfall. Som naturligt bortfall räknas adress okänd, avflyttad, sjuk, institutionell vård, bortrest under fältperioden, studier på annan ort, militärtjänstgöring, ej svensktalande, bosatt, studerar eller arbetar utomlands, förståndshandikappad samt avliden.

Gruppen naturligt bortfall utgörs till stor del av personer som är sjuka eller handikappade – 36 procent, samt de där adressuppgifterna inte stämmer – 25 procent. Men en annan stor grupp utgörs av gruppen bortresta/bor utomlands. Att dessa tillsammans med andelen där adressen inte stämmer utgör drygt hälften av bortfallet kan ses som ett uttryck för en stor rörlighet i befolkningen. En annan grupp av betydelse i det naturliga bortfallet är de som uppger att de inte talar svenska – 17 procent.

Svarsbenägenhet i olika grupper

En analys av svarsbenägenheten i SOM-undersökningen i Skåne 2006 visar hur olika grupper av människor deltar i högre grad än andra. Denna typ av skillnader kan ha stor betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad i undersökningen och samma grupps svar tenderar att skilja

sig från övriga, blir också studiens generella resultat mindre giltiga för denna grupp. Om svarsbenägenheten i en grupp varierar påtagligt i olika undersökningar och dessa jämförs kan det också förklara variationer i svarsmönster för enskilda frågor.

I tabell 3 redovisas svarsbenägenheten efter kön, och ålder i SOM-undersökningarna i Skåne 2006 och 2004, Väst-SOM 2004, samt Skåneundersökningen 2001.

Det har sedan 1995 funnits en skillnad mellan mäns och kvinnors benägenhet att delta i Väst-SOM-undersökningen. Män är mindre svarsbenägna än kvinnor. Sedan 2001 års undersökning har vi kunnat se ett ganska stabilt mönster där skillnaden i svarsfrekvens ligger mellan sex och åtta procentenheter. För den nationella SOM-undersökningen är den genomsnittliga skillnaden fyra procentenheter (Nilsson 2005). I SOM-undersökningen i Skåne både 2006 och 2004 är det något mindre skillnad mellan könen när det gäller svarsbenägenhet än i Väst-SOM 2004 men något mer än i Skåneundersökningen 2001. Med andra ord ligger resultatet inom väntade gränser.

Vi ser också i tabell 3 hur svarsbenägenheten varierar med ålder. Sedan Väst-SOM-undersökningarna startade 1992 har de övergripande trenderna varit att yngre har blivit sämre på att svara, de äldre har blivit bättre och medelålders har legat på en stabil medelnivå. Undantaget från denna trend är den äldsta gruppen, 80-85-år, som sedan 2001 har minskat från 78 procent till 71 procent. Åldersgruppernas spridning har med åren i Väst-SOM blivit större. Skillnaden mellan de åldersgrupper med högst respektive lägst svarsandelar har från att ha legat på 11 procentenheter de första undersökningsåren ökat till 25 procentenheter 2006. Mönstret för SOM-undersökningen i Skåne 2006 skiljer inte nämnvärt ifrån mönstret i Väst-SOM 2006 och inte heller ifrån tidigare Skåneundersökningar.

Tabell 3 Svarsandelar (netto) i olika grupper i SOM-undersökningen i Skåne 2006 och 2004, Skåneundersökningen 2001 samt Väst-SOM 2006 (procent)

År	Skåne 2006	Skåne 2004	Skåne 2001	Väst-SOM 2006
TOTALT	58	62	62	61
<i>Kön</i>				
Män	56	59	59	57
Kvinnor	60	65	64	65
<i>Ålder</i>				
15–19 år	45	54	56	49
20–29 år	44	56	60	48
30–39 år	51	54	53	56
40–49 år	57	61	58	61
50–59 år	65	64	63	66
60–69 år	70	73	73	74
70–79 år	74	72	74	74
80–85 år	69	73	75	71

Tabell 4 Svansandelar (netto) i olika delregioner och kommuner i SOM-undersökningen i Skåne 2006 och 2004 samt i Skåneundersökningen 2001 (procent)

År	Syd-SOM 2006	Syd-SOM 2004	Syd-SOM 2001
Nordvästra Skåne	57	61	-
Sydvästra Skåne	58	61	62*
Nordöstra Skåne	61	63	-
Sydöstra Skåne	58	65	-
Kommun			
Svalöv	43	66	-
Staffanstorp	63	67	64
Burlöv	57	60	64
Vellinge	66	69	61
Östra Göinge	58	62	-
Örkelljunga	58	51	-
Bjuv	53	50	-
Kävlinge	62	66	67
Lomma	63	68	69
Svedala	51	63	56
Skurup	53	60	-
Sjöbo	60	54	-
Hörby	63	63	-
Höör	57	60	-
Tomelilla	50	71	-
Bromölla	56	66	-
Osby	72	65	-
Perstorp	54	48	-
Klippan	63	60	-
Åstorp	55	65	-
Båstad	69	64	-
Malmö	53	58	60
Lund	62	66	63
Landskrona	58	67	-
Helsingborg	55	59	-
Höganäs	65	61	-
Eslöv	54	61	67
Ystad	61	68	-
Trelleborg	62	57	60
Kristianstad	61	64	-
Simrishamn	62	70	-
Ängelholm	56	62	-
Hässleholm	59	64	-

* Med Sydvästra Skåne avses här hela urvalet för Skåneundersökningen 2001

Av uppställningen per delregion i tabell 4 framgår att det är boende i nordöstra Skåne som uppvisar den bästa svarsviljan år 2006. I nordöstra Skåne är det 61 procent som har svarat och i övriga Skåne ligger svarsandelen mellan 57-58 procent. Överlag är det med andra ord mycket små skillnader i Skåne. I Väst SOM 2006 finns det större spännvidd mellan de olika delregionerna. Mellan den delregion där flest besvarat enkäten och den delregion med minst svarsbenägenhet skiljer det 9 procentenheter i Västsverige.

Uppdelningen på olika kommuner visar på skillnader i svarsbenägenhet inom regionen. Av de tio kommuner som ingick i undersökningen 2001 var det tre som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent. Av samtliga kommuner som ingick i undersökningen 2004 var det 13 stycken som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent och två av dem hade en svarsfrekvens på minst 70 procent. I 2006 års undersökning var det återigen bara tre kommuner som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent, Vellinge, Båstad och Höganäs. Av dessa var det endast Vellinge som hade över 65 procent i 2004 års undersökning. Av de kommuner som ingick både i Skåneundersökningen 2001 och i SOM-undersökningen i Skåne 2004 var det fem kommuner som hade högre svarsfrekvens och fem kommuner som hade lägre svarsfrekvens 2004. I jämförelsen hade bland annat Malmö något lägre svarsfrekvens medan Lund hade högre svarsfrekvens 2004. Detta tyder på att det inte finns någon direkt systematik i de små skillnader som syns.

I tabell fem redovisas den procentuella fördelningen av människor mellan 15-85 år på de olika kommunerna i Skåne som helhet, i urvalet för SOM-undersökningen i Skåne 2006 och bland de svarande i undersökningen. Det som tydliggörs i tabellen är att skillnaderna är mycket små mellan den procentuella fördelningen i Skåne och SOM-undersökningen i Skåne 2006. Med andra ord visar detta att SOM-undersökningen har god täckning över hela Skåne och geografiskt kan sägas ge en mycket god bild av verkligheten.

Tabell 5 *Fördelning av invånare i Skånes kommuner i befolkningen, i urvalet före och efter naturligt bortfall samt i inkomna enkäter 2006 (procent)*

	Skåne	Bruttourval	Nettourval	Svarande
Svalöv	1	1	1	1
Staffanstorp	2	2	2	2
Burlöv	1	1	1	1
Vellinge	3	3	3	3
Östra Göinge	1	1	1	1
Örkelljunga	1	1	1	1
Bjuv	1	1	1	1
Kävlinge	2	2	2	3
Lomma	2	1	1	2
Svedala	2	2	2	2
Skurup	1	1	1	1
Sjöbo	1	1	1	1
Hörby	1	2	2	2
Höör	1	1	1	1
Tomelilla	1	1	1	1
Bromölla	1	1	1	1
Osby	1	1	1	1
Perstorp	1	1	1	1
Klippan	1	1	2	2
Åstorp	1	1	1	1
Båstad	1	1	1	1
Malmö	23	23	22	20
Lund	9	9	10	10
Landskrona	3	3	3	3
Helsingborg	10	10	10	9
Höganäs	2	1	1	2
Eslöv	3	3	3	3
Ystad	2	2	2	2
Trelleborg	3	4	4	4
Kristianstad	7	7	7	7
Simrishamn	2	2	2	2
Ängelholm	3	3	3	3
Hässleholm	4	4	4	4

Om vi gör samma typ av jämförelse beträffande ålderssammansättningen – det vill säga jämför fördelningen hos befolkningen, urvalen och de svarande – kan vi se att representativiteten för olika åldersgrupper i SOM-undersökningarna trots den skiftande svarsbenägenheten generellt likväl är god (tabell 6). I de senaste årens Väst-SOM-undersökningar har det som mest skiljt fyra procentenheter mellan urvalet och de svarande. Även i SOM-undersökningen i Skåne 2006 skiljer det som

mest 4 procentenheter där 20-29 åringar är underrepresenterade och där 60-69 åringar är överrepresenterade. Mönstret totalt sett för SOM-undersökningen i Skåne 2006 är – grovt sett – att de under 40 år är något underrepresenterade bland de svarande och de över 60 år är något överrepresenterade. Det är i huvudsak 60-79-åringarna som är överrepresenterade. Tidigare studier inom ramen för SOM-institutet har dock visat att skillnader i åldersfördelning (liksom könsfördelning) mellan befolkning, urval och svarandegrupp har en mycket liten inverkan på svars-mönster.

Tabell 6 Åldersgruppernas fördelning hos befolkningen i Skåne, i urvalet före och efter naturligt bortfall samt i inkomna enkäter 2006 (procent)

	Skåne	Bruttourval	Nettourval	Svarande
15-19 år	8	7	7	6
20-29 år	16	16	15	12
30-39 år	18	18	18	16
40-49 år	16	16	17	16
50-59 år	17	16	15	17
60-69 år	13	14	14	17
70-79 år	9	10	9	12
80-85 år	4	4	3	4

Kommentar: I 2006 års undersökning är antalet 15-åringar färre eftersom personer födda 1991 ej ingått i urvalet.

Vi har tidigare konstaterat tendensen att svarsbenägenheten är lägre bland män än bland kvinnor både i SOM-undersökningarna i Skåne och i de senaste årens Väst-SOM-undersökningar. I tabell 7 nedan kan vi se att fördelningen i Skånes befolkning och i det urval som dragits ur denna population är jämn, dock med en procentenhet lägre andel män i urvalet. Eftersom svarsbenägenheten är större bland kvinnor leder detta slutligen till en viss övervikt av kvinnor bland de svarande. Den något högre andelen kvinnor som deltar i undersökningen innebär således att svaren kan rymma en viss skevhet ifråga om könsrepresentation.

Tabell 7 Könsfördelning hos befolkningen, i urvalet och bland de svarande (procent)

	Skåne	Bruttourval	Nettourval	Svarande
Kvinna	49	50	51	53
Man	51	50	49	47
Summa procent	100	100	100	100

Sysselsättning och medborgarskap

Vid analyser av materialet från SOM-undersökningarna i Skåne 2004 och 2006 och särskilt i jämförelse med Skåneundersökningen 2001 bör man vara medveten om att befolkningen i storstadsområdet skiljer sig något från de boende i övriga delar av Skåne. Men även när en region skall jämföras med en annan bör man vara medveten om skillnaderna i befolkningens sammansättning bland de svarande i de olika urvalen. I tabell 8 kan vi se skillnaderna mellan de olika undersökningarna med avseende på förvärvsställning och medborgarskap. Den mest iögonfallande skillnaden mellan Skåne och Västsverige är i andelen förvärvsarbetande som i Skåne ligger omkring 50 procent och i Västra Götaland ligger på 56 procent. Om man ser till Skåne 2006 tycks denna skillnad bero främst på en större andel ålderspensionärer. När det gäller medborgarskap syns endast marginella skillnader mellan de olika undersökningarna.

Tabell 8 *Fördelning per förvärvsställning och medborgarskap i SOM-undersökningen i Skåne 2006, 2004, Skåneundersökningen 2001 samt Väst-SOM 2006*

	SOM-undersökningen i Skåne 2006	SOM-undersökningen i Skåne 2004	Skåneundersökningen 2001	Väst-SOM 2006
<i>Förvärvsställning</i>				
Förvärvsarbete	52	49	50	56
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	2	1	1	2
AMS-utbildning	0	1	0	0
Kunskapslyftet	-	-	0	-
Arbetslös	3	4	3	3
Ålderspensionär	24	22	17	20
Förtidspensionär	4	5	5	5
Hemarbetande	-	-	2	-
Studerande	11	15	16	10
Annat	4	3	-	3
<i>Medborgarskap</i>				
Svenskt	93	94	96	94
Utländskt	4	3	4	3
Både svenskt och utländskt	3	3	-	3

Kommentar: I Skåneundersökningen 2001 fanns inte svarsalternativet "annat" i frågan om sysselsättning. I undersökningarna 2006 och 2004 ingick inte svarsalternativet "hemarbetande" i samma fråga. I frågan om medborgarskap fanns inte alternativet "både svenskt och utländskt" i Skåneundersökningen 2001.

De resultat som presenterats i detta kapitel visar sammantaget på att SOM-undersökningen i Skåne 2006 genererat ett datamaterial som väl representerar olika grupper i den skånska befolkningen. En ytterligare bekräftelse på detta är att den nationella Riks-SOM-undersökningen och SOM-undersökningen i Skåne 2006 vid en jämförelse endast skiljer marginellt i svarmönstren. För flera centrala frågor har svarmönstren hos befolkningen i Skåne jämförts dels med förhållanden hos befolkningen som helhet och även med den grupp i det nationella urvalet som bor i Skåne. På det hela taget visar dessa jämförelser samt jämförelserna i detta kapitel att de svarande i SOM-undersökningen i Skåne 2006 som grupp betraktat är mycket lika befolkningen i Skåne.

Referenser

- Holmberg, Sören och Olof Petersson (1980) *Inom felmarginalen. En bok om politiska opinionsundersökningar*. Stockholm: LiberFörlag
- Holmberg, Sören och Olof Petersson (1998) *Opinionsundersökningar och demokratin*. Stockholm: SNS Förlag
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (2007) "Det nya Sverige". I Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Nilsson, Åsa (2005) "Den nationella SOM-undersökningen 2004". I Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) *Ju mer vi är tillsammans*. SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Ohlsson, Anders (1986) *Att svara eller inte svara – det är frågan*. Rapport nr 12. Göteborg: Göteborgs universitet, Avdelningen för masskommunikation.
- www.scb.se. Statistikdatabaser, befolkningen.

FÖRFATTARNA

Rudolf Antoni, fil kand, verksam vid SOM-institutet, Göteborgs universitet som undersökningsledare. Hans forskning avser kultur- och utvecklingsfrågor.

Sören Holmberg, professor vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Han är ledare för valforskningsprogrammet och forskar kring opinionsbildning, väljarbeteende och representativ demokrati.

Bengt Johansson, docent i journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet. Huvudsakliga forskningsområden är mediers påverkan, politiska skandaler, valrörelsejournalistik och lokal opinionsbildning.

Folke Johansson, professor vid Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad på kommunal självstyrelse och representativ demokrati på kommunal och regional nivå.

Susanne Johansson, fil dr i offentlig förvaltning och projektledare vid SOM-institutet. Hennes forskning är inriktad på lokal demokrati och politiskt beteende.

Lennart Nilsson, docent i offentlig förvaltning, Göteborgs universitet samt föreståndare för CEFOS. Han forskar kring offentlig sektor, service och svensk flernivådemokrati.

Anders Sannerstedt, docent i statsvetenskap vid Lunds universitet. Han forskar kring lokala partier och kommunal självstyrelse. Han är också ledare för projektet Alternativ finansiering av transportinfrastruktur och institutionella ramverk för beslutsfattande.

Ingela Wadbring, fil dr verksam inom Dagspresskollegiet vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Hon forskar kring medieanvändning med inriktning på dagspressutveckling.

Yo Tsuchida, professor vid Department of Social Welfare, Nihon Fukushi University. Han har varit gästforskare vid CEFOS.

Oscar Westlund, fil mag, doktorand och verksam vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Han forskar kring attityder till medier samt användningen av digitala medier.

Anders Widfeldt, fil dr, verksam vid Department of Politics and International Relations, University of Aberdeen, Skottland. Hans forskning är inriktad på politiska partier och partimedlemskap samt europeisk högerextremism.

ADRESSER

SOM-institutet
Göteborgs universitet
Box 710
SE 405 30 GÖTEBORG

E-postadress: info@som.gu.se. Hemsida: www.som.gu.se

Beställningar av publikationer kan göras på tfn 031-786 49 76 eller faxas in på nummer 031-786 45 54. För beställningar via e-post är adressen order@som.gu.se. Det går också att beställa publikationer via vår hemsida: www.som.gu.se

Om Du vill kontakta någon av de medverkande författarna i *Medborgarna och regionen* följer här e-postadresser.

Namn	E-postadress
Rudolf Antoni	rudolf.antoni@gff.se
Sören Holmberg	soren.holmberg@pol.gu.se
Bengt Johansson	bengt.johansson@jmg.gu.se
Folke Johansson	folke.johansson@pol.gu.se
Susanne Johansson	Sanna.Johansson@cefos.gu.se
Lennart Nilsson	lennart.nilsson@spa.gu.se
Anders Sannerstedt	anders.sannerstedt@svet.lu.se
Yo Tsuchida	yo.tsuchida@mail2web.com
Lennart Weibull	lennart.weibull@jmg.gu.se
Oscar Westlund	oscar.westlund@jmg.gu.se
Anders Widfeldt	a.widfeldt@abdn.ac.uk

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

SKÅNE 2006

Information till Dig som ingår i undersökningen

- Hur tar man del av dagstidningar och andra medier i Skåne?
- Vad tycker skåningarna om servicen i sin kommun?
- Vilka åsikter har skåningarna om den egna kommunen och Region Skåne?
- Hur ser våra kultur- och fritidsvanor ut?

Detta är exempel på frågor som *Samhälle Opinion Massmedia i Skåne 2006* försöker besvara. Undersökningen görs gemensamt av tre forskningsinstitutioner vid Göteborgs universitet.

Vilka gör Samhälle Opinion Massmedia – och varför?

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet har sedan mitten av 1950-talet genomfört studier om väljare, massmedier och opinionsbildning. Ett viktigt syfte med studierna är att öka kunskapen om hur den svenska demokratin fungerar.

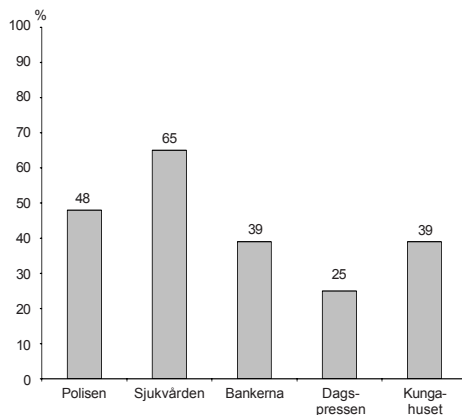
Vid *Förvaltningshögskolan* bedrivs forskning om den offentliga sektorn, med fokus på kommunerna. På senare år har ägnats särskilt intresse åt demokratifrågorna med anledning av Sveriges EU-medlemskap och regionernas ökande betydelse.

Ett centralt forskningsområde vid *Institutionen för journalistik och masskommunikation* rör mediernas betydelse för individ och samhälle. Forskningen har i över 25 år följt hur vi i Sverige använder och förhåller oss till våra medier.

Institutionerna driver tillsammans SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som sedan 1986 genomför SOM-undersökningen varje år och sedan 2001 även undersökningar i Skåne. Det ger möjligheter att studera hur vanor och åsikter förändras över tid. Resultaten utgör ett viktigt bidrag till forskningen kring samhälle, demokrati- och mediefrågor i Sverige.

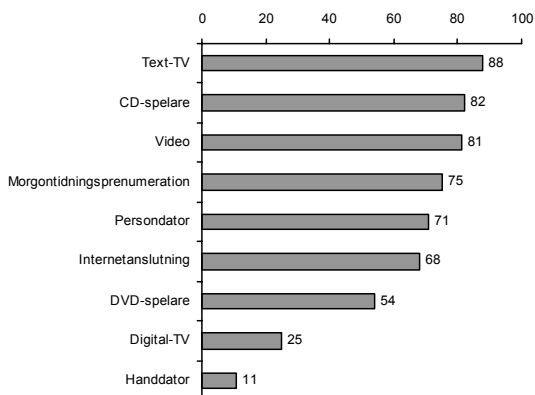
Bland de resultat som under senare år har uppmärksammas märks till exempel mätningarna av medborgarnas förtroende för olika samhällsinstitutioner och massmedier.

Andel av befolkningen som har stort förtroende för olika samhällsinstitutioner (procent)

Källa: Riks-SOM 2005

Medieinnehav i hushållet i Skåne 2004 (procent)

Källa: SOM-undersökningen i Skåne 2004

Ett Skåne i miniatyr

Vi har slumpmässigt valt ut 6 000 personer i Skåne. Det är alltså slumpen som gjort att just du kommit med i undersökningen. Urvalet har gjorts via befolkningsregistret. Tillsammans ska de utvalda personerna ge en god bild av befolkningen i Skåne.

För att få rättvisande resultat i undersökningen är det viktigt att alla svarar. Varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet. Vi hoppas därför att du vill medverka, men det är givetvis du själv som avgör om du vill vara med eller inte.

Frågeformuläret

I undersökningen Samhälle Opinion Massmedia samarbetar ett antal olika forskningsprojekt. Det innebär att frågorna spänner över ett mycket stort antal områden. Antalet frågor kan verka stort, men de flesta besvaras enkelt med ett kryss i tillämplig ruta.

Vad händer med svaren?

Svaren behandlas anonymt och resultaten publiceras bara som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat framgår **aldrig**. Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt.

Årets undersökning genomförs i samarbete med *ScandInfo Marketing Research* som svarar för utskick och insamling av frågeformulär.

Varje år publicerar SOM-institutet minst två böcker. Där presenterar olika forskare resultat från sina specialområden. Exempel är de under år 2006 utgivna böckerna *Nya gränser-Skåne* och *Du stora nya värld*. Böckerna kan beställas från SOM-institutet (telefon-, faxnummer, post- samt e-postadress hittar du på nästa sida). Du kan även besöka SOM-institutets hemsida för att få veta mer om vår verksamhet och ta del av ett urval av tidigare undersökningsresultat. Adressen är: www.som.gu.se

Några av de forskare som deltar i årets undersökning:

Doktorand Rudolf Antoni:
Kultur och fritid

Fil. dr. Annika Bergström:
Nybetar och internet

Professor Folke Johansson:
Flernivådemokrati

Professor Sören Holmberg:
Politik

Professor Rutger Lindahl:
EU

Docent Lennart Nilsson:
Regioner och offentlig service

Doktorand Åsa Nilsson:
Medicinvårdning

Universitetslektor Jan Strid:
Lokala massmedier

Fil. dr. Ingela Wadbring:
Dagspress

Professor Lennart Weibull:
Massmedier

De tre institutionerna bakom SOM-institutet:

Statsvetenskapliga institutionen

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet är Sveriges främsta forskningsinstitution när det gäller undersökningar om politisk opinionsbildning. (www.pol.gu.se)

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet (JMG) är tongivande inom svensk forskning om massmedier, journalistik och opinionsbildning. (www.jmg.gu.se)

Förvaltningshögskolan

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är den enda i sitt slag i landet. Forskning bedrivs om medborgarna och den offentliga sektorn samt om kommunal ekonomi och organisation. (www.spa.gu.se)

SOM-institutet samarbetar även med *Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS)* vid Göteborgs universitet. Vid CEFOS bedrivs mångvetenskaplig forskning med inriktning på den offentliga sektorn och samhällets riskfrågor. (www.cefos.gu.se)

Vi svarar gärna på frågor!

Om du har frågor som rör din medverkan i undersökningen, ring gärna till *ScandInfo Marketing Research*. Telefonnumret är: 020-930930 (samtalet kostar endast en markering).

Om du har frågor till SOM-institutet, ring eller skriv till:

SOM-institutet

Göteborgs universitet

Box 710

405 30 GÖTEBORG

Telefon: Kerstin Gidsäter (kansli och administration) 031-773 12 17

Rudolf Antoni (undersökningsledare) 031-773 11 96

Fax: 031-773 45 54

E-post: info@som.gu.se

Internet: www.som.gu.se

SOM-INSTITUTET

samhälle opinion massmedia

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

SKÅNE 2006

SÅ HÄR FYLLER DU I FORMULÄRET

– här är ett exempel:

Fråga 1 Hur väl anser Du att påståendet *'I dag skiner solen'* stämmer?

	Stämmer helt och hållet	Stämmer ganska bra	Stämmer varken bra eller dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer inte alls
Om Du tycker att påståendet <u>inte stämmer alls</u> , sätt då ett kryss längst till höger på följande sätt:	☐	☐	☐	☐	☒
Om Du tycker att påståendet <u>stämmer ganska bra</u> , markerar Du så här:	☐	☒	☐	☐	☐
Skulle Du råka sätta ett kryss i fel ruta, rätta till det genom att stryka över hela rutan. Sätt därefter kryss i rätt ruta på följande sätt:	☒	☒	☐	☐	☐

Formuläret läses optiskt av en dator. Håll därför om möjligt kryssen innanför rutorna.

Kryssa så här:

Kryssa ej så här:

Använd helst kulspeppenna och inte tusch eller blyerts

FORMULÄRETS INNEHÅLL

Frågenummer

1–11
12–30
31–39
40–45
46–52
53–55
56–66
67–74
75–99

Frågeområde

Nyheter och dagstidningar
Politik och samhälle
Samhälle och service
Medier och samhälle
Teknikinnehav och internet
Trafik
Aktiviteter och fritidsvanor
Arbetsliv
Om dig själv

NYHETER OCH DAGSTIDNINGAR

Fråga 1 Hur ofta brukar du ta del av följande nyhetsprogram i radio och TV?

	Dagligen	5-6 ggr/ vecka	3-4 ggr/ vecka	1-2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aktuellt/Rapport i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydneytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT:s morgonnyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 Öresund	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyhetsmorgon i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Update i TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalnyheterna i radions P4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonyheterna i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i privat lokalradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter på text-TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 Läser eller tittar du i någon morgontidning regelbundet och i så fall hur ofta? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6-7 dagar per vecka	4-5 dagar per vecka	2-3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
Sydsvenskan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingborgs Dagblad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Norra Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nordvästra Skånes Tidningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landskronaposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kristianstadsbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ystads Allehanda	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan morgontidning:	☐	☐	☐	☐	☐	
Dansk morgontidning:	☐	☐	☐	☐	☐	

Fråga 3 Brukar du läsa eller titta i någon gratistidning och i så fall hur ofta?

	Minst 5 dagar per vecka	3-4 dagar per vecka	1-2 dagar per vecka	Mer sällan	Aldrig
Metro	☐	☐	☐	☐	☐
Annan daglig gratisdistribuerad tidning:	☐	☐	☐	☐	
Dansk gratistidning:	☐	☐	☐	☐	

Fråga 4 Prenumererar du eller någon i ditt hushåll på någon morgontidning?

Ja, på:

.....
.....

}
}

**Hur länge har du haft din nuvarande prenumeration?
(Om du har mer än en, utgå ifrån den du läser oftast.)**

Mindre än 1 år	1–2 år	3–5 år	Längre än 5 år	Tveksam/ vet ej
☐	☐	☐	☐	☐

Nej —→ **Om du ändå läser en morgontidning, på vilket sätt har du då tillgång till den?**

Läser hos/lånar av bekant/granne

Köper lösnummer

Läser på arbetet/skolan

Läser på internet

Läser på bibliotek

Annat sätt:

Läser på kollektivtrafiken (buss, tåg etc.)

Fråga 5 Om du har en morgontidningsprenumeration, har du själv funderat på att upphöra med den/någon av de prenumerationer du nu har eller har detta diskuterats inom familjen under det senaste halvåret?

Nej	Ja, någon enstaka gång	Ja, flera gångar	Tveksam/ vet ej	<i>Jag prenumererar ej på någon morgontidning</i>
☐	☐	☐	☐	☐

**Om Ja, av vilken anledning har du funderat på att upphöra med din prenumeration?
(Fler än ett alternativ kan markeras.)**

Prenumerationspriset har höjts

Allt har blivit så dyrt att pengarna inte räcker till

Jag får lokal information i radio och TV

Tidningens innehåll är inte tillräckligt bra

Tidningsutdelningen sköts dåligt

Jag har tillgång till tidningen på arbetet/i skolan

Jag har inte tid att läsa den

Tidningen har bytt till ett format som inte passar mig

Jag kan läsa tidningen på internet

Jag får de nyheter jag behöver från en gratistidning

Mitt lokalområde bevakas inte tillräckligt

Annan anledning:

**Fråga 6 Hur mycket brukar du normalt läsa av följande typer av innehåll i morgontidningen?
Frågan gäller inte läsning på internet.**

	Allt/i stort sett allt	Ganska mycket	Inte särskilt mycket	Ingenting/nästan inget alls	Vet ej
Ledare och kommentarer	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Regionala nyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturartiklar	☐	☐	☐	☐	☐
Insändare	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonominyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Inrikespolitik	☐	☐	☐	☐	☐
Utrikesnyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Olyckor och brott	☐	☐	☐	☐	☐
Sport	☐	☐	☐	☐	☐
Familjenyheter	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala affärsannonser	☐	☐	☐	☐	☐
Radio- och TV-material	☐	☐	☐	☐	☐
Nöjesartiklar	☐	☐	☐	☐	☐
Debattartiklar	☐	☐	☐	☐	☐

Jag läser aldrig någon morgontidning —→ *Gå vidare till fråga 9.*

<p>Fråga 7</p>	<p>Om du tänker på hur du brukar läsa din morgontidning, hur ser din morgontidningsläsning ut nu jämfört med för ett år sedan?</p>						
	<p>Jag läser mer nu ☐</p>	<p>Jag läser ungefär lika mycket nu som för ett år sedan ☐</p>	<p>Jag läser mindre nu ☐</p>	<p><i>Jag brukar inte läsa morgontidningar</i> ☐</p>			
<p>Fråga 8</p>	<p>Om du tänker på hur den lokala morgontidning du läser är i dag och jämfört med hur den var för ett år sedan, tycker du då att tidningen har blivit bättre eller sämre?</p>						
	<p>Mycket bättre ☐</p>	<p>Något bättre ☐</p>	<p>Ingen skillnad ☐</p>	<p>Något sämre ☐</p>	<p>Mycket sämre ☐</p>	<p>Tveksam/vet ej ☐</p>	
<p>Fråga 9</p>	<p>Hur viktigt är det enligt din mening att en morgontidning har följande egenskaper?</p>						
		<p>Mycket viktigt ☐</p>	<p>Ganska viktigt ☐</p>	<p>Varken viktigt eller oviktigt ☐</p>	<p>Ganska oviktigt ☐</p>	<p>Helt oviktigt ☐</p>	
<p>Har något läsvärt på varje sida</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Har en bra nyhetstjänst på internet</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Alltid kommer i tid på morgonen</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Har ett modernt format</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Har lagom långa artiklar</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Är lättläst</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Är tillförlitlig</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Har ett lagom stort sidformat</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Är lätt att hitta i</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Har flera olika sektioner/delar</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Fråga 10</p>	<p>Brukar du läsa eller titta i följande tidningar? Frågan gäller inte läsning på internet.</p>						
		<p>6-7 dagar per vecka ☐</p>	<p>4-5 dagar per vecka ☐</p>	<p>2-3 dagar per vecka ☐</p>	<p>1 dag per vecka ☐</p>	<p>Mer sällan ☐</p>	<p>Aldrig ☐</p>
<p>Kvällsposten</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Aftonbladet</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Expressen</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Dansk kvällstidning:</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Fråga 11</p>	<p>Hur ofta brukar du ta del av något av följande <u>på internet</u>?</p>						
		<p>6-7 dagar/vecka ☐</p>	<p>3-5 dagar/vecka ☐</p>	<p>1-2 dagar/vecka ☐</p>	<p>Mer sällan ☐</p>	<p>Aldrig ☐</p>	
<p>Aftonbladet</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Kvällsposten</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Sydsvenskan</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Helsingborgs Dagblad</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Skånska Dagbladet</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Annan svensk tidningssajt</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Dansk tidningssajt</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Din kommuns hemsida</p>	☐	☐	☐	☐	☐		
<p>Region Skånes hemsida</p>	☐	☐	☐	☐	☐		

POLITIK OCH SAMHÄLLE

Fråga 12 Hur intresserad är du i allmänhet av politik?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 13 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 14 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor? Ange högst tre frågor/problem.

.....
.....

Fråga 15 Hur intresserad är du av politiska frågor som rör Region Skåne?

Mycket
intresserad

Ganska
intresserad

Inte särskilt
intresserad

Inte alls
intresserad

Fråga 16 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Region Skåne? Ange högst tre frågor/problem.

.....
.....

Fråga 17 Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster–högerskala?

Klart till
vänster

Något till
vänster

Varken till vänster
eller till höger

Något till
höger

Klart till
höger

Fråga 18 Vilket parti tycker du bäst om i dag?

Vänsterpartiet

Moderaterna

Socialdemokraterna

Kristdemokraterna

Centerpartiet

Miljöpartiet

Folkpartiet

Annat parti (v.g. ange vilket):

Ansvar du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

Ja, mycket övertygad

Ja, något övertygad

Nej

Fråga 19 Hur tycker du att regeringen sköter sin uppgift?

Mycket bra

Ganska bra

Varken bra
eller dåligt

Ganska dåligt

Mycket dåligt

Fråga 20 På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:												
	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd								
EU	☐	☐	☐	☐								
Sverige	☐	☐	☐	☐								
Region Skåne	☐	☐	☐	☐								
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐								
Fråga 21 Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i:												
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning						
EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐						
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐						
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐						
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐						
Stadsdelen/den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐						
Fråga 22 Vilken är din åsikt om det svenska medlemskapet i EU?												
☐ I huvudsak för det svenska medlemskapet i EU												
☐ I huvudsak emot det svenska medlemskapet i EU												
☐ Har ingen bestämd åsikt i frågan												
Fråga 23 Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller:												
	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte								
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐								
Region Skåne	☐	☐	☐	☐								
☐ Jag sympatiserar inte med något politiskt parti												
Fråga 24 Är du <u>personligen</u> bekant med någon politiker som är verksam i:												
	Ja	Nej										
Den kommun där du bor	☐	☐										
Region Skåne	☐	☐										
Fråga 25 Var skulle du personligen vilja placera några politiker i Skåne på nedanstående skala?												
		Ogillar starkt		Varken gillar eller ogillar		Gillar starkt						
	Personen är okänd för mig											
		-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Uno Aldegren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vilmer Andersen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Christine Axelsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Katarina Erlingsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pia Kinhult	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ingrid Lennerwald	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anders Lindeberg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Marita Sander-Schale	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jerker Swanstein	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Berit Wirödal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 26 Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Region Skåne sköter sin uppgift?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommunstyrelsen i den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionstyrelsen i Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 27 I dag diskuteras den geografiska indelningen av Sverige när det gäller ansvaret för bland annat hälso- och sjukvård och regional utveckling. Vad anser du om indelningen av södra Sverige?

Den region/det län där jag bor bör vara:

- Större än nu
 Samma som nu
 Mindre än nu
 Ingen uppfattning

Om du vill ha en förändring av regionen/länet, vad bör den omfatta?

.....

Fråga 28 Region Skåne har tagit över ansvaret för bland annat hälso- och sjukvården och de regionala utvecklingsfrågorna. Anser du att denna förändring inneburit huvudsakligen fördelar eller huvudsakligen nackdelar för invånarna i Skåne?

	Mycket stora fördelar	Ganska stora fördelar	Varken för- eller nackdelar	Ganska stora nackdelar	Mycket stora nackdelar	Ingen uppfattning
Hälso- och sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionens utveckling	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 29 Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning
EU-parlamentariker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rikspolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tandvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotekspersonal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare i grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafikens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialarbetare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkringskassans personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsens tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 30 Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
Ta emot färre flyktingar i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Låta privata företag svara för äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	☐	☐	☐	☐	☐
Höja kommunal-/regionskatten hellre än att minska servicen	☐	☐	☐	☐	☐
Koncentrera specialistsjukvård till storsjukhusen	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg ut kollektivtrafiken	☐	☐	☐	☐	☐
Införa sextimmars arbetsdag	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka skatterna	☐	☐	☐	☐	☐
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	☐	☐	☐	☐	☐
Främja utvecklingen i Skåne genom utökat samarbete med Köpenhamnsområdet	☐	☐	☐	☐	☐
Behålla fastighetsskatten	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	☐	☐	☐	☐	☐

SAMHÄLLE OCH SERVICE

Fråga 31 Nyttjar du eller någon nära anhörig någon av de former av service som anges nedan?

	Ja, jag nyttjar själv	Nyttjar ej själv, men nära anhörig nyttjar	Nej, varken jag själv eller nära anhörig nyttjar
Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐
Friskola	☐	☐	☐
Barnvårdscentral	☐	☐	☐
Vårdcentral/familjeläkare	☐	☐	☐
Sjukhusvård	☐	☐	☐
Privatläkare	☐	☐	☐
Folktandvård	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐
Handikappomsorg	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kulturaktiviteter	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐

Fråga 32 Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Vet ej
1. Föräldrakooperativ barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kommunal grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Friskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Barnavårdscentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Vårdcentral/familjeläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Sjukhusvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Privatläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Folktandvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Privattandläkare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Socialtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Färdtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Handikappomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Idrottsanläggningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Kulturaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Fritidsverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Miljövård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Tillgång på bostäder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. Gator och vägar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. Renhållning på allmänna platser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. Möjligheten att få jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27. Kommuninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28. Regioninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 33 Om förändringar av servicen ska göras, vilket av ovanstående serviceområden anser du att:

Var god ange en av siffrorna 1–28 i fråga 32 ovan.

Det är mest angeläget att satsa på?

Det i första hand ska minska på?

Fråga 34 Hur tycker du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 35 Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Skåne i följande avseenden:

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Den medicinska kvaliteten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgången till vård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisationens effektivitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personalens bemötande	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 36 Vad anser du om din kommuns respektive Region Skånes ekonomi?

<i>Ekonomi i:</i>	Mycket god	Ganska god	Varken god eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 37 Hur viktiga anser du att följande verksamheter är för den framtida utvecklingen i Skåne?

	Mycket viktig	Ganska viktig	Inte särskilt viktig	Inte alls viktig	Ingen uppfattning
Bank- och försäkringsväsende	☐	☐	☐	☐	☐
Bilindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Detaljhandel	☐	☐	☐	☐	☐
Elitidrott	☐	☐	☐	☐	☐
Filmindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsmiljö	☐	☐	☐	☐	☐
Hamn och sjöfart	☐	☐	☐	☐	☐
Högre utbildning/forskning	☐	☐	☐	☐	☐
Informationsteknologi	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur, nöjesliv och evenemang	☐	☐	☐	☐	☐
Livsmedelsindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinsk industri	☐	☐	☐	☐	☐
Miljöindustri	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlig service	☐	☐	☐	☐	☐
Press/radio/TV	☐	☐	☐	☐	☐
Transporter	☐	☐	☐	☐	☐
Turism	☐	☐	☐	☐	☐
Verkstadsindustri	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 38 Hur anser du att staten, Region Skåne respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 39 Hur anser du att staten, Region Skåne respektive den kommun där du bor lyckas med att främja företagande?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MEDIER OCH SAMHÄLLE

Fråga 40 Hur ofta brukar du titta på program i följande TV-kanaler?

	<i>Jag har ej tillgång</i>	Dagligen	5–6 ggr/vecka	3–4 ggr/vecka	1–2 ggr/vecka	Mer sällan	Aldrig
SVT1/SVT2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal 5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SVT24	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal lokal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan lokal TV-kanal:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 41 Hur ofta brukar du lyssna på följande radiokanaler?

	6–7 dagar per vecka	4–5 dagar per vecka	2–3 dagar per vecka	1 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig
P1 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P2 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P3 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lugna Favoriter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mix Megapol/Radio City	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NRJ (Radio Energy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
The Voice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rix FM	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Närradio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 42 Hur viktigt anser du att det är att känna till de större nyheterna från följande områden?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Nordvästra Skåne	☐	☐	☐	☐
Nordöstra Skåne	☐	☐	☐	☐
Sydvästra Skåne	☐	☐	☐	☐
Sydöstra Skåne	☐	☐	☐	☐
Stockholm	☐	☐	☐	☐
Göteborg	☐	☐	☐	☐
Oslo	☐	☐	☐	☐
Köpenhamn	☐	☐	☐	☐
Övriga Danmark	☐	☐	☐	☐

Fråga 43 I vilken utsträckning tog du del av följande i dagspress, radio och TV under år 2006?

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	Inte alls
Fotbolls-VM	☐	☐	☐	☐
Friidrotts-EM	☐	☐	☐	☐
Melodifestivalen	☐	☐	☐	☐
Valrörelsen 2006	☐	☐	☐	☐

Fråga 44 Vad anser du om mediernas rapportering om följande?

	<div style="display: inline-block; border: 1px solid gray; border-radius: 50%; padding: 5px; margin-right: 100px;">Medierna ger en helt missvisande bild</div> <div style="display: inline-block; border: 1px solid gray; border-radius: 50%; padding: 5px;">Medierna ger en helt rättvisande bild</div>										
	↓									↓	Ingen uppfattning
Barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du använder samma skala, vad anser du om mediernas rapportering om sådant som händer i:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ort/stadsdel där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 45 Om du tänker på sådant som händer i den kommun där du bor, hur tillförlitlig bedömer du följande mediers rapportering vara?

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Ingen uppfattning
P4 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den privata lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 Öresund	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenskan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingborgs Dagblad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den lokala morgontidningen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TEKNIKINNEHAV OCH INTERNET

Fråga 46 Vilka typer av utrustning etc. har du för närvarande tillgång till i ditt hushåll?

☐ Telefon (fast anslutning) ☐ Mobiltelefon ☐ Text-TV ☐ Digital-TV/box ☐ Storbilds-TV/hemmabio ☐ DVD-spelare ☐ Video ☐ Dator ☐ Bredband ☐ CD-spelare ☐ MP3-spelare	...och har ditt hushåll: ☐ Fritidshus ☐ Fritidsbåt ☐ Motorcykel ☐ Miljöklassad bil → årsmodell: <input style="width: 80px; height: 25px;" type="text"/> ☐ Annan bil → årsmodell: <input style="width: 80px; height: 25px;" type="text"/> ☐ Eget körkort för personbil
--	--

Fråga 47 Har du tillgång till internet? (Fler än ett alternativ kan markeras.)

Ja, i hemmet	Ja, på arbetsplats/skola	Ja, på annan plats	Nej
☐	☐	☐	☐

Fråga 48 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande på internet, i privat syfte?

Brukar aldrig använda internet → *Gå vidare till fråga 53.*

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
Skickat/tagit emot e-post	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sökt information/fakta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tagit del av nyheter/nyhetstjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst s.k. bloggar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i diskussions-/chatgrupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beställt varor eller tjänster	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjort bankärenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nöje/förtroelse/spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 49 Om du jämför din nyhetskonsumtion på nätet med hur den såg ut för ett år sedan, hur har den då förändrats?

- Jag läser mer nyheter på nätet nu
 Jag läser ungefär lika mycket nyheter på nätet nu som för ett år sedan
 Jag läser mindre nyheter på nätet nu
 Jag brukar inte läsa nyheter på nätet

Fråga 50 Om du har besökt din kommuns eller Region Skånes hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? (Observera att du kan markera mer än en ruta.)

A. Den kommun där du bor:

- Jag har inte besökt kommunens hemsida under de senaste 12 månaderna*
- Sökt information om kommunen
- Sökt information om kommunala verksamheter (t.ex. skola, barn-/äldreomsorg, miljö, stadsplanering)
- Tagit del av kommunfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av kommunens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Sökt information om vad som händer i kommunen
- Annat:.....

B. Region Skåne:

- Jag har inte besökt regionens hemsida under de senaste 12 månaderna*
- Sökt information om Region Skåne
- Sökt information om sjukvård eller tandvård
- Sökt information om övriga regionala verksamheter (t.ex. kultur, utvecklingsfrågor)
- Tagit del av regionfullmäktiges beslut/ärenden
- Kontaktat någon av regionens tjänstemän eller politiker
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Deltagit i debattforum
- Sökt information om vad som händer i Skåne
- Annat:.....

Fråga 51 Har du under de senaste 12 månaderna sökt information på internet om något av följande?

	Nej	Någon gång under året	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Kultur/evenemang/sevärdheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hälso- och sjukvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trafikinformation (t.ex. tidtabeller, kartor, vägarbeten eller annat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 52 Om du har besökt din kommuns eller Region Skånes hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, hur lätt eller svårt var det att hitta den information du sökte?

	<i>Har ej besökt</i>	Mycket lätt	Ganska lätt	Varken lätt eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Din kommuns hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes hemsida	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TRAFIK

Fråga 53 Hur brukar du ta dig till arbetet/skolan? Om du använder mer än ett färdmedel, ange det huvudsakliga.

☐ Bil som förare	☐ MC/moped
☐ Bil som passagerare	☐ Cykel
☐ Buss	☐ Till fots
☐ Tåg/pendeltåg	☐ Annat
☐ Båt/färja	
☐ <i>Arbetar ej/studerar ej/arbetar hemma</i> —> Gå vidare till fråga 55.	

Fråga 54 Ungefär hur lång resväg/restid har du till arbetet/skolan?

Antal kilometer:

Antal minuter:

Fråga 55 Följande förslag gäller trafiken. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Stoppa privatbilismen i innerstäderna	☐	☐	☐	☐	☐
Utöka användandet av automatisk hastighetsövervakning med hjälp av kameror	☐	☐	☐	☐	☐
Prioritera en utbyggnad av E22:an genom Skåne	☐	☐	☐	☐	☐
Avsätt separata körfält för kollektivtrafiken i större tätorter	☐	☐	☐	☐	☐
Inför en s.k. trängselavgift/biltull i Malmö	☐	☐	☐	☐	☐
Sänk avgifterna på Öresundsbron	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg en järnvägsförbindelse mellan Kastrup och Sturup	☐	☐	☐	☐	☐
Bygg en tunnel mellan Helsingborg och Helsingör	☐	☐	☐	☐	☐
Korta restiden i kollektivtrafiken genom färre stationer/hållplatser	☐	☐	☐	☐	☐

AKTIVITETER OCH FRITIDSVANOR

Fråga 56 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halvåret	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Umgåtts med vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med grannar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskuterat politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mekat med eller vårdat bil/motorcykel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysslat med trädgårdsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjungit eller spelat något musikinstrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysslat med handarbete/hantverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tecknat/målat/skrivit poesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på opera/musikal/balet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på rock-/popkonsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på konsert med klassisk musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på museum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Besökt Danmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt över Öresundsbron	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 57 Har du under de senaste 12 månaderna besökt någon av följande anläggningar/utflyktsmål?

	<i>Känner inte till</i>	Ingen gång	Någon gång	Flera gånger	Har ej besökt men skulle gärna vilja
Ale stenar	☐	☐	☐	☐	☐
Dunkers Kulturhus i Helsingborg	☐	☐	☐	☐	☐
Folkets Park, Malmö	☐	☐	☐	☐	☐
Glimmingehus	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingborgs Stadsteater	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingborgs symfoniorkester/Konserthus	☐	☐	☐	☐	☐
Fredriksdal, Helsingborg	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturhuset i Hässleholm	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturen i Lund	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö Dramatiska Teater (Hipp/Intiman)	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö konsthall	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö muséer	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö Opera och Musikteater (Storan)	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö Symfoniorkester/Konserthus	☐	☐	☐	☐	☐
Norrvikens trädgårdar	☐	☐	☐	☐	☐
Regionmuseet i Kristianstad/konsthallen	☐	☐	☐	☐	☐
Skånes Dansteater	☐	☐	☐	☐	☐
Skånes djurpark, Höör	☐	☐	☐	☐	☐
Sofiero slott	☐	☐	☐	☐	☐
Söderåsens nationalpark	☐	☐	☐	☐	☐
Tossevilla, Tomelilla	☐	☐	☐	☐	☐
Wanås utställningar	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 58 Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?

Mycket nöjd

Ganska nöjd

Inte särskilt nöjd

Inte alls nöjd

Fråga 59 Har du något favoritlag i fotboll?Damlag Nej Ja: (lag)Herrlag Nej Ja: (lag)**Fråga 60 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?**

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halv-året	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Använt internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt kollektivt (buss/spårvagn/tåg)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetat övertid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handlat med aktier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tränat på gym (aerobics/workout etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motionerat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varit ute i naturen/friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på fotboll	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat på tips, Lotto eller V75	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druckit sprit/vin/starköl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på kafé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på restaurant/bar/pub på kvällstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i studiecirkel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bett till Gud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Själv hjälpt/fått hjälp av någon granne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyrt DVD/videofilm	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 61 Har du under de senaste 12 månaderna besökt något av följande evenemang?

	Känner inte till evenemanget	Ja, en gång	Ja, mer än en gång	Nej
BUFF i Malmö (barn- och ungdomsfilmfestival)	☐	☐	☐	☐
Falsterbo Horseshow	☐	☐	☐	☐
Malmöfestivalen	☐	☐	☐	☐
Kiviks marknad	☐	☐	☐	☐
Konstrundan	☐	☐	☐	☐
Kristianstadsdagarna	☐	☐	☐	☐
Lundakarnevalen	☐	☐	☐	☐
Scandinavian Masters	☐	☐	☐	☐
Skånedagarna i Bosjökloster	☐	☐	☐	☐
SommarRock Svedala	☐	☐	☐	☐
Sommarteater på Marsvinsholm	☐	☐	☐	☐
Tennisveckan i Båstad	☐	☐	☐	☐
Världsmusikfestivalen World Mix	☐	☐	☐	☐

Fråga 62 Ange nedan vilken/vilka föreningar du är medlem i samt hur aktiv du är i dessa föreningar.

	Icke medlem	Medlem, men har inte varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har varit på möte under de senaste 12 månaderna	Medlem och har någon typ av uppdrag
Byalag, samhällsförening	☐	☐	☐	☐
Facklig organisation	☐	☐	☐	☐
Föräldraförening	☐	☐	☐	☐
Humanitär hjälporganisation	☐	☐	☐	☐
Miljö/naturvårdsorganisation	☐	☐	☐	☐
Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐	☐
Invandrarorganisation	☐	☐	☐	☐
Kulturförening (musik, dans, konst etc.)	☐	☐	☐	☐
Nykterhetsorganisation	☐	☐	☐	☐
Pensionärsorganisation	☐	☐	☐	☐
Svenska kyrkan	☐	☐	☐	☐
Frikyrka eller annan religiös organisation	☐	☐	☐	☐
Politiskt parti (inkl. kvinno-/ungdomsförbund)	☐	☐	☐	☐
Annan förening	☐	☐	☐	☐

Fråga 63 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svara med hjälp av nedanstående skala, där 0 motsvarar "mycket dåligt" och 10 motsvarar "mycket gott".

Mycket dåligt
Mycket gott

↓
 ↓

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fråga 64 Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala:

Det går inte att lita på människor i allmänhet
Det går att lita på människor i allmänhet

↓
 ↓

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fråga 65 Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling har varit positiv eller negativ på följande områden:

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brottslighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 66 Vilken är din bedömning av vart och ett av följande påståenden om vad som *hindrar* att invandrare integreras i det svenska samhället?

Helt felaktigt påstående

Helt riktigt påstående

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Invandrasers dåliga kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ARBETSLIV

Fråga 67 Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?

☐ Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig)	☐ Ålderspensionär/avtalspensionär
☐ Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder	☐ Förtidspensionär/sjukpensionär
☐ Genomgår arbetsmarknadsutbildning	☐ Studerande
☐ Arbetslös	☐ Annat:.....

Fråga 68 Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke? (Om du inte är yrkesverksam för närvarande gäller frågan ditt senaste yrke.)

-
- Har **aldrig** förvärvsarbetat → Gå vidare till fråga 72.

Fråga 69 Arbetar/arbetade du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- Statlig Kommunal Landstingskommunal/regional Privat

Fråga 70 Hur mycket arbetar/arbetade du i genomsnitt per vecka?

- Heltid Deltid, minst 15 timmar/vecka Deltid, mindre än 15 timmar/vecka

Fråga 71 Har du varit sjukskriven vid något eller några tillfällen under de senaste 12 månaderna?

- Nej
- Ja →
- Upp till en vecka
 - Mellan 1 vecka och 1 månad
 - 1–3 månader
 - 3–12 månader
 - Mer än 12 månader

Fråga 72 Var förvärvsarbeter/studerar du för närvarande?

- I huvudsak i den kommun där jag bor
- I huvudsak i annan svensk kommun, nämligen:
- Pendlar till arbete i Danmark
- Förvärvsarbeter/studerar inte

Fråga 73 Om du i dag skulle söka nytt arbete, skulle du då kunna tänka dig att arbeta i Danmark?

- Ja Nej

Fråga 74 Är du medlem i någon fackförening?

Ja, förbund inom:

- LO (Landsorganisationen)
 TCO (Tjänstemännens Centralorganisation)
 SACO (Sveriges Akademikers Centralorganisation)
 Annan facklig organisation
 Nej

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

När man sammanställer resultatet av sådana här undersökningar brukar man dela upp svaren i olika grupper. För att kunna göra detta behöver vi dina svar på dessa avslutande frågor.

Fråga 75 Är du kvinna eller man?

- Kvinna Man

Fråga 76 Vilket år är du född?

Årtal:

19

Fråga 77 Vilket är ditt civilstånd?

- Ensamstående Sambo Gift Änka/änkling

Fråga 78 Är du ...:

- Svensk medborgare Dansk medborgare Medborgare i annat land
 Både svensk medborgare och medborgare i annat land

Fråga 79 Hur ser ditt hushåll ut?

Jag bor ensam → *Gå vidare till fråga 80.*

Jag bor med/delar regelbundet mitt hushåll med: →

En vuxen

Ja Nej

Flera vuxna

Ett eller flera barn

Om du regelbundet delar ditt hushåll med barn, hur många är de och i vilka åldrar är de?

Antal barn:

... i åldrarna:

0–3 år

4–6 år

7–15 år

16 år eller äldre

Fråga 80 Har du egna barn?

- Ja Nej

Fråga 81 Hur bor du för närvarande?

- I villa/radhus I servicehus, ålderdomshem eller gruppbolande
 I lägenhet/flerfamiljshus I studentrum/inneboende
 På lantgård Annat boende

Fråga 82 Hyr eller äger du eller någon i ditt hushåll din nuvarande bostad?

- Hyr bostaden Äger bostaden (även bostadsrätt)

Fråga 83 I vilken typ av område bor du?

- Storstad, centralt
 Storstad, ytterområde/förort
 Stad eller större tätort, centralt
 Stad eller större tätort, ytterområde
 Mindre tätort
 Ren landsbygd

Fråga 84 Hur länge har du bott i den kommun där du nu bor?

- Har alltid bott här
 Har alltid bott här bortsett från kortare perioder, t ex studier på annan ort
 Uppvuxen här och har återvänt efter långvarigt boende på annan ort
 Inflyttad, har bott här mer än 10 år
 Inflyttad, har bott här 4–10 år
 Inflyttad, har bott här 1–3 år
 Inflyttad, har bott här mindre än 1 år

Fråga 85 Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?*Ditt nuvarande hem:*

- Arbetarhem
 Jordbrukarhem
 Tjänstemannahem
 Högre tjänstemanna-/akademikerhem
 Företagarhem

Det hem du växte upp i:

- Arbetarhem
 Jordbrukarhem
 Tjänstemannahem
 Högre tjänstemanna-/akademikerhem
 Företagarhem

Fråga 86 Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?

	Du själv	Din far	Din mor
Ren landsbygd i Sverige	☐	☐	☐
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stockholm, Göteborg eller Malmö	☐	☐	☐
Danmark	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐

Fråga 87 Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera då den du genomgår för närvarande.

- Ej fullgjort grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Grundskola eller motsvarande obligatorisk skola
- Studier vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande
- Eftergymnasial utbildning, ej högskola
- Studier vid högskola/universitet
- Examen från högskola/universitet
- Examen från forskarutbildning

Fråga 88 Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension och studiemedel skall räknas in i den ungefärliga årsinkomsten).

☐ 100 000 eller mindre	☐ 401 000 – 500 000
☐ 101 000 – 200 000	☐ 501 000 – 600 000
☐ 201 000 – 300 000	☐ 601 000 – 700 000
☐ 301 000 – 400 000	☐ Mer än 700 000

Fråga 89 I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma? (Markera endast ett alternativ.)

☐ Den ort där jag bor	☐ Norden
☐ Skåne	☐ Europa
☐ Mitt tidigare län	☐ Världen som helhet
☐ Sverige som helhet	

Fråga 90 Allmänt sett, hur bra tycker du det är att bo i:

	Mycket dåligt		Varken bra eller dåligt					Mycket bra			
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det område inom kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 91 Skulle du kunna tänka dig att flytta från det område där du bor?

- Nej Ja

Om JA, till vilket område? (Fler än ett område kan markeras.)

- Till annat område i din del av kommunen
- Till annan del av kommunen
- Till annan kommun i Skåne
- Till kommun i annan del av Sverige
- Till Danmark
- Till annat land

Fråga 92 Hur bedömer du utvecklingen i Sverige under de senaste 5 åren inom följande områden:

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Människors levnadsförhållanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Och med hjälp av samma skala, bedöm utvecklingen i Danmark under de senaste 5 åren:

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Människors levnadsförhållanden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 93 I vilken utsträckning känner du att du hör hemma i Öresundsregionen?

Mycket	Ganska mycket	Inte särskilt mycket	Inte alls
☐	☐	☐	☐

Fråga 94 Hur bedömer du själv dina kunskaper i följande språk?

	<u>Förstår</u>				<u>Läser</u>		
	Förstår obehindrat	Förstår hjälpligt	Förstår mycket lite/inte alls		Läser obehindrat	Läser hjälpligt	Läser mycket lite/inte alls
Svenska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Danska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Tyska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Annat språk:							
.....	☐	☐			☐	☐	

Fråga 95 Röstade du i valen 2006 och i så fall på vilket parti? Sätt ett kryss i vardera kolumn.

	Riksdagsvalet	Region-/landstingsvalet	Kommunvalet
<u>Nej:</u>			
Var inte röstberättigad	☐	☐	☐
Röstade ej	☐	☐	☐
<u>Ja, på:</u>			
Vänsterpartiet	☐	☐	☐
Socialdemokraterna	☐	☐	☐
Centerpartiet	☐	☐	☐
Folkpartiet	☐	☐	☐
Moderaterna	☐	☐	☐
Kristdemokraterna	☐	☐	☐
Miljöpartiet	☐	☐	☐
Sjukvårdspartiet	☐	☐	☐
Sverigedemokraterna	☐	☐	☐
Annat parti (ange vilket):	☐	☐	☐
Röstade blankt	☐	☐	☐

Fråga 96 Övervägde du att rösta på något annat parti än det du röstade på i:

	Ja	Nej	<i>Röstade ej/ ej röstberättigad</i>
Riksdagsvalet	☐	☐	☐
Region-/landstingsvalet	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐

Fråga 97 Utnyttjade du möjligheten att personrösta genom att sätta kryss för någon kandidat på valsedeln i:

	Ja	Nej	<i>Röstade ej</i>	<i>Ej röstberättigad</i>
Riksdagsvalet	☐	☐	☐	☐
Region-/landstingsvalet	☐	☐	☐	☐
Kommunvalet	☐	☐	☐	☐

Fråga 98 Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?

	Förbättrats	Förblivit ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Hur tror du ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?

	Förbättras	Förbli ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Fråga 99 Hur bedömer du möjligheterna för dagens barn och ungdomar att i framtiden kunna få:

	Mycket stora möjligheter	Ganska stora möjligheter	Varken stora eller små möjligheter	Ganska små möjligheter	Mycket små möjligheter
God utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Bra arbete	☐	☐	☐	☐	☐
Bra bostad	☐	☐	☐	☐	☐
Samma välfärd som i dag	☐	☐	☐	☐	☐

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Om du har synpunkter på någon enskild fråga eller formuläret som helhet är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Här ser du några böcker från SOM-institutet där resultaten från de senaste årens undersökningar presenteras:

Du kan läsa mer om SOM-institutets verksamhet på vår hemsida:

www.som.gu.se

(Där hittar du också innehållsförteckningar till våra böcker.)

Vill du kontakta oss är du mycket välkommen att göra det:

- telefon: 031-773 12 17
- epost: info@som.gu.se

SOM-institutet drivs i samarbete mellan tre institutioner vid Göteborgs universitet:

Statsvetenskapliga institutionen

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet är Sveriges främsta forskningsinstitution när det gäller undersökningar om politisk opinionsbildning. (www.pol.gu.se)

Institutionen för journalistik och masskommunikation

Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet (JMG) är tongivande inom svensk forskning om massmedier, journalistik och opinionsbildning. (www.jmg.gu.se)

Förvaltningshögskolan

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är den enda i sitt slag i landet. Forskning bedrivs om medborgarna och den offentliga sektorn samt om kommunal ekonomi och organisation. (www.spa.gu.se)

SOM-institutet samarbetar även med *Centrum för forskning om offentlig sektor* (CEFOS) vid Göteborgs universitet. Vid CEFOS bedrivs mångvetenskaplig forskning med inriktning på den offentliga sektorn, samhällets riskfrågor, välfärdsstaten och socialförsäkringssystemet samt flernivådemokratins funktionssätt. (www.cefos.gu.se)

I den undersökning som du just har hjälpt oss att genomföra deltar forskare från dessa tre institutioner vid Göteborgs universitet men också från andra institutioner, bland andra:

Doktorand Rudolf Antoni:
Kultur och fritid

Fil. dr. Annika Bergström:
Nyheter och internet

Professor Folke Johansson:
Flernivådemokrati

Professor Sören Holmberg:
Politik

Professor Rutger Lindahl:
EU

Docent Lennart Nilsson:
Regioner och offentlig service

Docent Anders Sannerstedt:
Lunds universitet:
Lokala partier

Universitetslektor Jan Strid:
Lokala massmedier

Fil. dr. Ingela Wadbring:
Dagspress

Professor Lennart Weibull:
Massmedier

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

Samhälle Opinion och Massmedia (SOM) är Sveriges största vetenskapliga frågeundersökning. Den genomförs årligen av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. SOM-institutet drivs gemensamt av tre forskningsinstitutioner: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan. SOM-undersökningen är en del av institutionernas forskning om opinionsbildning i det svenska samhället idag. Undersökningen genomförs i samarbete med ScandInfo Marketing Research och går ut till 6 000 slumpmässigt utvalda personer i Skåne.

Ansvarig för SOM-undersökningen i Skåne är docent Lennart Nilsson. Undersökningsledare är bitr. forskare Rudolf Antoni.

Har du frågor som rör din medverkan i undersökningen, ring gärna
ScandInfo Marketing Research, telefon: 020 – 930 930
(samtalet kostar endast en markering)

Du kan också ringa eller skicka e-post till SOM-institutet:
Rudolf Antoni, telefon: 031-773 11 96, e-post: rudolf.antoni@som.gu.se
Vill du läsa mer om SOM-institutet finns vi på internetadressen: www.som.gu.se

*Denna streckkod är endast till för att
inkomna svar skall kunna prickas av vid
datorns optiska läsning. Då slipper du
få påminnelse i onödan.*

SOM-INSTITUTETS BÖCKER

ISSN 0284-4788

1. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1986*
Göteborg 1987, 87 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
2. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1987*
Göteborg 1988, 112 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
3. Björkqvist, Karin: *SOM-undersökningen 1988*
Göteborg 1989, 68 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
4. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åttiotal*
Göteborg 1989, 183 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
5. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Medier och opinion i Sverige*
Göteborg 1990, 140 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
6. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Politiska opinioner*
Göteborg 1991, 147 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
7. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åsikter om massmedier och samhälle*
Göteborg 1991, 150 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--7--SE
8. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Trendbrott?*
Göteborg 1992, 260 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--8--SE
9. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Perspektiv på krisen*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--9--SE
10. Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk opinion*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--10--SE
11. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Vägval*
Göteborg 1994, 320 sidor. Pris 170 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--11--SE

12. Nilsson, Lennart (red): *Västsverige i fokus*
Göteborg 1994, 150 sidor. Pris 130 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--12--SE
13. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det gamla riket*
Göteborg 1995, 305 sidor. Pris 180 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--13--SE
14. Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk horisont*
Göteborg 1995, 250 sidor. Pris 150 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--14--SE
ISBN 91-972694-1-7
15. Jarlbro, Gunilla (red): *Ungdomars opinioner*
Göteborg 1996, 120 sidor. Pris 110 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--15--SE
ISBN 91-972694-2-5
16. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Mitt i nittioalet*
Göteborg 1996, 470 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--16--SE
ISBN 91-972694-3-3
17. Nilsson, Lennart (red): *Västsvenska perspektiv*
Göteborg 1996, 238 sidor. Pris 160 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--17--SE
ISBN 91-972694-4-1
18. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ett missnöjt folk?*
Göteborg 1997, 380 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--18--SE
ISBN 91-972694-5-X
19. Nilsson, Lennart (red): *Nya landskap*
Göteborg 1997, 290 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--19--SE
ISBN 91-972694-7-6
20. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Opinionssamhället*
Göteborg 1998, 342 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--20--SE
ISBN 91-972694-8-4

21. Nilsson, Lennart (red): *Mångfald – bilder av en storstadsregion*
Göteborg 1998, 283 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--21--SE
ISBN 91-972694-9-2
22. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ljusnande framtid*
Göteborg 1999, ca 420 sidor. Pris 250 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--22--SE
ISBN 91-973670-1-X
23. Nilsson, Lennart (red): *Region i omvandling*
Göteborg 1999, ca 300 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-2-8
ISRN: GU-STJM-SOM--23--SE
24. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det nya sambället*
Göteborg 2000, ca 520 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-3-6
ISRN: GU-STJM-SOM--24--SE
25. Nilsson, Lennart (red): *Den nya regionen*
Göteborg 2000, ca 325 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-4-4
ISRN: GU-STJM-SOM--25--SE
26. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Land, Du välsignade?*
Göteborg 2001, 485 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-6-0
ISRN: GU-STJM-SOM--26--SE
27. Nilsson, Lennart (red): *Flernivådemokrati i förändring*
Göteborg 2002, ca 340 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-7-9
ISRN: GU-STJM-SOM--27--E
28. Oscarsson, Henrik (red): *Spår i framtiden*
Göteborg 2002, ca 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-8-7
ISRN: GU-STJM-SOM--28--SE

29. Wadbring, Ingela: Weibull, Lennart & Bergström, Annika (red):
Efter Arbetet. Synen på nedläggningen och dess konsekvenser.
Göteborg 2002, 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISSN: 1101-4692 och 0428-4788
ISRN: GU-STJN-SOM--29--SE
30. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Det våras för politiken. Trettio två artiklar om politik, medier och samhälle.*
Göteborg 2002, 544 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-9-5
ISRN: GU-STJN-SOM--30--SE
31. Nilsson, Lennart (red) *Perspektiv på Västsverige*
Göteborg 2003, 288 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-01-8
ISRN: GU-STJN-SOM--31--SE
32. Oscarsson, Henrik (red) *Demokratitrender*
Göteborg 2003, 343 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-02-6
ISRN: GU-STJN-SOM--32--SE
33. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Fåfångans marknad*
Göteborg 2003, 432 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-03-4
ISRN: GU-STJM-SOM--33--SE
34. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Ju mer vi är tillsammans*
Göteborg 2004, 440 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-04-2
ISRN: GU-STJM-SOM--34--SE
35. Nilsson, Lennart (red) *Svensk samhällsorganisation i förändring*
Göteborg 2004, 570 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-05-05-13
36. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Lyckan kommer, lyckan går*
Göteborg 2005, 492 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-06-9
ISRN: GU-STJM-SOM--36--SE
37. Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Västsverige*
Göteborg 2006, 328 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-07-7

38. Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Skåne*
Göteborg 2006, 288 sidor. Pris: 200 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-08-5
39. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Du stora nya värld*
Göteborg 2006, 560 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-09-3
40. Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen – Västsverige 1998-2005*
Göteborg 2007, 328 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-10-6
41. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*
Göteborg 2007, 560 sidor. Pris: 270 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-11-3
42. Nilsson, Lennart och Susanne Johansson (red) *Regionen och flernivådemokratin*
Göteborg 2008, 336 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-12-0
43. Nilsson, Lennart och Rudolf Antoni (red) *Medborgarna, regionen och flernivådemokratin*
Göteborg 2008, 288 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-13-7

